This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Google

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

BUHR B
a39015 00031720 9b
Digitized by Google

PROPERTY OF

The University of Michigan Libraries

1817

ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MIDDEN-SUMATRA.

REIZEN EN ONDERZOEKINGEN DER SUMATRA-EXPEDITIE,

UITGERUST DOOR HET AARDRIJKSKUNDIG GENOOTSCHAP,

1877–1879,

BESCHREVEN DOOR DE LEDEN DER EXPEDITIE, ONDER TOEZICHT VAN

Prof. P. J. VETH.

DERDE DEEL.

VOLKSBESCHRIJVING EN TAAL.

TWEEDE GEDEELTE.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1881.

Digitized by Google

DE TALEN EN LETTERKUNDE

VAN

MIDDEN-SUMATRA,

DOOR

A. L. VAN HASSELT,

LID DER SUMATRA-EXPEDITIE.

LEIDEN. — E. J. BRILL.

1881.

Digitized by Google

DS
640.1
.V52
v.3,
pt.2

Digitized by Google

73778-234

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

De in Midden-Sumatra gesproken talen. — Opmerkingen omtrent spelling en uitspraak . . . . Blz. 1.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Het rentjoeng- of rèntjong-letterschrift . . . . „ 7.

DERDE HOOFDSTUK.

Serambah's, liedjes over den ouden tijd, geloepai's. . . . . „ 15.
Liedjes over den ouden tijd . . . . „ 16.
Serambah's van Napal-litjin. . . . . „ 18.
Serambah's op geloepai's van Napal-litjin . . . . „ 20.
Serambah's uit de Rawas en Moesi . . . . „ 24.

VIERDE HOOFDSTUK.

Woordenlijsten. — Spreekwijzen uit de Boven-Rawas en Lebong . . . „ 36.
I. Nederlandsch—Koeboesch . . . . „ 36.
II. Nederlandsch—Napal-litjinsch—Lebongsch . . . . „ 37.
III. Beneden-Rawasch—Nederlandsch . . . . „ 57.
IV. Spreekwijzen uit de Boven-Rawas en Lebong . . . . . . „ 66.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Manangkabosche stukken . . . . „ 68.
I. Moerai-batoe, een sprookje . . . . „ 68.
II. Toeankoe-nan-tjerèdèq. Fragment uit de geschiedenis van Păriaman. „ 104.

Digitized by Google

III. Liedjes . . . . Blz. 121.
A. Pantoen's . . . . „ 122.
B. Ibarat's. . . . . „ 138.
C. Tăliboen's en Pădatô's. . . . . „ 140.
IV. Raadsels. „ 142.
V. Spreekwoorden . . . . „ 149.
VI. Overleveringen omtrent de oorzaak der onbevaarbaarheid van een paar stroomversnellingen in de Koeantan-rivier, en afleiding van den naam Moekô-Moekô . . . . „ 158.
VII. De XII Kòtô . . . . „ 160.
VIII. Het inzamelen van bijenwas en honig. . . . . „ 168.
IX. Een Manangkabosche geloofsbrief . . . . „ 170.

Digitized by Google

VOLKSBESCHRIJVING EN TAAL.

TWEEDE AFDEELING.

TAAL

DOOR

A. L. VAN HASSELT.

EERSTE HOOFDSTUK.

DE IN MIDDEN-SUMATRA GESPROKEN TALEN. — OPMERKINGEN OMTRENT SPELLING EN UITSPRAAK.

Onder de in Midden-Sumatra gesprokene talen — of zou 't juister zijn dialecten te zeggen? — bekleedt het Manangkabo-Maleisch zeker de eerste plaats, omdat het gesproken wordt door een talrijke bevolking, waarvan het grootste gedeelte de landstreek bewoont die onder den naam Padangsche Bovenlanden eene der schoonste, rijkste en belangwekkendste residentiën van onze Oost-Indische bezittingen uitmaakt. Ook daarbuiten, in Opper-Djambi, en waarschijnlijk evenzeer in het noordwaarts daarvan gelegene gebied der Koeantan-rivier, is het de taal van het volk, dat zeker binnen niet langen tijd het Nederlandsche gezag zal erkennen.

Voor de Nederlandsche ambtenaren die met het bestuur over dat volk belast zijn of zullen worden, is de kennis dier taal van het hoogste belang; niet alleen de kennis van een goed aantal woorden, om daarmede Hollandsch gedachte zinnen te vertalen, maar een grondig begrijpen van de wijze waarop het Manangkabosche volk zijne gedachten uitdrukt, om zóó tot die gedachten zelve te kunnen doordringen en het volk te leeren kennen. Want alleen dan is het mogelijk een goed bestuurder te zijn, wanneer men het volk begrijpt en verstaat in zijn denken en

Digitized by Google

behoeften. Dan mag men met zekerheid verwachten, dat er vertrouwen op de bestuurders leeft in de harten der bewoners, — een vertrouwen dat langzamerhand kan en zal overgaan in die liefde en achting, die de onmisbare voorwaarden zijn voor een duurzaam gezag, dat leidt tot vooruitgang en ontwikkeling van de bestuurden.

Reeds werden verscheidene bijdragen geleverd om de beoefening van het Manangkabósch mogelijk te maken; maar het is er nog zoo verre af dat men de bouwstof volledig zou mogen noemen, dat iedere aangebrachte steen mag rekenen op een welkom onthaal.

Bij het voldoen aan de mij te dezen aanzien van wege het Aardrijkskundig Genootschap opgedragen taak, heb ik mij ten doel gesteld, zooveel mogelijk woorden en spreekwijzen op te teekenen en handschriften te verzamelen, en mij die handschriften herhaaldelijk te doen voorlezen en uitleggen, om zoodoende de juiste uitspraak en beteekenis van woorden en uitdrukkingen te leeren kennen.

Wat ik bijeenbracht heeft dus allereerst betrekking op de zuidelijke Padangsche Bovenlanden, het hoofdterrein van onzen arbeid; maar het verschil in uitspraak der woorden in de andere streken waar het Manangkabósch gesproken wordt, is niet zóó groot, of de kennis van het eene dialect is voldoende om het andere te verstaan niet alleen, maar ook om het zonder veel moeite aan te leeren.

Vele woorden en uitdrukkingen die men hoort, dragen het kenmerk van uitheemschen invloed, maar een zeker nog grooter getal is evenmin zuiver Manangkabósch en zal ik toch als zoodanig moeten vermelden, omdat een veel langer tijd van studie, dan mij gegeven was, noodig is voor eene volledige en nauwkeurige zifting.

Bovendien, ook die van elders ontleende woorden hebben waarde, omdat zij het burgerrecht verkregen en algemeen verstaan worden.

Is het moeielijk de volkstaal te leeren kennen vrij van vreemde bestanddeelen, nog veel meer bezwaren worden ontmoet bij een poging om de juiste uitspraak der woorden in schrift weêr te geven, en dat toch is van groot belang; want juist die uitspraak laat gewoonlijk zoo veel te wenschen over en 't is zeer lastig een eenmaal aangewende verkeerde uitspraak af te leeren.

Moge het Arabisch-Maleische letterschrift, met zorg toegepast, al bruikbaar zijn voor 't weêrgeven van Riouw-Maleisch, zoo als bewezen is door de in 1855 bij Lange en C°. te Batavia verschenen „Proeve tot opheldering van de gronden der „Maleische spelling," door W. Robinson, uit het Engelsch vertaald door E. Netscher; voor het schrijven van Manangkabo-Maleisch is het ten eenenmale ongeschikt.

Ik kon dan ook bij de transscriptie der handschriften niet volstaan met eenvoudig voor de Arabische letters Romeinsche in de plaats te stellen, maar heb getracht die handschriften, zoo als zij mij door Inlanders werden voorgelezen, in Romeinsch karakter over te zetten. Diezelfde spelling heb ik ook voor mijne woordenlijst gevolgd, en ik geef derhalve de woorden — zonder eenige aanspraak op

Digitized by Google

toepassing van taalkundige regels te maken — zooals ze door den Manangkabo-Maleier worden uitgesproken en verstaan.

Betuwsch-Geldersch is geen voorbeeld van zuiver Nederlandsche taal, maar om met Betuwsche boeren vertrouwelijk te kunnen omgaan, moet men hun dialect en geen grammatikaal zuiver Nederlandsch spreken; zoo ook is 't noodig, wil men als ambtenaar met vrucht werkzaam zijn onder de bevolking van Midden-Sumatra, dat men hare taal, het Manangkabósch, spreke en versta, zooals zij dat spreken en begrijpen.

Hoezeer ik ook gepoogd heb door mijne spelling de juiste uitspraak weêr te geven, toch zal men niet aanstonds kunnen lezen zooals een Maleier spreekt, omdat het niet mogelijk is, het eigenaardige der intonatie, de neusklanken en samenvloeiende klinkers, de verzachte of in de keel uitgesprokene of ook de slechts even geaspireerde medeklinkers door onze letters of klankteekens volkomen juist uit te drukken.

Ten einde te doen zien hoe de Maleier schrijft met Arabisch-Maleische karakters, en hoezeer het aldus geschrevene afwijkt van de spreektaal, zonder op zich zelf blijk te geven van eenige consequentie, heb ik de copie van een enkel der verzamelde handschriften nevens mijne op de uitspraak gebaseerde transscriptie gevoegd.

Om goed te kunnen lezen zal het noodig zijn nota te nemen van de volgende opmerkingen:

De klinker *a* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een gesloten lettergreep, als in	*bak*,
zonder klankteeken in een open lettergreep, als in	*vader*,
met een ´ (á) in een gesloten lettergeep, als in	*vader*,
met een ˘ (ă) in een open lettergreep, als in	*bak.*

De klinker *e* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een open en gesloten lettergreep, als in	*berouw*,
met een ` (è) in een open en gesloten lettergreep, ongeveer als in	[1]) *succès*,
met een ´ (é) in een open en gesloten lettergreep, als in	*ledig.*

De klinker *i* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een open en gesloten lettergreep, als in	*liegen*,
met een ˘ (ĭ) in een open en gesloten lettergreep, als in	*pit.*

De klinker *o* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een open lettergreep, als in	*boren*,
zonder klankteeken in een gesloten lettergreep, als in	*schop*,
met een ^ (ô) in een open en gesloten lettergreep, als in	[2]) *côte*,
met een ` (ò) in een open en gesloten lettergreep, als in	*kop.*

[1]) Doch eenigzins als keelklank en zeer kort.
[2]) Beter nog: als de eerste letter van het Javaansche alphabet.

Digitized by Google

De klinker *u* moet worden uitgesproken:
zonder klankteeken in een open en gesloten lettergreep, als in *vuren*.

De tweeklanken *ai*, *au*, *ei*, *eu*, *oe* en *ou* luiden als die in de Nederlandsche woorden *ai!*, *blauw*, *Leiden*, *Leuven*, *proeven* en *koude*.

De samengestelde klanken *ai ë*, *au o*, *au oe*, *au oe ë*, *au oe ï*, *i a*, *i ë*, *i ï*, *oe a*, *oe ë* en *oe ï* moeten niet ieder op zich zelf, maar samenvloeiend worden uitgesproken.

De *h* op het eind van een lettergreep of woord wordt slechts even geaspireerd; de *q* in datzelfde geval in de keel uitgesproken, doch veel zachter dan de *k*.[1]

Een Maleier kan aan de spraak hooren uit welke streek een ander afkomstig is, maar waarin het kenmerkend onderscheid bestaat, daaromtrent durf ik niet beslissen. In de woordenlijst heb ik vermeld wanneer een woord aan een bijzondere streek eigen is; hier zij nog opgemerkt, dat in de XII Kòtô en in Zuid Si-Djoendjoeëng sterk gebrouwd wordt en de uitspraak der woorden nog onbepaalder is dan elders.

Bekend is het, dat algemeen in de Manangkabosche landen het nadruksaanhechtsel *lah* wordt voorafgegaan door *me*, waarachter men nu eens *ha*, dan weer, zooals in Zuid Si-Djoendjoeëng, veelal *è* hoort. Achter een vraag wordt daar gewoonlijk *dah* geplaatst en in Soengei-Pagoe *dô*.

De uitspraak van sommige woorden schijnt zóó willekeurig en onregelmatig, dat er geen regel voor aan te wijzen is. Bij vele andere is dit echter, behoudens de uitzonderingen, wel het geval.

Zoo hoort men in het Manangkabósch op het eind van een lettergreep of woord *ô* uitspreken, waar in het literarisch Maleisch — daarmede bedoel ik de taal die het onderwerp is der bestaande woordenboeken en grammatica — een *a* gehoord wordt. De uitgangen *ab* of *ap* van het laatste worden *òq* in het Manangkabósch,

al	hoort men als *ă*,	*is*	hoort men als *ijs*[2]),
ar	„ „ „ *a*,	*it*	„ „ „ *i*,
	in de XII Kòtô als *erw*,	*oeh*	„ „ „ *oew*,
as	hoort men als *é*,	*oek*	„ „ „ *oewq*,
at	„ „ „ *è*,	*oel* en *oer*	„ „ „ *oewe*,
ih	„ „ „ *ië*,	*oeng*	„ „ „ *oeëng*,
ik	„ „ „ *iëq*,	*oep en oeb*	„ „ „ *oeiq*,
il en *ir*	„ „ „ *ije*,	*oes*	„ „ „ *oejs*,
ing	„ „ „ *iïng*,	en *oet*	„ „ „ *oeï*

uitspreken.

---

[1] Deze opmerkingen omtrent de transscriptie van het Manangkabósch gelden ook voor die der andere in Midden Sumatra gesprokene dialecten.

[2] De bedoeling is dat de *j* afzonderlijk als zachte medeklinker tusschen *i* en *s* gehoord wordt, waardoor de *s* een eigenaardig lispelende uitspraak krijgt.

Digitized by Google

De praefixen *me*, *be*, *ber*, *te*, *ter*, *pe* en *per* worden als ***mă***, ***bă*** of ***bără***, ***tă*** of ***tără***, en ***pă*** of ***pără*** gehoord.

Noemde ik boven het Arabisch-Maleische letterschrift geheel ongeschikt voor het schrijven van Manangkabo-Maleisch, toch wordt dat schrift er uitsluitend voor gebruikt door de weinigen in de Manangkabosche landen, die de kunst van schrijven en lezen verstaan.

Die kunst is veel meer algemeen verspreid onder de bewoners der Rawas en Lebong, ja van geheel Palèmbang; maar niet het Arabisch karakter is daar het schrift der bevolking: haar letterschrift, dat zoowel meisjes als jongens kennen, draagt den eigenaardigen naam *rentjoeng* of *rèntjong*, welk woord de Maleische benaming is voor een puntig mes, dat zij gebruiken om de letters op de gladde zijde van bamboelatten te griften.

Tegenwoordig, nu de westersche manufacturen hunnen weg tot in de diepste binnenlanden vinden, komt papier reeds meer en meer in gebruik; maar voor de beurtzangen en de minneliedjes, die jongelingen en maagden elkaâr schrijven, wordt aan de aartsvaderlijke bamboe-lat nog steeds de voorkeur gegeven.

Die latten zijn van verschillende grootte. Ik zag er van 1¼ op 15 en ook van 5 op 40 centimeter. Soms wordt een lied of verhaal op verscheidene latten gegrift, die dan aan een touw worden geregen, terwijl het een of ander niets voorstellend figuurtje aanwijst, welke lat bladzij één voorstelt en waar men met lezen moet aanvangen. Die aanwijzingen hebben ook wel plaats — o. a. op de in een volgend hoofdstuk te bespreken, tot onze verzameling behoorende latten, — door de letters van het rentjoeng-alphabet in de gewone volgorde.

In het gebied der Rawas-rivier is Maleisch de volkstaal. Alleen aan de Boven-Rawas en Roepit wordt een dialect van het Redjangsch gesproken, waarvan de later volgende woordenlijst een overzicht geeft.

In de enkele doesoens van de Rawas die bevolkt werden door Manangkabo-Maleiers, wordt het Manangkabósch verstaan, hoewel de spreektaal er nagenoeg niet van die der andere doesoens verschilt.

Het Maleisch der Rawas, dat met veel Javaansche woorden vermengd is, wordt op slepend zangerigen toon uitgesproken. Bij vele woorden ligt de klemtoon op de laatste lettergreep, die men lang gerekt uitspreekt, als:

toe*aaaan*,	heer
ba*laai*,	raadgebouw
se*raai*,	Andropogon schoenanthus
be*loeoem*,	nog niet.

Deze uitrekking van klanken heb ik in de woordenlijst achterwege gelaten.

In de Lebong wordt Redjangsch gesproken, dat, zooals een nauwkeurige beschouwing van de woordenlijst doet zien, zeer vele vreemde, vooral Maleische woor-

Digitized by Google

den bevat. Bij het lezen moet in het oog gehouden worden, dat men de neusklanken sterk prononceert.

De klemtoon valt zeer verschillend; nu eens op de laatste, meestal op de voorlaatste, doch ook wel op de eerste lettergreep, als [1]):

*nǎ*siloe	papaja	bǎ*ǎ*teké	speeksel
kene*rǎ*	maken	*kǎ*lemoen	nacht
*pang*ajoet	pagaai	*kǎ*ämeliǎ	zien
*ki*lië	kiezen	*ma*risou	spelen
koewi*a*	vork	*man*gakou	instaan voor iets
*poe*ërǎ	Amomum cardamomum	*ma*ätai *bi*lai	zon
*pǎ*sabwroet	klos	*i*liǎ	stroomafwaarts
pe*loe*ing	morgen	me*dè*	stroomopwaarts
kemi*oen*	wierook	*men*jamboei	beurtzang
sepi*ët*	nauw	*sa*kitai	cicade
ke*la*wi	zuster	doe*wai*	twee
*sa*moelen	maagd	te*lau*	drie
*sa*manoei	mannelijk	de*lǎ*poen	acht
*ma*lilei	wegloopen	*sem*bilan	negen
*ta*loemo	voorbij	be*rang* ka*lai*	wellicht.

Het Maleisch dialect der Sindang wijkt weêr aanmerkelijk af van dat in de Rawas; zoo klinkt er de open *a* op het einde der woorden als *é*, b. v. *apé* voor *apa*; *mané* voor *mana*. Meer kan ik er niet van zeggen, daar ons verblijf in deze landstreek te kort was, om veel kennis van het dialect op te doen.

In Limoen spreekt de bevolking goed Manangkabósch.

Aan de Tembesi wordt, even als in de Rawas, een sterk met Javaansch gemengd Maleisch gesproken, 't geen ook te Djambi het geval is.

De Koeboes spreken het Maleisch der landstreek waar zij rondzwerven. Hunne uitspraak heeft een eigenaardig rauwen toon, en ook worden de woorden in vorm en klank door hen veranderd. Het is daardoor moeielijk hen te verstaan, zoodat wanneer men een Koeboe hoort spreken, men geneigd is, zijn taal voor geheel vreemd aan het Maleisch te houden; maar schrijft men de woorden op en beschouwt men ze wat nauwkeuriger, dan valt het bij verreweg de meeste niet moeielijk, den Maleischen oorsprong te herkennen. Slechts zeer enkele woorden komen mij onherkenbaar voor en doen aan een eigen taal denken.

Omtrent het Korintjisch dialect mocht het mij niet gelukken iets te leeren. De Korintjiërs, die ik sprak, verstonden en spraken de Manangkabosche taal.

Voor het persoonlijk voornaamwoord van den tweeden persoon *gij* hoorde ik hen gewoonlijk het woord *poen* gebruiken.

[1]) De cursief gedrukte lettergreep is de betoonde.

Digitized by Google

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET RENTJOENG- OF RÈNTJONG-LETTERSCHRIFT.

Te Napal-Litjin in de Boven-Rawas wordt het volgende rentjoeng-alphabet gebruikt, waarvan de op zich zelf staande letters met den *ô*-klank worden gelezen:

kô gô ngô tô dô nô pô bô mô tjô djô njô ijô rô lô

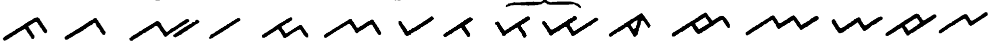

wô sô hô mbô nggô ndô ndjô ô.

Staan de letters in een woord zonder klankteeken, dan hebben zij den helderen of den onvolkomen *a*- of wel den toonloozen *e*-klank.

Een letter zonder teeken er bij heet *moenggoe*.

Men schrijft van links naar rechts.

De letters worden in de woorden niet verbonden en evenmin de woorden van elkaâr gescheiden, waardoor het lezen zeer moeielijk is.

Zoo als uit het alphabet blijkt, worden bij het spellen de lettergrepen anders verdeeld dan in het Maleisch, b. v. toendjoek = aanwijzen, spelt men: toe-ndjoek; — ramboet = haar, ra-mboet; — mangga = een vrucht, ma-ngga; — tanda = teeken, ta-nda, enz.

In het alphabet komt alleen de klinker *a* (ô) voor; de overige klinkers, en zoo ook de tweeklanken, worden door klankteekens voorgesteld, die men op straks te vermelden wijze plaatst bij den medeklinker waarbij zij behooren.

Vangt een woord met een klinker aan, dan bezigt men steeds de *a* (ô) met het vereischt wordende klankteeken. Ook voor het sluiten van een lettergreep met *r* of met de neusletters *n* en *ng* wordt bij den voorgaanden medeklinker een teeken gevoegd. Voorts is er een teeken om den voorafgaanden klinker te verzachten, en eindelijk een dat aan den voorafgaanden medeklinker den klank ontneemt en de lettergreep sluit.

De klank- en andere teekens zijn de volgende:

(*ketoeloeng*, wordt links onder aan de letter geplaatst, als: of , en

Digitized by Google

geeft die den *ô*-klank, b. v. *ka* ketoeloeng = *kô; a* ketoeloeng = *ô*. De ketoeloeng komt nooit te gelijk met een ander teeken voor.

/ of • *kebitan*, wordt links onder de letter geplaatst, als: , en geeft die den *oe*-klank, b. v. of *ka* kebitan = *koe.*

\ *kemitja*, wordt in 't midden op de letter geplaatst, als: , en geeft die den *è*- of *é*- of ook den *ĭ*-klank, b. v. *ka* kemitja = *kè*, *ké* of *kĭ*. Ook de kemitja kan niet tegelijk met een ander teeken voorkomen.

^ *keloean*, wordt als de kemitja geplaatst, als: , en geeft de letter den klank *i*, b. v. *ka* keloean = *ki.*

// *kedjinah*, wordt rechts naast de letter geplaatst, als: , en duidt aan, dat achter den daarbij behoorenden klinker de *h* moet worden gehoord, b. v. *ka* kedjinah = *kah.*

o of ' *memboenoeh*, wordt rechts naast de letter geplaatst, als of , en doet deze sluitletter zijn, b. v. , *mboek* (= haar), bestaande uit *mba* kebitan = *mboe*, met memboenoeh *ka.*

v *kedjoedjoeng*, wordt rechts boven de letter geplaatst, als: , en sluit de lettergreep met een *r*, b. v. *ka* kedjoedjoeng = *kar.*

// of \\ *doewa diatas*, wordt geplaatst als de kedjoedjoeng, als: of , en sluit de lettergreep met een *n*, b. v. *ka* doewa di atas = *kan.*

/ *ketoelang*, wordt als de beide voorgaande geplaatst, als: , en sluit de lettergreep met een *ng*, b. v. *ka* ketoelang = *kang.*

Om den *ai*-klank uittedrukken, gebruikt men de *ijô* en de o memboenoeh, b. v. *ka*, memboenoeh *ija* = *kai*; *a*, memboenoeh *ija* = *ai*; voor den *au*- en *ou*-klank wordt de *wô* en de o memboenoeh gebezigd, b. v. *ka*, memboenoeh *wa* = *kau* of *kou.*

Bij het leeren spellen zet de inlander verscheidene teekens te gelijk bij de letter, en leest de leerling *ka* kedjoedjoeng *kar*, keloean *kir*, kebitan *koer;*
ka doewa di atas *kan*, keloean *kin*, kebitan *koen;*
ka ketoelang *kang,* keloean *king*, kebitan koeng.

Tot oefening in de spelling mogen de volgende voorbeelden dienen:

da kebitan *doe*, *wa* keloean *wi:* doewi = twee.

da memboenoeh *wa:* dau = een.

ta moenggoeh te, *la* memboenoeh *wa*, *lau:* telau = drie.

a memboenoeh *ma*, *am*, — *pa* memboenoeh *ta*, *pat:* ampat = vier.

na memboenoeh *ma*; *nam*, kebitan *noem:* noem = zes.

ta ketoeloeng *tô*, *dja* ketoeloeng *djô:* tôdjô = zeven.

da moenggoeh *de*, *la* moenggoeh *lă*, *pa* doewa di atas *pan*, kebitan *poen:* delăpoen = acht.

Digitized by Google

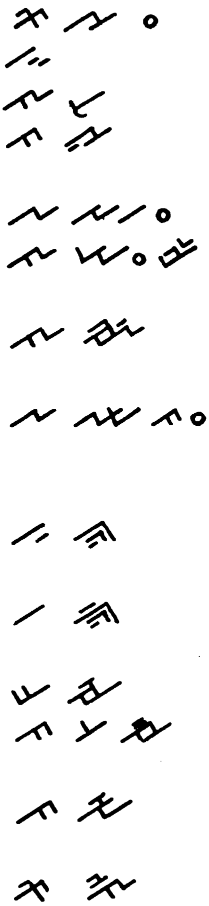

ka memboenoeh *wa*, *kau*, keloean *kioe*: kioe = hout.
ta kedjinah *tah:* tah = ik weet het niet.
a moenggoeh *a*, *pa* ketoeloeng *pô*: apô = wat.
ka moenggoeh *ke*, *wa* kebitan *woe*: kewoe = ik (wordt uitgesproken als kwroe).
la moenggoeh *lă*, *mba* memboenoeh *ta*, *mbat:* lambat = langzaam.
a memboenoeh *ma*, *am*, *pa* kedjoedjoeng *par*, keloean *pir:* ampir = nabij.
a moenggoeh *ă*, *ndja* ketoelang *ndjang*, keloean *ndjing:* andjing = hond.
la moenggoeh *lă*, *nda* memboenoeh *ka*, *ndak:* landak = stekelvarken. — In plaats van de *kô*, wordt aan 't eind van een woord veelal de *hô* geschreven, alzoo
ta kebitan *toe*, *ngga* kebitan *nggoe:* toenggoe = wacht, verblijf houden.
ta moenggoeh *tă*, *ngga* ketoelang *nggang*, kebitan *nggoeng:* tanggoeng = op zich nemen.
pa kemitja *pè*, *ra* ketoelang *rang*, kemitja *rèng:* pèrèng = bord.
ka moenggoeh *ke*, *ta* kemitja *té*, *ra* doewa diatas *ran*, ketéran = tortelduif.
ka moenggoeh *ka*, *mba* ketoelang *mbang*, kemitja *mbĭng:* kambĭng = geit.
ka keloean *ki*, *a* ketoelang *ang*, keloean *ing:* kiïng = geleiden.

Het Rentjoeng-alphabet dat men mij in de Lebong leerde, verschilt hier en daar van dat in de Rawas, zoowel in volgorde als lettervorm en kracht der teekens. Ook worden de letters bij 't noemen niet met den *ô*-, maar met den *a*-klank uitgesproken. Met het door Marsden en Crawfurd gegevene alphabet komt het eerste meer dan 't laatste overeen, zelfs zoo, dat de volgorde van het Lebongsche geheel dezelfde is als de hunne. Zij geven echter letterteekens op die niet in het Lebongsche alphabet voorkomen, en ook op de beschrevene bamboelatten, die mij onder de oogen kwamen, nergens werden aangetroffen.

Het alphabet van Crawfurd is letterlijk dat van Marsden; alleen heeft de eerste de karakters voor de *la* en *mba* verwisseld.

Ook in de Sturler's „Proeve eener beschrijving van het gebied van Palembang" komt een Rentjoeng-alphabet voor, dat nagenoeg niet afwijkt van dat van Marsden, dan alleen daarin, dat de Sturler na de *a* nog zeven karakters laat volgen voor vijf samengestelde letters, die ik in geen enkel geschrift heb aangetroffen en mij door geen mijner inlandsche onderwijzers zijn geleerd.

Het alphabet van Lebong is het volgende:

Digitized by Google

ka ga nga ta da na pa ba ma tja dja nja sa

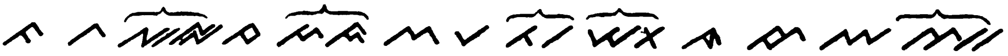

ra la ija wa ha mba ngga nda ndja a.

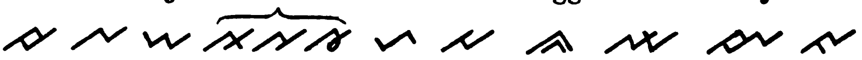

De letters woreen *poeah toewai* genoemd, de klank- en schrijfteekens *sendjatô*.

Onder de *sendjatô* komt hier de *ketaling* voor , die rechts boven de letter wordt geplaatst en daaraan den *ai*- of *ei*-klank geeft, b. v. , *ka* ketaling *kai* of *kei*.

De *ketoeloeng* duidt hier den *au*- of *ou*-klank aan, als , *ka* ketoeloeng *kau* of *kou*.

De *ô*-klank wordt aan de letter gegeven door er te gelijk de *kebitan* en *kemitja* bij te plaatsen, b. v. , ka kebitan *koe*, kemitja *kô*.

De *kedjinah* verzacht den klank der letter op eigenaardige wijze, in dier voege, dat men er voor of achter de toonlooze *e* hoort,: b.v. *ka* kedjinah *kea*, *la* kebitan *loe*, kedjinah *loeë* of *leoe*.

De bovenstaande voorbeelden tot oefening in de spelling worden, volgens de mij in de Lebong geleerde schrijfwijze, die tevens de meer algemeene is, als volgt geschreven:

of of , doewi, twee.
of , dau, een.
, telau, drie.
of , ampat, vier.
of , noem, zes.
, tôdjô, zeven.
of , delăpoen, acht.
, kioe, hout.
, tah, ik weet het niet.
, apô, wat.
of of , kewoe, ik.
, lambat, langzaam.
of , ampir, nabij.
, andjing, hond.
of , landak, stekelvarken.
, toenggoe, wacht, verblijf houden.
, tanggoeng, op zich nemen.
, pèrèng, bord.
, ketéran, tortelduif.
of , kambĭng, geit.
, kiĭng, geleiden.
is in het Lebongsch: keoeng, opsluiten.

Digitized by Google

Het dialect dat in de Boven-Rawas en Lebong gesproken wordt, laat zich met het Rentjoeng-letterschrift niet schrijven, wèl, voor zoover ik heb kunnen nagaan, dat van Sindang en van Benkoelen en het literarisch en cosmopolitisch Maleisch [1]).

Tot onze verzameling behoort een op vijf bamboelatten in Rentjoeng-schrift gegrift verhaal, door Santvoort van Dr. H. M. D. van Riemsdijk ten geschenke ontvangen, en waarvan ik hier een afschrift laat volgen. Hoewel de letters duidelijk en gemakkelijk te lezen zijn, kon ik toch den inhoud niet geheel ontcijferen. Het komt mij voor een verhaal over den ouden tijd te zijn, dat aanvangt met de beschrijving van een prauw uit Oeloe-Asam afkomstig, en waarin voorschriften van godsdienstigen en maatschappelijken aard gegeven worden.

Eerste lat .

[1]) Ik bedoel met dit laatste de rhapsodie, die op alle kustplaatsen door Europeanen tot Inlanders gesproken wordt.

[2]) Moet waarschijnlijk deze *da* zijn.

Tweede lat , waarvan de twee eerste letters met de laatste letter van de eerste lat tot hetzelfde woord behooren.

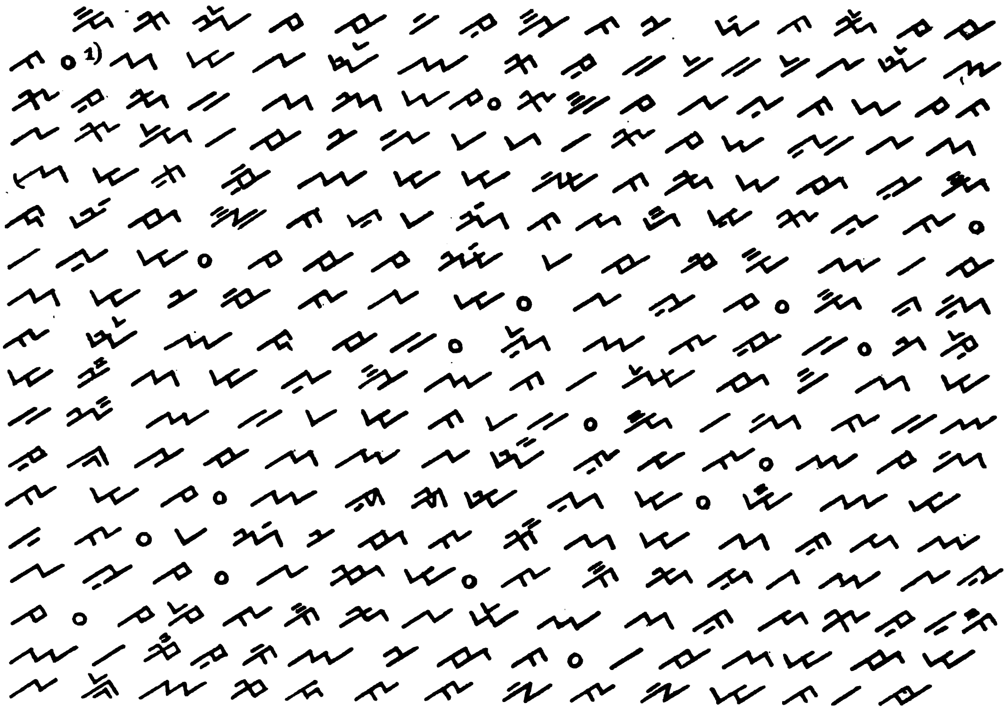

Derde lat , waarvan de twee eerste letters één woord uitmaken met de twee laatste der tweede lat.

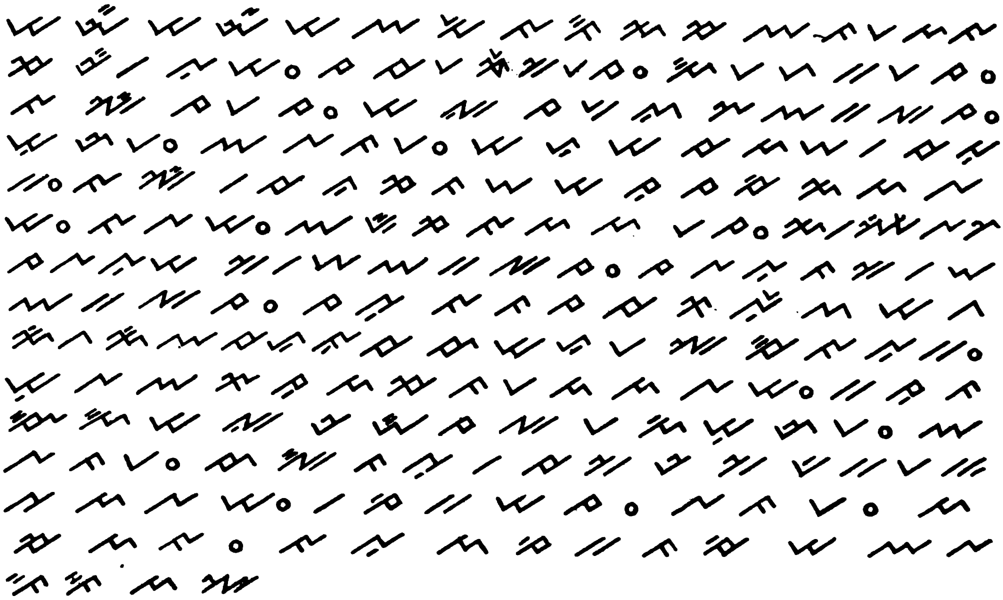

[1]) Deze moet wegvallen.

Digitized by Google

Vierde lat ⟨symbol⟩.

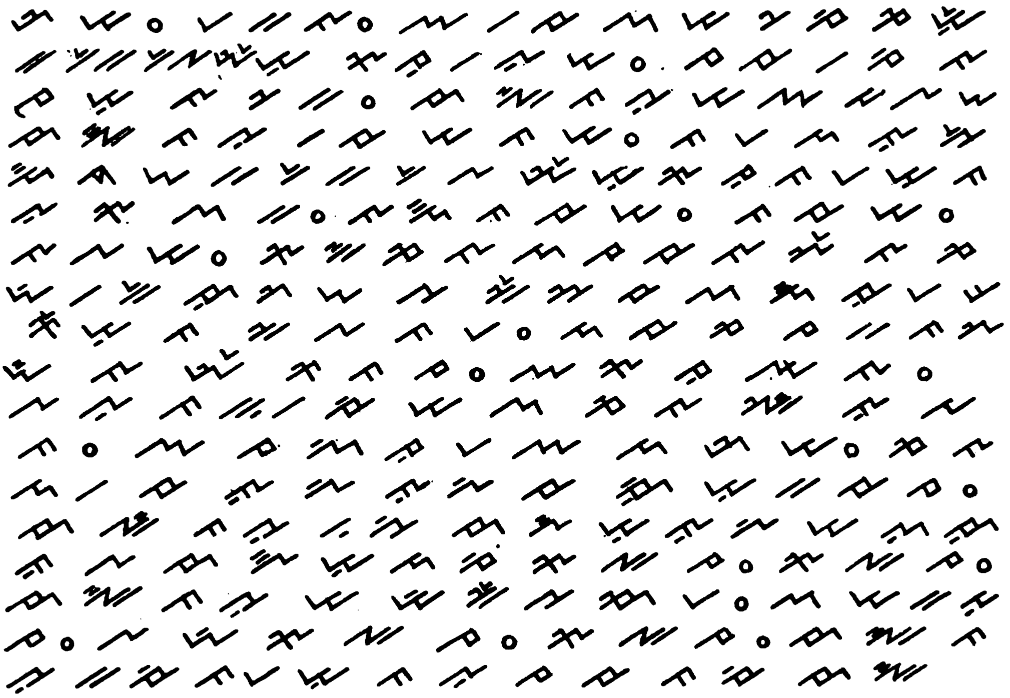

Vijfde lat ⟨symbol⟩.

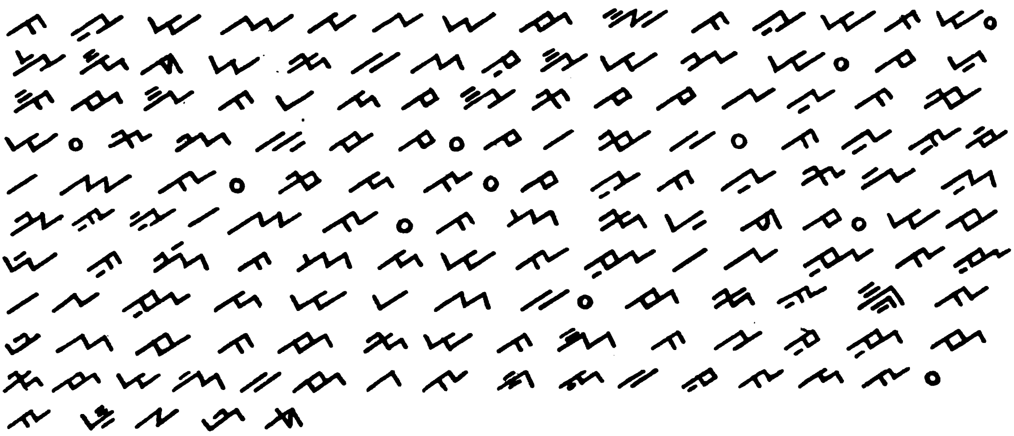

Digitized by Google

Ik laat hier ten slotte nog een vergelijkende lijst der mij bekende alphabets volgen.

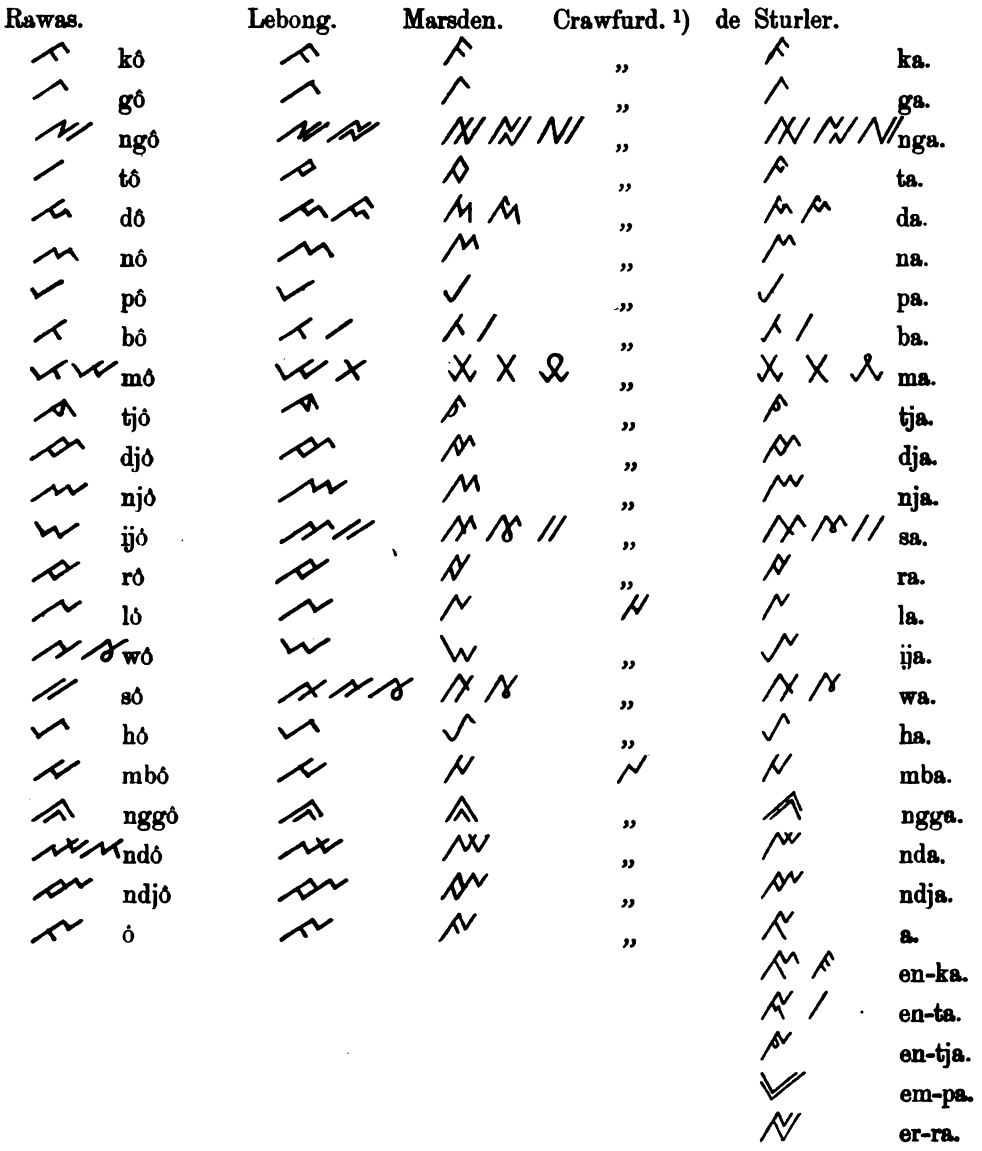

[1]) De niet herhaalde letters als bij Marsden.

Digitized by Google

DERDE HOOFDSTUK.

SERAMBAH'S, LIEDJES OVER DEN OUDEN TIJD, GELOEPAI'S.

Nagenoeg overeenkomende met de pantoens en pădatô's der Manangkabo-Maleiers, zoowel wat vorm als inhoud aangaat, zijn de serambah's en de liedjes over den ouden tijd, die in Rawas en Lebong en, naar ik geloof, in geheel Boven-Palèmbang worden aangetroffen. Pădatô's zijn verhalen of overleveringen, in zekere versmaat, die op zangerigen toon worden opgedreund, vooral bij feesten, maar ook bij andere gelegenheden, zooals bijv. door onze koeli's, wanneer wij, aan een open plekje in het bosch gekomen, de vrachten lieten neêrzetten, om een oogenblik rust te nemen. De liedjes over den ouden tijd, zooals de twee hieronder volgende, zijn geheel van denzelfden aard. Pantoens en serambah's zijn vier- of meerregelige gedichten, die, hoewel niet uitsluitend, toch veelal de liefde tot onderwerp hebben. Ik heb van de laatsten de hier volgende vijf en veertig, en van de eersten een veel grootere hoeveelheid kunnen verzamelen, waarvan ik later een aantal zal mededeelen.

Geen feest wordt in de Rawas gevierd, of de jongelieden vermaken zich en anderen met het langgerekte opdreunen van serambah's; geen huwelijk wordt er gesloten, dan nadat de minnenden eenige serambah's gewisseld hebben, die voor deze gelegenheid op bamboelatjes zijn gegrift, zooals er eenige tot onze verzameling behooren. Zulk een bamboelatje heet soerat of geloepai; de zinspeling der serambah, die, evenals bij de pantoens, meestal in de laatste regels is vervat, wordt s a m b a i - a n genoemd.

Behalve het opdreunen dezer serambah's door de boedjangs (huwbare jongelingen), worden beurtzangen door jongens en meisjes gezongen, welke gewoonte echter vroeger veel meer in zwang schijnt geweest te zijn dan tegenwoordig; althans te Lesoeng-Batoe, bij gelegenheid van een feest, kostte het heel wat moeite eenige meisjes er toe te bewegen. Blijkbaar waren er geene die het goed konden, en het kwam mij voor, dat die beurtzangen geen improvisatie, maar van buiten geleerde liedjes waren. Worden ze overdag gezongen, terwijl de zingenden in rijen gezeten zijn, dan heet dit b e r d o e w i; worden de liedjes staande gezongen, dan noemt men het b e g a n d a i, en men spreekt van n j a m b a i als des avonds de beurtzangen gezongen worden, waarbij zangers en zangeressen gezeten zijn.

Omtrent de liedjes over den ouden tijd, de beurtzangen en serambah's, zoowel die van de Beneden-Rawas en Moesi, als die ik te Napal-Litjin (Boven-Rawas) bekwam, valt op te merken, dat die niet in het dialect der landstreek zijn opgesteld. De meeste woorden doen denken aan het in Sindang gesprokene dialect.

Digitized by Google

Maar indien men nagaat, hoe vele woorden — nimmer in het dagelijksche leven gebruikt, — in die liedjes de beteekenis hebben van liefde, genegenheid, verlangen, begeerte en dergelijke, en men houdt daarbij in het oog, dat hetzelfde woord op verschillende plaatsen met geheel verschillende klinkers wordt uitgesproken,

b. v. waarde als regé en rego,
suiker „ goelé — gôla — goelô,
werpnet „ djalé — djòlé — djèlo,
overzijde „ samérang en semerang;

dan vestigt zich de overtuiging, dat de dichters der binnenlanden van Midden-Sumatra zich, even als de onzen, vele vrijheden in het gebruik der taal veroorloven, — ja, in zekeren zin er een eigen taal op nahouden, die, hoewel niet in het dagelijksche leven in gebruik, toch door iedereen wordt verstaan en begrepen.

De zinspeling en vergelijking in de serambah moet zelfs niet al te plomp zijn wil men bijval inoogsten.

Voor den vreemdeling zijn de meeste minneliedjes zeer moeielijk te begrijpen. Het bleef mij vaak na herhaalden uitleg duister, hoe het mogelijk was uit de een of andere serambah te verstaan, dat de zanger daarmede eene vurige liefdesverklaring had uitgesproken.

De lezer oordeele daarover zelf uit de volgende liedjes, die ik, zooveel mij mogelijk was, heb vertaald of waarvan ik den zakelijken inhoud opgeef, nevens de beteekenis van sommige woorden, zooals mij die door de zangers werd medegedeeld.

LIEDJES OVER DEN OUDEN TIJD.

I.

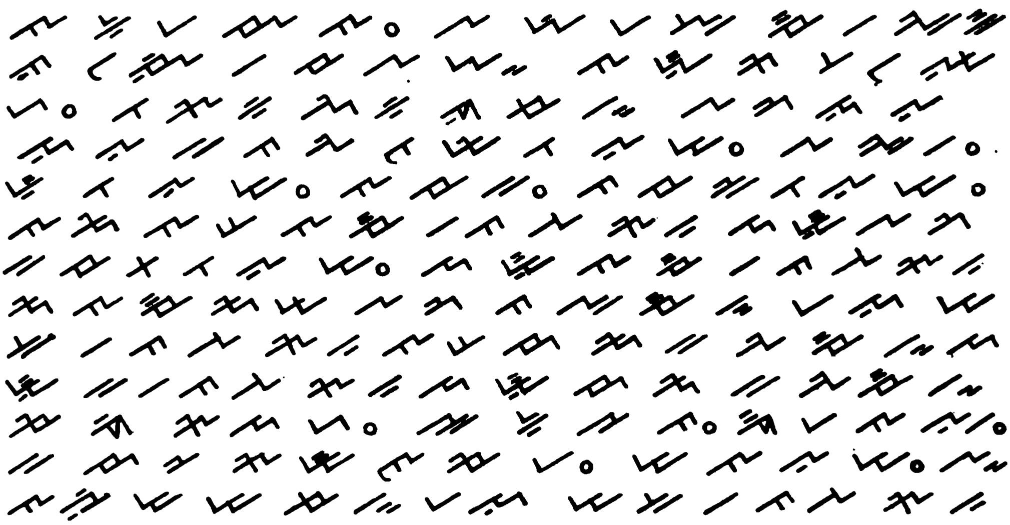

Digitized by Google

Atoer pandjălajang pangéran.

Tangisan koe toendjoeng, taralajah ajoen kité, toendoeh baïtoeng nitoeng, tjoerètah lăgi doeloe-doeloe, sekali bômi beloem, langit poen beloem, aras karăsi beloem adé, apé aran tăkalé itoe? damoen lăgi sarebé beloem, damoen aran tăkalé itoe di aran dié lăgi kangaran, tah padoe masé tăkalé itoe, apé djadi saliran, tah damoen se tăkalé itoe, damoen djadi saliran, tah ritjang idah ngătoer, waktjan Pa-aloet sa djàti iman ôrip, maäloem lah oewong mămărètah, padoe masé tăkalé itoe.

Na eene inleiding, die tot oplettendheid aanmaant, wordt in dit lied gevraagd, wat er bestond in de allervroegste tijden, toen hemel noch aarde aanwezig waren. De dichter beweert het niet te weten, maar hij zegt, dat er verhaald wordt van een geleerde *Pa-aloet*, die toenmaals over alles heerschappij voerde.

Atoer, het begin. — Tangisan, geween. — Koe, ik. — Toendjoeng, aanwijzen. — Taralajah, aunvangen. — Ajoen, schommelen. — Kité, ik. — Toendoeh, opletten. — Baïtoeng nitoeng, begrijpen. — Tjoerètah, verhaal. — Lăgi, nog. — Doeloe-doeloe, voorheen. — Sekali, zelfs. — Bômi, de aarde. — Beloem, nog niet. — Langit, hemel. — Poen, ook, zelfs. — Aras, hemel. — Karăsi, zetel. — Adé, zijn, wezen. — Apé, wat. — Aran, geheeten. — Tăkalé, toen, ten tijde. — Damoen, destijds, toen. — Sarebé, alles. — Dié, hij, zij. — Kangaran, van iets hooren, genaamd. — Tah padoe masé tăkalé itoe, het is onbekend wat er toen was. — Djadi, zijn, worden. — Saliran, in de plaats gesteld, vervanger. — Ritjang, ik. — Idah, niet. — Ngătoer, zeggen. — Waktjan, verhaal. — Sa djăti, van hem. — Iman ôrip, een titel. — Mamarètah, besturen. — Maäloem, bekend. — Oewong, mensch. — Padoe, op, ten. — Masé, tijd.

II.

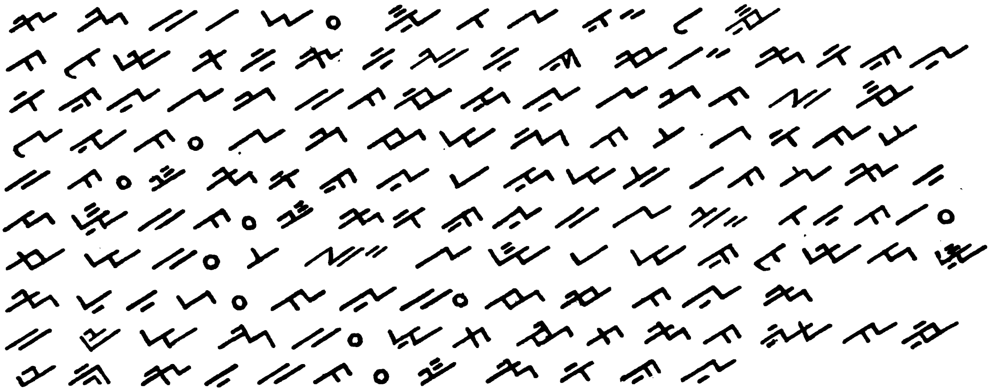

Ini sătai mboen belăboe tôroen kebômi;
Bitoeng itoeng ngitoeng tjoerètah di Bangkoeloe,
Bangkoeloe lăgi săkarang;
Doeloe Bangkoeloe lăgi kangaran Lomboek,

Digitized by Google

Lăgi djemenang koeté gebang,
Apé saktin di Bangkoeloe padoe masé tăkalé itoe?
Damoen saktin di Bangkoeloe salăsi betoekat remás;
Tengah laman pa Măkoe-bômi;
Damoen di poetoe, aloes djari;
Kaloe di săping, manis moeké;
Djiké di kandoeng, aroeng pinggang;
Itoe saktin di Bangkoeloe.

Dit is het verhaal van den dauw, die op aarde neêrdaalt;
Schenk uw aandacht aan het verhaal van Bangkoeloe,
Het Bangkoeloe dat nog bestaat;
Vroeger toen Bangkoeloe nog Lomboek genaamd werd,
Toen ook de hooge kòta nog bestond,
Wat was er toen heilig in Bangkoeloe?
Toen was te Bangkoeloe de gouden gaffelvormige soelăsi heilig,
Op het erf van Mangkoe-boemi;
De vinger verdorde van hem die haar brak;
Die haar in het haar droeg, zag er lief uit;
De middel kromp ineen van hem, die haar in den gordel wikkelde;
Dat was er heilig te Bangkoeloe.

SERAMBAH'S VAN NAPAL-LITJIN.

I.

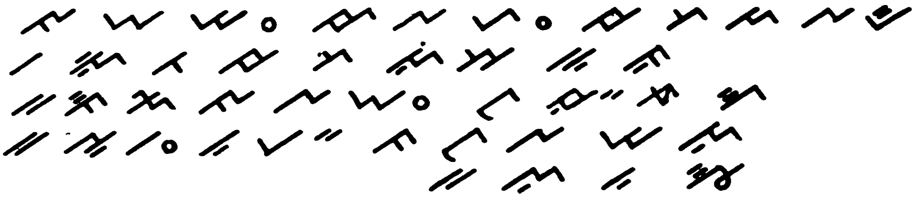

Selamat toengkat naik.

Ajam djălah regé delăpan,
Tedoeng beregé doewé soekoe;
Sòkan di alam gôroe tjegan;
Sauoet toepah ka gôla medoe;
sanoe toewan.

Deze serambah houdt een liefdesverklaring in.

Digitized by Google

Selamat toengkat naik, een aanhef in de beteekenis van: een goede afloop zij u toegewenscht! — Djălah, kip met gele borst en pooten, witte en zwarte veêren. — Regé, waarde, waard zijn. — Tedoeng, kip met zwarte borst en pooten, roodachtige veêren. — Soekoe, een geldswaarde van 62½ cent. — Sòkan, omdat. — Gôroe, donder. — Tjegan, hevig. — Sauoet, begeeren. — Toepah, tot iemand gaan. — Ka gôla medoe, zoo zoet als honig (waarmede een meisje bedoeld wordt). — Sanoe, gij, gij daar.

II.

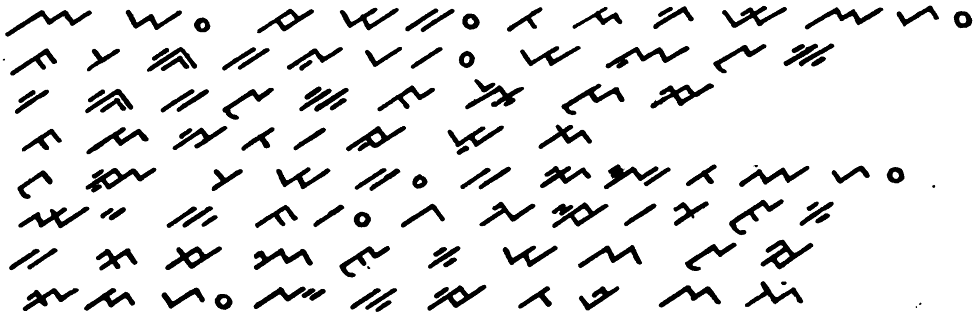

Njai remás bedagang minjah,
Ka tènggang seloepat menjoelôsoeng,
Tènggang selôsoeng auoer dôri;
Kadawang betaroe moedé;
Gôndjoeng temás sedingan banjah;
Ndah soekat geliran tăti ôtoeng;
Sekiré nji ôtoeng manelôri,
Idahlah soerang bapi năné.

Het goudvrouwtje gaat uit om olie te verkoopen,
In de prauw met afgescheurde seloepat versierd,
De prauw met het binnenste van de doornbamboe;
De bladeren van den kadawang-boom botten uit;
Trek u het leed niet te veel aan;
Als 't geluk wil zal er voorspoed volgen;
Keert zij gelukkig terug,
Dan heeft niemand er aan gedacht om voor vuur te zorgen.

Het meisje antwoordt met deze serambah op het aanzoek van haren aanbidder. In den vijfden en zesden regel zegt zij hem, dat er voor het oogenblik van een huwelijk niets kan komen; maar dat hij niet van verdriet daarover den moed moet laten zakken, want dat wellicht na korten tijd de bezwaren tegen een huwelijk zullen geweken zijn.

In de overige regels van het lied beduidt zij hem, dat het onverstandig is te veel

Digitized by Google

aan leedgevoel toe te geven, en herinnert hem aan de schoonste uit het dorp, die heenging om handel te drijven. Iedereen was zoo vol droefheid over haar heengaan, dat niemand er aan dacht hare huiselijke bezigheden waar te nemen, zoodat zij zelfs geen vuur vond, toen zij terugkeerde.

Tènggang, prauw. — Seloepat, de papierachtige witte vezelstof aan den binnenwand van deze bamboesoort. — Monjoelôsoeng, afscheuren; selôsoeng, is ook een peperhuisje. — Betaroe moedé, uitbotten. — Gôndjoeng, nalaten (djangan). — Sedingan, leed. — Ndah soekat, als 't geluk wil. — Otoeng, voorspoed. — Tăti, zullen, zullen krijgen. — Nji, zij. — Manelôri, terugkeeren. — Bapi, vuur hebben, vuur maken. — Năné, aan iets denken.

SERAMBAH'S OP GELOEPAI'S VAN NAPAL-LITJIN.

I.

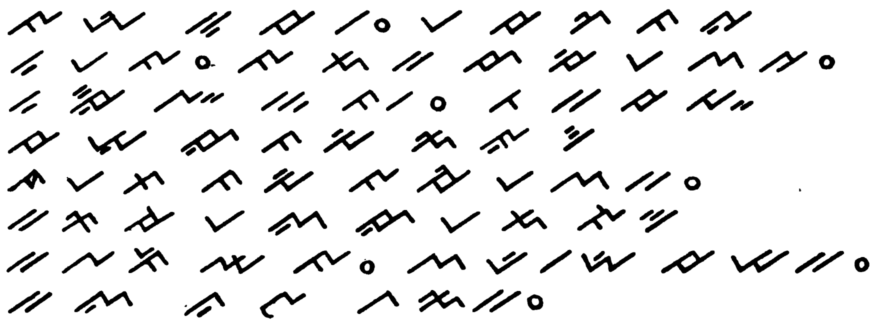

Aji soerat păregi kau;
Toepah adĭ sadjarang panau;
Toeroenlah soekat băserambah;
Ramoedjoe kembang di oetan;
Tjăpăké kembang hari pănes;
Sekiré pănoedjoe padé ètan;
Salăkar ndah noepang bajang remás;
Sanoe goelô gadis.

Liefdesverklaring op een bamboelatje gegrift.

Ga mijn brief,
Ga tot mijne zuster, de schoone;
Dat gij met ingenomenheid moogt gelezen worden.
De ramoedjoe bloeit in het bosch;
De tjapăké bloeit als het warm is;
Ik houd zooveel van u mijn schoone;
Het zilver wil genieten van den glans van het goud.
Gij suikerzoet meisje.

Digitized by Google

Geloepai, bamboelatje met een serambah beschreven. — Aji, tusschenwerpsel als aanhef. — Adĭ, zuster, meisje. — Sadjarang panau, zoover uit elkaâr als de witte vlekken, die inlanders op de huid hebben. Hier als beeldspraak voor iets menschelijk schoons. — Tjăpăkè, de bloem tjempăka. — Pânoedjoe, liefhebben, van iets houden. — Ètan, gij, u. — Salăkar, zilver.

II.

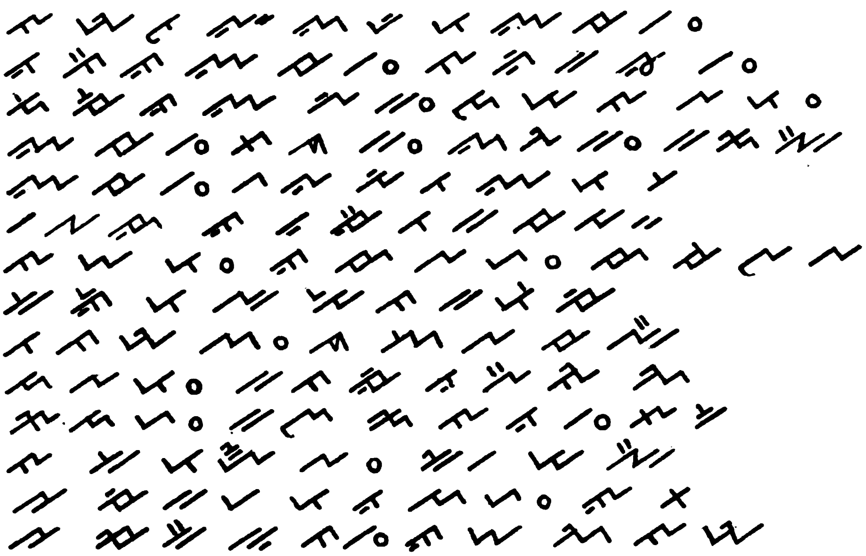

Aji bôloeh noepang manjoerat,
Boekan koe njoerat agoeng sauoet;
Dèrang koe noelis doma alám;
Njoerat ketjas noelis sadingan,
Njoerat galoembang banjoe maté;
Talădjoe koe toeroen băserambah;
Ajam koe djălah djaré lòlă;
Seékoer mangamboer ka samérang;
Băkain tjinèla rangan;
Dalam săkaroeng boelan ini;
Idah sanô di aboetètèng;
Asé mainlah sita mangan;
Warang sapama boedah obé
Warisan soekat koe ini aji.

Liefdesverklaring op een bamboelatje.

Bôloeh, bamboe. — Agoeng, genegenheid. — Dèrang, niet. — Alám, algemeen, zonder omwegen. — Galoembang, golven. — Banjoe maté, tranen. — Samérang, overzijde. — Rangan, om 't midden binden. — Aboet, fijn. — Ètèng, klein. — Sita, gift. — Mangan, eten.

Digitized by Google

III.

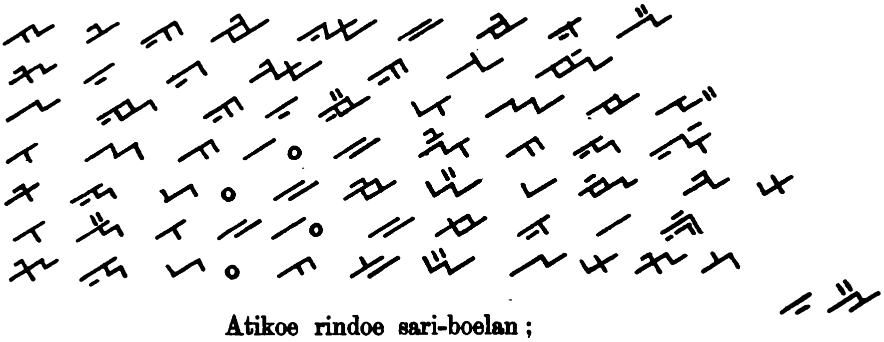

Atikoe rindoe sari-boelan;
Itoe goendi koe lèndjang;
Lădjoe koe toeroen menjerambah;
Banăkat sanding kadoedoeng;
Bidoek sarian pandjang limé;
Badan băsat saréboe tanggoeng;
Idoeh kaséan lamé igé.

Toewan.

Dit lied, op een bamboelatje gegrift, bevat de verzuchting van een minnaar, wiens aanzoek tot nog toe geen gunstig onthaal te beurt viel, en die zich voorstelt, dat het meisje zijner keuze een ander meer genegen is. In den vierden en vijfden regel zegt hij woordelijk: de banăkat-boom groeit naast den kedondong-boom, 't geen beteekent: waarom zoudt gij ook juist mij verkiezen boven zoo vele anderen? De zesde regel bevat een uitroep om medelijden op te wekken, ongeveer als: „ik gevoel mij onuitsprekelijk ellendig", en daarop volgt in den laatsten regel: „beter is het te sterven, dan zóó te leven."

Goendi, nut. — Lèndjang, het zingen van een minnelied; ook: liefhebben, welgevallen in iets hebben. — Sanding, naast elkander. — Banăkat en kadoedoeng, boomen waarin bijen hun nest maken. — Sarian, soerianboom. — Limé, vijf (hier vijf vademen). — Băsat, nat. — Lamé, van langen duur. — Igé, zeer.

IV.

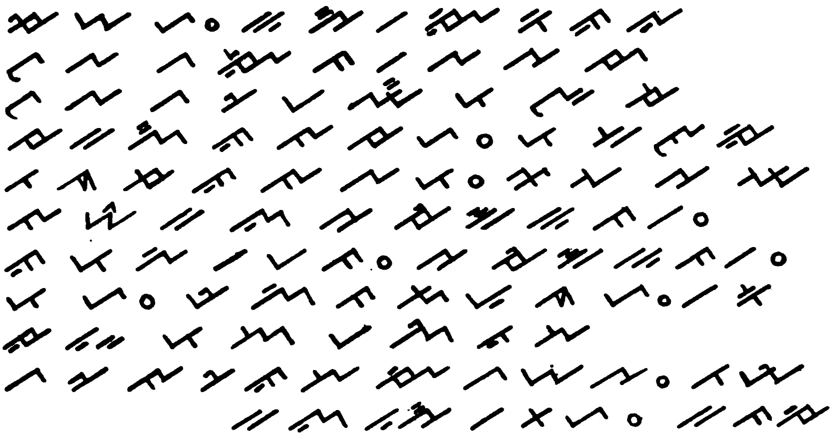

Damoen djandji warisan;
Soekat tebah soekatan ômoer;
Koeni di manélah pioen badoe maboe;
Di pôndilah gindji ôsan mènam;
Di maṇélah gat aroes pandjang;
Rijah soean tandjoeng Bangkoeloe;
Gôla gandjoer katală wadjạ;
Gôla găti pandan mangoré;
Rasanan koe arah masé oeroeng;
Batjaré koe alam bilé wandé;
Aji sanoe warisan soekat;
Koe melang tăpak warisan soekat;
Mah pinang kadé poetjoeh tebèng;
Roetoeh mané pani boelé;
Geti ăti koe lèndjang gajau bái.
Sanoe toewan tabéh sekarang.

Ook dit lied is van een geloepai en moet een liefdesbetuiging bevatten; maar de zin is mij duister gebleven, ook nadat men mij de beteekenis van verscheidene woorden had trachten te verklaren. Die beteekenis kwam mij zoo gezocht voor, dat ik meen beter te doen, die hier achterwege te laten. Onder de woordenlijsten bij de andere liedjes komen ook beteekenissen van woorden voor aan wier juistheid ik twijfel; maar ik deelde ze daar mede omdat de zin van het lied er eenigermate door verklaard kan worden, wat bij deze serambah niet het geval is.

Bij de nu volgende serambah's uit de Rawas en Moesi heb ik, zoo veel ik zulks vermocht, een verklaring van den inhoud gevoegd, nevens de beteekenis der minder algemeen voorkomende woorden.

Digitized by Google

Terwijl ik voor de bovenstaande serambah's en liedjes over den ouden tijd het Rentjoeng handschrift van Inlanders bezat, heb ik de volgende liedjes uit den mond van het volk moeten opschrijven.

Het is dus niet onmogelijk, ja zelfs waarschijnlijk, dat hier en daar een onjuiste spelling is ingeslopen of een woord verkeerd verklaard; maar die waarschijnlijkheid mocht mijns inziens geen reden zijn, om die liedjes of eenige er van uit dit werk weg te laten.

Een paar zedelessen en afscheidsliedjes uitgenomen, hebben al de serambah's „liefde" tot onderwerp.

SERAMBAH'S UIT DE RAWAS EN MOESI.

1.

Si Andjak, anak depăti moedik ka Noman;
Beli atòp ka Serăpas, Soengei-Tenang;
Batang moempô di boewat serdam.
Terasélah andjak rasé ăti;
Nganing iman mĭsti tetap;
Asal năpas lăgi djemenang,
Tidak loepô ngalam dendam.

In den vierden en vijfden regel zegt de zanger zich welbehagelijk te gevoelen, nu hij zich zeker bewust is van zijn liefde. De beide laatste regels zeggen: „zoo lang ik ademhaal, zal ik naar u blijven verlangen."

Moempô, naam van een bamboe-soort. — Serdam, fluit. — Andjak, verplaatsen. — Nganing, vernemen, hooren. — Djemenang, zijn, bestaan. — Ngalam, begeeren. — Dendam, verlangen, in liefde gedenken.

2.

Kabitoe kabalik poelé,
Koendoer beboewah djedjarangan;
Tinggi tebing di Poelau-kidă;
Napal mandjoer di tepian;
Damoen baïtoe báik poelé;
Soekoer betoewa kebajangan;
Koe seding toekaloe răsan idah;
Òdjòk-andjoer warang kian.

Een bedrogen minnaar bezingt zijn leed. Na eerst het ja-woord te hebben gegeven en zijn liefkozingen te hebben aangenomen, heeft het meisje hem met onbeduidende praatjes afgescheept. De vijfde en zesde regel zeggen: „als uwe woorden gemeend waren, dan zou mijn hart verheugd zijn;" de beide laatste: „dat het onbeduidende praatjes zijn, dat doet mijn hart leed."

Digitized by Google

Kabitoe, zonder beteekenis, een woord om meê aan te vangen. — Poelé, ook. — Koendoer, een kalebasplant. — Djedjarangan, wijd uiteen. — Mandjoer, uitsteken. — Soekoer betoewa kebajangan, gaarne genieten van den glans (der schoonheid van het meisje). — Seding, hartzeer. — Kăsan idah, verbroken afspraak. — Òdjòk-andjoer, praatjes; andjoer beteekent eigenlijk »vooruitstooten," zooals men een zaag doet; het terugtrekken heet dan »tarik." — Warang, gij. — Kian, slechts.

3.

Sepetoe boedjang Palèmbang;
Kătja-ketènan Samat-ali;
Sekarang moedik Pesoemă.
Roempoet-manis karang-karangan.
Păkoe-bindoe dalam loeboek.
Tăpégoe penané lèndjang;
Ngitoeng toelisan langit tinggi;
Ndah koe tangis, koe semoeloeng,
Ndah koe rindoe bedjalan djauoe.

Minnelied van iemand die nog niet zeker is van wederliefde. In de vier laatste regels zegt de zanger: „wat kan ik anders doen dan weenen en aan u denken; gij die zoo ver boven mij staat!"

Sepetoe, eigennaam. — Boedjang, jongeling. — Kătja-ketènan, vriend en metgezel. — Samat-ali, eigennaam. — Karang-karangan, met draadjes aan elkaâr gebonden tot hoofdsieraad, nam. het roempoet-manis. — Păkoe-bindoe, een varensoort. — Tăpégoe, in gedachten zitten met gebogen hoofd. — Penané, denken, muizenissen in 't hoofd halen. — Semoeloeng, weenen.

4.

Serăpas ka Soengei-Tenang,
Ka Tebing-tinggi membeli pădi.
Idah bekapas, beli benang,
Mandang di poedji oléh lăki.

Dit is een serambah die de inlander kăsar, lomp, noemt, omdat de zin te duidelijk voor de hand ligt. De beide laatste regels beteekenen: „hebt gij geen katoen, koop dan garen; als uw man dat garen ziet krijgt gij even goed een prijsje." De bedoeling hiermede is: „indien gij uw man gunstig voor u wilt stemmen, moet gij er het een of ander loopje op zoeken."

Zulk een liedje heet een „sindir gadis," lesje voor maagden.

5.

Kepajang tjondong ka lauoet,
Bajangnja datang ka semerang.
Soekat koembang betali ramboet,
Mibar di dalam tjajô mandang.

Een liefdesverklaring. — De beide laatste regels zeggen: „al mijn doen en

Digitized by Google

denken heeft u tot onderwerp; omdat ik steeds in uw omgeving ben, uw glans steeds mij bestraalt."

Mibar, vliegen.

6.

Njai-remás bedagang minjak,
Kembang seloepat menjoelôsoeng.
Temás djangan penané banjak,
Ndah geliran tăti oentoeng.

De beide laatste regels zeggen: „Maak u geen zwaar hoofd, laat den moed niet zakken. Als het geluk wil zal de zaak wel in orde komen."

7.

Mata-hari menari oeloe,
Metoenja sedang kindang-hari;
Kembang tandjoeng di tjandi laras;
Atoer semaring radjô-boeroeng;
Ndah terbang kapan lăgi;
Oedjar emboen kapănăsan.

Dit is een lied van een boedjang bij den aanvang van het feestvieren in de balai. 's Morgens zijn de maagden en jongelingen in de balai bijeengekomen; de oudste der maagden, in het lied radjô-boeroeng genoemd, heeft alles geregeld. „Vang nu maar aan met zingen," zegt de zanger.

Metoe, opkomen van de zon. — Kindang-hari, morgenstond. — Laras, jonge boom. — Semaring, juist, in orde. — Oedjar, gezegde.

8.

Alang kaïloek batang moendam,
Aroes djalan boengô ka tamán;
Dalam ăhérat, pajă năpas dalam serdam;
Sapô menimbang rego njauo?
Lain kepada malaïkat.

Dit liedje zegt: „de jongeling bemint de maagd, de maagd den jongeling." De beide laatste regels beteekenen letterlijk: „wie anders dan Gods engel kan de waarde der ziel wegen?"

Rego = harga, waarde.

9.

Măkeli lang di manggoes;
Nentang iwah pinggir păsisir;
Sajang karangan djalé djarang.

Digitized by Google

Iloek, boedi, seramping, aloes;
Damoen sekirô sepandoek siër,
Ndah nian koe ajon lèndjang.

Een liefdesverklaring. De vierde regel bevat vier woorden, die een poedji-an, loftuiting, voor het meisje zijn. De beide laatste regels zeggen: „omdat ik overtuigd ben, dat gij het met mij eens zijt, daarom ga ik voort werk van u te maken."

Măkeli, klanknabootsend woord, van het geluid dat de »lang", een valk, maakt. — Manggoes, manggistan (de vrucht). — Nentang, zien, naar iets zien. — Iwah, een klein vischje, ook visch in het algemeen. — Karangan, vischnet. — Djalé, werpnet. — Seramping, fraai, schoon. — Sepandoek, eenstemmig. — Siër = resijô, van 't zelfde gevoelen. — Ajon, voortzetten, voortgaan met iets.

10.

Baringin tjondong ka teloek;
Djalan menjampai sapo-tangan;
Kăpèngèn ăti bekoendang iloek;
Satoe tidah adé di tangan.

Liefdesverklaring van een armen jongen, die vreest het meisje zijner keuze niet te kunnen krijgen. Hij zegt in dit lied: „ik zou u zoo gaarne de mijne zien, maar, helaas! ik bezit niets, geld noch goed, en dat is toch noodig; want om te gaan moet men een pad hebben en om iets op te hangen een hangplaats."

Menjampai, een doek ergens over hangen. — Bekoendang, wenschen verloofd te zijn.

11.

Poetoes belenting tali pedang;
Sapo-tangan berego idah;
Tjindé berego doewé soekoe.
Dalam ăti gămēra lèndjang;
Angin koe roesak idah,
Adé katé koe laïr doeloe.

De zanger verzekert zijn beminde, dat zijn liefde standvastig is, dat hij het vroeger gegeven woord gestand zal doen.

Belenting, geheel en al. — Tjindé, kain tjindé, ouderwetsche lange zijden buikband. — Gămēra, welgemoed. — Laïr, openbaar maken.

12.

Gadis se soekoe, soeka-pinda;
Toendoek betenoen ka Palèmbang;
Andoen merăgi ka Bangkoeloe.
Manau-riang, moeara Rawas.
Damoen sanoe meïnilah,

Digitized by Google

Genantjé toe idah tauoe badoe;
Mbak lang di bendjar pănas,
Kabombon menanggoeng lèndjang.

De zanger zegt dat zijn liefde steeds zal toenemen. „Gelijk een valk, die geen schuilplaats vindt tegen de hitte van het zonlicht, doorvliegt en sterft, zoo zal ik ook sterven als gij de mijne niet wordt, mij geen wederliefde schenkt."

Soeka-pinda; tijdens het Sultansbestuur en ook daarna verhuisden veel Rawassers naar het Djambische; die personen werden »orang soeka pinda" genoemd. Hier is het een zinspeling op de veranderlijkheid van jonge meisjes. — Toendoek, bukken, vooroverzitten; in overdrachtelijken zin: onderwerpen. (Melengga, mentjoenga, nankăda is rechtopzitten.) — Andoen, gaan, zich begeven. — Manau-riang, een rotan-soort. — Sanoe, gij. — Genantjé, ik. — Badoe, ophouden, eindigen. — Bendjar, zonneschijn, zonlicht. — Mbak, gelijk, als. — Kabombon, ophoopen.

13.

Koembang manô ke poeti?
Nadjin poeti ajam kelaboe;
Ajam kelaboe koembang poelé.
Koendang orang soekar betoeli.
Nadjin betoeli adĭ anoe,
Adĭ anoe noemang poelé.

Lied van iemand die een blauwtje geloopen heeft. Hij zegt: „waar is er wit aan een koembang? wit is er aan een bonte kip, maar zwart is zoo'n bonte kip toch ook. Iemands geliefde is maar zelden trouw. Trouw is alleen „zij"; maar neen! ook zij niet, zij verstoot (mij) ook."

Nadjin, wat betreft, wat aangaat. — Koembang, een zwarte kever. — Koendang, geliefde. — Betoeli, trouw, verliefd. — Noemang, verstooten.

14.

Sòkan depăti Rembaăn milir,
Oléh Penoekal memboenoe Djauo;
Sembilan pandai di lauoet,
Măkan boewah bekirai rebah.
Toedjoeh ratoe, sembilan gelir,
Tidah koe tital lalai loepô,
Ka di sanggoelan sanding ramboet,
Abot gementi mané, oewă!

Penoekal, zijrivier van de Moesi. — Pandai, goudsmid. — Bekirai of bangkirai, een vruchtboom. — Sembilan gelir, negen geboorten. — Tital, uitwisschen. Tidah koe tital lalai loepô, ik houd geen oogenblik op, aan u te denken. — Abot, zwaar, zeer veel. — Gementi, onveranderlijke genegenheid. — Oewă, uitroep.

15.

Mbak manô betjarô menjèlo?
Raté teloek di amboeri;

Digitized by Google

Tidah djoegé djèlo mengenoe;
Rambang tesangkoet di semerang.
Mbak manô betjarô bekatô?
Katô orang báik koe atoeri;
Idah djoegé katô begoena;
Warang berăsan takoet djoegé.

De zanger verwijt zijn geliefde gebrek aan vertrouwen. Hij zegt: „te vergeefs heb ik zoo mooi gesproken als ik kon, gij vertrouwt mijne woorden toch niet." De vier eerste regels beteekenen: „hoe vischt men met het werpnet? Over den geheelen inham wordt het net uitgeworpen, toch is geen visch in het net gekomen. Het net is vastgehaakt aan de overzijde."

Betjarô, wijze, manier. — Raté, geheel, overal, gelijk.

16.

Ka Palèmbang sekali ini,
Damoen idah membawé goelé;
Idah membawé goelé lăgi.
Kami lèndjang sekali ini,
Damoen idah membawé toené,
Idah membawé toené lăgi.

Lied van een minnaar, die zich zelf moed inspreekt. „Als ik dezen keer geen ongunstig antwoord krijg," zegt hij, „dan behoef ik voor 't vervolg niet meer bevreesd te zijn."

Toené, tegenspoed.

17.

Roempoet-roempoeti pădi djarang,
Mandang nji gajoer ngondé boewah,
Toeroet-toeroeti soekat malang,
Mandang di aloer oléh toewah.

Lied van een jongeling, die het meisje op wie zijn keuze is gevallen, eens wil polsen.

Nji, gij. — Gajoer, hoog. — Aloer, verkrijgen.

18.

Ka Palèmbang sekali ini,
Dagang sepat dengan seloewang.
Kăpan lèndjang sekali ini,
Tinggal bawă dengan toelang.

Digitized by Google

Minneklacht. „Alles deed ik om u te verwerven, 't was vruchteloos. Mijn liefde heeft mij uitgeteerd."

Sepat, een klein vischje. — Seloewang, een vischsoort. — Bawĭ, vel, huid.

19.

Orang Ngoelak soekar bekoelé,
Idah măkan pinang bebelah;
Măkan pinang sigar sepoeloe.
Lăgi ketjil Adam semoelé;
Idah kalé bekatô renja;
Kalé bekatô awoe soenggoe.

Liefdesverklaring. „Zoo als mijn mond spreekt, zoo spreekt ook mijn hart."

Ngoelak, naam van een doesoen. — Bekoelé, bevriend, vriendschap sluiten. — Sigar sepoeloe, in tienen gesneden. — Semoelé, in den beginne. — Renja, zinledig. — Awoe, moet, behoort.

20.

Damoen pandan betali ramboet;
Loean prauoe melădingan.
Damoen toewan poelang ka lauoet,
Proatin banjak besedingan.

Lied aan den kontroleur gericht. De zanger zegt: „als gij wordt overgeplaatst, ons gaat verlaten, dan hebben de hoofden veel leed."

21.

Apé di keli ka semerang?
Ngeli tebing di kauoer landak.
Apé di keli koendang orang?
Djadi seding penané banjak.

Een zedeles. De zanger zegt: „Wat ziet gij aan de overzijde? een stekelvarken dat den grond omwoelt. Wat ziet gij naar de geliefde van een ander? dat geeft leed en haalt muizenissen in 't hoofd."

22.

Brapé manis peringgi!
Manis kaloekoet menggoeligo.
Brapé tangis toewan pergi!
Tangis menoentoet membawo gilo.

Afscheidslied aan een vertrekkend ambtenaar.

Peringgi, kalebas-soort. — Kaloekoet, een honigbij. — Menggoeligo, zeer zoet. — Menoentoet, zien heengaan, uitgeleide doen.

Digitized by Google

23.

Djangan di toetoe limau padang,
Idah ka lamô răpak lăgi.
Djangan di roesoe anak dagang,
Idah ka lamô tampak lăgi.

Zedeles. „Kap niet in een vruchtboom op het veld; spoedig zou hij groot worden en vruchten dragen. Maak het een vreemdeling, een reiziger, niet lastig; spoedig ziet gij hem niet meer."

24.

Tebaris koeté di Tebing-tinggi;
Boeroeng binti moengga prang;
Tangis más menjeding soemping;
Menjeding tampoeng melajang djauoe;
Mbak boengô poelang kakebon,
Soekar balik ka rindoe lăgi.

Minneklacht. „Nu weent gij geliefde en hebt harteleed; maar als ge weêr bij de uwen zijt, dan denkt gij wellicht niet meer aan hem die u liefheeft en ver van u is."

Tebaris, op een rij. — Koeté, wal, vesting. — Binti, een vogel. — Moengga prang, ten oorlog trekken. — Más, goud, — soemping, hoofdtooisel, — tampoeng, gouden band om 't hoofd: namen waarmeê de zanger zijn geliefde aanspreekt.

25.

Njai-remás bedagang minjak;
Kedoendoeng loean beroegé;
Djangan tji más penané banjak;
Ati loendoeng kasané djoegé.

Liefdesbetuiging. De zanger zegt: „heb geen zorg mijn geliefde; mijn hart is u alleen genegen."

Beroegé, pendoppo. — Loendoeng, overhellen naar, 't zelfde als tjondong; hier in de beteekenis van genegen zijn.

26.

Ajam djălah djèli lòlă;
Seékoer koe amboer ka semerang.
Adĭ toe djangan merădjoet ngari soelé;
Isoek koe timbang di baringin.

De zanger heeft ongenoegen met zijn geliefde. Hij zegt: „ontvlucht me niet, omdat ge verstoord op mij zijt; onderzoek eerst of ik dat verdien."

Djèli of djèloe, spoor van een haan. Djèli lòlă, lange spoor, weergalooze spoor. — Amboer, loslaten, laten vliegen. — Meradjoet, kleinmoedig. — Ngari, gaan.

Digitized by Google

27.

Andjing kapas boeté sebelah;
Ngădjak sedekah bawah toepak.
Ngădjak orang lèndjang kaloe salah,
Manôlah pengaté bapă.

Dit lied is aan de ouders van de bruid gericht, om hen voor de huwelijksplannen te winnen.

Andjing kapas, witte hond. — Boeté sebelah, blind aan één oog. — Toepak, naam van een boom. — Lèndjang beteekent hier liefkoozen. — Pengaté, oordeel, uitspraak.

28.

Beroemboen ajam di adoe,
Djălah-karas temiang, ròtan;
Tangis emboen di gòdong kajoe;
Pajahlah pănas menanti oedjan.

Minneklacht. De zanger zegt: „eerst wanneer gij mij wederliefde schenkt, zullen mijn tranen en verdriet eindigen."

Beroemboen, kip met witte, roode en zwarte veeren. — Temiang, een bamboesoort. — Gòdong, blad.

29.

Sapé merăgi benang koesoet
Lain kapadé sendjar-boelan.
Damoen toewan poelang ka lauoet,
Sapé menetap loera sembilan.

Afscheidslied.

Wie kan verward garen bewerken?
Alleen mijn uitverkoren schoone.
Nu gij heer ons gaat verlaten,
Wie zal nu de negen loera's besturen?

30.

Toeng-bedetoeng menebang pădi;
Tengah djalan pergi ka roemô;
Ka roemô membawa lading.
Djadi moemoek peritoengan,
Mbak aroes toemboek ka tebing.

De zanger heeft een blauwtje geloopen. Hij zegt: „nu gij mij verstooten hebt, weet ik niet meer wat ik doe; ik zie geen uitweg meer, zoals het water, dat tegen den wal stuit."

Digitized by Google

Toeng-bedetoeng, klanknabootsing van stampen of kappen. — Moemoek peritoengan = ilang pikiran, verbijsterd.

31.

Njai-remás bedagang minjak,
Kembang seloepat menjoelôsoeng;
Kembang selôsoeng auoer doeri.
Temás djangan penané banjak;
Ndah soekat geliran tăti oentoeng;
Mandang njô oentoeng manelôri.

Liefdesbetuiging, waarbij de zanger zijn geliefde moed inspreekt.

32.

Apé kajoe ramoean tenoen?
Apé benang pengarang sikat?
Damoen ajoe nimbang pesemoen;
Berapé bilangan melaïkat.

Aanzoek om wederliefde. De zanger zegt in de beide laatste regels: „overweeg mijn aanzoek; ik heb zulke goede en eerlijke bedoelingen."

Pesemoen, aanzoek.

33.

Apé kajoe ramoean tenoen?
Apé benang pengarang sikat?
Tjepéring kembang di tebat;
Kembang djaroedjoe di tepian;
Tandoer siri, tandoer djaroedjoe,
Tandoer djerenang ăti-ăti;
Damoen ajoe nimbang pesemoen;
Kata bilangan melaïkat;
Toentoet pili maring panoedjoe,
Jang penjenang rasé ăti;
Kaloe idah penoedjoe kian.

Verzuchting van een jongeling, die vreest, dat het meisje zijner keuze, niet hem, maar een ander heeft uitverkoren.

Tebat, vijver. —Tandoer, planten. — Ati-ăti, zeer fraai, met zorg. — Toentoet, uitkiezen. — Maring, die, welke. — Panoedjoe, de uitverkorene, gekozene. — Penjenang, lust.

34.

Ajam kedoewé koerik ini,
Bedjalan òdô-semòdô,
Tandang karoemah boeroeng koetoel,

Digitized by Google

Kami doewé beădĭ ini.
Warisan sempama djòlé boeroek;
Mandang tesangkoet di pemoeboel.

Lied van een jongeling om het meisje zijner keuze te polsen.

Òdô-semòdô, langzaam. — Tandang, gaan. — Djòlé, werpnet. — Pemoeboel, herstellen.

35.

Isoek hari kami menoegal;
Idah bidoek, besernang;
Lembak tepian kidal păti;
Indoeklah tinggal misti tinggal;
Kebon boengô pisti tinggal;
Boeroek mendjadi, rimbo tenang;
Terkoekoe ngali tinggiran,
Teloek mendjadi, rantau panggoeng;
Tangis kăsian dalam ăti.

Lied van een diep verslagen minnaar. Zijn geliefde heeft een ander uitverkoren; hij gevoelt zich als verlaten door allen en alles.

Besernang, zwemmen. — Lembak, badplaats, tevens bestekamer. — Kidal păti, links van het huis van den Depăti. — Boeroek mendjadi, rimbo tenang, (als wij de plaats verlaten,) wordt alles weer wildernis. — Ngali, zich verplaatsen. — Tinggiran, takje, waarop de terkoekoe (duif) zit. — Rantau panggoeng, ondiep water.

36.

Sira getang djangan di boenoeh,
Tambalah roempoet di lelaman;
Hari petang penané penoe;
Betambalah koesoet angan-angan.

De jongeling weet niet wie hij kiezen zal, zooveel schoone en lieve maagden zijn er.

Sira-getang, een grassoort. — Penoe, zeer veel. — Angan-angan, gedachten.

37.

Rami roesô, bertoeng main,
Seloewang meniti boewi;
Sajang alam kepadé main,
Badan teboewang mané boléh.

De jongeling verzekert zijn beminde dat zijn liefde onveranderlijk is.

Bertoeng, kikvorsch. — Alam, de menschen.

38.

Săkan Kemering banjak măti;
Bereboet kain patôla;

Petoli mǎti di samboet.
Sǎkan tjepiring kembang pǎgi,
Ngitoeng sesiëwé Réma-dawa;
Mandang di karang oléh ramboet.

De jongeling zegt in dit lied tot zijn geliefde, dat zij veel van elkander houden, beide eens van zin zijn.

Kemering, bekende rivier. — Bereboet, grabbelen, met velen naar iets grijpen. — Petoli, naam van een man. — Samboet, doodsteken uit minnenijd. — Sesiëwé, voornemen.

39.

Bedetas ketiran padang,
Nentang pertjang berioenan;
Beringin di Djauo rampak rimboen,
Mengetjas benang serentang,
Ngitoeng boemi di pǎgar emboem.

Liefdesverklaring. De zanger zegt in den tweeden en derden regel: „vroeger waren er zooveel ongetrouwden;" in den vierden: „nu zijn velen gehuwd en blijf ik alleen over als benang serentang; dat ontstemt mij (mengetjas);" in den laatsten regel: „zoo als de wereld door de lucht is omringd, zoo wordt mijn uitverkorene omringd door tal van jongelingen."

Bedetas, klanknabootsing van het geluid dat het afbreken van een tak maakt. — Nentang, kijken. — Pertjang, vogel. — Berioenan, velen bijeen. — Rampak, groot. — Mengetjas, het geluid »tji", dat iemand maakt, wanneer hij ontstemd is, wanneer hem iets tegen valt. — Benang serentang, een enkele draad.

Digitized by Google

VIERDE HOOFDSTUK.

WOORDENLIJSTEN. — SPREEKWIJZEN UIT DE BOVEN-RAWAS EN LEBONG.

I. NEDERLANDSCH—KOEBOESCH.

Arm	longon.
berg	boekèt.
billen	poenggoeng.
blaffen	njălòk.
bloed	dérô.
borst	dédô.
brullen	korèng.
deze	lăparô.
die, dat	jôi.
doek	koin.
dooden	boelè.
dorst	kelăperen.
dij	paha.
een	esa hòloi.
eten	măkon.
gom (gĕtah)	poeloet.
hars	démor.
honger	kelăperen.
kapmes	parong.
koken	reboes sekô.
lans	seligi.
mauwen	goetan.
meer	dènou.
muskusrat	telegoe.
nagel	boengalon.
oksel	tekia.
olifant	gèdjô.
optillen	tatingkô.
op weg gaan	bedjèlon.
overnachten op een boom in de wildernis.	temalem di bénèr rimbanio.
rhinoceros	bèdòk.
rivier	soengei.
roede	tjitjé.
rug	belăkong
schouders	béhoe.
schreeuwen	memantouw.
slaan	bekăpô.
slang	oelòre.
steken	nikom.
straffen	boenôhi.
twee	doewô hòloi.
tijger	nènèk.
vallen	oembaän.
vergif	marabila.
verkoopen	debôli.
verzadigd	kekonjongon.
vleesch	dĭging.
waar	kemônôjé.
water	aïk.
weenen	meratòp.
werpen	titè.

Digitized by Google

II. NEDERLANDSCH—NAPAL-LITJINSCH—LEBONGSCH.

In de hier volgende woordenlijst strekt het Napal-litjinsch tot proeve van de dialecten der Boven-Rawas. In de kolom „Nederlandsch" zijn soms bekende Maleische namen van planten of dieren gebruikt wanneer Nederlandsche ontbraken. Waar verkortingen wenschelijk waren, beteekent N.-l. Napal-litjinsch en L. Lebongsch.

Nederlandsch.	*Napal-litjinsch.*	*Lebongsch.*
Aal		selan.
aan, vragen aan		băäkinoi magwra.
aaneengesloten	pădoe	ăpoet.
aangebroken (van tijd)	sapoei	tôtòk.
aankomen		săpwri.
aanvatten	gegong	gegong.
aanvullen	tamba	tamwra.
aap	tjiga	tjigôk.
aap (siamang)	siamang	siamang.
aap (simpei)	sipoei	sipewri.
aarde (voor potten bakken geschikt)		daliah.
acht	delăpoen	delăpoen.
achter 't huis	bălak oemă	bèlè oemă.
achteruitgaan	melileri	măälilai.
ademhalen	njabwri	njaäbai.
afglijden	tesindôrong	tădôrong.
afval (doode bladeren en takken)		selăé.
allen	segăleri	koetwroe.
alles		gălô.
al te zeer		telalau sekilai.
ambachtsman	toekang	toekang.
apenkelk		perioek beroek.
arbeid	koemat	soeswra.
argusfazant	koewau	koewau.
armband, band om den enkel	gelang	gelang.
avond	pelebă	pelebwră.
baard	godé.	
balk (voor omwanding)	sèto	didjò.
bamboe [1])	bôloe	boeloeë.

[1]) Auoeă (N.-l.) of poekoeă (L.) en seĭ (N.-l. en L.) zijn namen van bamboesoorten, die ik niet met Maleische kan identifiëeren.

Digitized by Google

bamboekoker (bij het weven)	toeăk	toerak.
bamboekoker (voor 't anausap)	toekal	tikoă.
bamboekoker (voor damarkaarsen)	belebass	belebass.
bamboepin	sabet	paătjeting.
bamboespruit	leboeng	leboeng.
band van boomschors	ătoi	
bank van bamboe in de rivier geplaatst om visch te vangen		loepat.
batate (*Batatas edulis* Chois.)		pilau.
bed (in een tuin)	petak	petas.
beek	biti	biòl-ti, biòti.
begieten	denioess	tjoeëri.
behagelijk	senang	senang.
behalve	malĭnkan	malĭnkan.
behoorlijk	patoet	patoet.
bel (kleine koperen)	gèrèng	iïng.
beneden	piba	bera.
bepaald	tetewp	tetap.
berg	tebau	tebo, tebau.
bestrijden	melawoen	măälawen.
betel	ibwen	iboen.
betelnoot	pinang	pinang.
bĕtoeng (*Bambusa aspera* R. et S.)		peïng.
beurtzang, om beurten zingen	njambai, serambai, serambă	mĕnjamboei.
beurtzang (gedurende den dag)	bôdôi	berdjong.
bewaring (in) geven	soăkeri	petaroeë.
bil	poenggoeng	pingging.
bitter	pat	pèët.
blaaspijp	sepoet	sepoet.
blad (van een plant)	dawoen	daun.
blanketten	boehă	pôpòr.
blauw	biroe	
bliksemslag	petia	goetoeă, tăgar.
bloed	dală	dalewra.
bloedzuiger	lintă.	litră.
blusschen	pădum	pădum.
bocht (rantau)	ôtiw	etoe.
boeleeren.		kenoetjo.

Digitized by Google

boom (om een prauw voort te duwen)	satang	satang.
boombast		tewreb.
bord	pèrèng	pinggan.
borst	dădau	dadô.
boschkip		beroegô.
boven	dass	dass.
bovenop	dass	nak dass.
branden		kemrem.
brandhout, zooals dat onder de huizen is opgestapeld	poentoeng	
breken, gebroken		pătiĕ.
brengen		kembin.
broeder (als familiebetrekking)	koejoeng	kăkô.
broek	saäwal	saäwal.
brug	titian	djamboeën.
bruid	gemian	mengoendoeë, menginjan.
buffel	kaôbioe	kebwroe.
buik	tenoei	tenoei.
buis	badjioe	badjau.
buiten	loewra	daneră.
bijl	bălioeng	bălioeng.
bijl (groote)	rembas	imas.
bijten	kenget	băă tenget.
cardamom (plant, *Amomum Cardamomum* L.)	poeëră	poeëră.
cardamom (zaad)		poear lăkô.
cassave (*Janipha Manihot* H. B. et K.)		obi kioe.
cicade	sengingiă	sakitai.
cigarette	roko	roko.
citroenboom (wilde)		limau òpit.
citroengras (*Andropogon Schoenanthus* L.)	seoi	seëwri.
daar	teneô	nadi.
daarheen	mai minderi	moi mindi.
dadelijk, met een		béko.
dag		bilai.
dak	atoep	ătroep.
dalen	menoeöen	măănoen.
dansen	tenăăk	măănaăi.
dapper	binwi	binei.

Digitized by Google

denken	bepikiă̆	pèkir.
deur	piteroe	bang.
deze		enoe.
dichtbij	kedoet, pă̆ä	páô.
die, dat	deëu	dao.
dier	binatang	binatang.
diep	alem	lewrem.
dinsdag	selasô	
djengkol (boom, *Albizzia lucida* Bnth.)	djeïng	djeïng.
doek	lô	kain, lô.
doelang-doelang (boom, *Glochidion dasyanthum* Kürz, in de Rawas: manik)		ngin.
dom	bangau	bodong.
donderdag	kemiss	
dood	matoei	maätwri, matoeng.
door	oelet	oléa.
door, ten gevolge van		noek kôi.
doorn	tă̆bòk	tewbô.
doos	telepă̆	telepă̆.
dorp	koetwri	să̆doei.
draad	benang	benang.
draagmand	saioe	mikoet bau.
dracht		sa-amboeng.
dragen (met een draagmand)	beoenang	mikoet.
dragen (zoo als men een kind doet)		kelikoet.
drassig	litjak	letjewrep.
draven, op een drafje loopen	mengă̆tjap	
drie	telau	telau.
drinken	mboek biòl	meènèm.
drinkplaats		soeban.
droomen	mipewri	mipai.
druppel	ti	ti.
dubbel teruggeven	nikal	
duidelijk	tă̆äng	teang.
duif	balum	toeou.
duim	indoek tangen	boewi tangen.
duister	keloem	beklewren.
duizend	sibewoe	saribouw.
dwarsbalk (onder het huis)	ă̆meri	gelang oelang.

Digitized by Google

dwerghert (*Tragulus*)	sôsôi	sôsoé.
dij	pau	baloeng.
dijk	paït	bètèng, pigai.
echter	tentapoei	tetapi.
een	dau	do.
eend	itik	itik.
eergisteren	kemarèn doeloe, kedoewi malum	lebewra kedoewai malum.
ei	tenòl	tenoă.
eiland	poelioe	poelwroe.
einde	tamet	tamat.
el (van den elboog tot den top van den uitgestrekten middenvinger, Mal. hasta, Manangk. ètô)	sete	seto.
elboog	sikwroe	sekoa.
elf	seblas	seblas.
ellendig	melawet	pèsèt.
en	dan	kinget.
enkel (lichaamsdeel)	pengelang betiss	pengelalei betiss.
enkelbeen	boekwroe laleri	telan betiss.
eten	mengan	meoekmoei.
fakkel, gebruikt bij het verzamelen van honig en was	toenem	
fazant	moewau	
flambouw	sòlòk	soeloeă.
fluit	sădem	sederem.
fraai	iloek	baës.
framboos (wilde)		pentjaringé.
fuik (groote vischfuik van bamboe)	bwroe	boeboewe.
fuikje van gedoornde ròtan	oenă	
gaan	mai	môi.
gaar		mesòk.
gambier	gambiă	gambië.
gat, mijn	lebong	lebong, pelobang.
garenklos	tăăjang	petoeng.
garenwinder	menjemban	kitjiă.
gebogen	bitewi	kèwèt.
geel	koening	
geest (booze)	djiïn	djiïn, ibilis.

Digitized by Google

gehucht	talang	talang.
geit	kambĭng	kambĭng.
geld (tot onderhoud)	blandjerŭ	blandjau.
geleding	auwoess	ngan.
geleerd	pandai	pănôi.
geleiden	kemboess	kemboess.
gelijk	seperteri	auwri.
gelijk aan	da ineu	auwri.
geneeskundige	biden	doekoen.
genoeg	săpoei	săpoei.
geschrift	soeĕt	soeĕt.
geven	kăsă	kelewri.
gewoonte	adoet	adat, oekoem.
gierst		djèloei.
ginds	minderi	dii.
gisteren	kemarèn	lebewra.
goederen	barang	barang.
gom (zooals die uit de boomen druipt)	geta	getwra.
gom (als handelswaar, vooral voor vogelvangen)	poeloet	poeloet [1]).
goud	más	más.
grafhuisje	pendoem	djiet.
graszaad	iti doekoet semat	boewă doekoet kandjai.
greppel	larèn	larèn.
grintbank	poelioe	poelwroe.
grint (aangespoeld)	boengin	benoei.
groen	idjioe	
grond, aarde		pitô.
groot	lewri	laï.
grijpen	menăkwrep	
gij	koemew	kô.
haar, beharing	mboek	mboek.
haarsieraad	sòping	soeping.
haastig	segeră	gătjang.
halen	kemă, soesoeng	kemô.
hals	kaägen	kaägen.
hand	tangen	tangen.

1) Eene soort van liaan die zoodanige gom oplevert, heet in beide dialecten »poeloei".

Digitized by Google

handeldrijven	galess	galoess.
handpalm	telepă	telăpô.
harpoen		serăpang.
hars	tòngon	tòngon.
hart (van een boom)	poeloeă, koebal	poeloeă, telas.
heg		koetau.
helder	djăëna	djenia.
helft, half weg		dŏnòk.
helpen	toeloeng	toeloeng.
heuvel	tebau	tebo, tebau.
hengel	pătjing	kèwéw.
hert	oesau	oesô.
hiel	toemit	toemit.
hier	minai	piô.
hoe, hoedanig	tje inan menewra	ouwipwroe.
hoeveel	beăpan	kedau.
hond	koetjak	koejoe.
honderd	seôtôss	sôtôss.
honger	lită	njèmèn.
honig	medewoe	medouw.
hoofddoek	dèta	tjoelau.
hoofdpijn, duizeligheid	pening	pening.
hoog	kelekat	
hoogwater	biòl kôtòk	biòl kôtòk, biòl deëm.
hoorn	tandoek	tandoek.
hopen	ărep	ărep.
hout	kioe	kioe.
huis	oemă	oemă.
huisjesslak		kerăsip.
huiswaarts gaan	bălă	bèlèk.
hulp (wederzijdsche)	bebauwri	toeloeng.
hij	kăboen	etoen, si.
idjoek (vezelstof van den anaupalm)	idjoek	idjoek.
iemand anders		toen der betwri.
ik	kewoe	oekoe.
in	alum	lerum.
indien	djekalau	kalau.
ingestort		boengkas.
inham (in een rivier)	loeboek	loeboek.

Digitized by Google

in huis	dăseri	
inpakken		ibwret.
instaan voor iets	mengakweroe	mangakou.
ivoor	gading	gading.
ja	ăĕ	auoe.
jong	moedai	oeai.
jij	keroe	kô.
kaap	tandjoeng	tandjoeng.
kakelen	bekôkô	bekôkô.
kakkerlak	lipoess	lèpèss.
kapmes	mandioe	piëtat.
kat	koetjing	koetjing.
keladi (*Colocasia antiquorum* Schott.)		taless.
kennen	tĭnget	namoewn.
kiezen	kălă	kiliĕ.
kind	anak	anak.
kip	mònòk	mònòk.
klapper	niol	niol.
klapperaap	beoek	beoek.
klappermelk		satan.
kleeding	păkoei	pakewri.
klein	ôpot	titi.
klimmen	menkenă	băăkené.
kloppen		tepoe.
klos	pesaboet	pasabwroet.
klossen (v. e. prauw)	tamboekwoe	
knarsetanden	mengeriti	băătinòk.
kneukels	boekroe păkal djiëri	boekau djiai.
knie	kepalô ketòt	ketòt.
koe	djaoewi	
koffie	kawă	kawo.
koken	kesòk	
kom	mankô	sajòk.
kontant	toenai	lèkèt.
koopen	tenoekoeă	
koper		keningen.
korf (voor rijst)	kiding	kiding, getoă, păné, penjedang, tjoekô (naar het verschil van grootte).

Digitized by Google

kort	pedak, siket	pedak, sikwret.
koud	sengă	sengô.
krabben		tegi.
kralen	manik	manik.
kreupelbosch	beloekar	boekewal.
krom		boengkoe.
kropgezwel		seketô.
kus (op de hand)	soedjoet	semră.
kussen	bantal	băteră.
kuit (v. e. mensch)	betiss	betiss.
laag (couche)	lampiss	lăpiss.
laag (niet hoog)	tenă	temewră.
lachen	tetauwri	tetăwai.
lang	pandjang	pandjang.
lang geleden	aän	an.
langzaam	lamboet, ăding	tjendo.
lans	balioe	balau.
laten doen	mai	keloeă.
later	kedong	kedong.
ledig	langedai	tjigai.
leenen	mindjoem	mindjewrem.
leeraar	sembitôl	bagoean.
leeren	ădjera	kădjiră.
leerling	moeip	moerip.
leiden	kiĭng	mangiĭng.
lek	miĭss	minoă.
lepel	sandoek	sendoek.
letter		boewă toewai.
leven	idoep	idoep.
liegen	pembong	melitjin.
lindjoeang (andjoeang, *Calodracon Jacquinii* Planch.)		pendjeloeang.
links	kidioe	kidwroe.
list	ăkal	akwră.
loon	oepă	oepwra.
loopsch	mengauwoen	kawin.
los	lepass	lepass.
lossen (pand)	teboess	teboess.
luik	bioei	pengedan.

Digitized by Google

maagd	gadiss	samoelen.
maan	boelen	boelren.
maandag	senèn	
mager	djaëïi	djaäi.
maken	keneă, meneră	keneră.
makker	ngau	koeat.
malen		menggilang.
mand (voor gambirbladeren)	pănai	pané.
mand (krandjang)	keoendjeroe	
mand (van ròtan)	kandòl	kandoă.
mannelijk	semanoei	samanoei.
mat (van bamboebast)		paran.
mat (van ròtan)		djali.
mat	lăpit	
medang (boomen van de familie der Laurineeën)	medang	medang.
meer (waterplas)	danioe	biòk tebewret
meer	lebă	lebiă.
meisje	opik	tjoepi.
melk	soesoe, dada	soesau.
merk	tjiëri.	tandô.
mes	pisioe, pitat	piswroe.
mes (houten)	tjitoeng	tjitoeng.
mes, om tabak te snijden		pălăding.
met	dengan	koewat, ngen.
middel (lichaamsdeel)	pinggang	pinggang.
midden	tengă	tengă.
modder		lòpoer.
moeder	indô, tămang	inòk.
moedertje (vrouwtje)	minèn	minoen, mewi.
moeras	awang	sauoeë.
moeraspalm (*Nipa fruticans* Wurmb.)		èmai of roembio.
moerassig	pajau	pajo.
moerbeziënboom		setwroe.
mogen		boléa.
mond	ngoess	ngoess.
morgen (morgenstond)		peloeing.
morgen (volgende dag)	păgeri	moemoen.
mossel		kidjing.

Digitized by Google

muis	tikoess	tikoess.
munt (door kinderen op de borst en den rug gedragen)	păsoengan	
muskiet	njômòk	njômòk.
naar achteren	mai belă kedong	bèlèk.
naar beneden	mimbă	moi mimră.
naar boven	menak	minass.
naar voren	mai medenam	moi denam.
nacht	malum	kălemoen.
nagel	koekwoe	selon.
nalaten	oesă	demerak.
nat regenen		kăpwres.
nauw	koepit	sepiĕt.
neen	lang	tjoă.
negen	sembilan	sembilan.
nek	toekoep	toekoep.
nest		saäng.
netel (djilatang)		săpiang.
neus	idoeng	ijoeng.
nieuw		belouw.
nog	igewri	igai.
nok (bedekking van bamboe)	toekoep boeboeng	
oever	tebing	
of	atauwa	tauwra.
olie	minjak	minjòk.
olifant	gadjă	gadjwă.
omstuwen (feestelijk geleiden v. e. bruid)	măpak	mangikwra.
om te	akan	bi.
omvallen	leak	tagoeling, oeboeĕ.
omwanding	dinding	kewet.
omwinden	kăping	kăping.
onder	piba	nak bewra.
onderhandelaar	djenang	
ondeugend	găgal	kidé of năkwra.
ondiepte	rangkat	kaswrat.
onrust	rôsô	gădoeë.
onrijp	mătă	mătra.
ontvangen	tăïmau	tăïmau.
ontwouden	djădjeră	mangpoeă.

Digitized by Google

oog	mătwri	maätai.
ooglid	keloekoep mătwri	pedjewrem maätai.
ook	kănă, tje-eu	adé.
oor	tioek	tioek.
oorhanger	gambang	anting.
oorlog	prang	prang.
op	padeu	pada, magera.
opdat	sepaja	djidjai.
openen	singkap	sikèp.
ophouden		dan.
opklimmen	menak	kemenè.
opnemen	ăket	kăkwet.
oprollen	goeloeng	goeloeng.
opscheppen	kenera	
opsluiten	keoeng	keoeng.
opstaan	djagewri	kelòngon.
op 't oogenblik	tegòl di ăbă	ouwijo.
opzettouw	alit	alit.
oud	toewri	toeai.
oven	toekwroe	
over dag	păness bileri	paloeïng.
overleggen	sesoewai kănă	bahăseren.
overmorgen	demi isoek	soewilei.
overzijde	nipòl	dipoă.
paal	tiang	tiang temòt.
paar	auwoen	sepăsang.
paard	koedeu	koedô.
paddestoel	temawoer	
pădi snijden (aar voor aar)		mengetwrem.
pădistapel	poŏ	poö.
pagaai	păpoen sajoeng	pangajoet.
pagaaien	dajoeng	pangajoeĕ.
palmwijn (versch)	biol nirô	toeòk.
pandan (witte)		sapidjan.
papaja (*Carica papaya* L.)	pisang kioe	năsiloe.
parkiet		pialing.
patrijs		oeroe lanting.
pers	pengăpau, kăpau	kăpé.
pink	djiëri keliking	anak indi.

Digitized by Google

plaatsen	tăoe, sandewra	kepè, sandewra.
plank	păpoen	păpwoen.
plank (waarop het lijk grafwaarts wordt gedragen)		bawren.
planten	tanoem	tanem.
ploeg	bădjak	bădjòk.
plunderen	ăpoess	kăpoess.
pols	semanget	pak gelang.
praten	ômong	mangétjé.
prauw (verschillende soorten)	bidoek, beloekang, djoekoeng	bidoek, beloekang, djoekoeng.
prauw-staart	bitan	keboedai.
proppenschieter	bedal bòlô	
punt, uiteinde	oedjoeng	oedjoeng.
pijp	ôtjôi	oetjoei.
raadhuis	baloei	balewri.
raam (van bamboe)		bidwri.
raken (bij tolspel)	menetòk	menjăbwra.
rameh (keloewih, *Boehmeria nivea* Gaud. en *sanguinea* Hassk.)	kelòi	kloé.
ravijn (bergplooi)	loeô	leko.
recht (niet krom)	loeöess	loeöess.
redeneeren	padew	padau.
regen		oedjroen.
regenboog	goeënă	goeniă.
regenscherm	pajoeng	pajoeng.
rhinoceros	badak	badòk.
rinoceroshoren		soengou.
ribben (v. een prauw)	tădjoek	
rietgras (aan den waterkant)	peroepoek	pepwră.
rietgras (alang-alang, *Imperata arundinacea* Cyrill.)	elalang	lang ălang.
rimpel	keoet kening	keoet ening.
ring	tjintjin	tjitin.
rivierarm	mbong	mbong.
roepen	minai	kenòk.
roepen (tot zich), kom hier	minai	minoi.
rok (sarong)	sôong	silong.
rond	boelet	boelet.

Digitized by Google

rood	abang	milerā.
rook	ăsep	ăsep.
rotswand	tebing	
rijden (te paard)		ăkwră koedô.
rijst (gepeld, bras)	belas	blas.
rijst (gekookt, nasi)	moei	moei.
rijst (ongepeld, padi)	pai	pôi.
rijstblok	lesoeng	soeng.
rijstkoek	lemong	bening.
rijstkorst	kăăkmoei	keòkmoei.
rijstlepel (latje om rijst te roeren)	tjitoeng	tjitoeng, oeau.
rijstschuur	tăăwal, tăoewal	toeăwal.
rijstveld	sawă	sawă.
rijstveld (droog)		lebas.
rijstvelden bewerken		menebas.
samen	samé	samai.
samengaan	tòtòl	tòtoă.
schaap	biri-biri	biri-biri.
schaven	soegeroe	soegau.
schavuit	bangsat	tjoabego.
schedel		oelau.
scheef	teïging	tăăbaï.
scheiden	betjeoei	betjeoei.
schelp	kwajang	kwajang.
schepmand	sauwoek	sauwoek.
scherp	tădjoem	tădjem.
schorpioen		kalô.
schoteltje		piring.
schouder	bauwroe	bau.
schrijven	manjoeët	manjoeët.
schuitje (gambirfabrikage)	peăkwroe	
schuld invorderen	tagah	temăgië.
serdang (soort van palm, *Licuala peltata* Roxb.)	săădang	serdang.
simauoeng (boom uit welks vruchten olie geperst wordt)	kepajang	kepajang.
slaapvertrek	oemôlem	oemă lewem.
slang	oelă	tedoeng.
slapen	tidoeă	tidoeă.

Digitized by Google

slecht	boeroek	kidé.
slim	tjôdi	pătjòk.
snel	deëss	deëss.
snip		barké, beèss.
snorken	mengăroeë	kăăpôŏng.
somtijds	kadang	kadang.
soort	ineu	auoei.
span (met de hand)	dekilan	deko.
speeksel	menekă	băăteké.
spelen	beloeă	marisou.
spinnen (van garen)	toekal	toekwră.
splijten		beleră.
springen	loempat, tedjoen	loempat, tedjoen.
stam (geslacht)	brôjòt	brôjòt.
stamper (voor rijst)		tjitoeng.
steel (van een bijl)	păda	pedewra.
steen	boetwroe	boetau.
steengrond	năpal	năpwra.
steil		kekat.
steken	tikem	tikeoem.
stelen	maling	maling.
stellig	benewra	benewra.
stem	soewaë	soewara.
ster	bitang	bitang.
sterk	kela	kelewra.
stevig	tegă	tedjé.
stoep	gaäng	gaäng.
storm	angin	iboet.
strik voor vogels		pewass, pass.
strik voor argusfazanten	ôpoess	poess.
strik voor napo's (*Tragulus kanchil*)		djanggang.
stronk, afgekapte boomstronk	tòt kioe	
stroomafwaarts	milòt	iliă.
stroomopwaarts	medak	medè.
struikelen	kitjoet	kitjong.
stuks		likoep.
suikerpalm (*Arenga saccharifera* Lab.)	nau	nau.
suikerriet	tebwoe	tebau.
tabak	tembăkau	ôdòt.

Digitized by Google

tabaksdoos	tjoepwroe	taboeng.
tak, arm van een boom		tjawang.
takken (veel) hebbend		răpa (Sindangsch dial.).
tand	ăpan	èpèn.
tandenstoker		kioe soegi.
tanen (van netten)	oebwra	oebwra.
tapir	tenoeak	tenoeĕk.
te (op de vraag waar?)	dioem	di.
teen, kleine	djiĕri keliking kăkal	anak indi kèkéa.
teen, groote	indoek kăkal	peleboei kèkéa.
teen, 2de	toendjoek kăkal	toendjoek kèkéa.
teen, 3de	djiĕri tengă kăkal	djiai dŏno kèkéa.
teen, 4de	djiĕri manis kăkal	djiai mĭis kèkéa.
tegenwoordig	tegàl	oejo.
teruggaan	soeoet	soeoet.
terwijl	sedong	dongdiĕm.
tien	depôlô	dapoeloei.
tjampedak (*Artocarpus polyphema* Pers.)		tammedak.
toespijs		lăpwren.
tong (lichaamsdeel)	lidă	djilră.
tortelduif	ketéran	ketéran.
touw	tileri	tilai.
trappen		nelat.
treffen (bij spelen)	tjia	keno.
trekken	tăă	dedat.
troebel	kôtòk	lewrem.
trouwen	kawin	nikă.
tusschen	mantaëri	măătaăi.
twee	doewi	doewai.
twintig	doewi pôlô	doewai poeloei.
twist	selăsă	sălisiĕ.
twijg	ăting	ăting.
tijd		tipau.
tijdens	tekalô inan	tekalô.
tijgerval	gobing	gerobing.
uiteen	djaăng	djaăng.
uitgestrekt	libewra	libewra.
uitglijden	tegelitji	tegelitjia.
uitmaken (van een zaak)	selasai	abis.

Digitized by Google

uitrusten (gereedmaken)	genoep	lekwrep.
uittrekken	tjaboet	kekòt.
vader	băpă	băpô.
vallans voor olifanten		petjeboea.
vallen		oess.
van	dari	koendi.
van achteren	bălak kedong	bèlè kedong
van hier	koeni diĕ	koeni di.
van voren	pengădep	naduĕp.
van waar	djô koenan	koeni poew.
varen op een pisangstam (zich laten drijven)	ăkat	belăting
vaste wal	daët	daët.
veel	banjak	dau.
veelarmig		blèèt.
ver	djau	oewă.
veranderen	beălă	koebwră.
verblijf houden (tijdelijk)	noempang	noempang.
verbrand		tekemum.
verbranden (in 't vuur werpen)	tekemboem	tekemboem.
verbranden (van vuil)	beăboen	păserep.
verbreken (v. e. belofte)	ôrong	boeïjé.
verdrinken		mŏnòt.
vergaderen		beloengoek, basewren.
verhemelte	langat	linget.
verhuizen	ălă	băliĕ.
verliezen	lălroe	lenjoep.
verjagen	kelioe	kedjar.
verkeerd	silip	nèlè.
verkoopen	djenoeal	
vermoeden	kira	kiô.
verschillend	ăsing	debetwri.
verschrikt	tekedjoet	tekedjoet.
versterking		koetô.
vertrouwen	petjaëwi	petjajô.
vet	gemoek	gemoek.
vier	ampat	pat.
vinden	dapoet	dapoet.
vinger	djiĕri	djiai.

Digitized by Google

vinger (middel-)	djiĕri tengă	djiai dŏno.
vinger (ring-)	djiĕri manis	djiai miĭs.
visch	kan	kan.
visch (grootere soorten)		tilai, seloeang, sepedô.
visch (kleinere soorten)		palouw, semak, kebarouw, boedjoek.
visschen (met de hand)	mendauwô	băătekoă.
vischfuik	siélă	silă.
vischfuikje	bewroe	bauoe.
vischlans (met 1 punt)	seoendoet	
vischlans (met 3 punten)		serăpang.
vischnet	doewit	
vischnet (groot)	djaïng	djaïng.
vischnet (klein)	pesap	pesap.
vlak	atwri	datewra.
vlak, plat		pèpé (Sindangsch dial.).
vleugel	tetòk	kăpak.
vliegen	tăăbang	tebang.
vliegende hond (kalong, *Pteropus edulis*)	kaloeang	keloeang.
vloerbalk	teal, tăăl	teiiă, gaăng.
vloerliggers (balken)	gelegă	gelegwră.
vlug	gătjang	gătjang.
voet	kăkal	kèkéa.
voetangel	ôndjioe	endjoe.
voetstap	bekes	keress.
voetzool	tăpak	tăpoeën.
vogel	benònòk	benònòk.
vogelkooi	keoeng	keoeng.
vol	penô	penoeë.
volgen	tooet	tòtoă.
voltallig	genep	genep.
voorbeeld	tjôtò	tjito.
voorbij	menepô	taloemo.
voordeel	oetoeng	oetoeng.
vooreinde (v. e. prauw)	loeëwoen	loean.
voorhoofd	kening	ening.
voorhuis	ambèn, pelipia	ambiën.
voorste gedeelte.	păkal	păkwra.
voorwaarde	baässan	ăsewroen.

Digitized by Google

voorzijde toekeeren	ădep	ădup.
vork (bij de gambirfabrikage)	koewia	koewia.
vorst, koning		adjei.
vracht		beban.
vragen	minai	băăkinoi.
vrees	takoet	saboeën.
vroeger	denau	deoetroe.
vrouw (echtgenoot)	soemă	soemă.
vrouwelijk	selauwi	selauwi.
vrouwtje (tegen iemand van gelijken leeftijd)	minèn	minoen.
vrucht	boewă	boewă.
vrijdag	djemaät	
vuil	oesoek	oesoek.
vullen	iseri	kisai.
vuur	oepoei	ôpôi.
vijf	lemau	lemô.
vijlen (van de tanden)		daboeng.
vijver		tăbat.
waaier	kipas	kipas.
waar (werkelijk)	betòl	betoă.
waar	minan	naïpoew.
waarheen	ndak minan	moi ipoew.
waar ook	minan-minan	băsing kadoe.
waarom	mengăpau	djano bener, djano noek.
wachten	kembôt	kembôt.
wachthouden	kingroe	toetoek.
wanneer	kaloew, tengaän	kalau, tengèn.
wants (*Cimex*)		tenangau.
warm	păness	panuss.
warmen	bediang	bediang.
was	lilin	lilin.
wat		djano.
water	biòl	biòl.
waterleiding		benătjeră.
waterval		oerem.
weegschaal	dătjing	timbang.
weg	dalen	dalen.

Digitized by Google

wegloopen	melileri	malilei.
wegwerpen	tjampă	koeang.
welke, wie		ipoe.
wellicht	barang kali	berang kalai.
wenkbrauw	boeloe massoew	boeloe ăbon.
wenschen	ndak	lô.
werpnet	djèleri	djèlai.
werpnet (groot)	rambang	rambang.
wie	săperi	api.
wierook	keminjoen	kemioen.
wildernis	imbau	imbo.
windmolen		ijam angin.
wisselen	beliboei	gitoewri.
wit	poeta	
woensdag	rebăă	
wondje		bisòl.
woord	katewri	kadewră.
worden	djidjeri	djidai.
wij	kamai, kitew	kèmè, itoetoen.
wijsvinger	toendjoek	toendjoek.
zaadbedding (natte)		kelambang.
zaterdag	septeroe	
zee	laoet	laoet.
zeer, in hooge mate	nian	nioen.
zeker, waarlijk, inderdaad	jô nian	soenggoeë.
zelfs	meskeri	mistai.
zes	noem	enoem.
zeven	tôdjô	toedjoeă.
ziek in den buik	gis	igis.
ziek	môlon	banidwroep.
ziel	njaboei	njabai.
zien	mengala	kăămeliă.
zien (ergens in)		linggou (Sindangsch dialect).
zitten	temòt, òt	temòt.
zitten (op de niet gekruiste beenen)	batipô	betipoeë.
zitten (met gekruiste beenen)	besilau	besilau.
zoeken	mesòl	òboess.
zoet	miïs	miïs.

Digitized by Google

zon	mătwri bileri	maătai bilai.
zondag	hari ahad	
zooeven	tădewri	nănô.
zout	gaëm	silei.
zuster (als familiebetrekking)	kelauwi	kelawi.
zuster (jongere)	ădĭ	ăsoeë.
zuster (oudere)	kăkă	kăkô.
zuur	ăsem, ăsoem	meăsem.
zwaar	benek	benek.
zwart	melioe	meleroe.
zweer	bisòl	bekô.
zwemmen	beănang	meloeren.
zweven	menipôl	menjebeang.
zwijn	djoekoet	djăoea.
zwijnenleger	djăămoen	djermoen.
zijde (lichaamsdeel)	pinggang	pinggang.
zijn, wezen, is	adai	adé.

III. BENEDEN-RAWASCH—NEDERLANDSCH.

Beneden-Rawasch.	*Nederlandsch.*
Adjoer	flodderen.
ajoe (Pal.)	hiermede spreekt men eene vrouw aan van gelijken leeftijd.
alang	dwarsbalkjes, waarop de daksparren rusten.
alim	iemand die studie van de schriften gemaakt heeft.
alit	touw om den tol op te zetten.
ambèn	voorhuis, voorste gedeelte van het huis.
anak merdika	kind van gescheiden ouders, dat niet is toegescheiden, door de moeder wordt opgevoed en, wanneer het groot is, kan gaan waar het wil.

Beneden-Rawasch.	*Nederlandsch.*
anak keton	= djăpal boetingan (z. ald.).
anggoeë	een soort van schakel waarmeê men uit de hand vischt.
angkisa	handmolen om rijst te ontbolsteren.
anting-anting	oorhangers. Ook de lovertjes aan de oorknoppen.
antoei	draagband van boomschors.
aoe	ja.
ară-ară	zekere vogel. Mank. tanpelanô.
atòp lăpis	dakbedekking van planken.
atòp păkoel	dakbedekking van overlangs door midden gespleten bamboe, twee lagen, de onderste met den hollen, de

Digitized by Google

	bovenste met den bollen kant naar boven gekeerd.
auoer	sterke bamboesoort.
awak kajoe	ziel van het hout.
băgian	deel, aandeel, 't geen iemand toekomt, keuze, 't geen iemand kiest; — kaloe adô băgiannja, als hij zijn keuze (het meisje zijner keuze) gevonden heeft.
balou	lans.
bătja, membătja	iets kennen, weten, geleerd hebben; — beloem bătja, nog niet kennen, nog niet geleerd hebben.
begandai	beurtzangen zingen, als dit *overdag* door jongelingen en maagden *staande* gedaan wordt.
bekata-koewang	groene kikvorsch.
belamboe	stuk doek als sarong gedragen.
belandar	balken onder den vloer.
belanting	op een pisangstam drijvende de rivier afzakken.
benăkat	woudboom met ijl loof en gladden stam, bijenboom.
benang-radjô	= koewoeng (koenkoeng?) pelangi. Bet. lett.: *vorstelijk* garen.
beraboen	branden van vuil.
berdoewi	beurtzangen zingen, als dit *overdag* door jongelingen en maagden *zittende* gedaan wordt.
beselang	algemeene hulp bij gewichtige werken, b. v. het bouwen van een huis, het aanleggen van natte of droge rijstvelden.
betaga	= manékar (zie ald.).
betina	vrouwelijk, vrouw.
betoeng	zware bamboe, grooter dan majan (zie aldaar).
betouwoe	een dans van twee jongelingen met twee meisjes (Limoensche gewoonte).
biak	vermeerderen, toenemen van een gezin.
bibi (Pal.)	hiermede spreekt men een oudere vrouw aan; 't is minder eerbiedig dan oewa.
bidái	naar boven openslaand luik, dat voor deur dient.
bidang	lengtemaat van vijf seto; — kain se bidang, een lap van vijf seto.
bilik	rijstschuur.
biloekar	wildernis waarvan de groote boomen zijn gekapt, verlaten droge rijstvelden die tot een staat van wildernis zijn weêrgekeerd.
binti	gebogen.
bitan	staart der prauw.
bitjak	vochtig, drassig.
blandja dapoer	het geld dat de bruidegom aan de bruid geeft, om huisraad en benoodigdheden voor het huwelijksfeest te koopen.
boeboe	kleine vischfuik van bamboe.
boeëk, sakit boeëk	kropgezwel.
boeloe moem-	fijne bamboesoort bij het

Digitized by Google

pô	visschen met de anggoeë (zie ald.) gebruikt.
boengor	woudboom waarvan de grootste prauwen gemaakt worden; de vruchten hebben een bedwelmende kracht (*Lagerströmia Reginae* Rxb.).
boeria	besmeren, vóór de huwelijksvoltrekking, met rijstmeel en welriekende blaren.
boeri (Pal.)	staart der prauw.
bouoer binti	een gebogen stok die aan de anggoeë (z. ald.) bevestigd is, en gestoken wordt in den staak van boeloe moempô (zie ald.) welke de visscher in de hand houdt.
brôjòt	geslacht, afstamming van een overgrootvader tot en met achterkleinkinderen.
daboek	zware bamboe o. a. voor 't maken der lijkbaar (linggo) gebruikt.
daloem	een groote visch, dien men aan een haak vangt met een klein vischje tot aas.
dătjing	balans.
djădjaran	wildernis waarvan de boomen zijn gekapt en stronken en wortels verwijderd, om er rijst op te zaaien.
djambaän	beste kamer, sekreet.
djandji	afspraak, verbintenis; — djandji tòtòk, de afgesproken tijd is dáár.
djăpal boetingan	oud zilvergeld van Spaanschen oorsprong ter waarde van een halven rijksdaalder.
djaring (Pal.)	vischnet.
djaring	strik.
djebak	knip aan een poejoe(kwartel)-kooi.
djelas	snel loopen.
djèlo	werpnet om te visschen.
djenang	iemand die als tusschenpersoon dient bij de Koeboes en de doesoenbewoners of het bestuur.
djeradjil	anijs, waarvan de bloemen door meisjes in het haar worden gedragen.
djerangou, djari-angou	een wortel, die aan stukjes gesneden als franje aan de toegoek (z. ald.) hangt, — voorbehoedmiddel tegen den invloed van booze geesten.
djermoen	varkensleger.
djoekoeng	prauw uit één boomstam vervaardigd.
doedan	een scheptervormige stok, die bruid en bruidegom wordt nagedragen.
doewa réál soekoe	drie gulden vijf en zeventig cent.
djoekoet	varken.
èmbak	draaien van touw; — tali beèmbak, gedraaid touw.
gadai, wang gadai	de acht à tien rijksdaalders, die bij het sluiten van de verloving aan het meisje gegeven worden.
gading	een groote bamboesoort, hoog geel van kleur.

Digitized by Google

gaga	een hagedis; Mank. sikokò.
gălak mĭsing	stoppen van diarrhee.
garang	de niet overdekte stoep voor de huizen.
găsing	priktol.
gawé	werken; — anak gawé, heeredienstplichtige.
gedék	omwandingsplanken.
gelego	vloerlatten.
gemijan	bruid, verloofd zijn.
gerobing	tijgerval.
goedoek pesagi	kelderflesch, een maat voor olie.
goelô pòtjong	koekjes arènsuiker.
gontô, kajoe gontô (Pal.)	een boom die in de moerassige laaglanden groeit en waarvan de vruchten voor het spel „manékar" gebruikt worden.
giring	belletjes aan de tjăping en door kleine kinderen om de enkels gedragen.
halilintar	bliksemstraal.
ikat-ikat	hoofddoek.
inoeman	drinkplaats.
itik	vlek
iwa (Pal.)	treemke of schakel.
kaboeng, ajer kaboeng	het vocht uit den bloemsteel van den arènpalm.
kădjangan	overdekte prauw, met dak van nipahblaren.
kalemboewai	schelpdier (*Ampullaria ampullacea*), geliefkoosd voedsel van de Koeboes.
kalò	soms.
kampahan	pers; — kampahan minjak, oliepers; — kampahan gambir, gambirpers.
kandoel	ròtan-mandje waarin de gambirblaren geperst worden.
kăpal	bamboe, o. a. gebruikt voor het koken van lemang.
karas	waterkruik van gebakken klei.
kătjai	hengel met twee haken, waarmede men zonder aas vischt.
katjib	pinangkraker.
kawă	groote ijzeren pan, waarin de gambirblaren worden gekookt.
kawan	hij; — kawan itoe, die daar.
kekèdjing	plank die de verhoogde deelen der huisvloeren afsluit.
kepajang djato	lans.
kelawai	zuster.
kelèntang	muziekinstrument, houten schuitje waarop metaalstaafjes liggen, die met een stokje worden geslagen op de wijze van de glas, harmonica.
kemèlèng	vrucht der *Aleurites triloba* Forst.
keminjan	benzoé.
kentènan	kameraad, vriend met wien men verkeert.
kétoe	dwarsbalk onder den vloer.
kintjoet	struikelen.
kito of kitau	geraamte van het huis.
kloewi	raméh.
kòdong lipai	houten nap, waarin de getah wordt opgevangen.
koedjoer	lans.
koejoeng (Moesi Ilir)	hiermede wordt gewoonlijk broer en zoon aangesproken.

Digitized by Google

koekoe sterk.

koeloep hiermede wordt gewoonlijk broer en zoon aangesproken.

koenkai neushoornvogel, kleiner dan de anggang.

koepit nauw, eng.

koering bont, ook een bamboesoort met ruwe oppervlakte, als 't ware met pukkels bezet; wordt zoo groot als majan (zie aldaar).

koewé kelampis een gebak van meel en pisang; platte koeken van ± vier op zestien centimeters in pisangblaren gewikkeld.

koewoeng (koenkoeng?) pelangi regenboog; lett.: veelvervig kromhout. Zie ook benang-radjô.

kopi hiermede wordt gewoonlijk een zuster en dochter aangesproken; in Moesi Ilir uitgesproken als kòpik.

kwajang kleine schelpjes, zooals voor de toegoek (z. ald.) gebruikt worden.

lălangit vierkante stukjes doek bij het bouwen van een huis op de stijlen geplaatst ter afwering van den invloed van booze geesten.

lanang mannelijk, man; — lanang seékoer, één man.

langgian groote pesap (zie dat woord).

langir, toeroen langir het wasschen vóór het huwelijk met daarvoor toebereid water.

langkanan een plant die op poear (cardamom) gelijkt; van de schil des stengels worden zeer sterke matten gemaakt, waarop men de rijst droogt.

lăsong uitgehold blok om rijst in te stampen, ook in de gambirfabrieken gebruikt om de blaren te stampen, maar dan met meerdere uithollingen.

lerak omvallen.

linggo baar waarop het lijk grafwaarts wordt gebracht.

lipas kakkerlak.

loean hoofd, vooreinde der prauw.

madoe zekere ziekte, verstopping en misselijkheid.

main lita jongensspel, waarbij de een op de schouders van den ander zit.

majan zware bamboesoort, voor stijlen, huisomwanding en vloerlatten gebezigd.

majan ăkar groote bamboesoort met lange geledingen, o. a. voor vlotten gebruikt.

manékar een kinderspel, dat met de vruchten van den gontôboom gespeeld wordt. Zie ook: betaga.

mapak geleiden, in optocht vergezellen.

más kawin huwelijksgift.

mătô pantjing vischhaak.

medalam slaapvertrek.

mendauwoe grabbelen, met de handen visch vangen tusschen de steenen in de rivier.

Digitized by Google

melăbira (Pal.) een boom met lange, breede blaren, die in de moerassige laaglanden voorkomt, zeer snel groeit en waarvan de stam voor huisstijlen van minder goede woningen gebruikt wordt.

mengoelang opzoeken.

menkoewang een plant van wier lintvormige blaren sterke, doch grove matten worden gevlochten.

miani broer.

minjak kepajang simauoeng-olie.

minjak lango haarolie uit de vruchten van den meranti-boom (*Hopea Maranti* Miq.).

minjak nioer klapperolie.

minjak singkawang singkawang-olie (van *Shorea nitens* Miq. en *Hopea singkawang* Miq.).

minjak tapoes zekere braadolie.

misoe schelden.

moempô dunne bamboe, o. a. voor hengelstokken gebruikt.

moesô oven van klei in de gambirfabriek.

nau arènpalm.

ngăpa het raken van een opgezetten tol met een anderen.

nian inderdaad; — wordt ook gebruikt om den vergrootentrap aan te geven: banjak nian, zeer veel.

nikal het dubbele teruggeven. Een uitdrukking bij de huwelijksvoorwaarde gebruikt.

njambai beurtzangen zingen, als dit des avonds door jongelingen en maagden zittende gedaan wordt.

njè (Pal.) hiermede spreekt men een oude vrouw aan.

njoegoei feest na de benoeming van een hoofd.

oebar tanen van netten.

oedjoeng boelan het einde der maand.

oeé een uitroep.

oentjoei tabakspijp van bamboe.

oeroeng verbroken, van een voorwaarde; niet nakomen van een belofte.

oewa (Pal.) hiermede spreekt men een oudere vrouw aan; zie: bibi.

padoe spreken.

pajo nat, moerassig.

panai ròtan-mand, waarin de gambirkoek uitlekt.

pandan haroem een pandanussoort waarvan de geurige blaren door jongelieden in het haar worden gedragen.

panggar dwarshouten, die de boorden van een prauw uitstaande houden.

pangsajoeng (Pal.) kleine prauw met opgeklampte boorden.

pantis het raken bij het tagaänspel. Zie op: tagaän.

pantjing hengel.

păsoe houten bak of schotel.

patoes donderslag.

Digitized by Google

pawas — een houtsoort.
pedaro — hout waarvan rijstblokken gemaakt worden.
pelèmping gambir — handpers voor het uitdrukken der gambirkoekjes.
pemanin — garenwinder.
pemoeti — lans.
pendaăn — lans.
pengajoe — pagaai.
pengimpit gambir — = pelèmping gambir.
pengoewis — houten vork waarmee de gambirblaren uit en in de kawă (z. ald.) worden gedaan.
pengouwo — titel van een kamponghoofd.
penginangan — doos voor tabak en betel.
pening — hoofdpijn, duizelig, zwak van geestvermogens.
penoeroenan — een rijksdaalder, bestemd voor de oude vrouw die de bruid bij de hand buiten de deur brengt.
perda — bekappen.
pesap — schepnet om te visschen.
pesawat — de klos waarop het touw van de anggoeë (z. ald.) gewonden is.
pesoewi — wit gevlekt hert.
pètak gegadja — tweede vak in de woningen, een paar decimeters hooger dan het eerste.
pètak serambi — = ambèn.
petèkon — rood steenen trekpotje.
petjo pelèmping — het stukje doek waarin het gambirkoekje bij het uitdrukken gevouwen wordt.
poelai — een soort van liaan.
poeloet — gom waarmeê men vogels vangt.
poeloer — = awak kajoe.
poejang — overgrootvader.
prakoe — bak waarin men het vocht uit de gambirblaren laat bezinken.
rahan — rivierarm.
rambang — groote djèlo (zie ald.)
randjau lerak — aangepunte bamboestokken, om tijgers te dooden.
răsan — afspraak, voorwaarde; — răsan oeroeng, de afspraak vervalt.
rawang — paar, twee bij elkaar behoorende zaken.
rèmbas — bijl.
repas — strik om argusfazanten te vangen.
réwang — = kentènan.
riang — cicade.
rimbo boedjang — oude biloekar-gronden; zie op: biloekar.
rimbo lawoeng — ongerepte wildernis.
roemah lăkar — een nog niet afgebouwd huis.
roesô — hert; — roesô laras, r. segiri, r. niboeng, r. pelepa, r. ilalang, verschillende soorten van herten.
sadat, bătja sadat — een stuk uit den koran vóór de sluiting des huwelijks opgezegd.
săkô — huisstijl.
sandar — plaatsen, stellen.
sebawah — = djoekoet.
sebekal — kleine woudboom.
selinala — een soort van krijgertje en verstoppertje spelen.
seloepat — de helderwitte papierachtige

Digitized by Google

	schil in de bamboe auër, die aan smalle reepen als een pluim in het haar wordt gedragen door meisjes en jongelingen.
seloewang, madang seloewang	een boom, die timmerhout levert (*Alseodaphne excelsa* Bl.).
semajo	= djandji; (z. ald.) — semajo sampai = djandji tòtòk.
semendo radjô-radjô, s. betanem batoe, s. bidoep-idoep	vormen van huwelijken.
senting	het bamboestokje dat de djebak (z. ald.) uitstaande houdt.
sènto	de balkjes waartegen de omwandingsplanken gespijkerd worden.
serajo, menjerajo	helpen; — serajolah, doe dat even voor mij.
serdang	een palm waarvan de bladeren veel voor dakbedekking gebruikt worden (*Licuala peltata* Rxb.).
seroendoet	werphaak om te visschen.
seri	een fijne bamboesoort.
seroet, djalan seroet	met gras en onkruid begroeide weg.
sesoewai	overleggen, beraadslagen.
seto	een lengtemaat, van den top des middelsten vingers tot den elleboog gemeten, ± een halve meter.
siga	grijze aap.
silip	verkeerd.

simbawang	breedbladig gras voor paardenvoer gebruikt; Mank.: limtaboeëng.
simpoe, besimpoe	wijze van zitten der vrouwen, met de beenen onder de billen geslagen.
singkap	openen.
singkil	de ringen aan de knip der poejoe(kwartel)-kooi.
soedjoet	handkus, door den bruidegom aan de ouders van de bruid na de huwelijkssluiting gegeven.
soegoe	schaven.
soemping	haarspeld die meestal den vorm van een bloem of vogeltje heeft.
soeri hari	avond.
souwoek	schepmand om kleine visch te vangen.
tădjoek	ribben van een prauw.
tagaän	een spel met kemèlèng-noten gespeeld. Zie op: kemèlèng.
tagĭ	schuld invorderen.
takoek	inkappen van den bast van een boom om de getah te bekomen.
tamat kadji	feest dat gevierd wordt nadat iemand volleerd is in de schriften.
tamboen	hoop, stapel.
tămoekoe	de klossen in een prauw (uitgeholden boomstam) uitgespaard.
tanah kăsang	roode aarde met een laag bladgrond er op, volgens de inlanders geschikt voor den tembesoe-boom.

Digitized by Google

tangkiang	= bilik.
tangkoel	totebel (vischnet).
teilan	vloerbalk.
telepah	cylindervormige houten doos.
tenoeak	tapir.
tera (Pal.)	huisstijl.
terapa	= terompèk (z. ald.)
terdjoen	sprong.
terdjoen pesoewi	een zekere huwelijksvorm.
teriang	het stokje waarop het weefgaren gewonden is.
teriti	zeker rietgras; Mank. pimpiñg.
terompèk	lederen schijf bij het tjèpakspel aan den enkel gebonden. Zie op: tjèpak.
titip	ter bewaring geven.
tjagak	dikke stijlen onder het huis; ook een werktuig gebruikt bij 't garen maken.
tjanai	lans.
tjelak	verw voor de oogleden, die er met een bamboenaaldje wordt opgebracht (Arab. kohl). De hadji's brengen haar mede van Mekka.
tjèpak, main tjèpak	spel met een ròtan-bal, soort van kaatsspel.
tjintoeng	houten mes om de gambir bijeen te schrapen.
tjintjin peninggălan of petjerajan	ringetjes die door den bruigom aan de bruid worden gegeven voor haar vriendinnen.
tjiri	bewijs, teeken; — tjiri mengakoe, 't geen door den vader van den bruigom gegeven wordt aan de personen, die de weggevoerde bruid komen zoeken (bestaande uit drie krissen en drie kippen); letterlijk: teeken van bekentenis.

toekal	garen spinnen; — benang betoekal, gesponnen garen.
toembak	lans.
toengau	in 't veld aan trossen groeiende, oranjekleurige boomvrucht, zoo groot als een pruim, binnen de oneetbare schil in vier afdeelingen verdeeld, als de manggistan, frisch zuurzoet van smaak, maar met smakelooze pitten.
toeni	kontant, hier aanwezig.
toerak	de gewoonlijk met figuren besneden bamboekoker, waarin het stokje met garen geplaatst wordt, bij het weven in gebruik.
toetoel	gevlekte bamboe, o. a. voor garenklossen gebruikt, ook: koering, bamboe bekoering-koering genoemd.
toewô lari	de oude man en vrouw die de bruid halen.
tokir	bamboe waarin het vocht uit den bloemsteel van den arènpalm wordt opgevangen.
tondjoek djau	lans
tòtòk	aangebroken, dáár zijn; vgl.: djandji.

Digitized by Google

wang pesoe-sahan	acht rijksdaalders, die de vader, na echtscheiding, aan de moeder betaalt als hij een hem niet toegescheiden kind, nadat het		volwassen is, bij zich wil houden.
		wái	slechts.
		was	geleding.

IV. SPREEKWIJZEN UIT DE BOVEN-RAWAS EN LEBONG.

Nederlandsch.	*Napal-litjinsch.*	*Lebongsch.*
Doe dat	keneă bedĕeu	kenera dao.
Bamboe langs de boorden van een prauw bevestigen om meer draagvermogen te krijgen	ambioe	gandoeng.
Ga gij eerst	mai kaboen denau	môi kô deoetroe.
Ik kom	kewoe săpoei	oekoe môi.
Hij heeft reeds gegeten	toen dĕeu soedă mengan	si soedô meoek moei.
Gij hebt hem weggevoerd	koemew melileri toen dĕeu	kô mok dao.
Ik laat dat paard brengen	kewoe kemboess koedeu dĕeu	oekoe kemboess koedô o.
Hebt gij reeds gegeten?	koemew soedă mengan beloem?	kô soedô meoek moei?
Ik wil op weg gaan	kewoe ndak mempănioe	oekoe lòk lalau.
Hij schrikt	kăboen tekedjoet	si tekedjoet.
Pas op de rijst	kingroe pai	toenggau pôi enoe.
Stamp die rijst even	toetoek bă pai dĕeu	toetoek pôi o.
Ga heen	mai bekăboen	môi ba kô.
Werd door een tijger verslonden	na meoek matjan	bin meoek imau.
Geslagen door iemand	na pôkòl toen	bin okoă toen.
Ik wil heengaan	kewoe ndak mai	oekoe lòk môi.
Zijt ge al geweest?	koemew soedă mai?	kô soedô môi?
Ik ga baden	kewoe teroen menderi	oekoe môi menai.
De bijen hebben nesten gemaakt	menak si alang	kemenè si alang.
Ik wil niet	kewoe lang menetòk	oekoe tjo òlòk.
Ik ga ròtan zoeken	kewoe mesòl oetan	oekoe môi mesòl òboess.
Naar de wildernis	mai imbau	môi imbo.
Van welk dorp is die man?	koetwri nan kăboen dĕeu?	sădoei ipoe toen o?

Digitized by Google

Ga terug naar het dorp	bălak mai koetwri	bèlè me sădoei.
Ga water halen	mai kemă biòl	môi be kemô biòl.

Nederlandsch.	*Lebongsch.*
Die man is even groot als ik	toen o samai kelekat ngen oekoe.
Die man zit te huis	toen o temòt dass oemă.
Er is een kind verdronken	toen titi mŏnòt.
Hij gaat naar den berg	toen môi tebo.
Wat is er in dien bamboekoker?	djano adé lerum taboeng deĕu?
In dien grond is veel goud	lerum pitô eu dau máss.
Hoeveel zielen telt dit land?	kedau koetwroe toen nak negrai enoe?
Heeft men de pădi hier reeds gesneden?	toen piô soedô mengetwrem?
Nog niet	ăti.
Is de rijst goed dit jaar?	pôi baik măsô auoe?
Wiens huis is dien dag verbrand?	oemă ipoe tekemrem bilai o?
Er is iemand uit een klapperboom gevallen	toen oess koeni dass niòl.
Dood of niet?	bi maätwri năti?
Alleen zijn been gebroken	kèkéa nak patiĕ wái.
Breng hem spoedig in huis	gătjang kembin môi dăseri.
De pădi is door den wind neergeslagen	pôi bi abiss oeboeĕ noek kôi iboet.
Waarom heeft hij zijne vrouw vermoord?	djano bener kô boenoeĕ soemă?
Omdat zij het met een ander hield	sebab kenoetjo toen der betwri.
Als er geen regen komt, gaat alle pădi dood	kalau tjoă oedjroen pôi maätwri koetwoe.
Is men reeds aan den sawah-arbeid begonnen?	toen bi soedô menebass?
Stil! zoo meteen krijg je klappen	dan kô menangiss, béko okoă oekoe.
Dat kind is al te ondeugend	dao anak telalau kidé sekilai.
Vraag het je moeder	băäkinoi magwra inòk.
Onze geit heeft gejongd	kambĭng twroe soedô beanak.
Hoeveel jongen?	kedau anak?
Twee stuks	doewai likoep.
Kook wat rijst; ik heb honger	kesòk bă moei; oekoe bi njèmèn.
De rijst is gaar	moei bi mesòk.
Schep dan maar op	kenera bă moei.
Is er toespijs of niet?	adé lăpwren tjoă?
Hoe is 't mogelijk dat gij in één dag hier zijt gekomen?	na ipoe boliă, kô săpwri do bilai piô?
Ik had niets te dragen en was te paard	oekoe tjoă beban, oekoe ăkwră koedô.

Digitized by Google

VIJFDE HOOFDSTUK.

MANANGKABOSCHE STUKKEN.

Van de in dit hoofdstuk verzamelde Manangkabosche stukken heb ik slechts enkele van kleineren omvang te gelijk in het Arabisch karakter van het gevolgde handschrift en in transscriptie met Latijnsch karakter medegedeelde. Bij het sprookje „Moerai-batoe" en het geschiedverhaal „Toeankoe-nan-tjerèdèq" heb ik den tekst met Arabisch karakter achterwege gelaten, eensdeels om den omvang van dit gedeelte niet buiten noodzakelijkheid uit te breiden, anderdeels omdat mij eene afzonderlijke uitgave van dien tekst wenschelijk voorkomt, dewijl daardoor voldaan zou worden aan een wensch der bevolking van de Padangsche Bovenlanden, die, allengs door de Europeanen van een groot deel harer handschriften beroofd, vergoeding daarvoor zou vinden, indien de inlandsche geschriften, ten haren behoeve, in den haar meest welgevalligen vorm gedrukt en voor geringen prijs verkrijgbaar gesteld werden.

I. MOERAI-BATOE. EEN SPROOKJE.

Er ontbreken aan het begin van dit sprookje ongeveer vijftig regels, die in het handschrift onleesbaar waren geworden.

In het verhaal zijn honderd drie en twintig toepasselijke pantoens ingevlochten, die gemakshalve door guillemets zijn aangeduid. Ter bevordering eener juiste uitspraak heb ik de lettergreep waarop de klemtoon valt cursief laten drukken, en om de moeielijkheden bij de vertaling die na raadpleging der in een volgend hoofdstuk te geven Manangkabosche woordenlijst nog mochten overblijven, geheel weg te nemen, zal ik in de volgende bladzijden den inhoud van het sprookje verkort mededeelen.

Twee vogels van de soort *Moerai-batoe* [1]) (op Sumatra even algemeen als bij ons de spreeuw) overleggen, waar zij hun nest zullen bouwen. Eene spoedige beslissing is hoog noodig, want het wijfje gevoelt, dat ze weldra moet leggen. Het is met mij — zegt ze — als met eene rivier, die hoe langer zoo dieper wordt; 't is alsof ik eene vracht draag, die gaandeweg zwaarder drukt. Waar toch eene geschikte plaats voor ons nest te vinden! Het gaaike noemt onderscheiden plaatsen en somt de voordeelen er van op; doch het wijfje is niet voldaan. Hier ontbreekt dit, dáár dat. Hier bestaat vrees voor brand, ginds voor overstrooming, elders voor vijanden. Eindelijk

---

[1]) *Copsychus saularis* L.

Digitized by Google

is 't gaaike ten einde raad, en stemt onvoorwaardelijk in met het voorstel van het wijfje, om de spits van het vorstelijk verblijf der prinses *Rènô-Tjanda-Déjwi* tot woonplaats te kiezen. Als 't geluk het wil, zegt het wijfje, gebruikt ze ons misschien als gezanten om voor haar een gemaal te zoeken.

Het nestje wordt gebouwd en weldra verheugen de vogels zich in het bezit van twee eieren. Eens op een warmen middag was het gaaike uitgevlogen en daarna ingedommeld op een tak van een Arôboom. Daar werd het gegrepen door een roofvogel.

Te vergeefs ziet het wijfje uit naar de tehuiskomst van haar echtgenoot. De dag gaat voorbij en ook de nacht. Het wordt haar angstig te moede; in al dien tijd heeft ze niets genuttigd, de honger doet zich gevoelen en eindelijk besluit ze de eieren alleen te laten en haar gaaike te gaan zoeken. Zij volgt de rivier van *Indôpoerô* [1]) en rust eindelijk, na eene lange vermoeiende vlucht, op een grooten steen uit. Nog altijd heeft zij haar gaaike niet gevonden. Al weenende heft zij klaagliederen aan, let daardoor niet op hetgeen rondom haar voorvalt en wordt onverhoeds door een roofvogel gegrepen.

Na eenigen tijd komen de eieren uit. De jonge vogeltjes, een mannetje en een wijfje, tjilpen om voedsel, door honger en dorst gekweld. De prinses hoort het getjilp en zendt eene harer gezellinnen om te zien wat daarvan de reden is. *Kambang-Langga-Bajoewe* vindt de beide vogeltjes en brengt ze bij de prinses. Deze, van medelijden vervuld, laat dadelijk rijst gereed maken en geeft de uitgehongerde diertjes te eten. Na 't lange vasten blijft de uitwerking van 't overvloedig maal niet achterwege. De vogeltjes worden plotseling ziek en liggen als dood neder. De prinses is radeloos van droefheid. Het gelukt eene der hofdames *Kambang-Tjinô* de vogels bij te brengen.

Ze worden nu door de prinses opgevoed en ontwikkelen snel. Het mannetje krijgt den naam *Si Kitjau-Moerai-batoe*, het wijfje *Păsaman-Gandam-Baroejs*.

Eens op een middag, terwijl de vogels zonder toezicht zijn, wordt het wijfje door eene verwilderde kat gegrepen en verslonden.

Si Kitjau-Moerai-batoe, de eenig overgeblevene, groeit voorspoedig op. . . . . Nu ontbreken eenige bladzijden aan het handschrift; daarna gaat het verhaal aldus voort.

De prinses draagt aan een priester op, eene papieren doos te vervaardigen, met goud versierd, in zeven vakken verdeeld, van zeven punten voorzien en zeven ringen, zeven gereedgemaakte siriëbladeren benevens eenige pantoens bevattend. Zij belooft hem daarvoor een hoofddoek en een baadje. De geestelijke wijst het geschenk af, doch aanvaardt de opdracht.

---

[1]) Dus geschreven naar de uitspraak; het is natuurlijk het bekende Indrapoera.

Digitized by Google

Toen de doos gereed en de priester bedankt was, werd de vogel door de prinses en hare gezellinnen sierlijk uitgedost. Na een laatsten maaltijd en een hartelijk afscheid neemt de vogel de doos mede en gaat op reis om een geschikt gemaal voor de prinses te zoeken. Gedurende de afwezigheid van den *Moerai* versieren de prinses en de haren het paleis en brengen den tijd in gezang en vroolijkheid door.

Na zeven etmalen rondzwervens bereikt de *Moerai* eene ankerplaats, waar verscheidene schepen liggen. Hij zet zich op den mast van een dezer neder en vraagt aan 't scheepsvolk wáár hij zich hier bevindt. In plaats van te antwoorden schiet de kapitein van het schip op hem, doch mist. Op zijne hernieuwde vraag wordt hem meêgedeeld, dat hij in de zee *Pantjaran* bij den berg *Kidjang-Rani* is, in het land van *Toeankoe-Rădjô-Boedjang.*

Hij bezoekt nu het eiland *Ranggô-Majang*, waar hij handelaren uit alle oorden der wereld aantreft. Er is groot rumoer, overal knallen schoten. Men deelt hem mede, dat de vorst van het land *Toeankoe Rădjô-Boedjang* gestorven is en dat men diens uitvaart viert.

Zeer teleurgesteld is de *Moerai*, die *Rădjô-Boedjang* reeds tot bruigom voor zijne prinses bestemd had. Gelukkig verneemt hij, dat er nog een schoon en jeugdig vorst is op het eiland *Ranggô-sori*, en vol goeden moed zet hij zijne reis voort. De eerste haven die hij nu bereikt, is gelegen in het land van de prinses *Seti-Bila-Djôdi*, de bruid van *Soetan-Bărindangan*, die te *Banda-lăkô* woont. Hier deelt hij den schepelingen het doel zijner reis mede.

Terwijl de *Moerai* op den mast van een der voor anker liggende schepen zit, komt *Seti-Bila-Djôdi* in een vaartuig op de reede. Zij heeft van de komst des vogels vernomen en wil nu zelve onderzoeken wat daarvan is. Na een gesprek met den gezagvoerder der ter reede liggende vloot, bemerkt zij den vogel op den top van den mast. De *Moerai* vertelt haar, dat hij op weg is naar *Soetan-Bărindangan*, om hem de hand zijner prinses aan te bieden.

Daarna vliegt hij verder en laat *Seti-Bila-Djôdi* woedend van spijt achter. Na eene lange reis heeft hij het land van *Soetan-Bărindangan* bereikt. 't Is avond toen hij er aankomt, doch hij begrijpt te *Banda-Lăkô* te zijn, omdat het overal schitterend verlicht is. Als de morgen is aangebroken, zet de vogel zich neder op een der masten van de schepen ter reede en vraagt aan de schepelingen welk land het is en wie er regeert. Hem wordt nu bevestigd, dat hij in het land is van *Soetan-Bărindangan*, den verloofde van de prinsessen *Seti-Bila-Djôdi* en *Rènô-Nilam.*

Op zijn verzoek deelt de schipper hem mede, waar het paleis van den vorst is gelegen. De vogel vliegt derwaarts en zet zich op een *kamoeniïng*-boom neder. Hij vraagt aan de hofdames, die in den tuin bijeen zijn, naar *Soetan-Bărindangan.* Algemeen is de verbazing bij het hooren spreken van dien sierlijk uitgedosten vogel.

De *Moerai* gaat zitten op den top van het raadhuis, waarop *Soetan-Bărindangan*,

Digitized by Google

van hem hoorende, naar buiten komt. De vorst laat zich zijne elpenbeenen blaaspijp en giftige pijlen brengen, waarna hij op den *Moerai* schiet, doch te vergeefs. De vogel vliegt van de éene plaats naar de andere. Het gevolg van den vorst tracht vruchteloos den *Moerai* te vangen, totdat de Soetan last geeft die pogingen te staken. Tot rust gekomen deelt de *Moerai* de reden zijner komst aan den vorst mede, en na de doos met geschenken voor diens voeten te hebben laten vallen, vliegt hij weg. *Soetan-Bărindangan* neemt de doos op en opent die, om den inhoud te bezichtigen.

Teruggekeerd in het land *Indôpoerô* zet de *Moerai* zich neder op de spits van het paleis der prinses. Nauwelijks merkt zij hem op, of zij snelt met loshangende haren naar buiten. De *Moerai* plaatst zich dadelijk op hare hand en wordt door haar in huis gebracht. „En hebt ge gevonden, wat ge gingt zoeken?" zoo spreekt *Gandam-Baroejs* hem aan. „'t Is een ander dan ik mij eerst had voorgesteld," antwoordt de *Moerai.* Middelerwijl is de rijst gekookt, waaraan de vogel zich te goed doet. Daarna geeft hij omstandig verslag van zijn wedervaren.

Nadat de prinses alles gehoord heeft, geeft ze hare gezellinnen bevel zich te tooien en haar te volgen naar haren vader *Ioeankoe-Rădjô-Moedô.* Hem zegt ze, te willen gaan spelevaren naar het eiland *Lompè-Kidjang*, om zich te verlustigsn in 't gezicht der koraalriffen en het groen van de schitterende stranden. Zij vraagt hem haar daarvoor eene groote prauw te leenen en die te voorzien van geschut en levensmiddelen. De vorst is dadelijk geneigd haar verzoek in te willigen en geeft den *Panghoeloe-kawă* last naar den *Panghoeloe-dagang* te gaan en diens prauw voor de prinses ter leen te vragen. De *Panghoeloe-dagang* roept zijne prauwvoerders bijeen en laat eene groote prauw optuigen, versieren en met kanonnen bewapenen. Daarna begeeft hij zich tot den vorst, wien hij meêdeelt, dat de prauw op de ankerplaats gereed ligt. De prinses en hare gezellinnen tooien zich met hare fraaiste kleêren en versierselen. Elk harer wordt een post aan boord aangewezen; de *Moerai* zal op den top van den mast als uitkijk dienst doen. Onder het zingen van pantoens wordt de prauw door de dames naar de riviermonding gebracht. Den volgenden morgen zal men de reis aanvangen. Al het volk is op de been om de prinses en de haren uitgeleide te doen. Met den vogel zijn de opvarenden vier en veertig in getal.

De prinses geeft bevel tot vertrekken; het touw waarmede de prauw aan wal is vast gemeerd, wordt los gegooid, de zeilen worden geheschen en het ranke vaartuig doorklieft de baren. Weldra heeft men het eiland *Lompè-Kidjang* achter zich gelaten. Met weêmoed staart het volk aan 't strand de wegzeilende prauw na. In verscheiden pantoens drukken ze uit, hoe hard het valt, de prinses — de lieveling van *Indôpoerô* — te zien heengaan.

Overmoedig en vol verlangen om spoedig bij haar geliefde te zijn, roept de prinses

Digitized by Google

Allah aan om fellen wind. Haar gebed wordt verhoord. In een oogenblik steekt de storm op, de zee ziet inktzwart, woest rollen de golven, het schip snelt voorwaarts, nu eens verdwenen in de diepte van een golfdal, dan op den kop der golven meêgevoerd tot de wolken. Eiland op eiland laat het achter zich. Alle opvarenden behalve de prinses, die op het dek wind en golven trotseert, zijn zeeziek, en als de wind gaat liggen en de zee bedaart, zijn van de vier en veertig opvarenden nog slechts zeven in leven, waaronder de prinses en de *Moerai*.

Eindelijk doemt het eiland *Langgô-bajoe* aan den horizon op. Hier zal men zich voorzien van siriëblad en pinangnoot, en brandhout halen. Ter reede gekomen laat men het anker vallen. Alle geweren en kanonnen worden gelost, het eiland is verdwenen achter een gordijn van kruiddamp. Het hevig geschutvuur doet den wal dreunen.

Op last van de prinses *Seti-Bila-Djôdi* gaat een der rijksgrooten met een prauwtje naar de reede om onderzoek te doen naar de oorzaak van al dat rumoer.

Verwonderd, niets dan vrouwen aan boord van het vaartuig te vinden, vraagt hij naar den gezagvoerder en het doel der reis. *Si Gandam-Baroejs*, de tijgerin der zee bijgenaamd, staat hem te woord.

Zij deelt hem mede, dat de prinses *Rènô-Tjanda-Déjwi* van *Indôpoerô* gekomen is, om *Soetan-Bărindangan* als bruigom af te halen. Nadat *Gandam-Baroejs* gevraagd heeft, waar ze zijn, en ten antwoord heeft bekomen, dat dit het land *Pantai-Tjamin* is, waar *Seti-Bila-Djôdi*, de verloofde van *Soetan-Bărindangan*, regeert, zegt ze schamper: „Breng uwe prinses de tijding over, dat *Rènô-Tjanda-Déjwi* haar bruidegom gaat halen."

Dit bericht aan *Seti-Bila-Djôdi* overgebracht, doet haar in woede ontsteken. Zij verzamelt haar volk en zet met verscheidene prauwen koers naar het vaartuig van hare mededingster. Deze laat het anker lichten, de zeilen bijzetten en ontvliedt de naderende vloot. Ziedend van toorn oogt *Seti-Bila-Djôdi* de wegzeilende prauw na en keert naar haar paleis terug.

Na zeven etmalen doemt het eiland *Ranggô-sori* aan den horizon op. Hier is de verblijfplaats van *Soetan-Bărindangan*. Talloos zijn de schepen ter reede. 't Is als een bosch van masten. De prauw laat het anker vallen. Vlaggen en wimpels worden geheschen.

De prinses geeft de volgende bevelen. „Wanneer men naar ons komt vragen, zeg dan, dat wij ter bedevaart gaan, dat wij zeven dagen in zee zijn en dat de gezagvoerder ernstig ziek is".

Weldra komt de havenmeester aan boord. Hij wordt vriendelijk ontvangen en op *sirië* en *pinang* onthaald. Onder het wisselen van *pantoens* wordt hem meêgedeeld, dat de gezagvoerder ernstig ziek is, en tevens verzocht aan den vorst om hulp en geneesmiddelen te vragen.

Digitized by Google

De havenmeester keert naar den wal terug en deelt den vorst zijne bevindingen mede. Hij is vol van de pracht der prauw, die zoozeer zijne begeerlijkheid opwekt, dat hij den vorst voorstelt, in plaats van geneesmiddelen vergif te geven, zoodoende den gezagvoerder te vermoorden, prauw en lading zich toe te eigenen en hem, havenmeester, ter belooning ééne der vrouwen te schenken.

De vorst wil van 't voorstel zijns havenmeesters niet weten. In den vroegen morgen laat hij de trom roeren, het volk bijeenroepen, vlaggen en wimpels hijschen, en onder het bespelen van allerlei muziekinstrumenten steekt de vorst van wal, gevolgd door eene talrijke vloot.

Toen de prinses dit zag, gaf zij spoedig hare bevelen.

„Als het inderdaad *Soetan-Bărindangan* is, die daar komt, dan moet gij, *Gandam-Baroejs*, en gij, *Kăsah-Kăròdjo-Manda-Kăliïng*, hem aan den valreep ontvangen en aan boord brengen.

„*Kambang-Tjinô* en *Langga-Bajoewe*, brengt gij hem in de kajuit.

„*Kăsoembô-Tărampai-pătang*, bewaak den ingang.

„*Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari*, houd de wacht bij den valreep. Niemand dan den vorst laat gij aan boord."

Nauwelijks zijn die bevelen gegeven, of *Soetan-Bărindangan* is langs zij van de prauw gekomen. Met tal van pantoens, die hij beantwoordt, wordt hij aan boord ontvangen.

Zoodra hij bij de prinses is binnengeleid, wordt het anker gelicht, de zeilen geheschen en de prauw snelt het ruime sop in.

Na eenigen tijd gevaren te hebben, ziet de *Moerai* in de verte negen schepen, die, toen men naderbij gekomen het anker laat vallen, blijken zeerooverschepen te zijn. De vlootvoogd der zeeroovers blijkt gezonden te zijn door de prinses *Mérang-gawé*, bruid van *Soetan-Bărindangan.*

„Als je t'huis komt, deel dan je prinses meê, dat wij haar geliefde reeds geschaakt hebben", roept *Gandam-Baroejs* den zeeroover toe.

Deze, hierover verwoed, dreigt de prauw te zullen opbrengen naar *Tandjoeëng-sori* en de opvarenden tot slaven te maken van de prinses *Mérang-gawé.*

„Niet zoo onbeschoft jij zeeroover", antwoordt *Gandam-Baroejs.* „Mij, de tijgerin der zee, kan niemand weêrstaan." Zij grijpt haar geweer, legt aan, geeft vuur en doodelijk getroffen stort de vlootvoogd in zee.

Het anker wordt gelicht en de zeilen geheschen. Voort gaat het vaartuig, dag en nacht door. Na eenigen tijd bemerkt de *Moerai* een gewapend vaartuig. 't Is dat van *Seti-Bila-Djôdi*, die, naderbij gekomen, de prauw aanroept. Harde woorden vallen van weerszijden, tot *Seti-Bila-Djôdi* een schot lost en den ring van *Tjanda-Déjwi* raakt. *Gandam-Baroejs* vuurt terug en schiet *Seti-Bila-Djôdi*'s haarwrong los.

Daarop gaf *Rènô-Tjanda-Déjwi* aan *Gandam-Baroejs* bevel om naar het vaar-

Digitized by Google

tuig van hare mededingster te gaan en daar woorden des vredes te spreken.

De zending gelukt, en als *Gandam-Baroejs* de prinses aan boord brengt van het vaartuig waarop zich *Soetan-Bărindangan* bevindt, staat vergenoegdheid op zijn gelaat te lezen nu hij de beide prinsessen in vrede samen ziet. Onder het genot van een siriëpruimpje worden tal van *pantoens* aangeheven. Eindelijk gaat de prauw weêr onder zeil, met *Seti-Bila-Djôdi* aan boord.

Niet lang daarna ontwaart de *Moerai* wederom negen gewapende schepen. Naderbij gekomen gaat de prauw voor anker. De gewone vragen: waarheen en vanwaar? worden gedaan, en zoo verneemt men, dat de roovervloot is uitgezonden van *Banda-Moeah* door *Malim-Déman*. *Soetan-Bărindangan* deelt den vlootvoogd mede, dat hij een bloedverwant is van *Malim-Déman*, waarna men in vriendschap scheidt en de prauw de reis vervolgt.

Spoedig komt nu het eiland *Mégô-Lojang* in 't zicht, 't geen wordt aangedaan om de prinses *Rènô-Nilam* te bestrijden.

Van beide zijden wordt een schot gelost. De haarwrong van *Rènô-Nilam* wordt losgeschoten en een ring van *Tjanda-Déjwi* geraakt. *Soetan-Bărindangan* komt tusschenbeiden en zendt den *Moerai* naar *Rènô-Nilam* om haar namens hem uit te noodigen aan boord te komen. Zij voldoet aan dat verzoek en gaat, vergezeld van haar in feestgewaad gedost gevolg, naar het vaartuig van *Tjanda-Déjwi*. Hier wordt zij door de beide prinsessen hartelijk ontvangen. Onder het zingen van verscheidene *pantoens* wordt het anker gelicht en gaat de prauw onder zeil.

Nu wordt weldra het land bereikt van *Rădjô-Médan-săba*, die beroemd is als een rechtvaardig vorst. Op de reede laat men 't anker vallen, na overlegd te hebben, den *Rădjô* als scheidsrechter in te roepen. Een *manti* komt om te onderzoeken, wat de wensch is der opvarenden van de ter reede liggende prauw. Deze wordt hem meêgedeeld en tevens vergunning gevraagd de rivier binnen te varen om handel te drijven. De *manti* doet verslag aan den *Rădjô*, die zich naar de landingsplaats begeeft, vergezeld door de bevolking. Dáár wordt hij begroet door *Soetan-Bărindangan* en de drie prinsessen, die hem verzoeken uitspraak te doen in haar geschil.

De vorst weigert, omdat hij bevreesd is voor de prinses *Mérang-gawé*, die ook met *Soetan-Bărindangan* verloofd is en die zich bezig houdt met allerlei duivelskunstenarijen.

Op voorstel van *Tjanda-Déjwi* gaan allen weêr aan boord en wordt de reis voortgezet. Eenigen tijd later wordt *Soetan-Bărindangan* plotseling ziek, en vraagt eene ligmat, waarop hij zich nedervlijt. Allen komen aan zijne slaapplaats hunne deelneming betuigen. „'t Is gedaan met mij," zegt de *Soetan*; „Allah heeft mij geoordeeld."

Het einde was dáár. Nog één diepe zucht en de ziel ontvlood. *Soetan-Bărindangan* was niet meer. Met een glimlach op het gelaat lag hij neder.

Digitized by Google

Diep was aller droefheid. Allen hieven nu klaagliederen aan, trokken zich de haren uit, sloegen zich op de borst en verscheurden hunne kleederen.

Voortzeilende bereikte men het eiland *Băhiram-Déjwi*, dat, naar de *Moerai* zeide, de verblijfplaats van de booze prinses *Mérang-gawé* was. Hier werd het lijk gewasschen, gebalsemd en getooid, waarna weêr klaagliederen werden aangeheven.

De *Moerai* maant tot berusting aan en stelt voor, het lijk op het eiland *Băhiram-Déjwi* aan wal te brengen. In hartelijke taal nemen de prinsessen diep geroerd afscheid van den doode en zetten daarna den tocht voort.

Tot besluit volgen nog een paar *pantoens* van den *Moerai-batoe,* waarin hij zegt: „Wat eens weg is, blijft verloren. Zoek een anderen om den verlorene te vervangen. Alleen bij Allah en den profeet is de liefde die geen einde neemt."

---

*Moe*rai-*ba*toe, een sprookje.

*Moeng*kô băr*ăkatô moe*rai-*ba*toe nan bă*ti*nô,
Kă*pa*dô *moe*rai nan *djan*tan:
*Ham*bô *bi*langken *pa*dô *diri;*
*Ham*bô *nang*kô di *da*lam *ba*rè;
Man*tja*ri nan èlòq ka*di*aman:
Di *ma*nôlah *kitô* ka bă*sa*rang?
*Ka*tonjô *moe*rai nan bă*ti*nô. —
Ma*njau*oeï *moe*rai nan *djantan*:
Ŏdi*ēq* ŏdi*ēq*, *ka*lò baq-*nan*toen *djă*njô *ă*dièq
*Ad*ô nan èlòq pă*li*hătan;
Di *ta*ngah *pa*dang si ran*dja*nô;
Să*ta*ngah *roem*poeïnjô *gă*tië-*gă*tilan;
Să*ta*ngah hi*la*lang *pan*djang.
*Da*lam *si*nan nan èlòq *bă*ké bă*sa*rang,
*Ai*jië *am*pije mă*ka*nan *moe*rah.
*Si*nan si*ran*djoeëng bă*ta*bangan;
*Si*nan si*poeng*goewq bă*loem*pătan;
*Ki*oenlah *kitô* mă*hang*koeï *sa*rang.
Man*da*nga *ka*tô nan bă*ki*jèn,
Ma*njau*oeï *moe*rai nan bă*ti*nô:
*On*déh *ma*lang tji*la*kô *ba*dan;
*Dan*gakan-me*lah* dèh *ka*kaq;
Kò *kitô* bă*sa*rang *ki*oen,
*Oen*toeëng *ma*lang, *oen*toeëng tji*la*kô.
Kò *da*tang *ma*sô-*ma*sônjô;
*Ha*ri *pă*né *lă*kang să*tau*oen;
*Mă*sièqlah *lă*tah *da*lam *rim*bô;
*Mă*sièq *soe*la *dan*gan *koe*li.
*Kò*njô *la*loe *oe*rang mang*ga*lé,
Man*tja*rikan *poeng*goeëng taq bă*sa*hòq,
Man*tja*rikan kă*pa*lô taq bă*toe*koeï;
*Ha*ri *pă*né, *ri*boeï man*dan*goeëng,
Tă*ra*sô *ă*èhnjô *hau*oejs *lă*pa;
*La*loe măïsòq *mă*kan *si*rië,
Păïsòq *a*bijs, *poen*toeëng tă*tjam*paq;
Hi*la*lang tă*ră*bă*ka *an*jôlai.
Si *boe*joeëng *mă*ti dèh *ă*sòq,
Si *oe*pièq *mă*ti tă*ră*pang*gang;
Bă*ă*lah *tèng*gang *ba*dan *kitô*;
*Ka*lò *ijô* *i*sai *sa*rau?
Ma*njau*oeï *moe*rai nan *djan*tan toe:
Ŏdi*ēq* ŏdi*ēq*, *ka*lô baq-*nan*toen *djă*njô *ă*dièq,
Kitô *an*tikan *tan*tang *nan*toen.
*Ta*banglah *moe*rai ka*doe*wonjô.
Lah *ta*bang, man*tja*ri *mă*kan.
*Sam*pai *să* *ha*ri, *ha*ri *nan*toen,
*Ha*ri *ikô* *sam*pailah *ma*lam.
*Ma*lam bă*dja*wè *si*ang *poe*lô;
*Ha*ri nan *sa*dang *ta*ngah *ha*ri;
*Ha*ri *pă*né, tă*ba*dô *ti*daq;
Lah *pă*né man*tja*ri *mă*kan;
Bă*ran*tilah *moe*rai ka*doe*wonjô.
*Ing*gòq di *da*han *sa*ri-*boe*lan;
Bă*ră*ka*tô kô nan bă*ti*nô:
Ŏkaq ŏkaq, *dang*akan-me*lah* dèh *di*ri,
*Ham*bô *nang*kô să*pan*toen *ai*jië:
*Ki*jèn *i*lije, *ki*jèn *i*lije, bă*ră*tam*bah *da*lam.
*Ham*bô *nang*kô să*pan*toen *bă*ban;
*Ki*jèn *la*mô, bă*ră*tam*bah *ba*rè.
Di *ma*nôlah *djoe*ô kabă*sa*rang?
*Ka*tonjô *moe*rai nan bă*ti*nô. —
Ma*njau*oeï *moe*rai nan *djan*tan:
*Ad*ô să*wa*toe dèh pă*li*hătan;
*Ad*ôlah *lè*kô *tă*biïng *ta*rah;
*Si*nanlah *să*kè, *poe*a, *lô*lô,
*Ai*jië *am*ping, mă*ka*nan *moe*rah.
*Si*nan si*ran*djoeëng *bă*tabangan;
*Si*nan si*poeng*goewq *ban*jaq *la*loe;

Digitized by Google

*K*ijènlah *kitô* m*ăhang*koeï *s*a*r*ang.
Ma*njau*oeï *moe*rai nan bă*tinô*:
*On*déh *ma*lang, tji*lak*ô *ba*dan,
*Dan*gakan-me*lah* dèh *di*ri:
Kò *kitô* bă*sa*rang *k*ioen,
Kò *da*tang *masô-ma*sonjô,
*Rî*boeï-*ra*jô-me*lah*njô *ha*ri;
*Oe*djan *ha*ri, *am*poew *pa*dang,
*Ga*dang *ai*jië, mă*ăm*poew *lè*kò;
*Tă*biïng *roen*toew, *ka*joe poen *lò*kè.
*Si*nanlah *kitô* *an*dam *ka*ram.
Si *boe*joeëng *măti* tă*rim*pi,
Si *oe*piëq *măti* dèh *lă*mé;
Mă*ra*sailah *kitô* dèh bără*tjintô*;
Manganah *oen*toeëng *a*naq *kitô*. —
Ma*njau*oeï *moe*rai nan *djan*tan:
*Ka*lò baq-*nan*toen *djă*njô adiëq;
Dèn *pa*toeï *djoe*ô *ă*kă dèn;
Lai *è*lòq pă*li*hătan;
Di *poen*tjaq *goe*noeëng *pa*tah-sam*bi*lan,
Adô *ka*joe să*ba*tang *rim*boen;
Bără*na*mô kă*toe*ka *la*wé *dau*oen.
*Si*nanlah *soe*ni pan*dan*garan;
*Ta*roejs-mă*na*roejs pă*man*dangan.
*Dje*kò *da*tang *tò*pan djen *ba*dai:
*Bo*lië *kitô* bără*nau*oeng *si*nan.
*Ka*tonjô *moe*rai nan *djan*tan. —
Ma*njau*oeï *moe*rai nan bă*tinô*:
*On*déh *ma*lang, tji*lak*ô *ă*kă;
*I*sai *sa*rau *dan*gakan-me*lah* dèh *di*ri;
Kò *kitô* bără*sa*rang *sa*nan,
Di *poen*tjaq *goe*noeëng *pa*tah-sam*bi*lan,
*Ad*ô *ka*joe să*ba*tang *rim*boen;
Bără*na*mô kă*toe*ka-*ma*dang-*da*han,
*Ba*njaq *dau*oennjô *rim*boen,
*Sau*oewe-bă*sau*oewe *tjan*dô *ran*tiïng.
*Dje*kò *da*tang *tò*pan djo *ba*dai,
*Ha*roewq-*pa*roewq *ti*bô *a*alam *rim*bô,
*Ma*lang bă*bau*oewe djo nan *sa*rau,
*Li*oewq mă*lèm*bai *tjan*dô *da*han,
*Roen*toewlah *goen*tiïng-*goen*tiïng,
*L*òkè nan *djan*gan *ka*joe *a*naq.
*A*bijslah *ka*joe *on*dòh-*pon*dòh;
Si *boe*joeëng *măti* tă*rim*pi;
Si *oe*piëq *măti* tără*kă*pi.
Di *ma*nôlah *kitô* *sa*nang *di*am,
*Ka*tonjô *moe*rai nan bă*tinô*. —
Ma*njau*oeï *poe*lô *moe*rai nan *djan*tan:
*Dje*kò *ti*daq *mau*oe bă*ki*jèn,
Kitô *an*tikan *tan*tang *nan*toen. —
Să*la*mô *lam*bè nan bă*ki*jèn,
Dèh *pa*roeï lah *li*taq *poe*lô,
Man*tja*ri *mă*kan *an*jôlai.
*Ha*ri *ik*ô *sam*pailah *pă*tang,
Dèh *pă*tang ba*dja*wè *ma*lam;

*Ma*lam bă*dja*wè *si*ang *poe*lô.
Bă*ka*tô *poe*lô nan bă*tinô*:
Ŏkaq bă*ă*pô kă*lă*kă *kitô*;
Dèh *ham*bô lah *ba*rè *djoe*ô;
Di ma *djoe*ô *kitô* ka bă*sa*rang?
Bă*ka*tô *moe*rai nan *djan*tan:
Ŏdi*ëq* ŏdi*ëq*, lai nan *è*lòq *bă*ké bă*sa*rang,
*Poe*lau bără*na*mô *lom*pè-*ki*djang,
*K*ijèn *kitô* mă*hang*koeï *sa*rang,
*A*ijië *am*ping, mă*ka*nan *moe*rah.
*A*dô *ka*joe să*ba*tang *rim*boen,
Bă*na*mô ba*rin*gin-*ta*nam,
*Ing*gòan *să*ma di *lau*oeïtan;
Di *sa*nan *ta*rang pă*man*dangan;
*Bo*lië *kitô* bără*nau*oeng *si*nan.
*Ka*tonjô *moe*rai nan *djan*tan. —
Ma*njau*oeï *moe*rai nan bă*tinô*:
Ondéh *ma*lang, tji*lak*ô *ba*dan,
Jô *bă*na moe*ki*ronjô,
*Oe*rang *ti*daq samper*ò*nô *ă*kă,
*Ti*daq di *kă*dji *lă*bije *ba*tin.
*Dan*gakan-me*lah* dèh *di*ri:
Kò *kitô* bă*sa*rang *k*ioen,
Kă*pa*dô *poe*lau *lom*pè-*ki*djang;
*Ba*njaq *prau*oe *sing*gah *ki*jèn;
*A*tjé, Mă*la*joe, *ba*njaq *si*nan;
*Ka*liïng Koe*dja*rat *ad*ô *sa*nan;
*In*gerijs Ang*koe*terô *ad*ô *sa*nan;
*Tji*nô Koe*wan*toeëng taq tără*bi*lang;
*Djo*hoewe Pă*ta*ni *ad*ô *sa*nan;
*Am*boen Teră*na*tei *ad*ô *sa*nan;
*Dji*nijs *da*gang bără*ba*gai-*ba*gai.
*A*pô nan *ti*daq kan *lă*koenjô?
*Na*monjô *da*gang *tjam*poewe *bau*oewe;
*Kă*pă djo *soe*loeï bă*hé*ringan;
*Pè*lang, *wang*kang, bă*gèn*dèngan.
*Ba*njaq *prau*oe *sing*gah *sa*nan;
*Na*monjô *la*boewan *bi*doewq *oe*rang.
*Dje*kò koe*ti*kô *ha*ri *pă*tang,
*A*pô nan *ti*daq kan *lă*koenjô?
*Ma*ijen tje*na*pang djo si*tèngga*;
Bă*ma*ijen *pa*nah djo *soem*pitan,
Să*tăn*ga njô mă*ham*bije *ka*joe api,
Bără*ma*ijen *lă*diïng djo ba*lij*woeng.
*Oe*rang mă*ham*bije *ka*joe api;
*On*déhdang, *sam*pai *ka*tô rang *toe*wô:
»Sigă*lă*boewq *ba*lah pă*ti*gô,
»*A*bijs di *ba*lah *ba*lah *lă*diïng;
»Săpa*ram*pè *am*bije ka *kăd*jang,
»*Ma*boewqlah *kitô* dèh bă*tjintô*,
»*A*bijslah *da*rah, abijslah *da*giïng,
»*Ting*gă *djan*gè pă*ma*loeï *toe*lang.”
Dapè dèh *oe*rang *a*naq *kitô*.
*Ka*tonjô *moe*rai nan bă*tinô*. —
Ma*njau*oeï *moe*rai nan *djan*tan:

Digitized by Google

Ondéh dang, kironjô sarau,
Ondéh malang tjilakô badan,
Pantjé taq èlòq katôkan.
Sampai baq katô rang toewô:
»Di goeloeëng, di tamboewq djoeô;
»Roeroeïlah pandan sauoeï-sauoeï,
»Lòrong bitjarô maboewq nangkô,
»Takoeïlah badan, boeka moeloeï."
Pisang kalè di até prauoe,
Di baow anaq rădjô moedi.
Di tjilô poeti di Mălăkô;
Awah lipangkat[1]) băbitjarô;
Hambô nan tidaq satô lai;
Manô nan èlòq tjari poelô;
Katonjô garan nan djantan toe. —
Manjauoeï kô nan bătinô:
Ŏ kaq djaänlah kăkaq bangijs sinan,
Tidaq èlòq oerang pambangijs;
Oerang pambangijs ilang ăkă;
Oerang pambérang tanggă iman,
Tjari djoeô tènggang djo kălăkah;
Di kădji lăhije djo batin;
Di kădji boeroewq dangan baiëq;
Katauoewi awal dangan ăkije,
Baïtoe oerang băbitjarô.
Katonjô moerai nan bătinô:
Dangakan dèh diri;
Adô nan tarasô dèh ăti hambô;
Djekô èlòq kitô djadikan;
Djekô boeroewq kitô antikan.
Mari kitô băramoe-amoew;
Mari kitô măhangkoeï sarang;
Kapoentjaq măligei toean poeti Rènô-Tjanda-Déjwi,
Di sanan sanang ăti kitô;
Djekalô oentoeëng padô kitô;
Bolië djadi soeroe-soeroewănjô;
Pai mantjari soewaminjô;
Bolië kitô djadi talangkinjô.
Katonjô moerai nan bătinô. —
Ondéh, soekôlah ăti moerai nan djantan;
Poetoejs bitjarô sămalam toe;
Hari siang măhangkoeï sarang;
Sălamô lambè băkijèn,
Soedahlah sarang masô itoe. —
Dèh lamô băkalamôan,
Allah poen soedah mănaqdijekan;
Oentoeëngnjô poelô moerai-batoe;
Bolië taloewe doewô boeah;
Măhăramlah moerai nan bătinô.
Dèh lamô băkalamôan,
Oentoeëng soedah soerătan sampai;
Hari nan langgam-langgam pāné;
Bărantilah moerai nan djantan toe;
Inggòq di poentjaq kajoe arô,
Manjălăsaikan sajòq nan koesoeï;
Mangiròq-ngiròq ikoewe nan rimboen,
Băboeni băkitjau-kitjau,
Mătonjô lalòq-lalòq-ajam;
Dătanglah alang-alang-moesim;
Măraòq tibô kapoenggoeëng;
Manjèmba moerai nan djantan toe;
Sampai lah măti moerai nan djantan toe;
Toean sai sarau; sampai sămalam malam nantoen,
Di nanti datang, taq datang;
Sadang lah moerai nan bătinô;
Pikije didalam ăti diri:
Baăpô kô lăkoe oerang nangkô?
Lah sampai săhari sămalam,
Tidaq mandjădjaq-djădjaq poelang;
Bărawari moerai nan bătinô.
Paroeï lah lăpa-lăpa-băsô;
Tabanglah diri anjôlai;
Mantjari moerai nan djantan;
Ondéh antah bărăpôlah lamonjô,
Di moediëkan batang Indôpoerô;
Djimèlah taloew tălèngongi;
Djimèlah lèkò tădjalani;
Di ma pănè, di ma băranti?
Rintang bărătoetoewe-toetoewe soerang;
Ka ma kô lăkoe oerang nangkô?
Rintang băpikije-pikije djoeô;
Inggòq di até batoe gadang;
Laloe mănangijs moerai-batoe;
Aijië-matô bădarai-darai.
Sampai băkatô pantoen oerang:
»Taroeëng padang dari Malăkô;
»Djaloedjoewe păga di djarami;
»Oentoeëng malang, badan tjilakô,
»Taloewe tinggă, badan bi-măti."
Katonjô moerai nan bătinô.
Toetoewe soedah, ădjalah sampai;
Lah tibô ganggam-mangganggam;
Tidaq bătènggang lai,
Măraòq moerai karaijië;
Lah tibô rangkam di poenggoeëng,
Dapè dèhnjô moerai nan bătinô,
Mătilah moerai kadoewonjô;
Nan djantan di sèmba alang-moesim,
Nan bătinô di sèmba sikòq-aijië;
Allah poen soedah măoentoeëngkan;
Tinggălah taloewe nan doewô toe.
Dèh lamô băkalamôan;
Di hărami oedjan djo păné;
Di hărami siang djo malam,
Oentoeëngnjô poelô moerai-batoe,
Mănaté taloewe nan doewô toe,
Săikoewe djantan, săikoewe bătinô,

[1]) Lipangkat staat in het handschrift. — Het moet waarschijnlijk lai patoeï zijn.

Digitized by Google

Oentoeëng soerătan moerai-batoe;
Di dalam rahim boendô kandoeëng;
Hauoejs ka manô minta aijië;
Lăpa siapô mări măkan;
Săhari-hari tjiòq-tjiòpi;
Săhari-hari ngangô-ngangôhi;
Allah taăllah măoentoeëngkan;
Adôlah hari săhari toe;
Hari nan sadang tangah hari;
Sadangnjô boentô bajang-bajang;
Sadangnjô loengga păkainan;
Sadang kadjoewai dagang gérang;
Sadangnjô litaq-litaq toelang;
Isai sarau; băsoearô boeroeëng moerai-batoe,
Di até maligei Rènô-Tjanda-Déjwi.
Masonjô Allah măoentoeëngkan;
Kadangaran dèh Rènô-Tjanda-Déjwi;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Manô kalijèn sămonjô?
Dènei salah pandangaran;
Apô băräboeni di boeboeëngan;
Rasô mălantaq boeboen-boeboen;
Rasô di dalam rangkai ăti.
Lihăti djoeôlah dèh kau,
Kambang-Manijs ădiëq dèn kandoeëng;
Boeroeëng kô itoe băsoearô;
Anaq oenggé kô itoe garan. —
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi. —
Mandanga katô nan băkijèn;
Tagah mangădja si kambang toe;
Mărăntaq laloe măranjoewq;
Mărantaq boekannjô bérang;
Măranjoewq boekannjô bangijs.
Părangai sădjaq moelô djadi,
Sădjaq kătjije sampailah gadang;
Tjapè kăki, ringan tangan;
Laloe di tingkè tanggô andjoeëng;
Laloe k'até, andjoeëng toedjoew djoerai;
Mantjaliëq si Kambang-Langga-Bajoewe,
Kironjô anaq boeroeëng;
Laloe di ambije dèh si kambang;
Di baow toeroen ănjôlai. —
Sătalah tibô tangah roemah;
Bărăkatô si Kambang-Langga-Bajoewe:
Ŏ mandéh kandoeëng hambô;
Kironjô oenggè kătjije,
Endah nan boekan alang-alang;
Di djawè dèh poeti Tjanda-Déjwi,
Ătilah soekô-soekô-băsô. —
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh diëq Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari,
Tariëq adiëq năsi harian mandéh;
Amaqnjô măkan boeroeëng nangkô. —
Mandanga katô nan băkijèn,
Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari,
Laloe di ambije-melah năsi;
Di soewòpi-melah anaq boeroeëng,
Tărămăkan năsi doewô soewòq;
Ganòq katigô injô soedah.
Lah soedah măkan anaq boeroeëng:
Mătilah garan roeponjô oenggé;
Măboewqlah injô kadoewonjô.
Hilau, băbanta Tjanda-Déjwi;
Mălioewq pinggang nan lămah;
Mărantaq tjandonjô siba-badjoe;
Mantjamoewq gandji sanggoewenjô;
Bătăpoewq lonta di pipi;
Băbèlèng pădoman soebang;
Bădaroe galang di lăngan;
Koemarisau tjintjin di djari;
Di tampa dadô nan mipijs,
Tăkoelampai djari nan haloejs;
Djari taăngkè dadô héram;
Aijië-matô bădarai-darai;
Baq maniëq poetoejs talinjô;
Baq intan poetoejs pangarang;
Baq bonei di rantaq oengkô;
Djatoew nan doewô, djatoew tigô.
Mănangijs Rènô-Tjanda-Déjwi.
Mambări haròq kironjô oenggé nangkô;
Bărăwari si Kambang-Tjinô;
Di ambije pănawari.
Hidoeijlah garan moerai-batoe;
Hidoeijlah injô kadoewonjô;
Soekôlah ăti sămonjô;
Oentoeëng soerătan moerai-batoe;
Kijèn lamô lah gadang djoeô;
Lah kambang boeloe sigiriëqnjô;
Lah tauoe inggòq ka bandoewe;
Lah tantoe djantan, bătinonjô;
Nan djantan bărănamô si Kitjau-Moerai-Batoe,
Nan bătinô bărănamô moerai Păsaman-Gandam-Baroejs;
Oentoeëng soerătan si Gandam-Baroejs;
Hari nan sadang tangah hari;
Sadangkan langang oerang di kampoeëng;
Sadangkan rami oerang di balai;
Anaq moerai băramaijen tangah roemah;
Nan djantan di até pămédangan;
Nan bătino di kăpalô djandjang,
Manggăti-gătiëkan sajòq;
Băboeni mantjiòq-tjiòq.
Lah datang poelô koetjiïng djalang,
Di tangkòqnjô si Gandam-Baroejs,
Mătilah injô nan bătinô. —
Lah tinggă moerai nan djantan;
Sălamô lambè nan băkijèn;
Kijèn lamô lah gadang djoeô;
Toeboewnjô baq si sădarhanô. —
Bărăwari Rènô-Tjanda-Déjwi:

Digitized by Google

Ondéh kalijèn [1]) *dangakan katô ibarat hambô*:
»Di *măsiëkan toengtoeëng laboe*,
»Pan*djarè bangké da*lam *pădi*.
»Man*danga boeroeëng mărindoe*;
»*Sangatlah tjamé da*lam *ăti*."
Apôlah titah hambô djoendjoeëng.
Man*jauoeï Rènô-Tjanda-Déjwi*:
Ŏ *toean lăbai, djănjô hambô*;
*Hambô bărănië da*lam *ăti*;
Boewèkan hambô kambă bôdi,
Handaq părămaijenan moerai-batoe;
Hambô lipèkan s'kali lipè;
Goentiïngkan s'kali goentiïng;
Toedjoew pètaq, toedjoew pindjoeroe,
Toedjoew pangkè, toedjoew măligei,
Toedjoew bantoewq tjintjin tjindoe matô,
Toedjoew kăpoewe sirië di dalam;
Langkòq djo pantoen ibaratnjô. —
Să*bagai poelô di toean lăbai*;
Djekô sampai măkăsoeï hambô;
Asălai toean soenggoew ăti;
Hambô oemanat dèta pandjang;
Să*ratô djo djoebah kaijen poetië*;
Katonjô garan Tjanda-Déjwi. —
Man*jauoeï poelô lăbai-pandjang*:
Djaän baïtoe katô poeti;
Oesah sabab kăranô itoe. —
Bă*katô Rènô-Tjanda-Déjwi*:
Kambang kô Tjinô-Langka-Bajoewe,
Ambije goentiïng păkajan mandéh,
Să*ratô kărăté amboen djantan*;
Bă*toeraq dangan aijië amé*.
Bă*răwari si kambang toe*;
Laloelah tagah anjôlai;
Mă*langkah karoeang tangah*;
Laloe kadalam biliëq dalam;
Di *ambije goentiïng djo kărăté*;
Di *baow toeroen anjôlai*;
Di *bărikan kăpadô lăbai-pandjang*.
Laloe bĭkatô lăbai-pandjang:
Ondéh poeti djanjô hambô:
»*Soerang doedoewq, soerang lah tagah*,
»Bă*kaijen sambije băbadjoe*;
»Dèh *poeti soenggoewlah tăragaq*;
»Dèh *badan hambô lah katoedjoe*." —
Laloe di goentiïnglah kărăté;
Di *lipè s'kali lipè*;
Di *goentiïng s'kali goentiïng*;
Toedjoew pètaq, toedjoew pindjoeroe;
Toedjoew pangkè, toedjoew măligei;
Toedjoew kăpoewe sirië didalam;
Toedjoew bantoewq tjintjin tjindoe matô;
Toedjoew patah pantoen ibarat;

[1]) Hier zijn eenige bladzijden uitgevallen.

Dă*mikièn boeninjô pantoen*:
»*Auoewe să roempoen di tăpian*;
»*Inggô-an balam djo bărăbah*;
»*Satoe poen tidaqlah kiriman*,
»*Anjôlah sajô poenjô sambah*." —
Dangakan săboeah lai:
»*Kambă di baow sidang toean*;
»Băisi *boengô pandan lăkô*;
»*Kambă bôdi kiriman*;
»Ka *ganti njaow badan sajô*." —
Dangakan săboeah lai:
»*Boewè katjintjin amé nangkô*;
»Ka *sălăpah soewăsô djantan*;
»*Djawè păkirim kami nangkô*;
»Ka *tambah saròq di ălaman*." —
Dangakan săboeah lai:
»*Kajoe păsaq ambijekan toengkè*,
»*Parang Silajô părambahan*,
»Să*watoepoen tidaq dalam soerè*,
»*Adijs mălajoe părăsambahan*." —
Dangakan katô săboeah lai:
»*Pisang tambatoe nirowatoe*,
»*Djantoeëng di săsòq ramô-ramô*;
»*Soerè ini kaganti badankoe*,
»Man*djalang doeli hoeboeëng njaow*." —
Dangakan săboeah lai:
»*Kambă di isi sidang toean*,
»Di *isi săbălah boengô pandan*;
»*Kambă bôdi kaganti badan*,
»*Pikijelah dalam ăti toean*." —
Lah *soedah kironjô kambă bôdi*;
Laloe manjambah lăbai-pandjang,
Ondéh poeti djănjô hambô,
Să*kijèn ănjô nan dapè*;
Djekô lai baiëq kitô ămahkan;
Djekô boeroewq kitô toekari.
Man*jauoeï Rènô-Tjanda-Déjwi*:
Insa Allah, baiëqlah itoe;
Toean lăbai tărimô kăsië bănjaq-bănjaq,
Dèh *hambô tidaqkan tărăbalé*;
Goenô baiëq toean lăbai,
Antah kô Allah dangan nabi. —
Man*danga katô nan băkijèn*;
Man*jauoeï toean sièq lăbai-pandjang*:
Ondéh poeti djănjô hambô;
Barang ka manô di antakan;
Dèh *tjintjin baloen mangapô*;
Soenggoew kiriman kambă bôdi,
Baloen lai soekô oerang mălihè;
Kô di *boeka di danga pantoen*;
Bolië mandaroeëng galang-galang;
Alamat badannjô kaloew kăsah;
Di *manô-manô di lihăti*;
Di *manô-manô di oelangi*;
Di *manô-manô di tanjôkan*.

Oentoeëng soerătan moerai-batoe;
Di dalam rahim boendô kandoeëng;
Hauoejs ka manô minta aijië;
Lăpa siapô mări măkan;
Săhari-hari tjiòq-tjiòpi;
Săhari-hari ngangô-ngangôhi;
Allah taăllah măoentoeëngkan;
Adôlah hari săhari toe;
Hari nan sadang tangah hari;
Sadangnjô boentô bajang-bajang;
Sadangnjô loengga păkainan;
Sadang kadjoewai dagang gérang;
Sadangnjô litaq-litaq toelang;
Isai sarau; băsoearô boeroeëng moerai-batoe,
Di até maligei Rènô-Tjanda-Déjwi.
Masonjô Allah măoentoeëngkan;
Kadangaran dèh Rènô-Tjanda-Déjwi;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Manô kalijèn sămonjô?
Dènei salah pandangaran;
Apô bărăboeni di boeboeëngan;
Rasô mălantaq boeboen-boeboen;
Rasô di dalam rangkai ăti.
Libăti djoeôlah dèh kau,
Kambang-Manijs ădiëq dèn kandoeëng;
Boeroeëng kô itoe băsoearô;
Anaq oenggé kô itoe garan. —
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi. —
Mandanga katô nan băkijèn;
Tagah mangădja si kambang toe;
Mărăntaq laloe măranjoewq;
Mărantaq boekannjô bérang;
Măranjoewq boekannjô bangijs.
Părangai sădjaq moelô djadi,
Sădjaq kătjije sampailah gadang;
Tjapè kăki, ringan tangan;
Laloe di tingkè tanggô andjoeëng;
Laloe k'até, andjoeëng toedjoew djoerai;
Mantjaliëq si Kambang-Langga-Bajoewe,
Kironjô anaq boeroeëng;
Laloe di ambije dèh si kambang;
Di baow toeroen ănjôlai. —
Sătalah tibô tangah roemah;
Bărăkatô si Kambang-Langga-Bajoewe:
Ŏ mandéh kandoeëng hambô;
Kironjô oenggè kătjije,
Endah nan boekan alang-alang;
Di djawè dèh poeti Tjanda-Déjwi,
Ătilah soekô-soekô-băsô. —
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh diëq Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari,
Tariëq adiëq năsi harian mandéh;
Amaqnjô măkan boeroeëng nangkô. —
Mandanga katô nan băkijèn,
Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari,
Laloe di ambije-melah năsi;
Di soewòpi-melah anaq boeroeëng,
Tărămăkan năsi doewô soewòq;
Ganòq katigô injô soedah.
Lah soedah măkan anaq boeroeëng:
Mătilah garan roeponjô oenggé;
Măboewqlah injô kadoewonjô.
Hilau, băbanta Tjanda-Déjwi;
Mălioewq pinggang nan lămah;
Mărantaq tjandonjô siba-badjoe;
Mantjamoewq gandji sanggoewenjô;
Bătăpoewq lonta di pipi;
Băbèlèng pădoman soebang;
Bădaroe galang di lăngan;
Koemarisau tjintjin di djari;
Di tampa dadô nan mipijs,
Tăkoelampai djari nan haloejs;
Djari taăngkè dadô héram;
Aijië-matô bădarai-darai;
Baq maniëq poetoejs talinjô;
Baq intan poetoejs pangarang;
Baq bonei di rantaq oengkô;
Djatoew nan doewô, djatoew tigô.
Mănangijs Rènô-Tjanda-Déjwi.
Mambări haròq kironjô oenggé nangkô;
Bărăwari si Kambang-Tjinô;
Di ambije pănawari.
Hidoeijlah garan moerai-batoe;
Hidoeijlah injô kadoewonjô;
Soekôlah ăti sămonjô;
Oentoeëng soerătan moerai-batoe;
Kijèn lamô lah gadang djoeô;
Lah kambang boeloe sigiriëqnjô;
Lah tauoe inggòq ka bandoewe;
Lah tantoe djantan, bătinonjô;
Nan djantan bărănamô si Kitjau-Moerai-Batoe,
Nan bătinô bărănamô moerai Păsaman-Gandam-Baroejs;
Oentoeëng soerătan si Gandam-Baroejs;
Hari nan sadang tangah hari;
Sadangkan langang oerang di kampoeëng;
Sadangkan rami oerang di balai;
Anaq moerai băramaijen tangah roemah;
Nan djantan di até pămédangan;
Nan bătino di kăpalô djandjang,
Manggăti-gătiëkan sajòq;
Băboeni mantjiòq-tjiòq.
Lah datang poelô koetjiïng djalang,
Di tangkòqnjô si Gandam-Baroejs,
Mătilah injô nan bătinô. —
Lah tinggă moerai nan djantan;
Sălamô lambè nan băkijèn;
Kijèn lamô lah gadang djoeô;
Toeboewnjô baq si sădarhanô. —
Bărăwari Rènô-Tjanda-Déjwi:

Digitized by Google

Ondéh kalijèn [1]) dangakan katô ibarat hambô:
»Di măsiëkan toengtoeëng laboe,
»Pandjarè bangké dalam pădi.
»Mandanga boeroeëng mărindoe;
»Sangatlah tjamé dalam ăti.”
Apôlah titah hambô djoendjoeëng.
Manjauoeï Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ô toean lăbai, djănjô hambô;
Hambô bărănië dalam ăti;
Boewèkan hambô kambă bôdi,
Handaq părămaijenan moerai-batoe;
Hambô lipèkan s'kali lipè;
Goentiïngkan s'kali goentiïng;
Toedjoew pètaq, toedjoew pindjoeroe,
Toedjoew pangkè, toedjoew mălìgei,
Toedjoew bantoewq tjintjin tjindoe matô,
Toedjoew kăpoewe sirië di dalam;
Langkôq djo pantoen ibaratnjô. —
Săbagai poelô di toean lăbai:
Djekô sampai măkăsoeï hambô;
Asălai toean soenggoew ăti;
Hambô oemanat dèta pandjang;
Săratô djo djoebah kaijen poetië;
Katonjô garan Tjanda-Déjwi. —
Manjauoeï poelô lăbai-pandjang:
Djaăn baïtoe katô poeti;
Oesah sabab kăranô itoe. —
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Kambang kô Tjinô-Langka-Bajoewe,
Ambije goentiïng păkajan mandéh,
Săratô kărăté amboen djantan;
Bătoeraq dangan aijië amé.
Bărăwari si kambang toe;
Laloelah tagah anjôlai;
Mălangkah karoeang tangah;
Laloe kadalam biliëq dalam;
Di ambije goentiïng djo kărăté;
Di baow toeroen anjôlai;
Di bărikan kăpadô lăbai-pandjang.
Laloe băkatô lăbai-pandjang:
Ondéh poeti djanjô hambô:
»Soerang doedoewq, soerang lah tagah,
»Băkaijen sambije băbadjoe;
»Dèh poeti soenggoewlah tăragaq;
»Dèh badan hambô lah katoedjoe.” —
Laloe di goentiïnglah kărăté;
Di lipè s'kali lipè;
Di goentiïng s'kali goentiïng;
Toedjoew pètaq, toedjoew pindjoeroe;
Toedjoew pangkè, toedjoew mălìgei;
Toedjoew kăpoewe sirië didalam;
Toedjoew bantoewq tjintjin tjindoe matô;
Toedjoew patah pantoen ibarat;

Dămikièn boeninjô pantoen:
»Auoewe să roempoen di tăpian;
»Inggô-an balam djo bărăbah;
»Satoe poen tidaqlah kiriman,
»Anjôlah sajô poenjô sambah.” —
Dangakan săboeah lai:
»Kambă di baow sidang toean;
»Băïsi boengô pandan lăkô;
»Kambă bôdi kiriman;
»Ka ganti njaow badan sajô.” —
Dangakan săboeah lai:
»Boewè katjintjin amé nangkô;
»Ka sălăpah soewăsô djantan;
»Djawè păkirim kami nangkô;
»Ka tambah saròq di ălaman.” —
Dangakan săboeah lai:
»Kajoe păsaq ambijekan toengkè,
»Parang Silajô părambahan,
»Săwatoepoen tidaq dalam soerè,
»Adijs mălajoe părăsambahan.” —
Dangakan katô săboeah lai:
»Pisang tambatoe nirowatoe,
»Djantoeëng di săsòq ramô-ramô;
»Soerè ini kaganti badankoe,
»Mandjalang doeli hoeboeëng njaow.” —
Dangakan săboeah lai:
»Kambă di isi sidang toean,
»Di isi săbălah boengô pandan;
»Kambă bôdi kaganti badan,
»Pikijelah dalam ăti toean.” —
Lah soedah kironjô kambă bôdi;
Laloe manjambah lăbai-pandjang,
Ondéh poeti djănjô hambô,
Săkijèn ănjô nan dapè;
Djekô lai baiëq kitô ămàhkan;
Djekô boeroewq kitô toekari.
Manjauoeï Rènô-Tjanda-Déjwi:
Insa Allah, baiëqlah itoe;
Toean lăbai tărimô kăsië bănjaq-bănjaq,
Dèh hambô tidaqkan tărăbalé;
Goenô baiëq toean lăbai,
Antah kô Allah dangan nabi. —
Mandanga katô nan băkijèn;
Manjauoeï toean sièq lăbai-pandjang:
Ondéh poeti djănjô hambô;
Barang ka manô di antakan;
Dèh tjintjin baloen mangapô;
Soenggoew kiriman kambă bôdi,
Baloen lai soekô oerang mălihè;
Kô di boeka di danga pantoen;
Boliē mandaroeëng galang-galang;
Alamat badannjô kaloew kăsah;
Di manô-manô di lihăti;
Di manô-manô di oelangi;
Di manô-manô di tanjôkan.

---
[1]) Hier zijn eenige bladzijden uitgevallen.

Digitized by Google

*Ka*tonjô *ga*ran *lă*bai-*pan*djang:
*I*kô băĭtoelah dèh *poe*ti;
*Ham*bô mă*moe*hoen anjôlai.
*Poe*langlah *sièq* *lă*bai-*pan*djang. —
Să*la*mô *lam*bè bă*ki*jèn;
Bără*ka*tô *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi:
Ŏ *kam*bang *ŏ*dièq dèn *kan*doeëng,
*Am*bije *mi*njaq pă*ka*jan *man*déh;
*Ki*tô *mi*njaki *moe*rai-*ba*toe *nan*toen. —
Bără*wa*ri si *Gan*dam-*Ba*roejs,
*La*loe di *ba*ow *mi*njaq *ha*roen;
Bără*ka*tô si *Gan*dam-*Ba*roejs:
*Da*ngakan dèh *bă*paq;
*Dje*kô *ba*loen *bo*lië nan di *tja*ri;
*Oe*sah di *poe*poejs *mi*njaq *nang*kô;
*I*kôlah *mi*njaq si *loem*pè-*pă*ga,
*Bau*oen să*tau*oen pă*lai*jiëran. —
Ma*njau*oeï *poe*lô *moe*rai-*ba*toe:
*I*sai *man*déh bă*ra*pô ka*han*daq *man*déh,
*La*bië ka*han*daq *ba*dan *ham*bô;
*Ka*tonjô *boe*roeëng nan *djan*tan toe. —
Bă*ka*tô *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi:
Ŏ *kam*bang *ŏ*dièq *am*bije *nă*si *ha*rian *man*déh;
*A*maqnjô *mă*kan *boe*roeëng *nang*kô. —
*La*loe di *am*bije-me*lah* *nă*si;
*Pă*dinjô *la*ni *tam*boen *A*tjé;
*La*loelah *mă*kan *moe*rai-*ba*toe. —
*La*mô să*di*ki *in*jô *mă*kan;
Lah *soe*dah *mă*kan *moe*rai-*ba*toe;
*Moeng*kô ma*njam*bah *ă*njôlai;
Kă*pa*dô si *Gan*dam-*Ba*roejs:
*I*sai *man*déh *da*ngakan *poe*lô *sam*bah *ham*bô;
»*Mă*saqlah *boe*ah *ka*joe *toe*lang,
»Di *mă*kan *a*naq *ba*rau-*ba*rau;
»Kô lai *oen*toeëng, koem*ba*li *poe*lang;
»Kô *ti*daq, *i*lang di *ran*tau. —
Să*ba*gai *poe*lô *on*déh *dan*gai:
»*Ă*sô *roem*poeï, ka*doe*wô *pă*di,
»Ka*ti*gô *bam*ban di *lan*taikan;
»*Ă*sô *hi*doeij ka*doe*wô *mă*ti;
»Kô *ti*daq *ba*dan mă*ra*saikan." —
Ma*njau*oeï *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi:
»*I*sai naq *tjin*tjin ka*lin*kiïng *loe*loejs *dja*ri,
»*Koe*pang bă*koe*pang *ba*rè *li*mô;
»*Ba*rang ka *ma*nô *di*ri,
»*Toem*pang-mă*noem*pang *poe*lang *djoe*ô." —
Ma*njau*oeï *poe*lô *moe*rai-*ba*toe:
*Ma*nôlah *man*déh *kan*doeëng *ham*bô;
*Ham*bô tă*ra*bang *an*jôlai.
An*ta*rô *moe*dô-*moe*dô *ha*ri,
Tă*ră*bang mă*lam*boeëng *moe*rai-*ba*toe;
*Ing*gôq di *a*té *sa*ri *boe*lan;
*La*loe bă*ka*tô anjôlai:
»*Pang*kă *dau*oen, *pang*kă bă*la*man,
»*La*dang să*ba*tang di *tim*barau;
»*Ting*gă *doe*soen, *ting*gă ă*la*man,
»*Ham*bô mam*bi*lang *ta*loewq *ran*tau." —
Ma*njau*oeï *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi:
»*Ham*pékan an*ti*moen *dan*dang,
»Ka*roen*toeëng *bă*ri bă*ta*li;
»*Lă*pékan *boe*roeëng maq *ta*bang,
»Kô lai *oen*toeëng *poe*lang koem*ba*li." —
»Si *Koe*djoewe di *a*té *pan*té,
»*Ri*aq mă*mă*tjah ka Bang*ka*li;
»Kô lai *moe*djoewe *ka*mi mă*lă*pé,
»Să*la*mat *bă*paq *poe*lang koem*ba*li." —
*Ka*tonjô *ga*ran *Tjan*da-*Dé*jwi.
Ma*njau*oeï *djoe*ô *moe*rai-*ba*toe:
»*A*naq *oeng*gé di *a*té *ta*lang,
»*Ta*banglah *ta*noe djo bă*li*bijs;
»*Ă*sô *i*lang, *doe*wô tă*ră*bi*lang,
»Ka *ti*gô *bo*lië nan di *tja*ri." —
»*Boeng*gô *tan*djoeëng di Piaman,
»*Boeng*gô să*ba*tang *tă*pi *pă*di.
»*Ting*gă *kam*poeëng, *ting*gă ă*la*man,
»*Ham*bô naq tă*ra*bang *a*njôlai." —
*Ka*tonjô si *Ki*tjau-*Moe*rai-*Ba*toe.
Să*la*mô *lam*bè nan bă*ki*jèn,
*A*bijslah *san*dau *dan*gan *goe*rau,
*Ta*bang mă*lam*boeëng *moe*rai-*ba*toe,
*Ki*jèn *la*mô lah *ting*gi *djoe*ô;
*I*lang di *kan*doeëng *a*wan *poe*tië;
*I*lang di *kan*doeëng *mé*gô *mé*rah;
*I*lang di *ma*tô *oe*rang nan *ban*jaq.
Bără*wa*ri *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi:
Ŏ *Gan*dam-*Ba*roejs, *ŏ*dièq *kan*doeëng;
*Boe*ka djo *pé*ti nan *bă*sa toe;
*Am*bijelah *goen*tiïng pă*ka*jan *man*déh;
Să*ra*tô si*ka*lat *in*dô-*ba*nat.
Bără*wa*ri si *Kam*bang-*Tji*nô;
Di *am*bije *poe*lô să*mon*jô;
*La*loe di *ba*ow ka *soe*ram*bi;
Di *am*bije *poe*lô se*ga*lô *tji*oeb-*tji*oeb,
Di *boe*wè *ti*rai *lan*gi-*lan*gi,
Di *boe*wè *ti*lam *tam*pè *ti*doewe;
*La*loe bără*tjă*kab să*mon*jô;
Să*tăn*gah mă*nă*kat, mănă*ra*wang;
Să*tan*gah ma*njoe*dji dèn ma*njô*lam;
*La*loe di *soe*rè di *loe*kijskan;
*Lă*kè *poe*lô *gam*ba-*gam*baran;
*Bi*lang bără*bi*lang pă*mé*dangan;
*Soe*kôlah să*mon*jô se*ga*lô *a*naq *bai*-*bai*ëq
*A*té oe*sta*nô *bă*sa *nan*toen,
Bă*ă*pô *boe*ninjô *san*dau-*goe*rau,
*Boe*ni *pan*toen bă*boe*ah-*boe*ah.
Harinai bă*ta*loen *dja*di,
Se*ga*lô *a*naq *ran*dô *ga*dijs,
Ó *nan*déh-*nan*déh *boe*daq tără*nan*déh-*nan*déh-[kan.
*Pa*dô *ma*sô dé*wa*sô itoe,
Lah *la*mô, lah *ta*bang *moe*rai-*ba*toe;

Digitized by Google

Siang-siang poen malam-malam;
Di tantang langi-langi djoeô;
Di tantang lauoeï, lauoeï djoeô;
Antah bărapôlah lamonjô;
Sangkòqlah hari toedjoew hari;
Sampai bilangan toedjoew malam;
Mămandang sambije ka lauoeï;
Mandjaram tjandonjô kăpă;
Banjaq tiang nan bagai ranggé măti,
Băsitoenggang toeroen kaboemi;
Laloe kăpadô kăpă banjaq;
Kijèn lamô bărătambah dăkè;
Lah tibô garan moerai-batoe;
Inggòq di até săboeah tiang;
Mandăkoejs-dăkoejskan paroew;
Mangirai-ngiraikan sajòq,
Baq boeni răbab dan koetjăpi;
Boeni sadam dan seroenai.
Măningadah dagang di kăpă;
Kalibatan boeroeëng moerai-batoe;
Paroew bărăsamboeëng ăsô-ăsô;
Koekoew bărăsamboeëng dangan amé;
Matô oempamô bintang timoewe;
Kăpaq mandami samboeëng lojang;
Ikoewe mandami kipé tjinô;
Bauoen kangkoeman nirawatoe.
Moengkô bărăkatô: Ondéh kamoe dagang di
Dangakan-melah dèh diri; [kăpă,
Rantau apô ikô namonjô?
Katôkan djoeôlah di hambô.
Bărăwari dagang di kăpă:
Pikije bămanoeëng săkoetikô,
Ati băkatô-katô samô diri;
Sălaroeï sălamô nangkô;
Kitô bărălaijië di lauoeïtan;
Bărapô koealô di masoewqi;
Banjaq negari băsa-băsa;
Tidaq boeroeëng nan baq nangkô,
Boeroeëng nan pandai băsô săbăsi.
Katonjô garan dagang di kăpă;
Tauoe kăpitan dalam kăpă;
Laloe kaloea anjôlai.
Di baow bădije djăbătan;
Laloe di tèmbaq moerai-batoe;
Bădije lăpé, boeroeëng tărabang;
Inggòq kakăpă satoe lai.
Kaloea kăpitan dalam kòrong,
Di baow soempitan gadiïng,
Di isiëkan dămaq băipoew,
Laloe di soempinjô moerai-batoe.
Dămaq lăpé, injô tărabang,
Inggòq ka kăpă satoe lai.
Pikije kăpitan dalam kăpă;
Bărăkatô-katô samô diri:
Di manô datangnjô boeroeëng nangkô?
Siapô nan poenjô boeroeëng nangkô?
Mănjauoeï injô moerai-batoe:
Ŏ toean dagang di kăpă,
Hambô bărătanjô padô toean:
Lauoeï apô ikô namonjô?
Koealô apô ikô namonjô?
Siapô kô rădjô di darătan?
Săbagai poelô di kamoe;
Kăpă kô datang di manô?
Koealô manô di tampoewkan?
Banda nan manô di tăpăti?
Apô măkăsoeï di sangădja?
Diri măharoew lauoeï nangkô,
Siang-siang poen malam malam.
Katonjô garan moerai-batoe. —
Manjauoeï dagang di kăpă:
Ondéh boeroeëng djanjô kami;
Ikôlah lauoeï Pantjaran;
Ikôlah goenoeëng Kidjang-Rani;
Itoelah taloewq Banda-Ramin;
Ikôlah poelau Ranggô-Majang;
Koealô bărănamô Zamin-Amba,
Negari toeankoe Rădjô-Boedjang. —
Săbagai poelô, dèh diri kô datang di manô?
Apô măkăsoeï di sangădja?
Soeroean siapô kô lah diri?
Tălangki siapô nan di baow?
Katonjô dagang di kăpă. —
Manjauoeï poelô moerai-batoe:
Manô kamoe dagang di kăpă?
Dangakan-melah dèh diri:
Hambô nangkô datang kamari;
Dari koealô Indôpoerô;
Di soeroew Rèno-Tjanda-Déjwi;
Mambaow kambă bòdi nangkô. —
Săbagai poelô ondéh kamoe;
Ŏ mandéh di dalam kăpă,
Dangakan-melah dèh mandéh:
»Sikădoedoewq dăhannjô kambă;
»Di patah oerè hilalang;
»Doedoewqlah mandéh dalam kăpă,
»Hambô mămoehon handaq tărabang." —
Manjauoeï si kambang dalam kăpă,
Isai diëq dangakan-melah dèh ădiëq:
»Pauoe di padang kătoelikan;
»Si tăkô di tăpi pădi;
»Soenggoew tărabang angkau bădjalan,
»Apô katô tinggă di kami?" —
Sălamô lambè nan băkijèn;
Antah bărapôlah lamonjô,
Kijèn lamô băsarang dăkè;
Lah ampije poelau Rangkô-Majang;
Măranggé tjandonjô tiang kăpă;
Tibô di poelau Rangkô-Majang;
Inggòq di kajoe ranggé măti;

Digitized by Google

Soesahlah ăti moerai-batoe;
Djinijs dagang bărăbagai-bagai;
Banjaq ragam dagang di sinan;
Boegijs, Mangkăsa adô sinan;
Inggarijs Angkoeterô di sinan;
Kaliïng Koedjarat adô sinan;
Tjinô Koeantoeëng taq tărăbilang;
Maboewqlah ăti moerai-batoe;
Sampailah katô pantoen toewô:
»Hari pănè mambang ka oetan,
»Djatoew di timpô dăhan kajoe.
»Itoe di pandang itoe boekan;
»Gabè bărătanjô di rang laloe." —
Sălamô lambè nan băkijèn;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batoe.
Alah datang sampan săboeah;
Oerang nan datang dari kăpă;
Bădjoewă kambiïng dangan ajam;
Băkatô poelô moerai-batoe:
Manôlah mămaq dalam sampan nangkô?
Hambô bărătanjô padô mămaq:
Poelau apô ikô namonjô?
Koealô apô ikô namonjô?
Siapô rădjô di darătan?
Katonjô garan moerai-batoe.
Săbagai poelô dèh diri:
Bădije băăpô di darătan?
Boeni mambăka aboe boeloew;
Boeni mărădah djaraq moedô;
Bagaikan loeloejs di negari;
Siapôlah itoe nan baraléh?
Anaq siapô kasăroemah?
Anaq siapô tindiëq daboeëng?
Anaq siapô soenat-răsoel?
Katonjô garan moerai-batoe. —
Manjauoeï oerang dalam kăpă:
Dangakan-melah dèh diri,
Maq hambô katôkan băna-băna;
Itoelah goenoeëng Kidjang-Rani;
Ikôlah poelau Ranggô-Majang;
Ikôlah oedjoeëng Arô-Patah;
Itoelah taloewq Karang-Djari;
Tampè oerang mamboeang poekè;
Ikôlah koealô Zamin-Amba;
Negari toeankoe Rădjô-Boedjang,
Soedarô poeti Rènô-Nilam. —
Săbagai poelô dèh diri,
Bădije nan bărăboeni nantoen;
Oerang măharaq tjandan kadjirè,
Toeankoe Rădjô-Boedjang, rădjô kami soedah-lah măti;
Kănei dèh toedjoe părămajô.
Mandanga katô nan băkijèn;
Litahlah toelang moerai-batoe;
Aijië-matô bădarai-darai;
Sampailah katô oerang toewô:

»Adôq tărăgantoeëng di măligei;
»Toemboew si tăkô di hilalang.
»Soedah oentoeëng bărăbagai-bagai,
»Toemboew tjilakô di nan malang." —
»Si poekoeï inggôq di boeanai;
»Hilalang băbatang-batang;
»Măkăsoeï di sangădja tidaq kan sampai,
»Malang nan boekan alang-alang." —
»Si poekè até si tăkô,
»Di lotakan pangkă măransi;
»Măkăsoeï hambô kasanô,
»Măăntakan kambă bôdi." —
Ŏ nandéh-nandéh; padô masô déwasô itoe,
Allah poen soedah mănaqdijekan;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batoe.
Băhandai-handailah oerang dalam sampan.
Lah ilang rădjô kitô nangkô;
Di manô rădjô nan èlôq?
Di manô soetan nan endah?
Băkatô koenoen poelô oerangnjô:
Lai poelô rădjô nan èlôq;
Lai poelô soetan nan endah;
Poelau bărănamô Ranggô-Sori;
Oedjoeëng bănamô tandjoeëng Lèdan;
Taloewq bănamô Pantjang-Sauoewe;
Goenoeëng bărănamô Tjampagô-Biroe;
Satoe poentjaq, toedjoew mătjoenjô;
Édaran boeroeëng Dantô-Idjau;
Paroelangan anaq oela Gérang;
Paroelangan anaq koembang Djanti;
Katonjô garan poelô oerangnjô.
Mandanga katô nan băkijèn;
Băkatô boeroeëng moerai-batoe:
Manôlah toean dalam sampan?
Tinggălah datoewq dalam sampan.
Hambô tărabang anjôlai.
Tabanglah injô moerai-batoe.
Dèh lamô băkălamôan,
Mandjaram roepônjô kalihatan;
Kijèn lamô bărătambah dăkè;
Lah tibô garan di sanan;
Kironjô kăpă rang bălaboew;
Inggôq di doelang-doelang kăpă.
Laloe băkatô moerai-batoe:
Ŏ kăkaq nan dalam kăpă;
Hambô bătanjô padô kăkaq;
Lauoeï apô ikô namonjô?
Goenoeëng apô ikô namonjô?
Katonjô poelô moerai-batoe. —
Pikijelah dagang dalam kăpă;
Băhandai, bărăbintjang-bintjang;
Ondéh kitô sămonjô;
Sădô nan dalam kăpă nangkô;
Di manô kitô mălihè boeroeëng nan pandai băsô-băsi;
Sălaroeï sălamô nangkô,

Digitized by Google

Bărapô koealô di masoewqi;
Banjaq negari băsa-băsa;
Mănamboenlah banda di tampoewi.
Săbagai poelô, ondéh kami;
Maq kami katôkan sămonjô;
Ikôlah goenoeëng Karang-Dèsô;
Édaran boeroeëng Garang;
Itoelah si patoeëng rajô;
Itoelah taloewq Kajoe-Arô;
Bănamô laboewan bădjau;
Ikôlah koealô Pantai-Tjamin;
Negari Seti-Bila-Djôdi;
Toenangan Soetan-Bărindangan.
Katonjô poelô dagang di kăpă.
Mandanga katô nan băkijèn,
Soekôlah ăti moerai-batoe;
Săbagai poelô dèh diri:
Boekanlah hambô kasombong moeloeï;
Diri kô datang dari manô?
Koealô manô di tampoewkan?
Negari manô tampè diam?
Apô măkăsoeï di sangădjô diri?
Katonjô poelô oerang di kăpă.
Alah manjauoeï moerai-batoe:
Hambô nangkô datang kamari,
Dari koealô Indôpoerô.
Soeroewan Rènô-Tjanda-Déjwi,
Handaq kataloewq Banda-Lăkô,
Kăpadô Soetan-Bărindangan,
Măăntakan kiriman kambă bôdi.
Katonjô moerai-batoe.
Katô băkatô oerang banjaq,
Sampai băritô kadarătan.
Tauoelah Seti-Bila-Djôdi,
Laloe băkamé masô itoe;
Bădjalan laloe ka moearô;
Săratô anaq randô gadijs;
Săratô anaq bai-baiëq;
Di dôrongkan-melah sampan,
Alah bădajoeëng ănjôlai;
Sadang ka poelau Arô-Săbajoe.
Sampan tădôrong ka lauoeïtan;
Timpô-bătimpô rangkoew dajoeëng;
Kin lamô lah dăkè djoeb;
Lah tibô padô kăpă banjaq;
Băkatô Seti-Bila-Djôdi:
Manô kamoe dagang di kăpă?
Boeroewq boeni pătjah băritô.
Di manô injô moerai nantoen?
Dèh hambô handaq bătamoe. —
Săbagai poelô dèh kamoe,
Kamoe nan datang dari manô?
Koealô manô di tampoewkan?
Negari manô nan di djalang?
Katonjô Seti-Bila-Djôdi. —
Manjauoeï kăpitan dalam kăpă:
Ŏ tjïq Oeti dangakan-melah dèh tjïq Oeti.
Lôrong kăpadô kăpă nangkô,
Datang nan dari tanah băsa;
Soeroewan Soetan-Koedjarat;
Bărănamô Soetan-Jazid.
Kami sălăpan boeah kăpă,
Di titahkan Soetan-Koedjarat;
Mangawă koealô Pantai-Tjamin. —
Bărăwari Seti-Bila-Djôdi,
Mantjaliëq kapoentjaq tiang;
Lah tampaq boeroeëng batoe nantoen;
Laloe manjambah moerai-batoe:
O mandéh kandoeëng hambô;
Hambô nangkô datang kamari;
Boekan kahandaq badan hambô;
Anjô kahandaq dausanaq mandéh;
Kahandaq nan tidaq bolië di tăhan;
Poeti bănamô Tjanda-Déjwi.
Mandanga katô nan băkijèn;
Maboewq rasonjô părătian,
Hirôlah Seti-Bila-Djôdi.
Manô kalijèn sămonjô?
Băăpo bitjarô kitô?
Ikôlah roeponjô moerai-batoe;
Soedah di danga băritonjô;
Manjambah poelô moerai-batoe.
Manôlah mandéh kandoeëng hambô?
Dangakan-melah mandéh kandoeëng;
Măransi rimbô pantai,
Păloepoew tinggă di tăpi;
Bamban pănoekoewq ragô-ragô;
Poeti bănamô Tjanda-Déjwi,
Manjoeroew măantakan kambă bôdi,
Kadalam taloewq Banda-Lăkô.
Săbagai poelô dèh mandéh.
Djekô adô moeda-moedahan,
Sălamat sajô kasanan;
Djekô adô injô mauoe;
Sampai sălamat itoe kini;
Toeankoe Soetan-Bărindangan,
Kami sambah, kami rădjôkan;
Namonjô negari taq bărădjô;
Ikôlah roepô kambă bôdi. —
Săbagai poelô dèh mandéh.
Dangakan băna sambah hambô:
»Bajam di kaboen rang Pikoetô,
»Ambije săbatang goelai kini.
»Dalam sătauoen datang masô,
»Tidaq pèlang mărăsai kamari." —
Dangakan săboeah lai.
»Soetan mamboeè saroeëng karijs,
»Djangkăkan lihije badjoe kaijen;
»Toean sipat mangandoeëng arip,
»Bitjarôkan lăhije dangan batin," —
Digitized by Google

Săkitoe sambah băké toean.
Tinggălah toean, hambô tabang,
Maq sampai kiriman.
Tabang si Kitjau-Moerai-Batoe;
Ilang di matô oerang pèlang;
Hilaulah Seti-Bila-Djôdi;
Tidaq katoean kasisinjô.
Sălamô lambè nan băkijèn;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batoe;
Gilô tărabang, tărabang djoeô;
Abijs hari băganti hari;
Siang-siang poen malam-malam.
Antah bărapôlah lamonjô,
Apoeëng-apoeëngan kalihatan.
Di sangkô gòsong, boekan gòsong;
Di sangkô poelau, boekan poelau;
Kinlamô bătambah dăkè;
Kironjô kăpă rang bălaboew;
Mărangge tjandonjô tiang kăpă;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batoe;
Inggòq di kajoe ranggé măti;
Injô tibô, hari lah malam;
Pikije bămanoeëng moerai-batoe,
Lah tarang taloewq Banda-Lăkô;
Dèh tjajô tèlong djo pălitô;
Namoen di dalam kăpă nantoen,
Tidaqlah soeni pandangaran;
Namonjô oerang tjampoewe bauoewe;
Pikijelah moerai-batoe;
Tidaq bolië tampè bătanjô;
Lah siang roeponjô hari;
Tărabang mangéda masô itoe;
Inggòq di até tiang kăpă;
Di pandang kiri djo kanan.
Sătangah kăpă baroe tibô;
Sătangah băkauo kabălaboew;
Sătangah băkauo băniagô;
Sătangah handaq bărălaijië;
Sătangah bărămoeè djoeô;
Héranlah poelô moerai-batoe;
Laloe băkatô anjôlai:
Manô kamoe dagang di kăpă?
Poelau apô ikô namonjô?
Rantau apô ikô namonjô?
Koealô apô ikô namonjô?
Siapô kô rădjô di darătan?
Mandanga katô nan băkijèn,
Manjauoeï kăpitan kăpă:
Dangakan-melah dèh diri;
Ikôlah poelau Rangkô-Sori;
Itoelah tandjoeëng Lèdan;
Itoelah taloewq Banda-Lăkô;
Itoelah goenoeëng Kidjang-Rani;
Tjampagô-Biroe-Bandan;
Satoe poentjaq, toedjoew mătjoewnjô;
Édaran boeroeëng Dantô-Idjau;
Păroelangan anaq oela Gérang;
Păroelangan anaq koembang Djanti,
Negari Soetan-Bărindangan;
Toenangan Seti-Bila-Djôdi,
Poeti di taloewq Kajoe-Arô;
Toenangan poeti Rènô-Nilam,
Poeti di koealô Zamin-Amba.
Katonjô kăpitan dalam kăpă;
Săbagai poelô, dèh diri kô
Datang dari manô?
Koealô nan manô di tampoewkan?
Negari manô kan di toeroeï?
Siapô poenjô părămaijenan?
Katôkan djoeôlah padô kami. —
Manjauoeï si Kitjau-Moerai-Batoe.
Dangakan-melah dèh diri;
Maq hambô katôkan băna-băna;
Moelô hambô datang kămari,
Dari koealô Indôpoerô,
Di soeroew Rènô-Tjanda-Déjwi;
Soeroewnjô antakan kambă bôdi;
Adôpoen Rènô-Tjanda-Déjwi,
Sălaroeï sălamô nangkô,
Tidaqnjô mauoe băsoewami;
Antahnjô kănei santoeëng pelalai,
Oerang mauoe, injô taq mauoe,
Oerang namoew, injô taq soekô;
Lòrong dèh băpaq djo boendonjô;
Anaq soerang maroesoew ăti,
Mandanga Soetan-Bărindangan.
Sangatlah soekô boendô kandoeëng,
Di goentiïng, di loekijs kambă bôdi,
Ikôlah roepô ălamatnjô;
Ikô băitoelah dèh kamoe;
Sambije kamanô hambô tabang?
Tibô kamanô hambô tabang?
Tibô kamanô kampoeëng dalam?
Handaq tarangkan padô hambô!
Katonjô poelô moerai-batoe. —
Mandjòwab dagang di kăpă:
Antarô barat djo sălătan,
Kirikan mătari măti,
Kanankan mătari hidoeij;
Sinanlah kòrong kampoeëng dalam;
Katonjô dagang dalam kăpă. —
Mandanga katô nan băkijèn,
Tabanglah boeroeëng moerai-batoe;
Mangéda koealô Banda-Lăkô;
Katô băkatô kăpitan dalam kăpă;
Manô kitô dagang nan banjaq?
Kitô kaloea kadarătan;
Mandanga băritô moerai-batoe,
Djaän mandanga kăba oerang.
Katonjô kăpitan kăpă.

Digitized by Google

Bărăwari dagang di kăpă;
Di bongka sauoe Si Ampa-Tika;
Băpiké, băsigab sămonjô;
Sătangah toeroen di sampan toendô;
Măsoewq koealô Banda-Lăkô.
Sălamô lambè nan băkijèn;
Sampailah poelô moerai-batoe;
Măsoewq ka kampoeëng kòtô dalam,
Inggòq di até kămoeniïng-săti;
Bărapô anaq bai-baiëq;
Bărapô seti-sidang-toean;
Săgalô anaq randô gadijs;
Bărapô anaq părătiapan;
Sadang mănăkat mănărawang,
Mangădòq soedjian soerang-soerang;
Lah tampaq boeroeëng moerai-batoe;
Bagai nan răbab dèn koetjăpi;
Boeni sadam boeloew bangsi;
Laloe di toeroeï di ampiri,
Abijs tărătjangang sămonjô.
Laloe băkatô moerai-batoe:
Manôlah mandéh kăkaq hambô?
Dangakan-melah tanjô hambô:
»Di tabang-tabang kankoeang dalam,
»Ladô di dalam părandangan.
»Di manô kòrong kampoeëng dalam,
»Rădjonjô Soetan-Bărindangan." —
Mandanga katô nan băkijèn,
Hilaulah anaq randô gadijs.
Ondéh malang tjilakô badan!
Siapô nan poenjô boeroeëng nangkô,
Manjaboeï namò rădjô kitô?
Lah gilô seti-sidang-toean;
Tinggă soedjièn dèn loekijsan;
Héran mămandang moerai-batoe,
Paroew bărăsamboeëng ăsô-ăsô,
Koekoew bărăsamboeëng amé oerai,
Matô oempamô bintang timoewe,
Kăpaq mandami samboeëng lojang,
Ikoewe mandami kipé tjinô,
Bauoen kangkoman nirôwatoe.
Băkatô boeroeëng moerai-batoe:
Manô kamoe di dalam roemah?
Tinggălah kamoe, hambô tabang. —
Tabang măloempè moerai-batoe;
Inggòq di até poentjaq balai;
Balai bălérong Soetan-Bărindangan;
Di sangkoeïkan poelô kambă bôdi;
Manjikije-njikijekan paroew;
Mangirai-ngiraikan sajòq;
Bagai nan răbab dèn koetjăpi;
Kadangaran dèh Soetan-Bărindangan,
Laloelah toeroen anjôlai;
Tampaqlah boeroeëng moerai-batoe,
Băkatô Soetan-Bărindangan:

Isai diëq kandoeëng, Boedjang-Sălamat,
Pai djoeô djăpoeï soempitan gadiïng,
Săratô djo dămaq nan băïpoew.
Bărăwari Boedjang-Sălamat;
Bălari-lari garan ka roemah;
Di tariëq soempitan gadiïng,
Di baow toeroen ka hălaman;
Di ambije Soetan-Bărindangan;
Di isiëkan dămaq băïpoew;
Di soempi boeroeëng batoe nantoen;
Dămaq lăpé, boeroeëng tabang;
Inggòq di até păpan tjătoewe;
Naiëq poelô ka até roemăh;
Naiëq rang kajô sia banda;
Săratô djo anaq rădjô-rădjô;
Săratô nankodô băsa-băsa;
Sătô poen tibô di até roemah,
Di tangkòq boeroeëng moerai-batoe,
Laloe di tangkòq anjôlai,
Oléh rang kajô sia banda;
Tangan tibô di moerai-batoe;
Kapadô Soetan-Bărindangan;
Inggòq di até tangan kiri;
Di tangkòq dangan tangan kanan;
Mălompè ka tangan kanan;
Di tangkòq dangan tangan kiri;
Héranlah Soetan-Bărindangan;
Di tjăkau oléh sia banda;
Mălompè moerai-batoe nantoen,
Tabanglah ka măligei,
Bărădiri até păpan tjătoewe;
Băkatô Soetan-Bărindangan:
Isai rang kajô sia banda,
Oesah di tangkòq boeroeëng nangkô;
Handaq păragoe-ragoe ăti,
Handaq părintang-rintang matô.
Bărăwari poelô moerai-batoe;
Di pandang Soetan-Bărindangan,
Di pandang lèlo djo părangai,
Alah băkatô moerai-batoe:
Sintoeëng di padang-ratô,
Si poekè di até băkoeëng,
Măti părangkô dalam pădi,
Sălòrong maq toean nangkô.
Patoeïlah djodjoe mandéh kandoeëng,
Poeti bănamô Tjanda-Déjwi.
Kalô di oedji samô mérah,
Kalô di tahije samô barè,
Kalô di timbang samô lăkoe.
Katonjô garan moerai-batoe.
Ikô băïtoelah toeankoe,
Pătaroew mandéh dari roemah;
Djaän pătjajô di oerang hidoeij,
Mănoesia pandjang ăkănjô.
Tabang mălompè moerai-batoe,

Inggòq di até poentjaq balai;
Balai bălérong pandjang toedjoew,
Pandjang nan doewô kali lăpan.
Bagai djinijs oekije gambaran;
Bărătoenggaq gadiïng pilian;
Băpintoe băpangkè-pangkè;
Bătătah băsadah linggam;
Băoekije băkaloewq păkoe;
Djèlô-bădjèlô ăka tjinô;
Taré limpatô kajoe érang;
Tasiëq, tjandanô kajoe manang;
Koerang sădiki tidaq lăbië;
Kalô di tjaliëq, boetô matô.
Laloe băkatô moerai-batoe:
Ondéh toeankoe djanjô sajô,
Ikô kiriman kambă bôdi,
Păkirim mandéh dari roemah,
Toedjoew pètaq, toedjoew măligei;
Lihèlah poelô dèh toeankoe;
Ikôlah tandô alamatnjô;
Sajô tabang anjôlai;
Tabang memboeboeëng moerai-batoe,
Djatoewlah poelô kambă-bôdi.
Bărăwari Soetan-Bărindangan;
Laloe di ambije kambă-bôdi,
Laloe di boeka. —
Bismillah ar-rahmán ar-rahim.
Padô masô-déwasô itoe,
Tibôlah garan moerai-batoe.
Inggòq di até poentjaq maligei;
Mandăkékan paroew;
Mangirai-ngiraikan sajòq;
Kadangaran dèh poeti Rènô-Tjanda-Déjwi,
Bărăwari Rènô-Tjanda-Déjwi;
Bălari toeroen anjôlai;
Săratô djo ranjoewq djo koelintang;
Tărăhoerai ramboeï nan pandjang;
Mantjamoew koentji sanggoewenjô;
Mandariïng boeni gantô tjintjin;
Tabang kabawah moerai-batoe;
Inggòq di tangan Tjanda-Déjwi;
Di baow naiëq anjôlai;
Bărăkatô si Gandam-Baroejs:
»Alah mô kambang boengô pandan;
»Di timpô dauoen kătari;
»Alah mô datang njaow badan,
»Lai kô bolië nan di tjari." —
Gălaq tărăsănjoem Tjanda-Déjwi.
Băkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
Ondéh mandéh djanjô sajô,
»Găsiïng tigô, găsiïng ampè;
»Dalam soekătan taq băLariëq;
»Asiïng di tjintô, ăsiïng dapè;
»Oentoeëng soerătan nan taq baiëq." —
Katô si Kitjau-Moerai-Batoe.
Bărămanoeng Rènô-Tjanda-Déjwi,
Sămantarô băkatô-katô;
Năsi lah măsaq dèh si Kambang,
Măkanlah boeroeëng moerai-batoe;
Soedahlah măkan moerai-batoe;
Laloe băkatô anjôlai.
Ő mandéh kandoeëng hambô;
Tătăkalô hambô bădjalan;
Sampailah garan hambô kasanan;
Ka koealô taloewq Zamin-Amba;
Băranti hambô di sinan;
Di poelau Arô-Săbajoe;
Hambô danga bădije di tăpi;
Bagai mărădah djaraq,
Săpantoen mărandang bidjan;
Mămandang hambô ka kiri kanan;
Mămandang hambô ilije moediëq;
Tidaq bolië tampè bătanjô;
Săsahat hambô inggòq sanan;
Lah datang sampan săboeah;
Oerang bătigô dalam sampan;
Oerang itoe bădjoeă kilang;
Hambô bătanjô di oerang itoe:
Ondéh toean nan dalam sampan nangkô;
Bădije băăpô di darătan?
Moengkô sălăkoe demikijèn?
Manjauoeï oerang dalam sampan:
Dangakan-melah dèh diri.
Adôpoen bădije băboeni toe;
Bădije oerang măharaq mait;
Rădjô kami soedahlah măti;
Kănei dèh toedjoe perămajô.
Bănamô Toeankoe-Rădjô-Boedjang.
Mandanga katô nan băkijèn;
Hambô mănangijs anjôlai.
Băkatô poelô oerangnjô.
Dangakan-melah katô hambô:
Adô poelô rădjô nan lăbië;
Adô poelô Soetan nan endah;
Bănamô Soetan-Bărindangan;
Negari bănamô Banda-Lăkô;
Poelau bănamô Tandjoeëng-Lédan;
Oedjoeëng (bănamô [1]) Arô-Kambang;
Goenoeëng bărănamô Patah-Sambilan;
Satoe poentjaq, toedjoew mătjoewnjô;
Édaran boeroeëng Dantô-Idjau;
Toenangannjô soedah bătigô;
Bănamô poeti Méranggawé;
Soerang bănamô Seti-Bila-Djôdi;
Soerang bănamô poeti Rènô-Nilam;
Katonjô poelô oerang itoe.
Băibarat hambô anjôlai:
»Bărambang di tangah păkan;

[1]) Dit woord ontbreekt in het HS.

Digitized by Google

»Di baow anaq oerang di Mălăkô.
»Rambang baq awan bădjalan,
»Tidaq katoean tampè tibô."
Katonjô si moerai-batoe.
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
»Ondéh naq! kătjang păringè dalam paraq;
»Di baow naiëq toedoeëng sădji;
»Bărănië hambô păninggă băpaq,
»Sălamat oemoewe poelang koembali."
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Bărăkatô djoeô moerai-batoe.
Tabanglah hambô dari sinan;
Sampailah garan toedjoew hari;
Tibô di koealô Pantai-Tjamin;
Sămalam hambô di sanan;
Moengkô ka koealô Banda-Lăkô;
Kalihătan goenoeëng Tjampagô-Biroe;
Dakèlah poelau Ranggé-Măti;
Hambô tibô, haripoen sandjô;
Mantjajô tèlong dalam kăpă;
Namoen sămalam-malam itoe;
Lah siang kironjô hari;
Tabanglah hambô anjôlai.
Inggôq di doelang-doelang kăpă.
Sătangah oerang naq mănèmbaq;
Sătangah oerang naq manjoempi;
Kaloea kăpitan dalam kăpă;
Mambaow bădije sălaré;
Di tèmbaqnjô garan badan hambô.
Bădije lăpé, hambô tabang.
Băpantoen hambô sambije tabang:
»Pisang kalè di dalam kăpă,
»Măkanan boedaq dari hoeloe.
»Pagang oemanat dèh nan tinggă,
»Lăpé bădjalanlah dăhoeloe."
Tabanglah hambô ka darătan,
Laloe măéda kampoeëng dalam.
Inggôq hambô di poentjaq balai;
Balai bălérong pandjang toedjoew;
Hambô pandang maq toean nantoen;
Sadang bămaijen-maijen tjătoewe;
Dangan Rang-Kajô sia banda.
Poewélah hambô dèh mămandang;
Hambô pandangi soenggoew-soenggoew;
Sadang roeponjô maq toean nantoen;
Hambô patoeï djo kalăka hambô;
Patoeïlah lawan mandéh doedoewq.
Kalô di oedji samô mérah;
Kalô di tahije samô barè;
Să-djoe-galô kadam djo kamboeï;
Să édaran boemi djo langi;
Kô anjô di bawah langi nangkô;
Hăramlah roepô nan băkijèn;
Lăkoe părangai taq bălawan;
Boeni păkătan lămaq manijs.

Sampai băkatô pantoen oerang:
»Pisang kalè măkan djo săkin,
»Djatoew tărălăpé dari tangan.
»Ăti lăkè matôlah ingin,
»Allah nan baloen manjampaikan."
Katonjô garan moerai-batoe,
Abijslah katô‿di katôkan.
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ŏ Gandam-Baroejs, anaq kandoeëng;
Amaq mămăkai djoeôlah kau;
Păkai păkajan lăki-lăki;
Kăsah-Karòdjo-Manda-Kaliïng:
Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari;
Kambang kô Tjinô-Langgô-Bajoe;
Mămăkai kalijèn sămonjô.
Kitô pai toeroen kabawah;
Pai mandjalang ajah kandoeëng.
Mandanga katô nan băkijèn;
Soedah bătjăkab sămonjô;
Toeroenlah Rènô-Tjanda-Déjwi;
Di kandoeëng dajang-dajang bănjaq;
Kipé băsăboeëng kiri kanan;
Tibô di roemah Toeankoe-Rădjô-Moedô;
Laloelah naiëq ka até roemah;
Băkatô poeti Tjanda-Déjwi:
Manôlah ajah kandoeëng hambô?
Moengkô hambô datang kămari:
Djekô adô sambah berălăkoe;
Djekô kahandaq lai ka bolië;
Sadang di ajah boendô kandoeëng;
Hambô naq pai bărămaijen-maijen;
Sadang ka poelau Lompè-Kidjang;
Handaq mămoeta-moeta karang;
Handaq bătjamin kasiëq poetië;
Handaq mălihè roepô roempoeï;
Ikô băitoelah dèh ajah;
Salangkan hambô pèlang băsa;
Moeèkan măriam dangan baré.
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Dèh băkatô Toeankoe-Rădjô-Moedô;
Săkali kahandaq mandéh,
Lăbië baiëq di ăti kami.
Laloe băkatô Toeankoe-Rădjô-Moedô:
Manôlah garan Panghoeloe-Kawă;
Pai djo salang pèlang băsa;
Padô Rangkajô-Panghoeloe-Dagang;
Bădjalan Panghoeloe-Kawă;
Toeroen ka bawah ka hălaman;
Laloe kăpadô Panghoeloe-Dagang;
Laloe băkatô Panghoeloe-Kawă;
Manô Rangkajô-Panghoeloe-Dagang?
Hambô nangkô manjalang pèlang;
Di soeroew toeankoe dari roemah,
Dèh poeti handaq ka poelau;
Katonjô Panghoeloe-Kawă.

Digitized by Google

Manjauoeï Rangkajô-Panghoeloe-Dagang:
Kô anjô pèlang nan băsa kô,
Badan hambô siapô poenjô!
Insa Allah baiëqlah itoe.
Manô săgalô anaq pèlang?
Toeroenkan pèlang ka lăboewan;
Moeèkan mărriam sămonjô;
Rantaq bărăbilang. . . . [1])
Tădjaq djo si tèngga băbilang tangan;
Langkôq djo alam djo mărawă;
Kôrong bădoenam djo sitawa;
Tiang băpaloeï dangan tjandai;
Djoedjoewe bălambô kaijen koeniïng. —
Soedahlah langkôq sămonjô;
Bădjalan Rangkajô-Panghoeloe-Dagang
Kăpadô Toeankoe-Rădjô-Moedô.
Ampoen Toeankoe sambah sajô;
Pèlang lah hăsije sămonjô;
Soedahlah toeroen ka lăboewan.
Băkatô Toeankoe-Rădjô-Moedô.
Băitoe băna dèh Rangkajô;
Săbab hambô manjalang pèlang:
Si oepiëq injô băkahandaq;
Handaq ka poelau Lompè-Kidjang.
Mandanga katô nan băkijèn,
Mămoehoen Rangkajô-Panghoeloe-Dagang.
Padô masô dèwasô itoe;
Băkatô poeti Tjanda-Dèjwi.
Mari kalijèn sămonjô;
Băkampoeëng săgalô dajang-dajang;
Moerai-Păsaman-Gandam-Baroejs;
Anaq Rangkajô-Alat-Tjămanô;
Păkai păkajan anaq kandoeëng;
Bărăsoentiïng băboengô karang;
Lipè sanggoewe karô-bădjoentai;
Păgantoeëng nan doewô balé halai;
Ramboeï nan pandjang lawan boengô;
Bătăpoewq lonta di pipi;
Mandariïng boeni gantô tjintjin;
Bagai sălindiëq poelang măkan;
Tjandai săwatoe kèndangan;
Mămagang pèti nan săboeah,
Itoe djabătan mandèh kandoeëng.
Mandèh mandjadi djoeroe-moedi,
Di dalam pèlang nan băsa kô.
Manôlah poelô Kasah-Karôdjo-Manda-Kaliïng,
Anaq Rangkajô-Lipè-Tjoeta;
Păkai păkajan wăranô idjau;
Băsoentiïng băranggô-ranggô;
Lipè sanggoewe majang tărăhoerai;
Păgantoeëng nan săbalé halai;
Ramboeï nan pandjang lawan minjaq;
Langkôq djo kaijen biroe mansi sărăsah;
Kèndangan mămagang kipé djo tjamin;
Itoe djabătan mandèh kandoeëng.
Mandèh diam di timbô roeang.
Piraq-Tătăboewe-Dènei Hari;
Anaq Toemanggoeëng Koedjarat;
Păkai păkajan wăranô mèrah,
Băsoentiïng băboengô rampai;
Lipè sanggoewe boengô rampani;
Păgantoeëng săpoeloew halai;
Ramboeï nan pandjang bădjantikan;
Mămagang angin djangan pohan;
Itoe djăbătan mandèh kandoeëng.
Mandèh mandjadi Rădjô-Batoe.
Mandèh diam di tindjau-karang;
Bămaïjen gălah săbatang;
Manô si kambang Langgô-Bajoe?
Anaq Rangkajô sia banda.
Păkai păkajan djinijs-djinijs;
Băsoentiïng băboengô ranggé;
Lipè sanggoewe tălipoewq lajoewe;
Păgantoeëng nan sambilan halai;
Ramboeï nan pandjang bătjèlaqan;
Bărăpaliïng băpăsang soeroeï;
Oendoeëng-oendoeëng tjarô mălajoe;
Mămăkai santăpan pătang pägi;
Masoewq ădjoeëng, kaloea ădjoeëng,
Masoewq pintoe, kaloea pintoe;
Di dalam pèlang nan băsa kô.
Ondèh naq Kitjau-Moerai-Batoe;
Băpaq mandjadi malim-băsa;
Băpaq diam di até tiang;
Di até doelang-doelang;
Kădjô mangatauoeï ăpoeëng djo tjama;
Mălihè barang di dalam lauoeï;
Dalam pèlang nan băsa nangkô.
Katonjô Rènô-Tjanda-Dèjwi.
Sălamô lambè băkijèn;
Hăsijelah garan sămonjô;
Katonjô Rènô-Tjanda-Dèjwi:
Manô kalijèn sămonjô?
Ŏ Gandam-Baroejs, ănaq kandoeëng;
Lăpèkan tali pandarè;
Maq ilije pèlang ka moearô;
Pagi hari kitô bălaijië.
Bărăwari si Gandam-Baroejs;
Di poetoejs tali pandarè;
Pèlang băralië ka moearô;
Dajoeëng bărangkoew kiri kanan;
Bărapô boeni sandau goerau;
Harinai bătaloen djadi;
Gălaq băgoemam tidaq koerang;
Boeni pantoen balé-băbalé.
Namoen băpantoen Tjanda-Dèjwi:
Ŏ mandèh kandoeëng hambô;
»Biriëq-biriëq di kampoeëng tinggă,

---

[1]) Hier schijnt iets uitgevallen.

Digitized by Google

»*Inggòq* di *dă*han *să*li*goe*rai.
»*Bai-baiëq man*dèh ka *tinggă*,
»*Ka*mi *bădja*lan *anjô*lai."
*Man*dèh *kan*doeëngnjô *bănamô Poeti-Lèlô-Bang*kô:
»*On*dèh naq! si*koe*djoewe di *até panté*,
»*Kam*banglah *boengô pă*r*au*oeïtan.
»Kò lai *moe*djoewe *ka*mi *mă*l*ă*pé,
»Baq *a*jam *poe*lang ka*pau*oeïtan."
*On*dèh naq, *dangakan să*b*oe*ah lai:
»G*ă*l*oe*goewe di *até panté*;
»Lah *r*ă*pè da*lam koeali.
»Kò lai *moe*djoewe *ka*mi *mă*l*ă*pé,
»S*ă*l*a*mat kau *poe*lang pai."
*Katonjô poeti Lèlô-Bang*kô.
Ma*njau*oeï si *Gan*dam-*Bar*oejs:
»O *man*dèh; *oe*sah di *tim*bô-*tim*bô lai,
»*Il*ang si*ra*wi *até panté*.
»*Oe*sah di *tjintô-tjintô* lai,
»Lah *i*lang ka *lau*oeï *lăpé*."
*Ka*tonjô si *Gan*dam-*Bar*oejs.
Ma*njau*oeï *poe*ti *Lèlô-Bang*kô:
*On*dèh naq, kò kau pai b*ă*l*a*ijië,
*Baow intan să*d*oe*koeëngan.
*Ka*tonjô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô.
Ma*njau*oeï *Pi*raq-T*ătă*boewe-*Dè*nei-*Hari*:
*On*dèh *man*dèh *kan*doeëng;
»Pa*ranggi* n*a*mô di *dauoen ka*wè.
»*Pa*tah s*ăba*tang *boe*ngô *pan*dan.
»Man*tja*ri *in*tan *tan*gah *lau*oeï,
»*An*tah *i*lang *nja*ow *ba*dan."
*Ka*tonjô *Pi*raq-T*ătă*boewe-*Dè*nei-*Ha*ri.
Ma*njau*oeï *poe*ti *Lèlô-Bang*kô:
»*On*dèh naq; si *Ra*mô pai ka*ra*ijië;
»*Pan*dan *poe*tië *da*ri soe*ba*rang;
»S*ă*l*a*mô kau b*ă*l*a*ijië,
»*Ba*dan ka*mă*ti mang*ăra*bang."
*Ka*tonjô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô.
Ma*njau*oeï *poe*lô si *Kam*bang-*Tji*nô:
Ŏ *man*dèh *kan*doeëng *ham*bô;
»*Ta*banglah be*li*bijs *da*lam *pă*di;
»P*ă*l*oe*poew di *kam*poeëng *tinggă*.
»*Sa*nanglah *ă*ti *ka*mi pai,
»*Roe*soewlah *ă*ti *man*dèh *tinggă*."
*Ka*tonjô si *Kam*bang-*Tji*nô.
B*ăka*tô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô:
Ŏ *kam*bang! ŏnaq *dangakan i*b*a*rat *ham*bô,
»*Toem*boew *ta*lang *da*ri M*ălă*kô,
»*Toem*boew ma*nji*si *kò*tô *tinggă*.
»*Ba*dan *ma*lang, *ba*dan tji*la*kô;
»*Boe*roeëng nan *dji*naq *dja*di *li*ja."
*Ka*tonjô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô.
Ma*njau*oeï T*ăli*poewq-*Poe*lang-*Pang*gilan:
Ŏ *man*dèh *kan*doeëng *ham*bô;
»*Tă*talah *ba*lam di si*tă*kô,

»*Da*bië djo *sa*kin pa*rau*oeïtan.
»*Tinggă*lah *man*dèh di koe*a*lô,
»*Ka*mi b*ă*l*a*ijië ka *lau*oeïtan."
*Ka*tonjô T*ăli*poewq-*Poe*lang-*Pang*gilan.
B*ăka*tô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô:
»*On*dèh naq; b*ă*s*a*rang *a*lang ka*ba*wah *boe*rai;
»T*ăra*bang mang*goeng*goeëng *boe*ah *pa*lô.
»*Djè*kô *sam*pai *ki*tô b*ătja*rai;
»*Mă*kan b*ăkoe*ah *a*ijië-*ma*tô,"
*Ka*tonjô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô.
*La*loe b*ăka*tô *moe*rai-*ba*toe:
*Man*ôlah *man*dèh *kan*doeëng *ham*bô?
»Di *ka*li-*ka*li si *tă*kô,
»Ka *Djoe*dah m*ăna*bang *au*oewe.
»*A*dôpoen *ha*ri s*ăha*ri kô,
»Ka*soe*d*ă*han *ki*tô b*ăbau*oewe."
*Ka*tonjô *ga*ran *moe*rai-*ba*toe.
Ma*njau*oeï *poe*ti *Lèlô-Bang*kô:
»Kar*ă*maq di *tă*pi *a*ijië,
»*Ba*tang si *tă*kô *tam*pè *roe*mah.
»Kò *bă*paq pai b*ă*l*a*ijië,
»*Tèng*gang si *toe*wô *da*ri *roe*mah."
*Ka*tonjô *poe*ti *Lèlô-Bang*kô.
*Ra*mih koe*a*lô s*ăha*ri toe.
B*ăra*pô anaq *ran*dô *ga*dijs;
B*ăra*pô *se*ti-*si*dang-*toe*an;
B*ăra*pô anaq *moe*dô-*moe*dô;
*Djô*long m*ăla*wan anaq *ga*dijs;
T*ărăloeng*ké *soe*bang s*ăha*ri toe.
*Soe*dahlah *oe*rang *mi*noem *mă*kan,
B*ăka*tô *Rè*nô-*Tjan*da-*Dèj*wi:
Ŏnaq *kan*doeëng si *Gan*dam-*Bar*oejs;
*Lă*pékan *ta*li pan*da*rè;
*Ki*tô ka*loe*a anjôlai.
B*ărăwa*ri si *Gan*dam-*Bar*oejs;
Di *poe*toejs *ta*li pan*da*rè;
*Pè*lang b*ăra*lië ka *lau*oeïtan;
*Da*joeëng b*ărang*koew *ki*ri *ka*nan.
B*ăka*tô *Rè*nô-*Tjan*da-*Dèj*wi:
*Ma*nô *ka*lijèn s*ămo*njô?
*Kă*kòq dja*bă*tan *soe*rang-*soe*rang,
*Oe*rang nan *am*pè *poe*loew *am*pè;
*Djoe*roe-*moe*di *ki*tjoeï ka*moe*di;
*Djoe*roe-*ba*toe *tèng*gahlah *sau*oew;
*Djoe*roe-*tang*ké *djo*waqlah *la*ijië.
Ŏnaq *kan*doeëng si *Gan*dam-*Bar*oejs,
*Hă*tamkan *ma*gang ka*moe*di,
*Kau*o *tan*tanglah *oe*djoeëng *ta*nah *bă*sa,
Maq *pă*djam *ki*tô ka *tă*ngah,
*A*maq t*ăla*mpau *ran*tau nan *ti*gô,
Maq *ban*doeëng *oe*rang di koe*a*lô.
B*ărăwa*ri si *Gan*dam-*Bar*oejs,
Di *hă*tamkan k*ămoe*di *ka*nan,
Di *ki*tjoeï k*ămoe*di *ki*ri,
*Pè*lang m*ăna*mpoew anjôlai,

Riaq mămătjah mantjoetjoeï;
Măhèlôkan angin;
Mănoelaq mănoempoewkan;
Păsang bătoeroeï di bălăkang;
Tidaq tăbadô lari pèlang.
Haloean mănabang-nabang;
Kămoedi băkatô-katô;
Mandangoeëng boeni tali lènggang;
Mălamboeëng tjandô laijië băsa;
Mălauoewe tjandô gadô.
Sălamô lambè bălaijië;
Lăpélah dari păsakitan;
Tălampau poelau Lompè-Kidjang;
Lah hilau oerang di koealô;
Mănangijs poeti Lèlô-Bangkô;
Ondéh naq kandoeëng Tjanda-Déjwi,
Sampai moe djauoe ŏnaq kandoeëng,
Balam pămaijenan ŏnaq kandoeëng,
Alah di kitjoew kironjô mandéh;
Sampailah pantoen oerang toewô:
»Alang băsarang di timbarau,
»Pipi lintadoeëng măkan pădi.
»Malang bǎbauoewe djo nan sarau,
»Săkin di kandoeëng măkan ăti."
Băkatô oerang nan bănjaq:
Anjô sălòrong badan kami;
Sampailah katô oerang moedô:
»Balam di soempi até batang;
»Djatoewnjô kadalam pădi.
»Baloen lai saki oerang băroetang;
»Lăbië sakinjô badan kami." —
»Bădije si tènggah anaq rang Bajang;
»Pănèmbaq boeroeëng rampoen tali.
»Pădië băbauoewe djo oemajang;
»Rătjoen bămăkan dalam ăti." —
»Lansanô di dalam aijië,
»Ambije saga, ka hoeloe lădiïng.
»Bidjaqsanô oerang bărălaijië,
»Manjambah toelang dalam dagiïng."
Katonjô oerang nan banjaq toe.
Mănangijs poeti Lèlô-Bangkô;
Ondéh naq kandoeëng Tjanda-Déjwi;
Djarè sămatô mandéh kandoeëng;
Gadijs părămaijenan mandéh kandoeëng;
Nang djo apô ka di ganti?
Părămaijenan negari Indôpoerô.
Katonjô poeti Lèlô-Bangkô;
Sălòrong Rènô-Tjanda-Déjwi;
Lah djauoe djoeô pălaijiëran;
Tibô di rantau katanangan;
Băkatô poeti Tjanda-Déjwi:
»Pandan di parang djo sirauoeï;
»Pădi di dalam păkandangan;
»Namonjô badan tangah lauoeï,
»Di ragoe Soetan-Bărindangan."

Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Manôlah kau Kambang-Tjinô?
Baow kămari baré koeni;
Lidijs kărambije toedjoew halai;
Kitô mămoehon ka haloean.
Manjambah Rènô-Tjanda-Déjwi:
Jô Allah, jô toeankoe;
Bărăkat wălia Allah, nan ampè poeloew ampè,
Mangatauoeï taloewq rantau nangkô;
Bălăkoe băă pintô hambô;
Kô soenggoew hambô anaq rădjô,
Dalam koealô Indôpoerô,
Toeroenlah angin dôlaq-dôlai,
Toemboewlah riaq goentoeëng-goentoeëng,
Bangkilah amboen di lauoeïtan,
Roeponjô bagai soekam,
Wăranô lauoeï bagai daăwat.
Sălamô lambè băkijèn.
Allah poen soedah măoentoeëngkan,
Toeroenlah angin dôlaq-dôlai,
Toemboewlah riaq goentoeëng-goentoeëng,
Bangkilah badai di lauoeïtan.
Manjăkah dăhan baliïng-baliïng;
Mămoetoejs toendjang djawi-djawi;
Mamboekèkan tjăkoewe tangah padang[1];
Mamboeang saròq dalam rimbô;
Bangkilah aloen gadang-gadang;
Datanglah ombaq băsa-băsa;
Oempamô goenoeëng măhalintang;
Săkali di hangangkannjô;
Laloe kakăsiëq boelan;
Săkali di handjoeëngkannjô;
Manjapoe-njapoe awan poetië.
Săkali pèlang mălènggô[2],
Doewô tigô poelau tărătjitjije.
Sălamô lambè băkijèn;
Angin poen tănang anjôlai;
Gălombang tădoew anjôlai.
Bărăwari Rènô-Tjanda-Déjwi.
Lah tagah mălantoewe-lantoewe pinggang;
Tagah măhoepam-hoepam djari;
Băkaboeï tjandô pămandangan;
Di sangkô poelau, antah poelau;
Di sangkô apoeëng, antah apoeëng;
Sălòrong oerang nan banjaq;
Abijslah maboewq sămonjô;
Sătăngah moetah-moetah djoeô;
Abijslah măti sămonjô;
Anjôlah tinggă toedjoew oerang;
Soerang Rènô-Tjanda-Déjwi:
»Poentoeëng talang, poentoeëng si tăkô;
»Karămaq di até boeki;

---

[1]) In 't handschrift staat *di lambah*.

[2]) Waarschijnlijk mălènggang.

Digitized by Google

»Oentoeëng malang badan tjilakô,
»Awah banjaq djadi sădiki."
Ka doewô si Gandam-Baroejs:
»Karămaq di dalam pădi;
»Kătjoeboeëng di dalam bantô;
»Nan banjaq soenggoewlah măti;
»Oentoeëng kitô antah kamanô."
Katigô si Manda-Kăliïng;
»Soelăsië di păkandangan;
»Katoeri di até balai;
»Kăsië di Soetan-Bărindangan;
»Antah lai tidaq akan sampai."
Ka ampè Piraq-Tătăboewe:
»Koerisi baow ka lauoeï,
»Di baow toean ka Indôgiri;
»Soenggoewlah măti tăngah lauoeï,
»Badan siapô mǎratôpi."
Ka limô si Kambang-Tjinô:
»Seti nan manggangam sirauoeï;
»Pandan siapô mămalamkan;
»Soenggoewlah măti tangah lauoeï,
»Badan siapô manjoembajangkan."
Ka anam Kăsoembô-Tărampai:
»Batang karoentoeëng bălôta,
»Gantoeëng kariëq tătoengkoeï pătjah,
»Soedah ka oentoeëng ădiëq kandoeëng.
»Tinggă di lauoeï băharoellah,
»Di lantiïngkan bangkai sămonjô;
»Mangăpoeëng tjandonjô tangah lauoeï."
Ka toedjoew si moerai-batoe:
Ŏ mandéh kandoeëng hambô;
Oesah lai gilô dèh ratôq djoeô;
Maq njô kitô lăké tibô;
Sadang di poelau si Langgô-Bajoe;
Katô si Kitjau-Moerai-Batoe.
Săsaät lamô bălaijië;
Lah dăkè poelau si Langgô-Bajoe.
Tampaqlah oerang dari poelau;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Agaq lăké kitô bălaijië;
Kitô bătanjô di oerang toe;
Kitô mambăli sirië pinang;
Kitô mantjari kajoe aijië.
Sălamô lambè băkijèn;
Ampijelah tibô anjôlai.
Lah tibô di poelau itoe,
Laijië toeroen, sauoewlah djatoew;
Pèlang băranti anjôlai.
Alah băboeni boeni-boenian;
Băboeni agoeëng djo momongan;
Băboeni saloeëng dan săroenai;
Băboeni tjètjèq dan lăpari;
Băboeni bangsi dan sangkadoew;
Tărăpasang alam djo mărawă;
Lăpé mariam sămonjô;

Allăhoerabi boeni bădije;
Kalam koetjiëq kăléboeï;
Lah ilang poelau si Langgô-Bajoe,
Goemanta laloe kadarătan.
Kadangaran dèh Seti-Bila-Djôdi,
Laloe bărăkatô anjôlai.
Ondéh Rangkajô-Kădjoearoen,
Bădije băăpô kô lah itoe?
Sălaroeï sălamô nangkô,
Tidaq hambô mandanga nan băkijèn;
Pai lihăti dèh Rangkajô.
Mandanga katô nan băkijèn,
Bărădjalan Rangkajô-Kădjoearoen;
Di ambije sampan di dòrongkan,
Naiëq bărampè ka até sampan;
Laloe bădajoeëng anjôlai;
Kin lamô lah dăkè djoeô;
Lah ampije padô pèlang nantoen;
Mantjaliëq Rangkajô-Kădjoearoen,
Soerang poen tidaq lăki-lăki;
Părampoean anjô sămonjô,
Itoelah oerang dalam pèlang;
Pikije bămanoeëng anjôlai.
Băkatô Rangkajô-Kădjoearoen:
Manôlah mandéh dalam pèlang?
Apô măkăsoeï pèlang nangkô?
Atau kô pèlang băniagô?
Atau kô pèlang naq bămoesoew?
Siapô namô năkodonjô?
Katô Rangkajô-Kădjoearoen.
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
Oerang nan gilô-gilô-băsô,
Moekonjô mérah-mérah-pădam,
Băgăla harimau lauoeï.
O oedô oerang di sampan,
Pèlang nangkô datang kamari,
Datang nan dari Indôpoerô,
Handaq ka taloewq Banda-Lăkô,
Mandjăpoeï Soetan-Bărindangan,
Toenangan Rènô-Tjanda-Déjwi.
Săbagai poelô dèh oedô;
Dèh hambô handaq bătanjô;
Koealô apô ikô namonjô?
Siapô rădjô di darătan?
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Bărăkatô Rangkajô-Kădjoearoen:
Manôlah mandéh dalam pèlang?
Dangakan dèh mandéh.
Ikôlah negari Pantai-Tjamin;
Goenoeëng bărănamô Kidjang-Rani;
Poelau bărănamô si Langgô-Bajoe;
Negari Seti-Bila-Djôdi;
Toenangan Soetan-Bărindangan.
Mandanga katô băkijèn,
Băkatô si Gandam-Baroejs:

Digitized by Google

Baowlah păsan kami,
Kapadô toean poeti nantoen;
Boekanlah hambô koerang băsô;
Katôkan toenangan di tariëq oerang;
Bărănamô Rènô-Tjanda-Déjwi;
Katôkan djoeô dèh oedô. —
Mandanga katô băkijèn,
Laloe bădajoeëng anjôlai.
Kaloea Rangkajô-Kădjoearoen,
Tibôlah injô di darătan;
Laloe săkali anjôlai,
Karoemah Seti-Bila-Djôdi.
Băkatô Rangkajô-Kădjoearoen:
Tidaq kăpalang toean poeti,
Tidaq adô hambô mălihè,
Pèlang nan sătampan nangkô;
Kòrong bădoenam djo sikalat,
Tătaban bădoenam indô-banat,
Hamparan bădoenam dangan soetô,
Tiang băpaloeï dangan tjandai,
Djèlô-bărădjèlô ăka tjinô;
Oerang itoe anjô părampoean,
Soerang poen tidaq lăki-lăki;
Adô soerang părampoean,
Băkatô injô padô hambô,
Soeroewnjô sampaikan padô toean.
Tampannjô gilô-gilô-băsô,
Moekonjô mérah-mérah-pădam,
Angkoewnjô oerang lăki-lăki.
Pèlang nangkô datang kamari,
Dari koealô Indôpoerô,
Năkodô kami părampoean,
Bărănamô Rènô-Tjanda-Déjwi,
Handaq kataloewq Banda-Lăkô,
Mandjăpoeï Soetan-Bărindangan.
Katonjô Rangkajô-Kădjoearoen.
Mandanga katô băkijèn,
Tărăsiròq darah di dadô;
Sadanglah Seti-Bila-Djôdi,
Laloe bărăkatô anjôlai,
Kapadô Kambang djo panginang:
Mari kalijèn sămonjô,
Kitô pai toeroeï anaq oerang nantoen,
Amaq dèn hampé djo djilatang,
Amaqnjô tauoe di rasonjô.
Laloe bărădjalan anjôlai;
Naiëq ka até sampan toendô.
Laloe bărădajoeëng anjôlai;
Timpô-bărătimpô rangkoew dajoeng;
Lah tampaq dèh Rènô-Tjanda-Déjwi;
Laloe băkatô anjôlai;
Amaqnjô tinggă kampoeëng nantoen,
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Laloe bărătjăkab anjôlai;
Sauoew tărăbongka, laijië naiëq;

Laijië tărădjowaq, angin tibô;
Păsang bătoeroeï di bălăkang;
Tidaq tăbadô lari pèlang,
Mandangoejs Seti-Bila-Djôdi,
Ondéh malang tjilakô badan,
Kitô datang, injô bărălaijië.
Sampai ibarat oerang toewô:
»Băboeah pădi dangan bantô,
»Boeahnjô tjondong katăpian;
»Sangkô bitjarô ăti hambô,
»Tidaq di ăsô ka băkijèn."
Katonjô Seti-Bila-Djôdi.
Di pandang pèlang lah bălaijië;
Laloe kombali anjôlai;
Bălaijië djoeô anjôlai;
Sampai lah hari, toedjoew hari,
Sampai lah malam, toedjoew malam,
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh naq Kitjau-Moerai-Batoe.
Djagô-djagô băpaq di tiang,
Pandanglah kiri djo kanan,
Hari lah siang anjôlai.
Laloe mămandang moerai-batoe,
Di pandang kiri djo kanan;
Di pandang ilije djo moediëq;
Di hadoe lauoeï djo darè;
Adôlah tampaq ăpoeëng-ăpoeëng,
Tampaqnjô săgadang pinang toewô;
Poelau bănamô Ranggô-Sori;
Bărandam roeponjô goenoeëng;
Goenoeëng bănamô Tjampagô-Bindan;
Kin lamô băsarang dăkè,
Lah tampaq kăpă bălaboew;
Măranggé tjandonjô tiang kăpă;
Banjaqlah bagai dagang sinan;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh naq Kitjau-Moerai-Batoe;
Poelau apô ikô namonjô?
Koealô apô ikô namonjô?
Goenoeëng apô itoe dăhoeloe?
Manjauoeï Kitjau-Moerai-Batoe:
Ondéh malang tjilakô badan;
Mandéh, ikôlah poelau Ranggô-Sori;
Ikôlah taloewq Banda-Lăkô;
Goenoeëng bănamô Tjampagô-Bindan,
Satoe poentjaq toedjoew pandjoeroe mătjoewnjô,
Édaran boeroeëng Dantô-Idjau;
Oedjoeëng bănamô Tandjoeëng-Lédan;
Djoengoeï bănamô Arô-Kambang;
Negari Soetan-Bărindangan;
Pèlang poen tibô di poelau toe;
Laijië toeroen, sauoew poen djatoew;
Pèlang bărantí anjôlai.
Di păsang alam djo mărawă;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:

Digitized by Google

Mari kalijèn sămonjô;
Baowlah péti măsiïng-măsiïng;
Băkatô sambije băïbarat:
»Silang-băsilang batang ladô,
»Toemboew săbatang tăpi pădi.
»Tènggang-bătènggang sămantarô,
»Toeankoe akan datang anjôlai.” —
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
»Ondéh mandéh; kărăkô batang kătari,
»Tăsiëq tjandanô rădjô poelië.
»Kô datang injô kamari,
»Tariëq tjăranô, bări sirië.” —
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Băkatô poeti Tjanda-Déjwi:
Ŏ Gandam-Băroejs anaq kandoeëng;
Dangakan pătaroew hambô;
Kô datang sampan dari tăpi;
Kô datang oerang bătanjô;
Katôkan poelô, pèlang nangkô
Handaq mandjalang batoe-hădji,
Mălăpékan dòsô tălah laloe;
Kô di lăpé barang soedah lăpé;
Băna-băna di manô bolië.
Toedjoew hari kami dalam lauoeï;
Sampai săki năkodô kami.
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi. —
Bărăwari Rangkajô sia banda;
Lah tampaq pèlang di poelau,
Laloe bădjalan anjôlai;
Naiëq ka até sampan toendô;
Laloe bădajoeëng ka poelau toe;
Lah ampije dăkè pèlang nantoen,
Mămandang Rangkajô sia banda;
Oerang bătoedjoew dalam pèlang;
Soerang poen tidaq lăki-lăki;
Ănjô părampoean sămonjô.
Pikije bărămanoeëng sia banda;
Panèlah matô măningadah,
Mămandang pèlang nan băsa;
Băgantoeëng di ramboe pèlang;
Laloelah naiëq anjôlai.
Bălari si Kambang-Tjinô;
Mambaow sirië di tjăranô;
Sirië tălătaq, sambah tibô;
Manôlah toean, djănjô sajô;
Boekanlah sajô tjètjé moeloeï;
»Manjarăsah oedjan di barat,
»Anaq tjoebiëq băsisoeroeï.
»Kaloe kăsië badan di darat,
»Mănampaq riaq di tangah lauoeï.” —
Katonjô si Kambang-Tjinô.
Manjauoeï Rangkajô sia banda:
Manôlah adiëq dalam pèlang?
»Boeki gantiïng, boeki băboerai,
»Talang di parang djo sirauoeï;
»Abijs dagiïng toelang băkirai.
»Mănampaq pèlang tangah lauoeï.” —
Katonjô poelô sia banda.
Băkatô Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari.
Isai toean djănjô hambô:
»Talang di pantjoeëng djo sirauoeï,
»Di bălah ăka si tăkô.
»Bărănië pèlang tangah lauoeï,
»Handaq ka taloewq Banda-Lăkô.” —
Katonjô Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari.
Mantjaliëq si Gandam-Baroejs:
Ondéh toean, lah abijs kironjô gigi toean.
Manjauoeï Rangkajô sia banda:
Ondéh kăkaq; namonjô badan lah toewô.
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
Isai toean hambô, kô toewô-toewô kalăpô,
Minkin toewô, minkin băminjaq.
Sanjam Rangkajô sia banda.
Băkatô si Gandam-Baroejs:
Isai toean, oesah kitô băbintjang djoeô;
Năkodô kami săngat săki;
Băitoe-melah dèh toean;
Djekalô toean ka darătan;
Sampaikan djoeôlah di toeankoe;
Tòlong djo obè, djo pănawa,
Djekô adô moeda-moedahan,
Bălăkoe pintô padô Allah,
Djekô bărobah panjaki nangkô,
Maq kami bănië măsiïng-măsiïng;
Maq kami băkauoewe sămonjô;
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Pikije bămanoeëng sia banda;
Laloelah tagah anjôlai.
Mari kalijèn sămonjô;
Băkajoew kitô ka darătan;
Băkatô Rangkajô sia banda:
»Kalalătau di moearô Măsang;
»Pădi di siang rang Piaman.
»Tinggălah kamoe até pèlang,
»Kami naq poelang ka darătan.” —
Sampan băkajoew anjôlai;
Sălamô lambè băkijèn,
Bădajoeëng lah tibô injô di tăpi,
Kăloea laloe ka darătan;
Laloe moediëq ka kampoeëng dalam;
Lah tibô di roemah Soetan-Bărindangan,
Laloelah naiëq-melah poelô;
Lai djauoe măăngkè sambah;
Lah dăkè bădjawè salám.
Băkatô Rangkajô sia banda:
Ampoen toeankoe, toean sajô;
Ikôlah oemoewe gadang sajô,
Lah sampai toewô mandjoedjoeëng oeban,
Baloen mălihè pèlang să-èlòq ikô;

Digitized by Google

Banjaqlah pèlang nan kamari;
Adjoeëng djărali banjaq laloe;
Tidaq hambô mălihè.
Kôrong bădoenan djo sikalat;
Tiang băpaloeï dangan tjandai;
Tătaban bădoenam indô-banat;
Djoedjô bălambah kaijen koeniïng;
Djèlô-bădjèlô ăka tjinô;
Oerang itoe anjô părampoean;
Soerang poen tidaq lăki-lăki;
Săbagai lăgi dèh toeankoe,
Băpăsan injô ka toeankoe;
Mintakan obè djo tawa;
Năkodonjô sangat săki băna;
Ikô băitoelah dèh toeankoe;
Bărilah rătjoen nan mamboenoew;
Amaqnjô măti năkodonjô.
Pèlang nan băsa toe di toeankoe;
Săratô dangan moeatănjô;
Di hambô soerang părampoean;
Katô Rangkajô sia banda.
Mandanga katô nan băkijèn;
Sadanglah Soetan-Bărindangan;
Namoen sămalam-malam itoe,
Di tariëq daăwat djo kăraté;
Di karang soerè tigô poetjoewq.
Kadangaran ajam băkoekoewq;
Sampai ka tigô, hari siang;
Di paloe taboew nan larăngan;
Di goegoew agoeëng nan tjaba;
Di tjătja tjanang pămanggije;
Băkampoeëng rajat sămonjô;
Bărapô anaq bai-baiëq;
Săgalô seti-sidang-toean;
Mănitah toeankoe nantoen:
Manô Rangkajô sia banda?
Antakan tika djo hamparan;
Păsanglah alam djo mărawă;
Hambô naq pai ka pèlang toe.
Bărăwari anaq moedô-moedô,
Săgalô anaq pătiăpan;
Abijs bărăkoko sămonjô.
Bărapô sampan bădôrongan;
Săgalô anaq randô gadijs;
Bărapô tjandô soebang lonta:
Soebang amé băkilătan. —
Băkatô Soetan-Bărindangan:
Manôlah oerang săkalijèn?
Păsang poelô boeni-boenian;
Băboeni agoeëng djo momongan;
Sampan tădôrong ka lauoeïtan;
Dajoeëng bărangkoew kiri kanan;
Tărăkambang poelô pajoeëng gadang;
Tărăkambang alam djo mărawă;
Sadanglah anaq moedô-moedô,

Bărapô sandau dangan goerau;
Harinai bătaloen djadi;
Boeni pantoen balé-băbalé,
Sadang dèh oerang nan banjaq toe;
Băkatô Rènô-Tjanda-Dèjwi:
Manô kalijèn sămonjô?
Djekô datang injô kamari,
Kô soenggoew Soetan-Bărindangan;
Dangakan pătaroew hambô.
Djekônjô sampai ka pèlangkô,
Bădiri kau Gandam-Baroejs;
Pègang lah tangannjô nan kanan;
Kăsah-Kărôdjo-Manda-Kăliïng,
Mămègang tangan nan kiri;
Kambang-Tjinô, Langga-Bajoewe,
Mambaow kadalam gŏmat;
Boekakan pintoe nan sălampijs;
Kăsoembô-Tărampai-Pătang,
Mănoenggoew săboeah soerang pintoe;
Piraq-Tătăboewe-Dènei-Hari,
Mălihè oerang toeroen naïëq;
Săbagai poelô Gandam-Baroejs;
Djekô sampai naïëq ka pèlang nangkô;
Sadang toeankoe garan nantoen;
Doewô tigô pangiriïngnjô;
Oesah kalijèn amoew tantang nantoen;
Djekô lah sampai toeankoe naïëq,
Bătjakab kalijèn sămonjô;
Sătăngah mandjowaq laijië;
Sătăngah mamboengka sauoew.
Sălamô lambè băkijèn,
Oerang lah dăkè sămonjô.
Băkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
»Ondéh mandéh! anaq Soetan dari Mălăkô;
»Manggijs di dalam koealonjô;
»Intan di lipè poen lah njatô,
»Manggilô poelô tjajonjô." —
Katonjô si Kitjau-Moerai-Batoe.
Gălaq băralië Tjanda-Dèjwi.
Lah dăkè sampan ka pèlang;
Naiëq lah Soetan-Bărindangan;
Mandjangoew ka dalam pèlang;
Pèlang bălambah dangan tjandai;
Djoedjô bălambah kaijen koeniïng;
Kăsoewe Manggala lah tăkambang;
Sirië lah ăsije di tjăranô;
Pikije bămanoeëng să koetikô.
Bărăwari si Gandam-Baroejs,
Oerang biasô tjăpè moeloeï;
Laloe băkatô anjôlai:
»Ondéh! toeankoe adô doedoewq-doedoewq di pintoe gadoeëng;
»Ladô di manô di tjoekijekan.
»Toeankoe doedoewq bămanoeëng;
»Katô nan manô di pikijekan?" —

Digitized by Google

*Ka*tonjô si *Gan*dam-*Ba*roejs.
*Gă*laq mangaliё *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
*On*dêh *ma*lang *tan*donjô *djoeô ba*dan ka *hi*lang;
»*Pi*pijs-*pi*pijs *la*dô da*ră*ham;
»Di *baow oe*rang ka ka *Ba*roejs.
»Bă*mim*pi *ham*bô di *da*rătan;
»*Ra*sô di *djă*poeï *Gan*dam-*Ba*roejs." —
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
Bă*ka*tô *Pi*raq-Tă*tă*boewe-*Dê*nei-*Ha*ri:
*Am*poen toe*an*koe, *toe*an *ham*bô;
»*Răd*jô-*Boe*lan mam*bă*li *poe*poeï;
»Soe*lă*siё si *tă*kô *rim*boen;
»*Ti*gô *boe*lan *ka*mi di *lau*oeï,
»*Kă*siё *ă*ti bă*soe*ô *ba*loen." —
*On*dêh *ma*lang, *tan*donjô *djoeô ba*dan kă*la*rat;
»Lè*lo*wata mă*ran*dam *pan*dan;
»*Pa*dam soe*lă*siё *lan*taikan *djoeô*;
»*A*să lai *nja*ow *da*lam *ba*dan,
»*Na*moen *kă*siё sam*pai*kan *djoeô*." —
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
*Da*tang *poe*lô *Kă*sah-Kă*rò*djo-*Man*da-*Kă*liïng.
*Am*poen toe*an*koe, *toe*an *ham*bô;
»*Boe*ah *tjò*kai di pă*mé*dangan,
»Di *baow oe*rang pai bă*lă*pé.
»*In*tan djo *pò*di bă*gèn*dèngan;
»*Ă*ti di *da*lam *ha*ròq *tja*mé." —
*Ka*tonjô *Kă*sah-Kă*rò*djo-*Man*da-*Kă*liïng.
Ma*njau*oeï *Soe*tan-Bă*rin*dangan:
*On*dêh *dan*gai, kan *i*lang *djoeô ba*dan *nang*kô;
»*Pan*dan di *pa*rang djo Si*rau*oeï;
»*Sam*pan si *Oeng*kô di moe*a*rô;
»*Ba*dan kan *i*lang *tan*gah *lau*oeï,
»*Tam*pan ka *ta*loewq Indô*poe*rô." —
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
Bă*ka*tô Kă*soem*bô-Tă*ram*pai-*Pă*tang:
*Am*poen toe*an*koe, *toe*an *ham*bô;
»*Ad*joeëng *djon*taq di *poe*lau *ai*jiё,
»Bă*la*boew *tan*tang *ta*loewq *kă*sai;
»*Tă*doew *om*baq *ki*tô bă*lai*jiё,
»*Nan*tikan angin maq să*lă*sai." —
Ma*njau*oeï *Soe*tan-Bă*rin*dangan:
*On*dêh *ma*lang *ki*ronjô *ba*dan;
»*Pan*dan di*ham*pai sili*la*wat;
»*Pa*tah si *tă*kô di *hè*lonjô.
»*Ba*dan ka *san*sai *da*ri *si*kô,
»*An*tah di *ma*nô kan *ti*bonjô." —
Bă*ka*tô Ta*li*poewq-*Poe*lang-*Pang*gilan:
»Bă*da*roen-*da*roen *boe*ni *ai*jiё,
»*Oe*rang mă*moe*loeï di si *tă*kô;
»*An*tah să*tau*oen *ka*mi bă*lai*jiё,
»Man*djă*poeï *di*ri toe*an*koe *nang*kô." —
*Ka*tonjô Tă*li*poewq-*Poe*lang-*Pang*gilan.
Ma*njau*oeï *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
»*Soe*tan-*Kă*tjaq man*gan*doeng *pi*sau;
»*Am*bije pan*goe*doeëng *koe*ni tamoe.
»*Tò*lan di *ba*liëq *goe*noeëng *i*djau;
»Dèh *oen*toeëng *moeng*kô bă*ta*moe." —
Bă*ka*tô si *Kam*bang-*Tji*nô:
*Am*poen toe*an*koe *toe*an *ham*bô;
»*Soe*tan-*Kă*tjaq man*gan*doeëng *pi*sau;
»Păm*bă*lah *ba*tang ka*moe*moe.
»*Toe*an di *ba*liëq *goe*noeëng *i*djau;
»Dèh *Al*lah *moeng*kô bă*ta*moe." —
*Ka*tonjô si *Kam*bang-*Tji*nô.
Ma*njau*oeï *Soe*tan-Bă*rin*dangan:
»*A*naq *răd*jô mang*gang*gam *pi*sau,
»Pang*am*bije *toe*doeëng di ha*la*man.
»*Ham*bô di *ba*liëq *goe*noeëng *i*djau,
»*Ta*gah dèh *oen*toeëng bă*ta*moean." —
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
Bă*ka*tô si *Ki*tjau-*Moe*rai-*Ba*toe:
*Ŏ*naq *toe*an *am*poen dèh *sa*jô;
*Oe*sahlah *ki*tô *rin*tang dèh *pan*toen;
*Lau*oeï *djoeô ki*tô *nang*kô di *da*lam;
*Ka*tonjô *ga*ran *moe*rai-*ba*toe.
Bă*ka*tô si *Ki*tjau-*Moe*rai-*Ba*toe:
Bă*ka*tô *Soe*tan-Bă*rin*dangan,
*Ti*daq *bă*tă naq mă*na*han *ă*ti;
Di *ma*nô nă*ko*dô *ka*mi?
Di *ma*nô *tam*pènjô *di*am?
Man*dan*ga *ka*tô bă*ki*jèn,
Bă*di*ri si *Kam*bang-*Tji*nô;
Mă*mé*gang *tăn*gan nan *ki*ri;
*Gan*dam-*Ba*roejs mă*mé*gangkan *tan*gan nan [*ka*nan;
Di *baow* ka*da*lam *pè*lang;
*Mă*soewq *pin*toe, ka*loe*a *pin*toe;
*Dji*mè lah *pin*toe să*mon*jô;
*Ti*daq *djoeô* bă*soe*onjô.
Bă*ka*tô *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
*Sam*pailah *pan*toen *ka*tô *oe*rang:
»Mă*rè*lang *na*monjô *ka*joe *ră*bah,
»Tă*san*da di *ka*joe *ka*lè.
»*Oe*rang *i*lang *na*monjô *ka*moe,
»Baq *i*kan di *da*lam *ta*bè." —
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
Ma*njau*oeï *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi:
»*I*sai *toe*an; kò naq *tau*oe di *a*goeëng *răd*jô,
»Bă*ta*li bă*boe*ah *boe*wătan.
»Kò naq *tau*oe di *oen*toeëng *ham*bô,
»*Pan*danglah *ai*jiё ka*ri*boeïtan." —
*Ka*tonjô *Rè*nô-*Tjan*da-*Dé*jwi.
Di *am*bije *tan*gan nan *ka*nan,
Di *baow* ka*da*lam *pè*taq;
*Oe*rang bă*tjă*kab să*mon*jô.
*Sau*oew tă*bong*ka, kă*moe*di bă*ki*tjoeï;
*Pè*lang bă*ra*liё *an*jôlai;
*Lai*jiё lah *nai*ëq să*mon*jô;
*Lai*jiё tă*rin*djè, *ăn*gin *ti*bô;
*Lăd*joe *pè*lang tă*ba*dô *ti*daq;
*Ting*gălah *oe*rang să*mon*jô.

Digitized by Google

Lah djauoe djoeô anjôlai.
Pèlang bălaijië taq băranti;
Allah poen soedah măoentoeëngkan.
Băkatô si Gandam-Baroejs:
Ondèh naq si Kitjau-Moerai-Batoe;
Pandanglah ilije dangan moediëq;
·Antah kăpă oerang băbădjau;
Kitô bălaijië săkali nangkô.
Mămandang si Kitjau-Moerai-Batoe;
Tampaqlah kăpă nan sambilan.
Sălamô lambè băkijèn;
Lah dăkè kăpă nan sambilan;
Laijië toeroen sauoewlah djatoew;
Pèlang băranti anjôlai.
Sătariëq poelô antaronjô;
Lah datang kăpă săboeah;
Kin lamô lah dăkè djoeô;
Lah tibô injô kăpă nantoen,
Băkatô năkodô bădjau:
Manô dagang di dalam pèlang?
Pèlang nangkô datang di manô?
Koealô manô di tampoewkan?
Apô găla năkodô kamoe?
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
Manô dagang di dalam kăpă?
Adôpoen pèlang kami nangkô:
Datang di taloewq Indôpoerô;
Mandjăpoeï Soetan-Bărindangan:
Ka toenangan năkodô kami;
Bănamô Rènô-Tjanda-Dèjwi.
Săbagai poelô dèh kamoe,
Kăpă nangkô datang di manô?
Banda manô di tampoewkan?
Koealô manô nan di măkăsoeï?
Manjauoeï panglimô bădjau:
Ondèh dagang dalam pèlang;
Adôpoen kăpă kami nangkô;
Datang di taloewq Tandjoeëng-Sori;
Di soeroew poeti Méranggawé,
Toenangan Soetan-Bărindangan;
Diam di taloewq Banda-Lăkô.
Katonjô panglimô bădjau.
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
Dangakan-melah dèh kamoe.
Djekò kamoe poelang koembali,
Katôkan-melah padô poeti,
Toenangannjô soedah kami ambije.
Manjauoeï panglimô bădjau:
Manôlah kamoe até pèlang?
Djaän kamoe mangăsa-ngăsa;
Kò ănjôlah părampoean nangkô,
Baloen katoeloewq ka lawan dèn.
Kami baow kataloewq banda Tandjoeëng-Sori;
Ka boedaq toean poeti Méranggawé.
Katonjô panglimô bădjau.

Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
Manô ang panglimô bădjau?
Kò njô baq djinijs ang nan băbădjau,
Oesah moeloeï tărătjaiïng-tjaiïng,
Tidaq ang danga baritonjô;
Ikôlah nan harimau lauoeï;
Kò njô di dalam lauoeï nangkô;
Tidaq kaboliè kan lawannjô.
Tagah bădiri si Gandam-Baroejs,
Di tariëq bădije djabătan;
Bămaijen si Gandam-Baroejs;
Di baowkan langkah nan tigô;
Kăloewang băbaliëq tidoewe;
Di timpôkan Gandam tădjèlô di tandah;
Djo lijwoeq lènggang,
Hamboewe soeroeï hamboewe,
Pai lompè njô si Gandô-Kajô,
Anggoeëng gajô, djalan băsimpang;
Tărăkilè di òrong-òrong;
Bătădoew di awang-awang;
Bădantjiïng boeni pătikan;
Mandoelang tjandô asòq bădije;
Tărampai panglimô bădjau;
Djatoew băbéga masoewq lauoeï;
Nan banjaq diam anjôlai;
Oerang bărătjakab até pèlang;
Sauoew tărăbongka, laijië naiëq;
Pèlang băraliè anjôlai;
Bărălaijië siang malam.
Sălamô lambè bălaijië;
Mămandang Kitjau-Moerai-Batoe;
Lah tampaq kăpă băbădjau;
Kin lamô lah dăkè djoeô;
Pèlang bălaijië laloe djoeô;
Lah dăkè kăpă nantoen;
Kironjô Seti-Bila-Djôdi;
Băkatô Seti-Bila-Djôdi:
Ondèh kalijèn até pèlang;
Siapô poenjô pèlang nangkô?
Măhangkoew băna anjôlai.
Manjauoeï Rènô-Tjanda-Dèjwi:
Ondèh naq oerang dalam kăpă,
Siapô nan manjapo pèlang dènei?
Andjiïng nan manô nan datangkô?
Sampai băkatô pantoen oerang:
»Bădaroen tabang tampoewô;
»Ka barat djalan ka Koeantan;
»Manjoesoen băbitjarô;
»Tjaboew di dalam părătian." —
Katonjô Rènô-Tjanda-Dèjwi.
Manjauoeï Seti-Bila-Djôdi:
»Marapalam dari păkandangan,
»Roeroeï sătangkai boengô pinang.
»Maăloem poelang padô toean,
»Lai kò oerang kăsiè soerang." —

Digitized by Google

Katonjô Seti-Bila-Djôdi.
Bărăwari Seti-Bila-Djôdi;
Di ambije bădije djabătan;
Bămaijen Seti-Bila-Djôdi;
Agah di baow langkah doewô;
Di tampôkan gandam tărădjèlô;
Bănamô si tjăbiëq kăpan;
Di tindië djo lijwoeq lènggang;
Tărăhamboewe tjandonjô părămatô tjintjin;
Tărăkilè tjandô soebang lonta;
Tăkoelitô djari nan aloejs;
Bădantjiïng boeni pătikan;
Mandoelang tjandô ăsôq bădije;
Kăneilah tjintjin Rènô-Tjanda-Déjwi;
Bănamô tjintjin Gantô-Sori;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh malang, tjilakô badan;
Ikôlah oemoewe gadang awah;
Di sikô poelô bolië maloe.
Mandanga katô băkijèn;
Bărăwari si Gandam-Baroejs;
Di ambije djabătan;
Bămaijen si Gandam-Baroejs;
Pămaijenan tjarô mălajoe;
Di baowkan di timang bădije bătătah;
Kaloewang băbaliëq tidoewe;
Di tampôkan gandam tărădjèlô;
Di djapoeï djo lijwoeq lènggang;
Lompènjô si Gandô-Kajô;
Tăkilè-kilè di ombaq;
Bătădoew di òrong-òrong;
Anggoeëng gajô djalan băsimpang;
Bădantjiïng boeni pătikan;
Mandoelang tjandô asòq bădije;
Lah kănei Seti-Bila-Djôdi;
Lah poetoejs pangarang sanggoewe;
Tăgérai ramboeï nan pandjang;
Oentoeëng poen soedah masô itoe;
Kaloea Soetan-Bărindangan;
Di tariëq Samponô-Gandjô-Éras:
Ŏ kambang ŏnaq, di manô pangajoew sampan?
Hambô handaq toeroen kabawah;
Antarô pèlang nan doewô kô;
Lăpékan djoeôlah badan hambô;
Hambô naq boenoew diri hambô;
Hambô naq măti di lauoeï nangkô;
Padô mălihè nan baq nangkô;
Naq poewé ăti timba-baliëq;
Tampan hambô tidaq boliё;
Katonjô Soetan-Bărindangan.
Mandanga katô nan băkijèn;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ŏ Gandam-Baroejs, ŏnaq kandoeëng;
Toeroen ka sampan toendô,
Bădajoeëng ka pèlang ătjiëq kau;
Djekô sampai mandéh ka sanan;
Katôkan poelô bai-baiëq.
Bărăwari si Gandam-Baroejs;
Laloe bădajoeëng anjôlai;
Lah tibô injô di pèlang nantoen;
Laloe lah naiëq anjôlai;
Băkatô si Gandam-Baroejs:
Ondéh mandéh, părenai mandéh ka sanan;
Păsan andéh kandoeëng dari pèlang;
Mangatôkan dang toeankoe;
Doedoewq bămanoeëng di tătaban;
Antah nan manô di manoeëngkan;
Antah nan manô di pikijekan;
Antahnjô săki dămam pajah;
Handaq mangamoewq badan djoeô;
Gilô măhoerai aijië-matô;
»Ondéh mandéh: Antimoen boengkoewq dalam [pădi;
»Tjakoe di dalam păbarasan;
»Bego băramoewq dalam ăti;
»Di moekô tidaq kalihătan." —
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi;
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Mandanga katô băkijèn;
Băkatô Seti-Bila-Djôdi:
Ampiïng-Tărăséraq-Hari-Oedjan,
Si kambang, Salipat djo Tarăki,
Ka pèlang mandéh kau;
Lah toeroen laloe ka sampan;
Laloe bărădajoeëng anjôlai;
Kin lamô lah dăkè djoeô;
Tibôlah ijô di pèlang toe;
Tagah bădiri Tjanda-Déjwi;
Di tariëq tangan nan kanan;
Gălaq tărăsănjam Soetan-Bărindangan;
Mălihè Seti-Bila-Djôdi,
Lah damai djo Rènô-Tjanda-Déjwi;
Băkatô Soetan-Bărindangan;
Sampai baq katô pantoen oerang:
»Gantoeëng-gantoeëng tampè părilewq;
»Di goelai oemboeï rantjah băda;
»Băkampoeëng-kampoeëng kitô doedoewq;
»Tarô lai hidoeij dalam doenia." —
Katonjô Soetan-Bărindangan.
Lah doedoewq dalam gòmat;
Lah datang si Gandam-Baroejs;
Di baow siriё di tjaranô;
Siriё tălătaq, sambah tibô:
»Ondéh mandéh, bărătanaq să gantang matah;
»Tariëq să tjawan pătamboewan;
»Laijië di djowaq, tiang patah;
»Năkodô soeroeï ka laboewan." —
Dangakan săboeah lai:
»Si poekoeï tădjoen di sangka;
»Di rampé rădjô di Marékan;
»Lauoeï kăloezam ombaqnjô goesa;

Digitized by Google

»Datang angin kitô laijiëkan." —
Dangakan săboeah lai:
»Si poekoeï tădjoen di sangka;
»Boenoewan oerang di Mălăkô;
»Lauoeï kăloezam ombaqnjô goesa;
»Laboewan pèlang si tjilakô." —
Manjauoeï Seti-Bila-Djôdi:
»Ondéh naq! Boekaré di poentjaq goenoeëng;
»Manijs tapei di boeboew răgi;
»Kalô karé di baow oentoeëng;
»Tidaq bolië mantjăpai lai." —
Katonjô Seti-Bila-Djôdi.
Boeni gălaq bădarai-darai;
Băkatô si Kambang-Tjinô:
»Pinang wangi dalam tjăranô;
»Moendam bădariïng até batoe;
»Dalam ălémoe bolië njatô;
»Dandam bărăsiïng băsăwatoe." —
Lah datang si Lipè-Tjoeta;
Ondéh mandéh kandoeëng:
»Dari săbalah ka săbalah;
»Batang si koedjoewe ka pătanaq;
»Mangoetjab· asjhado an la ilaha illa Allah;
»Oerang băbauoewe bădausanaq."
Băkatô Piraq-Tătăboewe:
»Ondéh mandéh! Anaq tijwoeng até ramboetan;
»Băboeni bătoengkè paroew;
»Să pantoen ădjoeëng di lauoeïtan;
»Datang angin bătoelaq djauoe."
Băkatô Soetan-Bărindangan:
Oesah kalijèn gilô dèh goerau djoeô;
Dangakan ibarat hambô:
»Djantoeëng pisang măsaq di até;
»Di djoeloewq djo sirauoeï;
»Angin sălătan dari Atjé;
»Tabangkan bidoewq tangah lauoeï." —
Bărăwari oerang nan bănjaq;
Oerang bătjakab sămonjô;
Sauoew tăbongka, laijië naiëq;
Laijië tărindjè, ăngin tibô;
Pèlang mănampoew anjôlai;
Lădjoe pèlang tăbadô tidaq:
Băkatô si Gandam-Baroejs:
Djagô-djagô băpaq di tiang.
Sălamô lambè bălaijië;
Mămandang si Kitjau-Moerai-Batoe:
Lah tampaq kăpă toedjoew săsaijing;
Sălăpan djo kăpă băsa;
Sambilan djo kăpă gadang;
Kăpă nan dari koealô Banda-Moeah;
Allah poen soedah măoentoeëngkan;
Lah dăkè kăpă nan banjaq toe;
Pèlang poen tibô anjôlai;
Laijië toeroen sauoew lah djatoew;
Pèlang măhoelô, măti ăngin.
Băkatô năkodô bădjau;
Manôlah mandéh dalam pèlang?
Pèlang nangkô datang di manô?
Manjauoeï si Gandam-Baroejs:
Adôpoen datang pèlang nangkô;
Dari koealô Indôpoerô:
Kami băbaliëq di taloewq Banda-Lăkô;
Mandjapoeï Soetan-Bărindangan.
Săbagai poelô dèh kamoe;
Diri kô datang dari manô?
Koealô manô di tampoewkan?
Manjauoeï năkodô bădjau:
Kô-njô sălôrong kami nangkô;
Datang di koealô Banda-Moeah;
Soeroewan toeankoe Malim-Déman.
Mandanga katô băkijèn;
Kaloea Soetan-Bărindangan;
Laloe băkatô anjôlai:
Manô kamoe năkodô bădjau?
Kô soenggoew datang di koealô Batang-Moeah;
Băkatô pantoen oerang toewô:
»Oerang soekam bădjoeă kambă;
»Pambaijië oetang ka kărôban;
»Datang tôpan mănimpô kăpă;
»Laijië nan djangan di koerangkan." —
Mandanga katô boeroewq baiëq;
Băkatô si Gandam-Baroejs;
Mangatôkan kăpă datang di koealô Banda-Moeah;
Soeroewan toeankoe Malim-Déman;
Sangatlah djatoew ăti hambô;
Mandanga toeankoe Malim-Déman;
Itoelah oerang toewô hambô;
Katô Soetan-Bărindangan.
Soekôlah ăti panglimô bădjau;
Ikô băitoe dèh rangkajô;
Kitô bătamoe tangah lauoeï;
Oerang bărănamô Soetan-Bărindangan;
Tjoetjoe toeankoe;
Katonjô Soetan-Bărindangan.
Soekôlah ăti panglimô bădjau;
Dangakan ibarat hambô:
»Tariëq djaraq ka kăki soebang;
»Tjintjin timbagô soeasô;
»Toedjoew riaq băgalombang;
»Laboewan pèlang si tjilakô." —
Maq kombalilah dahoeloe;
Manjauoeï panglimô bădjau;
Poelang-melah oerang kajô;
Oerang bătjăkab sămonjô;
Sauoew tăbongka, laijië naiëq;
Laijië tărindjè, angin tibô;
Pèlang bălaijië masô itoe;
Sălamô lambè bălaijië;
Lah dăkè poelau Mégô-Lojang;

Digitized by Google

Bă*kat*ô *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi:
Ŏ *Gan*dam-*Ba*roejs, *é*dari *poe*lau *Mé*gô-*Lo*jang,
*Kit*ô *sing*gah *poe*lô ka *sa*nan;
Ma*njam*paikan *djan*dji *kit*ô;
*Dan*gan si *oe*piëq *Rè*nô-*Ni*lam.
Să*lam*ô *lam*bè bă*ki*jèn;
*Tib*ôlah *ga*ran di *poe*lau toe;
*Lai*jië *toe*roen, *sau*oew lah *dja*toew;
*Pè*lang bă*ran*ti *an*jôlai.
Să*lam*ô *lam*bè bă*ki*jèn;
Lah *tam*paq dèh *poe*ti *Rè*nô-*Ni*lam:
Di *him*bau pang*hoe*loe *koe*alô;
*On*déh *da*toewq, *kit*ô pai *djoe*ô ka *poe*lau;
*Ang*koewnjô *pè*lang *ga*ran *nan*toen;
*Da*tang di *ta*loewq *Ban*da-*Lă*kô;
Man*dja*poeï *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
*Ka*tonjô si *Rè*nô-*Ni*lam.
Lah *toe*roen pang*hoe*loe *ka*wă;
Di *toe*roenkan *sam*pan să*mon*jô;
Bă*da*joeëng ka *poe*lau *Mé*gô-*Lo*jang.
Să*lam*ô *lam*bè bă*da*joeëng;
*Am*pijelah *ti*bô *an*jôlai;
Ka*loea* *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi;
*Ta*gah bă*di*ri ka tă*ta*ban;
Să*rat*ô *Se*ti-*Bi*la-*Djô*di;
Bără*wa*ri *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi;
Di *ti*mang *bă*dije dja*bă*tan;
Bă*mai*jen *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi;
Pă*mai*jenan *tja*rô mă*la*joe;
Di *baow* *lang*kah nan *ti*gô;
Ka*loe*wang bă*ba*liëq *ti*doewe;
Di *tim*pô djo *lij*woeq *lèng*gang;
*Ang*goeëng *ga*jô, *dja*lan bă*sim*pang;
*Pad*ô pai, *soe*roeï nan *lă*bië;
Tă*goe*li*t*ô *dja*ri nan *a*loejs;
Bă*dan*tjiïng *boe*ni pă*ti*kan;
Man*doe*lang *tjan*dô *ă*sôq *bă*dije;
Lah *kă*nei si *Rè*nô-*Ni*lam;
Lah *poe*toejs pang*gan*toeëng *sang*goewe;
Tă*gè*rai *ram*boeï nan *pan*djang;
*Bé*rang, *ban*gijs si *Rè*nô-*Ni*lam;
*Gè*sè *a*mat naq *o*rang kô;
Di *ta*riëq *bă*dije *tam*pan *roe*min;
Bă*mai*jen si *Rè*nô-*Ni*lam:
Pă*mai*jenan *tja*rô Mang*kă*sa;
Di *baow* *lang*kah *tan*gah *ti*gô;
Tă*gè*rai *ram*boeï nan *pan*djang;
Bă*tă*poewq *lon*ta di *pi*pi;
Man*tja*tja *roe*ponjô *kă*niïng;
Mă*lij*woeq *ping*gang nan *lă*mah;
Bă*da*rau *ga*lang di *lăn*gan;
Kamă*ri*siëq *tjin*tjin di *dja*ri;
Bă*da*riïng *tjin*tjin *djan*tô-*djan*tô;
*Boe*ni *ha*riëqnjô *loe*naq *lam*boeï;
Bă*dan*tjiïng *boe*ni pă*ti*kan;
Man*doe*lang *tjan*dô *ă*sôq *bă*dije;
Lah *kă*nei *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi;
Tă*tjam*paq *tjin*tjin *Gan*tô-*Sô*ri;
Ka*loea* *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
*La*loe bă*ka*tô *an*jôlai:
*On*déh naq *Ki*tjau-*Moe*rai-*Ba*toe;
Pai *bă*paq ka *pè*lang *Ré*nô-*Ni*lam;
*Soe*roew *da*tang *in*jô ka*ma*ri;
*Dje*kônjô *soeng*goew *sa*jang di *ham*bô;
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
*Ta*banglah *in*jô *moe*rai-*ba*toe;
*Tib*ôlah *in*jô di *kă*pă si *Rè*nô-*Ni*lam;
*Ing*gôq di *doe*lang-*doe*lang *kă*pă;
Ma*njam*bah si *Ki*tjau-*Moe*rai-*Ba*toe:
*On*déh *toe*an, *ham*bô *nang*kô *da*tang ka*ma*ri;
*Soe*roewan *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
*An*jô *ti*tahnjô *ham*bô *ba*ow;
*Dje*kô lai *toe*an *kă*sië di *in*jô;
Pă*re*nai *toe*an ka*sa*nan:
Ka *pè*lang *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi;
*Man*déh *ham*bô nan bă*doe*wô:
Bă*ta*moe *han*daq *ă*tinjô;
*Ang*koewnjô *oe*rang bă*sa*mô;
Nan *da*tang bă*ră*namô si *Rè*nô-*Ni*lam;
Nan mă*nan*ti bă*ră*namô si *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi.
Man*dan*ga *kat*ô nan bă*ki*jèn;
*Gă*laq bă*ra*lië *Rè*nô-*Ni*lam;
*La*loe bă*ka*tô *an*jôlai:
*Man*ôlah kau *Tjan*tjang-Taq-*Poe*toejs?
Mă*mă*kai *ka*lijèn să*mon*jô;
*Ka*tonjô *poe*ti *Rè*nô-*Ni*lam.
*La*loe mă*mă*kai să*mon*jô;
*Man*ô *Lam*pai-*Koe*niïng?
Mă*mă*kai *kam*bang *ô*naq. —
*Soe*dah lah *ă*sije să*mon*jô;
Lah *toe*roen ka *sam*pan *toen*dô:
*La*loe bă*da*joeëng *an*jôlai;
Kin *lam*ô lah *dă*kè *djoe*ô.
Bără*wa*ri *Rè*nô-*Tjan*da-*Déj*wi;
*La*loe bă*ka*tô *an*jôlai:
*Ma*ri *kit*ô ka*ram*bè *pè*lang;
*In*jô si *kam*bang lah *da*tang;
*Gă*laq man*ga*lië *an*jôlai;
*Sa*danglah *Soe*tan-Bă*rin*dangan;
Lah *ti*bô si *Rè*nô-*Ni*lam;
Bă*ka*tô *Soe*tan-Bă*rin*dangan:
*On*déh *di*ëq, *ba*roelah *ti*bô si *Rè*nô-*Ni*lam;
Bă*ka*tô *Soe*tan-Bă*rin*dangan:
»Lai *oeng*gé *ta*bang ka *da*lam *pă*di;
»*Pa*di di *roe*mah Tan-Doe*ba*lang;
»*Pă*né *ma*jang di *da*lam *ă*ti;
»*A*ti lai *soe*sah *ba*loen tă*dja*lang." —
*Ka*tonjô *Soe*tan-Bă*rin*dangan.
Ma*njau*oeï si *Rè*nô-*Ni*lam:
O *toe*an *ham*bô!

Digitized by Google

»Toemboew roempoeï, toemboew hilalang;
»Dauoen kărisiëq pisang karang;
»Soenggoew toean di djapoeï oerang;
»Rintang sădiki taq tădjalang." —
Bălari si Gandam-Baroejs;
Di djawè di baow naiëq;
Tagahlah Rènô-Tjanda-Déjwi;
Di tariëq tangan nan kanan;
Datanglah Seti-Bila-Djôdi;
Di tariëq tăngan nan kiri;
Boeni gălaq bădarai-darai;
Lah datang injô Ganggô-Poeri;
Ampoenlah hambô dèh toeankoe:
»Di parang gălah di kaka;
»Di pantjoeëng rôtan sa rimbonjô;
»Dèh Allah kami bărăgantoeëng;
»Băna di manô kan tibonjô." —
Gălaq sanjam si Rènô-Nilam;
Gălaq mangalië Tjanda-Déjwi;
Gălaq băgoemam Seti-Bila-Djôdi;
Lah datang Mandam-Tătani:
»Parang si ani dalam palaq;
»Patah si tăkô rădjô-poelië;
»Mandéh bătigô bădausanaq;
»Antah nan manô nan kan bolië." —
Katonjô Mandam-Tătani.
Băkatô Soetan-Bărindangan:
»Samaq rimbonjô poelau dăma;
»Toemboew kămoemoe dalam pădi;
»Tidaq hambô ilangkan băna,
»Antah kau boeroewq ăti." —
Katonjô Soetan-Bărindangan.
Sălamô lambè băkijèn;
Oerang bătjăkab sămonjô:
Sauoew tăbongka, laijië naiëq;
Laijië tărindjè, angin tibô;
Pèlang bălaijië anjôlai.
Sălamô lambè bălaijië;
Lah dăkè koealô Tandang-Sôri;
Negari toeankoe Rădjô-Médan-Săba;
Itoelah hoekoem oerang nan ădije;
Kini kitô măminta hoekoem;
Ikôlah anjô oentoeëng kitô;
Antah bărapôlah lamonjô;
Pèlang bălaboew tangah lauoeï;
Di tantang lauoeï, lauoeï djoeô;
Di tantang goenoeëng, goenoeëng djoeô;
Băkatô Tjantjang-Taq-Poetoejs;
Băkatô sambije băibarat:
»Di rauoeï rôtan dalam kăpă;
»Pangăbè sampan di prauoe;
»Lauoeïtan soenggoewlah tăkawă;
»Laboewan baloen hambô tauoe." —
Manjauoeï Soetan-Bărindangan:
»Boengô rajô tăngah ălaman;
»Di roeroeï anaq daulat;
»Ombaqnjô anjô kadangaran;
»Lauoeïnjô tidaq bolië di lihat." —
Manjauoeï Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh naq Kitjau-Moerai-Batoe;
Poelau apô ikô di hadăpan?
Manjauoeï si Kitjau-Moerai-Batoe:
Padô sangkô-ăti hambô;
Mandéh; ikôlah poelau Mégô-Koeniïng;
Ikôlah taloewq Sangkô-Bajang;
Ikôlah oedjoeëng Tjamin-Poetië;
Ikôlah negari Tandang-Sôri;
Negari Rădjô-Médan-Săba;
Katonjô moerai-batoe.
Sălamô lambè băkijèn;
Lah tibô di koealô Tandang-Sôri:
Tibô di poelau Pantjoeëng-Sauoewe;
Laijië toeroen, sauoew poen djatoew:
Pèlang băranti anjôlai.
Băkatô Rădjô-Médan-Săba:
Manô kamoe Manti-Păkăsië?
Lihăti djoeôlah pèlang nantoen.
Bădjalan Manti-Păkăsië;
Bădajoeëng lah tibô di poelau nantoen;
Mantjaliëq Manti-Păkăsië;
Oerang bătoedjoew dalam pèlang;
Soerang poen tidaq lăki-lăki;
Anjô părampoean sămonjô;
Lah băkatô Manti-Păkăsië:
Ŏ mandéh dalam pèlang;
Pèlang nangkô datang di manô?
Banda nan manô di laboewi?
Katonjô Manti-Păkăsië.
Manjauoeï Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh naq, pèlang nangkô,
Datang di koealô Banda-Indôpoerô;
Handaq mandjalang Batoe-Hădji;
Mălăpèkan dôsô tălah laloe;
Toedjoew hari kami di lauoeï;
Toeroenlah angin Salangsari;
Sansailah pèlang anjôlai;
Antah bărapôlah lamonjô;
Sampai baq katô oerang toewô:
»Tămanggoeëng di dalam pădi;
»Bătoengkè batang băringin.
»Soedah oentoeëng soerătan kami;
»Di baow ombaq dăngan angin." —
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Săbagai poelô dèh kamoe;
Kami bătigô dalam pèlang;
Băsilang kami masô itoe;
Antah bărapôlah lamonjô;
Hari nan sadang tangah hari;
Hambô tidaq tidoewe băbariïng-bariïng;
Lalôqlah hambô masô itoe;

Digitized by Google

Tidoewe săkalòq bărăsian;
Kadangaran boeroeëng băsoearô;
Băitoe katonjô hambô danga;
Adôlah hoekoem sangat ădije;
Kô njô di bawah lăngi nangkô;
Tidaqlah samô djo hoekoemnjô;
Toeankoe Rădjô-Médan-Săba;
Ajah poeti Ranggô-Majang;
Toenangan Soetan-Tanah-Băsa;
Koealô bărănamô Tandang-Sòri:
Itoe săbab kami kamari.
Săbagai poelô dèh datoewq;
Kô soenggoew toeankoe băniagô;
Kami naq masoewq ka koealô;
Sambahkan djoeô di toeankoe;
Kami nangkô kamari;
Ănjô kadjô doewô bagai;
Săwatoe kadjô minta hoekoem;
Kadoewô kadjô băniagô;
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Lah bădjalan anjôlai;
Bădajoeëng laloe ka tăpian;
Sălamô lambè băkajoew;
Lah tibô Manti-Păkăsië;
Laloe manjambah anjôlai;
Ampoen toeankoe, toean hambô;
Tidaq pèlang săèlòq ikô;
Kô njô di dalam lauoeï nangkô;
Tidaqlah pèlang boliëe ka djodoenjô;
Oerang di até părampoean;
Soerang poen tidaq lăki-lăki;
Oerang itoe datang kamari;
Kironjô minta hoekoem;
Oerang bătigô dalam pèlang;
Băpărăboeïkan Soetan-Bărindangan.
Săbagai poelô dèh toeankoe;
Djekò boliëe injô băniagô;
Injô naq măsoewq ka koealô;
Mandanga banda sangat rami;
Mandanga hoekoem sangat ădije;
Săbab itoe injô kamari.
Mandanga katô băkijèn;
Soekôlah toeankoe Rădjô-Médan-Săba;
Kaloealah oerang sămonjô;
Rami koealô kiri kanan;
Lah tădiri pajoeëng gadang;
Mangiriïngkan Rădjô-Médan-Săba;
Kaloea Soetan-Bărindangan;
Băsalám bădjawè tangan;
Kaloealah poeti nan bătigô;
Kipé bărăsăboeëng kiri kanan;
Pikijelah Rădjô-Médan-Săba;
Săsaät doedoewq băhădapan.
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ampoenlah hambô dèh toeankoe;
Kami nangkô datang kamari;
Kami kô handaq minta hoekoem;
Ikô băitoe dèh toeankoe;
Manô njô kami nan kan boliëe;
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Manjauoeï Rădjô-Médan-Săba:
Djekò băitoe kan langkahnjô;
Baiëq săkali padô hambô;
Tăhannjô garan săboeah;
Oerang kô soedah bătoenangan;
Djo toean poeti Mérang-Gawé;
Oerang itoe diam di lauoeï kălăzoem;
Takoeïlah hambô tantang nantoen;
Oerang bămaijen părămajô;
Itoe kadjonjô siang-malam;
Săbab itoe hambô taq amoew;
Katonjô Rădjô [1]) Médan-Săba.
Mandanga katô demikijèn;
Mărănjoewq Rènô-Tjanda-Déjwi:
Gandam-Baroejs ŏnaq kandoeëng;
Kitô bădjalan-melah djoeô;
Măminta hoekoem tidaq boliëe.
Bărăwari oerang nan banjaq;
Laloe bătjăkab sămonjô;
Naiëq ka pèlang anjôlai;
Laloe bălaijië-melah poelô.
Sălamô lambè bălaijië;
Băkatô si Kambang-Tjinô:
»Ondéh malang! Rădjô-Poeliëe mambaow bădije;
»Pănèmbaq boeroeëng dalam pădi.
»Djekò boliëe hoekoem nan ădije;
»Toemboewlah bandoeëng di negari." —
Dangakan săboeah lai:
»Kăpoewq kawi di tangah roemah;
»Di ladang rimbô baow pădi;
»Maboewq tătjintô mărabô;
»Malang sarau nan ka djadi." —
Katonjô si Kambang-Tjinô.
Băkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
»Ondéh malang! Bidoewq tămanggoeëng ka [darăti;
»Soedah tăkarang bilah-bilah;
»Doedoewq tămanoeëng rasô ăti;
»Mămikijekan katô tidaq soedah." —
Gălaq tăsanjam Tjanda-Déjwi.
Băkatô si Gandam-Baroejs:
»Kioen kăsiëq, kamari rawang;
»Bangkoeang di tangah-tangah.
»Kioen kăsië, kamari sajang;
»Tăboeang di tangah-tangah." —
Ŏ nandai-nandai ŏ nandai;
Padô masô déwasô itoe;
Allah poen soedah măoentoeëngkan;
Băkatô Soetan-Bărindangan:

[1]) Is in het handschrift uitgevallen.

Digitized by Google

Bări djo hambô tika salai;
Dèh hambô handaq băbariïng-bariïng;
Băkatô si Gandam-Baroejs:
Ŏ toean hambô! oesah pălalòq tangah hari;
Antoe tărawa banjaq di lauoeï;
Djihin dèn sètan bălintăsan.
Manjauoeï Soetan-Bărindangan:
Hambô nangkô salah părăsajan;
Baq rasô oerang di maboewq hăraq;
Laloe di tariëq-melah tilam;
Di kambangkan dèh si Kambang;
Băbariïng Soetan-Bărindangan;
Ondéh naq! bări hambô sirië săkăpoewe;
Hambô salah părăsajan.
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Mari kitô ka tătăban;
Hambô danga toean băkatô;
Mangatôkan salah părăsajan.
Lah datang poelô sămonjô;
Mangadòq Soetan-Bărindangan;
Moekônjô sirah-sirah-pădam;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ŏ toean hambô! apô nan saki padô toeboew?
Manjauoeï Soetan-Bărindangan:
Saki nan boekan alang-alang;
Hoekoem Allah soedah săhari kô;
Allah poen soedah măoentoeëngkan.
Tidaq băboeni Soetan-Bărindangan;
Adjah lah sampai datang masô itoe;
Săkali băramboeëng naiëq;
Doewô kali băramboeëng toeroen;
Ilang njaow anjôlai;
Lah măti Soetan-Bărindangan.
Baq roepô oerang gălaq sanjam;
Minjaq moekô èlòq di sauoewq;
Sampailah katô oerang toewô:
»Măriaq aijië soengei;
»Mămătjah sambije ka tăbiïng;
»Banjaq ălémoe toean păkai;
»Băminjaq tjandô roepô kăniïng." —
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Lah hilau poelô sămonjô;
Măratòq dajang-dajang banjaq:
»Toemboew si kaboe dalam pădi;
»Pădi di baow Magé-Soetan.
»Toeankoe soenggoew lah măti;
»Kami di manô di tinggăkan?" —
Katonjô oerang nan banjaq toe.
Di ranggoeï ramboeï nan pandjang;
Di tampa dadô nan mipijs;
Samô di tjariëq kaijen pinggang;
Di bălah badjoe di dadô;
Băkatô si Gandam-Baroejs:
Ŏ toean hambô! tidaq-melah adôkan bolië;
Kahandaq kami mandéh nan bătigô;

Dangakan-melah toean hambô:
»Toemboew si kaboe dalam pădi;
»Toemboew săbatang di tăpian.
»Toeankoe soenggoewlah măti;
»Apô katènggang părampoean?" —
Băkatô Rènô-Tjanda-Dèjwi:
Ŏ toean ădiëq djanjô sajô;
Tidaq kan sampai kăsië di ădiëq;
Mangkoetô taloewq Banda-Lăkô;
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Băkatô djoeô Tjanda-Déjwi:
»Oerai di toeka ka păkajan;
»Handaq păkirim ka Boengô-Tandjoeëng.
»Tjarikan doenië nan kăkă;
»Sădjaq di rahim boendô kandoeëng." —
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Măratòq poelô Seti-Bila-Djôdi:
Ŏ djoendjoeëngan hambô!
Tiang-Pandjang taloewq Banda-Lăkô;
Apôlah dajô oentoeëng hambô?
»Di patah kamoemoe dalam rimbô;
»Di pandjè dadòq bădoeri;
»Alah bătamoe săkoetikô;
»Sangatlah haròq ăti kami." —
Katonjô Seti-Bila-Djôdi.
Măratòq poelô si Rènô-Nilam;
Ŏ toeankoe, djoendjoeëngan hambô!
Toeankoe soenggoew lah sanang:
»Balam nan tonggă kănei poeloeï;
»Kali si tăkô katinggiran;
»Toean katinggă tangah lauoeï;
»Kami di baow părăsajan." —
Katonjô si Rènô-Nilam.
Sălamô lambè băkijèn;
Dèh pèlang bălaijië djoeô;
Lah tibô di poelau Băhiram-Déjwi;
Băkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
Ondéh mandéh hambô! mandanga katô oerang;
Ikôlah poelau Băhiram-Déjwi;
Sikôlah poeti Méranggawé;
Toenangan Soetan-Bărindangan;
Oerang toe gilô maijen toedjoe;
Gilô mămaijen părămajô;
Siang-siang, malam-malam;
Itoelah ănjô mandéh kandoeëng;
Tidaqlah mandéh măratòq soerang;
Katonjô si Kitjau-Moerai-Batoe.
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Manô kalijèn sămonjô?
Baow pèti soerang;
Kaloeakan păkajan soerang-soerang;
Kitô lambô djo kaijen banjaq;
Amaqnjô poewé ăti kitô;
Katonjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Mandanga katô nan băkijèn;

Digitized by Google

Bătjăkab poelô sămonjô;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ambijelah poelô tika sandiaman;
Oesah kitô măratằq djoeô;
Lai tidaqnjô padô kitô;
Di mandikan mait samô-samô;
Di boeka tăpian ampè, limô;
Di koesoewqi poelô soetji-soetji;
Mandjilijs di matô soerang-soerang;
Soedahlah mait di mandikan;
Di bantangkan kăsoewe Manggala;
Di kambang tika sandiaman;
Di boedjoewe mait pălahan;
Di lambô djo kaijen kaămasan.
Soedah di boedjoewe èlòq-èlòq:
Măratòq poelô sămonjô;
Măratòq Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ondéh toeankoe, toean hambô;
Hadijs mălajoe djanjô oerang:
»Kămoemoe dalam rimbô;
»Ganòq siamang măimbau oedjan;
»Bătamoe săkădjab sădjô;
»Tăgamang rasô părătian." —
Ratòqnjô Rènô-Tjanda-Déjwi.
Măratòq Seti-Bila-Djôdi:
Ŏ toean djoendjoeëngan hambô;
Sampailah hadijs oerang toewô:
»Manggijs păkirim rădjô kami;
»Di baow rădjô Moekô-Moekô.
»Soetan mandăbië gigi bantiïng;
»Abijs moesim sajô mănanti.
»Bolië sajô bătamoe moekô;
»Toean mangalië lèngah samiïng." —
Ratòqnjô Seti-Bila-Djôdi.
Măratòq si Rènô-Nilam:
Ŏ toean ădiëq djănjô ădiëq;
Hadijsnjô mălajoe oerang moedô:
»Mărôko di até boeki;
»Di karang lantai tangah padang;
»Toemboew pandan mandjamoewe hari:
»Haròq ăti boekan sădiki;
»Di sangkô păné kasampai pătang;
»Kironjô oedjan tangah hari." —
Ratòqnjô si Rènô-Nilam.
Măratòq dajang banjaq:
Ondéh toean djoendjoeëngan kami;
Hadijs mălajoe djănjô oerang:
»Tjăpo di boeki di lotakan:
»Di ambije gandoewe tjamin;
»Roemi dèh kami mănampăkan;
»Baq kăsiëq djo auoewe litjin." —
Laloe băkatô moerai-batoe:
Aijië-matô bădarai-darai;
Ŏ mandéh kandoeëng hambô!
Oesah mandéh mărató̀q djoeô;
Baowlah poelô mait nangkô;
Sadang ka poelau Băhiram-Déjwi;
Lah tibô poelô di sanan;
Di lătăkan poelô èlòq-èlòq;
Măratòq djoeô si Gandam-Baroejs:
Ŏ toean hambô, djănjô hambô!
»Soetan-Amba băbantiïng gadang;
»Săroepô di baow di Mălăkô;
»Toean tinggă tăbariïng soerang;
»Piatoe kamanô nan bătigô?" —
Katonjô si Gandam-Baroejs.
Măratòq Mandam-Tăranti:
Ŏ mandéh kandoeëng hambô!
»Agoeëng samboejan baow naiëq;
»Koedô bălari moediëq kampoeëng;
»Oentoeëng pămintaän nan taq baiëq;
»Sădjaq di rahim boendô kandoeëng." —
Katonjô Mandam-Tăranti.
Băkatô Seti-Bila-Djôdi:
»Katoepè doewô tărăgantoeëng;
»Di bălah laloe di ampékan.
»Oesah di oepè padô oentoeëng;
»Allah nan baloem manjampaikan." —
Băkatô si Rènô-Nilam:
»Bantiïng di baow Manti-Soetan;
»Ilang ka padang Pălăponjô;
»Di goentiïng rasô părătian;
»Ilang di oerang-oerang-matô." —
Băkatô si Oenggé-Piraq.
»Kăroeboeï săbatang măti;
»Tinggă di kampoeëng Soengei-Njalô.
»Oesah di săboeï oerang măti;
»Kănahlah oentoeëng badan kitô." —
Sălamô lambè băkijèn;
Oerang bătjăkab sămonjô;
Handaq bălaijië anjôlai;
Băkatô Rènô-Tjanda-Déjwi:
Ŏ toean, tinggălah toean hambô;
Kami bălaijië anjôlai;
Pantjarajan katô săhari kô;
Ŏ toean ădiëq djănjô ădiëq;
Ădiëq bălaijië anjôlai;
Toean, ădiëq tinggă dari sikô;
Djo siapô toean băgoerau?
Băkatô Seti-Bila-Djôdi:
»Di panggije batang si tăkô;
»Koerisi di dalam pădi;
»Toean tinggă dari sikô;
»Apôlah boedi bitjarô kami?" —
Toean băăgië kăsië sajang djo ădiëq;
Ădiëq ka poelang anjôlai;
Toean tidaq amoew di tompang;
Ădiëq tinggăkan băpaq mandéh kandoeëng;
Dèh kăsië ădiëq di toean;
Di tinggăkan djoengoeï Tandjoeëng-Lédan;

Digitized by Google

Katonjô Seti-Bila-Djôdi.
Băkatô poelô si Rènô-Nilam:
Ŏ toeankoe, djoendjoeëngan hambô!
Tinggălah toean, kami bălaijië anjôlai;
Apôlah garan tènggang kami;
»Boekan hambô roesoew di bangkalai;
»Roesoewkan pandan djo mansiang;
»Boekan hambô hibôkan bătjarai;
»Hibô dèh loean tinggă soerang." —
Katonjô si Rènô-Nilam.
Sălamô lambè băkijèn;
Lah bădjalan anjôlai;
Antah bărapôlah lamonjô;
Sangkòq hari toedjoew hari;
Sampailah malam toedjoew malam;
Băkatô si Rènô-Nilam:
Djoendjoeëngan hambô oentoeëng soerătan;
— — — — — — — — — — — — — — — —
»Roempoeï toemboew băbatang-batang;
»Di matô soenggoewlah loepoeï;
»Di ăti tidaq koendjoeëng ilang." —
Băkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
»Ŏ mandèh! oerang Padang laloe bărampè;
»Lah tjăbieq tăpi kaijennjô;
»Nan ilang tidaq kan dapè;
»Tjari nan laijen ka gantinjô." —
»Soelăsië roempoen kalăki;
»Mantikô di bawah gòmat;
»Di manô kăsië nan taq tjarai;
»Mălînkan Allah djo Mohămad." —
Katonjô si moerai-batoe.

II. TOEANKOE-NAN-TJERÈDÈQ. FRAGMENT UIT DE GESCHIEDENIS VAN PARIAMAN.

Wie de schrijver is van dit verhaal, blijkt uit het handschrift niet. Als inleiding zegt hij, te zullen vertellen wat hem is meegedeeld, en maakt verontschuldigingen voor 't geval dat niet alles wat hij gaat verhalen, overeenkomstig de waarheid is. Hij kan 't een of ander vergeten hebben.

Meer dan twintig pantoens komen in dit stuk voor, die door guillemets zijn aangeduid.

Ik zal in korte trekken den inhoud van het verhaal mededeelen.

Toeankoe-Rădjô-Balandô, die verder in het verhaal onder den naam *Toeankoe-Nan-Tjerèdèq*, „de welgevormde", voorkomt, verlaat zijn woonplaats. Hij rust een groot vaartuig uit, waarmeê hij zee kiest. Een storm drijft het schip voort langs tal van eilanden, tot men eindelijk op de reede van het eiland Kijèn het anker laat vallen. Hier gaat de Toeankoe aan wal, laat de lading lossen en stelt zich onder de bescherming van *Toeankoe-Rădjô-Manggoeëng*, die het eerste hoofd der landstreek is.

Langzamerhand stijgt het aanzien van *Nan-Tjerèdèq*, die een groot gedeelte der bevolking en aanzienlijken op zijn hand weet te krijgen en weldra in macht met *Rădjô-Manggoeëng* gelijk staat. Deze heeft een droom, waarin hem zijn ondergang voorspeld wordt. *Nan-Tjerèdèq* reist de omliggende landstreken rond en verbindt zich met *Băgindô-Marah-Ganti*, het hoofd der V Kòtô.

Băgindô-Moeliē, zoo als *Rădjô-Manggoeëng* ook genoemd wordt, roept nu de zijnen ten strijde. Maar *Nan-Tjerèdèq* stelt voor, de bemiddeling van den Resident te Padang in te roepen. Beide begeven zich derwaarts, doch *Nan-Tjerèdèq* is de eerste die te Padang komt en vervoegt zich terstond tot den Resident. Maar *Rădjô-*

Digitized by Google

Manggoeëng had vooraf geschenken bijeen gebracht, om die den Resident aan te bieden. Deze beslist de zaak ten voordeele van *Rădjô-Manggoeëng* en gelast *Nan-Tjerèdèq* naar Părìaman of Piaman (verschillende uitspraak van den bekenden naam Priaman) terug te keeren, doch verbiedt hem, daar eenige rechtsmacht uit te oefenen. *Băgindô-Moelië* en zijn bondgenoot *Sidi-Marah-Soetan* worden erkend als hoofden van Părìaman. Ter eere van die beide worden feesten gevierd en 14 kanonschoten gelost.

Nan-Tjerèdèq is woedend, hij stampvoet van kwaadheid, zijn gelaat is rood als vuur, zijn haren rijzen te berge als stekels. Hij verwijt den Resident, dat hij zich liet omkoopen, en verlaat de woning om naar het huis van zijn verloofde te gaan. Te middernacht staat hij op en begeeft zich tot *Toeankoe-Sambah*, wiens raad hij inroept. „Als ge moed hebt," spreekt deze, „keer dan terug, wapen u en verwoest het land te vuur en te zwaard."

Nan-Tjerèdèq volgt dien raad op. Hij verzamelt zijne getrouwen en nog dienzelfden nacht gaat hij op weg. Tegen den avond heeft men Oelăkan bereikt, waar *Nan-Tjerèdèq* zekeren *Băgindô-Sai Ali* ontmoet, met wien hij naar de woning van *Toeankoe-nan-Băgondjoeëng* gaat en daar den nacht doorbrengt. Alvorens den volgenden dag te vertrekken, verlooft hij zich met *Nan-Băgondjoeëng's* nicht *Sinoe-Ilab.*

Den geheelen dag wordt de tocht voortgezet en de nacht wordt doorgebracht te Karang-Auoewe, in het huis van *Mădjô-Garang.* Hier heeft *Nan-Tjerèdèq* een ongeluk voorspellenden droom, en als hij den avond daarop in de woning van zijn vrouw komt, verneemt hij dat zijn kind gestorven is. De vader is ter neer geslagen van smart. „Ik heb maar één kind," zegt hij, „en zelfs dat moet ik nu verliezen." Na de begrafenis worden de wapenen aangegord en vangt de verwoesting aan. Het huis van *Băgindô-Moelië* wordt in brand gestoken en de geheele plaats vernield. Een gedeelte slechts blijft gespaard, waar *Nan-Tjerèdèq* zijn intrek neemt en zich versterkt. Van Batang-Naré tot Limau-Kăpé strekt zich de verwoesting uit.

Na eenige dagen keeren *Toeankoe-di-Manggoeëng* en de zijnen van Padang terug, doch kunnen niet verder dan Priaman, daar hun land door *Nan-Tjerèdèq* bezet gehouden wordt. *Toeankoe-di-Manggoeëng* belegt nu raad met alle hoofden der aangrenzende streken, geld wordt onder de bevolking uitgedeeld en men besluit *Nan-Tjerèdèq* te verdrijven. Weldra ontmoeten de vijandige partijen elkaar en wordt er slag geleverd. Eindelijk wankelen de troepen van *Tjerèdèq*, zijn aanvoerders nemen de vlucht, zeven worden gevangen genomen en ook zijn broeder *Marah-Dajoe.* Hij zelf wijkt in het versterkte huis, dat door den vijand omsingeld wordt. De Kompanie juicht over den uitslag. Doch bij een uitval heeft *Nan-Tjerèdèq* het geluk, een jongeren broeder van *Rădjô-Manggoeëng* te treffen, wat de zaken te zijnen gunste doet keeren. Weldra krijgt hij nu hulp van het hoofd der Limô-Kòtô, aan wien hij verwant is, en ook van Padang en Atjéh wordt bijstand gezonden. Langzamerhand keert de bevolking terug en wordt de rust hersteld.

Digitized by Google

Nu volgt in het verhaal een opsomming van adat-regels in den gewonen eigenaardigen vorm en een beschrijving der lessen in de plichten van een bestuurder, welke lessen *Nan-Tjerèdèq* van den Toeankoe der Limô-Kòtô ontvangt.

Na eenigen tijd is er een feest in de VII Kòtô, waarbij hanengevechten gehouden zullen worden. Met vijf-en-twintig volgelingen gaat *Nan-Tjerèdèq* daarheen en wordt met eerbewijzen ontvangen. 't Is vol op de vechtbaan. Alles krioelt er dooreen en overal rammelt het geld dat verspeeld wordt. Ook *Nan-Tjerèdèq* neemt deel aan het spel; zijn haan overwint. Nu keert hij terug naar de negari Naré, rust zich daar op nieuw uit, zich kleedende in feestgewaad, en gaat vervolgens met vele volgelingen op weg naar Kampoeëng-Soerau; van een ouden bloedverwant den raad medenemende: „zoek geen twist of strijd, maar wijk ook niet terug, waar ge twist of strijd ontmoet." Bij zijn aankomst begeeft hij zich onmiddellijk naar de hanenvechtplaats, neemt deel aan het spel, doch verliest. Zoo gaat het eenigen tijd voort, tot de Rădjô der VII Kòtô, *Nan-Tjerèdèq's* vader, boden zendt om hem terug te roepen. Na eenige dagen komen personen van Oelăkan *Nan-Tjerèdèq* uitnoodigen tot het huwelijk met zijn verloofde en begeeft hij zich met die gezanten op weg. Langs Păriaman kunnen zij niet gaan, waarom de weg over VII Kòtô genomen wordt.

Nu volgen eenige pantoens die betrekking hebben op de huwelijksfeesten. Het huwelijk wordt gesloten en over Păriaman, dat hij trots de verbeten woede van *Băgindô-Moelië* met een groot gevolg passeert, gaat *Nan-Tjerèdèq* naar Naré terug, om zich een paar dagen later weer naar Oelăkan te begeven. Daar krijgt hij bericht van 't overlijden van zijn vader, den Rădjô der VII Kòtô. Hij begeeft zich derwaarts om de begrafenis bij te wonen.

Over de opvolging krijgt hij twist met de zeven Anaq baiëq, neven van den Rădjô, in welken twist het Gouvernement te Padang te hulp geroepen wordt. Soldaten worden gezonden en de zeven vrouwen der tegenstanders worden gevangen genomen en naar Naré gevoerd. Hier laat *Nan-Tjerèdèq* aan zijne tegenstanders een brief schrijven, waarin hij hun meedeelt, dat als zij tot hem komen (om hem te erkennen) hij de in vrijheidstelling der gevangenen zal bewerken.

Zijn toeleg gelukt; de zeven komen en met hen gaat hij naar Păriaman, waar hij hen gevangen zet en van waar zij naar Batavia verbannen worden. Dat was het begin van den oorlog der Anaq baiëq.

Nu volgt weer een hanenvechterij te Ampè-Angkè, waarbij *Nan-Tjerèdèq* tegen *Băgindô-Katib* wedt en herhaaldelijk de overwinning aan zijne zijde heeft. De geheele landstreek brengt geld bijeen voor *Băgindô-Katib*, dat echter ook door *Nan-Tjerèdèq* gewonnen wordt. Weldra keert hij nu naar Naré terug, waar hij eenigen tijd rustig leeft, tot dat volk van Măsaliē of Saliē, d. w. z. geestelijken (waarschijnlijk de Padri's) de XII Kòtô's aanvallen.

Hiermede eindigt het stuk.

Digitized by Google

Toeankoe-nan-Tjerèdèq, fragment uit de geschiedenis van Părîaman.

Ampoen sajô dèh toeankoe,
Ampoen băriboe kali ampoen;
Kăba oerang sajô kăbakan;
Djekalô salah băriboe ampoen;
Bohong oerang hambô taq sătô;
Antah kô loepô, baïtoe kăba sajô danga;
Antah moe tidaq.
Hari nan sadang tangah hari;
Sadang poen boentaq bajang-bajang;
Sadang poen langang oerang di kampoeëng;
Sadang nan litaq-lètai toelang;
Datang pikiran dang toeankoe;
Laloe mănitah dang toeankoe:
Manô kalijèn sămonjô?
Băsimpan-melah kalijèn;
Kitô bălaijië anjôlai.
Laloe bărăkatô sămonjô;
Handaq băbongka anjôlai;
Di moewèkan kadalam pèlang băsa nantoen;
Handaq bălaijië dang toeankoe;
Măsonjô Allah măoentoeëngkan;
Pèlang bătoelaq anjôlai.
Laloe bărăpantoen dang toeankoe:
»Djatoew moembang djo kălăpô;
»Djatoew kăbawah pătoeroeïkan;
»Tinggălah negari nan tjilakô;
»Dagang bătoelaq ka lauoeïtan." —
Katonjô Rădjô-Balandô.
Sampailah săhari doewô hari;
Di tangah lauoeï Baharoelah;
Dèh lamô băkalamô-an;
Toemboewlah hari bisai-bisai;
Băsisingkè mangăniïng baroewq;
Toemboewlah haloen goentoeëng-goentoeëng;
Itam lauoeïtan bagai daäwat;
Paré halang măhamboeëng diri;
Tandonjô angin djadi soenggoew;
Di hamboeëngkannjô ka langi;
Di hantaqkannjô ka boemi;
Tăkasiëq boelan;
Săkali pèlang mălènggang;
Doewô tigô poelau tălampau;
Mandantjiïng-dantjiïng kamoedi;
Băkatoewq-katoewq tali toemali;
Mandangoeëng boeni di tălingô;
Bagai kilè larinjô pèlang.
Dèh lamô masô di lauoeï;
Sampai săhari, doewô hari;
Sampai săboelan, doewô boelan;
Lăpé nan dari poelau Soekam;
Handaq mandjalang poelau Banjaq;
Lăpé nan dari poelau Banjaq;
Handaq mandjalang poelau Lènang;
Lăpé nan dari poelau Lènang;
Handaq mandjalang Batoe-Moendam;
Handaq mandjalang Păsije-Kalădi;
Lăpé nan dari Păsije-Kalădi;
Handaq mandjalang poelau Haraq;
Lăpé nan dari poelau Haraq;
Handaq mandjalang poelau Singkaraq;
Lăpè nan dari poelau Singkaraq;
Handaq mandjalang poelau Doerijèn;
Lăpè nan dari poelau Doerijèn;
Handaq mandjalang poelau Tamang;
Lăpé nan dari poelau Tamang;
Handaq mandjalang poelau Poenggagô;
Lăpé nan dari poelau Poenggagô;
Handaq mandjalang poelau Taloewe;
Lăpé nan dari poelau Taloewe;
Bărăwari dang toeankoe;
Laloe băpantoen anjôlai:
»Djekô bălaijië mănantang poelau;
»Băkoekoewq ajam tantang sikilang;
»Sikilang . . . .
»Bagai săpantoen toewah pèlang." —
Bărăwari dang Păsaman;
Handaq mandjalang poelau Tikoe;
Lăpé nan dari poelau Tikoe;
Alah tampaq poelau Bărandam;
Tjandonjô poelau Kăsiëq;
Lăpé nan dari poelau Kăsiëq;
Handaq mandjalang poelau Kijèn;
Bălaboew pèlang dari sanan;
Di djatoewkan sauoew nan băsa toe.
Pèlang băranti anjôlai.
Bărăwari dang Toeankoe:
Di toeroenkan sampan ka lauoeïtan;
Laloe băkajoew injo ka tăpi;
Bărăwari dang toeankoe:
Alah tibô diri di tăpi;
Laloelah masoewq kadalam păsije pandjang;
Bărăwari dang Toeankoe;
Rădjô-Balandô laloe di tjari soekoe;
Handaq băgalah ka darătan;
Sampai săhari, doewô hari;
Soedah băbongka pèlang băsa;
Bărăwari dang Toeankoe-Rădjô-Manggoeëng;
Alah mănitah dang Toeankoe-Rădjô-Mang-[goeëng;
Dăngakan-melah dèh toeankoe:
»Di bălah gălah doewô sagi;
»Di bălah laloe di ampiïngkan;
»Malang toean, tjilakô kami;
»Săbab baq nangkô părăsajan." —
Katonjô Rădja-Balandô:
Manôlah Toeankoe-Rădjô-Manggoeëng?
Simpan hărătô sajô;

Digitized by Google

Simpan dèh Toeankoe sămonjô;
Pikiran Rădjô-Balandô,
Toeankoe-Rădjô-Manggoeëng;
Sampai săboelan, doewô boelan;
Dèh lamô diam di sanan;
Djădilah gadang oerang itoe;
Rădjô-Balandô săparăti Rădjô-di-Manggoeëng;
Dapèlah poelô soekoe-soekoe;
Olië dèh pandai mambaowkan;
Pihaq kăpadô Rădjô-Balandô;
Dèh ăkă batoewe, bitjarô baiëq;
Pihaq kăpadô pambărinjô;
Kăpadô Rădjô-di-Manggoeëng;
Dèh lamô măsô di sanan;
Djadilah gadang Rădjô-Balandô;
Săparăti Rădjô-di-Manggoeëng;
Dèh lamô diam di sanan;
Djădilah di păsilangkan kagadangan dèh Rădjô-Manggoeëng;
Hai niniëq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Nan băgăla Rădjô-Balandô;
Djădilah gadangnjô;
Bărăwari dang Toeankoe;
Hari nan sadang tangah hari;
Sadang nan langang oerang di kampoeëng;
Bărăwari dang Toeankoe;
Lalòq săkădjab lah bămimpi;
Demikijèn boeninjô mimpinjô:
Roemah sajô soedah tăbăka;
Asòqnjô malam ka goenoeëng Lèdong;
Moengkonjô sampai toe ka langi;
Mambajang laloe ka Bătawi;
Băgaraq alam poelau Pătjô;
Demikijèn boeninjô:
Lindoeëng mantari lăbië tjăhajô dalam banjaq;
Katigô boeni mimpinjô, rasô bolië moetikô;
Oerang bănakan ka obè dangan djampi;
Di manô oerang toe nan saki;
Olië ka djampi ka limpanan;
Boeni mimpinjô gadang Nan-Tjerèdèq;
Adôlah karijs toe săhalai;
Satoe nan doewô sătoewangan;
Titi Bătawi, săpoew Mantawaï;
Tjălaq di loeboewq Bandarô;
Ilang di lèrèng boeki Sarai;
Sangat bisonjô tidaq katawaran;
Djădjaq di tikam măti djoeô;
Titiëq Sigandjoe soedah satitiëq kănai dèh aijië;
Sătauoen oedjan tidaqnjô lăpoewq;
Bagai di singa mantari;
Sătauoen păné mămanggang;
Nan Loeboewq-Halang sia toe oerang măhoe-koemkan?
Ijôlah Toeankoe-nan-Koesoeï;
Toeankoe-Băgindô-Soetan;
Tibo djoeô jang pitoean Nan-Tjerèdèq;
Săpoeran lah pihaq namonjô;
Săboeah goeno[1]) toelikang;
Sia toe oerang Nan-Tjerèdèq?
Hambô moe găla Băgindô-Soetan;
Pihaq kăpadô Rădjô-Balandô;
Niniëq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Pihaq kăpadô toewahnjô;
Djekô toemboew băparang-parang;
Toewah mănikam dirinjô;
Djekô di baow naiëq parang;
Tăkoeroeëng hoeloebalang sămonjô;
Olië kăranô toewah koeăsô;
Nan bătoewah laloe kăpadô Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari dang Toeankoe;
Sampai lah toeroen boendô kandoeëng;
Manô naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Dăngakan-melah ônaq kandoeëng;
Maq dènei tjoeraikan, dèn păpakan;
Pihaq sădjarah nan di pagangkan;
Bolië dèn tjoerai, dèn păpakan;
Inggan Si-Kidjang-Soengei-Răbab;
Siapô namô panghoeloenjô?
Ijôlah Rang-Kajô-Balai;
Dalam hoekoeman kitô djoeô.
Inggan Lăti laloe ka Padang-Koeni-Tamoe;
Sampai ka batoe Pătjakaran;
Siapô namô panghoeloenjô?
Ijôlah Rang-Kajô-Rădjô-Alam;
Dalam hoekoeman kitô djoeô.
Inggan Sajoe-Batoe-Mandi;
Inggan Koebang-Bălah-Koebang;
Laloe ka tampè Limau-Kăpé;
Laloe ka simpang Pari-Batoe;
Sampai kăpadô Soengei-Hăta;
Laloe ka koeălô Tikoe;
Dalam itoe djekô hoekoeman kitô djoeô.
Inggan Marah-Ganti, laloe di himbau hoeloe-balang;
Nan băgăla Palimô-Itam;
Nan bărănamô si Pandapătan;
Laloelah pai Băgindô-Marah-Ganti;
Laloe mănitah boendô kandoeëng;
Dangakan-melah anaq kandoeëng:
Djekô pai mălihè oerang bătjăkaq;
Djaän anaq kandoeëng tagah săbălah;
Kăranô bănătjaq oerang.
Djekô lai bolië katô itoe;
Laloe mandjawab anaq kandoeëng:
Ampoen sajô boendô kandoeëng;
Dangakan-melah boendô kandoeëng;
Sampailah katô oerang toewô;
Băboeni tjètjèq djo mômongan;
Koetikô djaän balai-balai;
Baïtoe oerang băbitjarô;

[1]) Goenoeëng?

Nanti sădiki naq sălăsai;
Oelaq-alainjô katô itoe;
Laloe bădjalan dang Băgindô.
Dèh lamô lambè di djalan;
Sampailah tibo dalam negari Sawah-Lawé;
Di dapăti oerang sădang gadoew;
Laloe băkatô Nan-Tjerèdèq:
»Doerijèn anaq oerang Pauoew;
»Di baow anaq oerang Pagai;
»Manôlah toean nan băgadoew;
»Nanti băgoeloeï naq sălăsai." —
Katô băgindô Nan-Tjerèdèq;
Laloe băsigab dang Băgindô:
Laloe di tariëq karijs di pinggang;
Laloe di djawab tangah médan;
Di tantoeï silang djo sălisië timbă-baliëq;
Djadi băkoewaq oerang timbă-baliëq;
Bărădjandji katô hari siang;
Săratô Rangkajô-Rădjô-Lawé;
Săratô Băgindô-Moeliё-Di-Manggoeëng;
Sia toe oerang Nan-Tjerèdèq?
Ijôlah Băgindô-Marah-Ganti;
Săratô Soetan-Săngi;
Dalam negari Limô-Kôtô;
Djadi bărădjandji hari siang;
Ajam bărăkoekoewq hari siang;
Oerang bărătamoe anjôlai;
Laloe băkatô Băgindô-Moeliё:
Dèn taq maoe di hoekoem Marah-Ganti;
Kăranô oerang lai kătjijc;
Dèn taq maoe di hoekoemnjô.
Mandănga katô nan băkijèn;
Laloelah marah Nan-Tjerèdèq;
Mandanga katô Băgindô-Moeliё.
Pihaq kăpadô Băgindô-Moeliё;
Mărantaq djoeô măsô itoe;
Di tariëq lambiïng dangan padang:
Laloe di himbau hoeloebalang;
Mari kalijèn sămonjô;
Marilah kitô toentoeï balé;
Kadalam negari Marah-Ganti;
Maq abijs sămonjô;
Maq sanang ăti kitô;
Sălamô lambè băkijèn;
Mandanga katô Nan-Tjerèdèq;
Laloe manjoeroew Pa-Limô-Itam;
Katôkan katô sajô;
Djekô maq Băgindô-Moeliё băbantah dangan hambô;
Mari kitô ka moekô Residèn Padang;
Săkarang kini kitô bărădjalan.
Laloe mandjawab Pa-Limo-Itam;
Djekô băïtoe dèh kaq ădjo;
Djadilah poelô katô itoe;
Laloelah pai anjôlai.

Laloe bărăkatô Pa-Limô-Itam;
Sajô di soeroew dèh kaq ădjo;
Djekô maoe toeankoe băbitjarô;
Săkarang kini pai ka Padang.
Oelaq-alainjô katô nantoen;
Laloe bărăkatô Băgindô-Moeliё:
Manô panghoeloe nan doewô balé oerang;
Kitô bărădjalan anjôlai;
Săratô panghoeloe nan doewô balé oerang;
Săratô Băgindô-Moeliё;
Săratô Sidi-Marah-Soetan;
Itoelah oerang nan ka rădjô;
Bărangkè padô koemandoewe Padang.
Dèh lamô lambè băkijèn;
Laloe bădjalan anjôlai;
Pihaq kăpadô Nan-Tjerèdèq;
Dangakan-melah anaq kandoeëng:
Djekô pai băbitjarô;
Moeloeï nan djaän di haliё-haliё;
Katô nan djaän di obah-obah;
Băïtoe oerang băbitjarô djo koemandoewe;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Ijô kadalam negari Padang;
Djadi dăhoeloe Băgindô-Nan-Tjerèdèq;
Tibô di dalam negari Padang;
Laloe sekali ka roemah Toeankoe-Sambah;
Moengkô laloe ka hădapan Koemandoewe-Băsa.
Adôpoen Băgindô-Moeliё;
Săratô Sidi-Marah-Soetan;
Săratô panghoeloe nan doewô balé;
Tărăkoedijèn padô Nan-Tjerèdèq;
Kăranô injô mantjari bălandjô;
Boeah tangan di baow kăpadô Koemandoewe-Padang;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Oelaq-alainjô tantang nantoen;
Dèh lamô lambè di djalan;
Banjaq moearô di laloeï;
Moengkô tibonjô dalam negari Padang;
Laloe săkali padô Toeankoe-Sambah;
Moengkô laloe padô Koemandoewe-Băsa;
Hari kamijs naiëq ka até gadoeëng gadang;
Laloe bărăkatô Residèn Padang;
Manô Băgindô-Nan-Tjerèdèq?
Manô Băgindô-Moeliё?
Săratô Sidi-Marah-Soetan?
Djadilah mănang Băgindô-Moeliё;
Săratô Sidi-Marah-Soetan.
Laloe bărăkatô toean Koemandoewe:
Manô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq?
Koembalilah Toeankoe ka negari;
Djaän măhoekoem anaq boeah;
Pihaq kăpadô Băgindô-Moeliё;
Sampailah poelô injo băralè;
Săratô Sidi-Marah-Soetan;
Rădjô bădoewô dalam negari Piaman;

Rădjô nan doewô kadoedoewqan;
Djadi bărală kadoewonjô;
Lăpé măriam doewô kali toedjoew.
Pihaq kăpadô Nan-Tjerèdèq;
Tagah mărèntaq até gadoeëng;
Mérah moekonjô băgai api;
Tagah boeloenjô băgai doeri;
Djadi bărăkatô anjôlai;
Ijô Băgindô-Nan-Tjerèdèq;
Djekô kărambije djo kălăpô;
Di baow anaq oerang Padang;
Kô njo lah kăpije sirantjoeëng idoeëngan;
Akă boesoewq măkan amé sădjô;
Djekô toean baloen biasô;
Koembali soeroeïlah dăhoeloe;
Katô Băgindô-Nan-Tjerèdèq:
Tăbiëq toean Koemandoewe Padang;
Sajô bărădjalan anjôlai;
Mărèntaq Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Sătolah tibô di pintoe gadang;
Kăpije lah arijs anjôlai;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Laloe săkali ka roemah toenangannjô;
Ijô Băgindô-Nan-Tjerèdèq;
Sampai tibô di roemah toenangannjô;
Hari lah laroeï rimbang pătang;
Tidaq minoem dangan măkan;
Pătang bărădjawè dangan malam;
Tidoewe djoeô dalam koelamboe.
Sampai lah hari tangah malam;
Tăkană poelô dalam ăti;
Toeroen Băgindô-Nan-Tjerèdèq;
Laloe ka roemah Toeankoe-Sambah;
Ampoen sajô dèh toean;
Ampoen băriboe kali ampoen;
Bări bitjarô-melah sajô;
Apôlah tènggang sajô nangkô;
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Manôlah Băgindô-Nan-Tjerèdèq?
Dangakan-melah katô hambô;
Djekô toenggang ăti Băgindô;
Moediëq djoeô săkarang kini;
Baowlah bădije toedjoew laré;
Di tariëq bădije moediëq djoeô;
Tibô di moediëq, pangganglah negari toe!
Mandanga katô nan băkijèn;
Ampoenlah sajô dèh toeankoe;
Kami bărădjalan anjôlai.
Sampai baq katô oerang toewô:
»Bolië di karè anaq oerang Padang;
»Baow anaq oerang pai părăgi;
»Soenggoew pandapè Toeankoe soerang;
»Tidaq di paliïng di toekari." —
Katô Băgindô-Nan-Tjerèdèq.
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe di himbau hoeloebalang;
Marilah kitô Pa-Limô-Itam;
Anaq oerang Koerai-Tădji;
Săratô dangan si Pandapătan;
Anaq oerang Limô-Kôtô;
Ka ampè Pa-Limô-Moedô;
Ka limô si Kali;
Ka anam si Tjoewian,
Anaq oerang Limô-Poeloew;
Ka toedjoew djo Soetan-Sanging;
Ka sălăpan si Kădjô-Boemi;
Anaq oerang Tandjoeëng-Răsoe-Mali;
Itoelah hoeloebalang Nan-Tjerèdèq.
Namoen sămalam-malam itoe;
Moediëq djoeôlah dang Băgindô;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Moediëkan păsije, handaq mandjalang Oedjoeëng-Karang;
Ajam bărăkoekoewq, hari siang;
Lăpé nan dari Oedjoeëng-Karang;
Handaq mandjalang Tăbiïng-Tinggi;
Lăpé nan dari Tăbiïng-Tinggi;
Handaq mandjalang Pandjalinan;
Dèh lamô băsarang ampije;
Handaq mandjalang Moearô-Djambaq;
Lăpé nan dari Moearô-Djambaq;
Handaq mandjalang Moearô-Anai;
Lăpé nan dari Moearô-Anai;
Handaq mandjalang Taloewq-Boengô;
Lăpé nan dari Taloewq-Boengô;
Handaq mandjalang Moearô-Oelăkan;
Lăpé nan dari Moearô-Oelăkan;
Hari lah laroeï rimbang pătang;
Bărătamoe Băgindô-Sai-Ali;
Tantang djirè Moearô-Tampè;
Laloe bărăkatô Băgindô-Sai-Ali:
Manô Băgindô-Nan-Tjerèdèq?
Mari kitô doedoewq măkan, sirië;
Katô Băgindô-Sai-Ali;
»Măkan sirië săkăpoewe pătang;
»Săpah di ambije ka koerisi;
»Băranti kitô tangah sawang;
»Kitô ka kampoeëng minta năsi." —
Laloe mandjawab Nan-Tjerèdèq:
Manô kaq ădjo, katô sajô;
Oesah kami singgah lai;
Katonjô garan Nan-Tjerèdèq;
Naq kami laloelah dăhoeloe.
Laloe bărăkatô Băgindô-Sai-Ali;
Tidaq djadi adô băïtoe;
Dalam bătangkă-tangkă itoe;
Hari lah malam anjôlai;
Djadi ka kampoeëng kadoewonjô;
Djadi bămalamlah di sanan;
Di roemah Nan-Băgondjoeëng;

Digitized by Google

Datang Toeankoe-Nan-Băgondjoeëng;
Laloe mănitah dang Toeankoe:
Dari manô Băgindô tădi?
Laloe bărăkatô dang Băgindô:
Ampoenlah sajô dèh Toeankoe;
Kami nan datang dari Padang;
Dangakan-melah dèh Toeankoe:
»Si Măsoeï poelang dari balai;
»Mambaow pandan djo bangkoewang;
»Moekăsoeï sangădjô tidaq sampai;
»Badan tjilakô toe nan malang." —
Katô Băgindô-Nan-Tjerèdèq.
Namoen să malam-malam itoe;
Tidaq mănaroew lalòq tidoewe;
Mangădji adat djo limbagô;
Oelaq-alainjô tantang nantoen;
Laloe băkatô Toeankoe-Nan-Băgondjoeëng;
Padô Băgindô-Nan-Tjerèdèq:
Hambô nangkô handaq bămoekăsoeï padô Bă-
Alah bănamô di sikô; [gindô;
Moekăsoeï sangădjô dalam ăti;
Handaq mangambije dang Băgindô;
Bătoenangan Sinoe-Ilab;
Kamanăkan kandoeëng hambô.
Laloe bărăkatô dang Băgindô:
Ampoen sajô dèh Toeankoe;
Ikôlah djinijs părăsajan;
Hambô boekan kăpalang părăsajan.
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Demikijèn boeni katonjô:
Adôpoen kahandaq ăti hambô padô Băgindô;
Bolië djoeô handaqnjô.
Mandanga katô demikijèn;
Djadilah amoew dang Băgindô;
Laloe di djawè-melah tandô:
Săratô oewang săpoeloew réă;
Djadi bătoenangan anjôlai.
Soedahlah katô inggan itoe;
Oelaq-alainjô katô nantoen;
Ajam băkoekoewq, hari siang.
Soedahlah minoem dangan măkan:
Laloe bărădjalan dang Băgindô:
Săratô dangan hoeloebalang;
Moediëkan păsije pandjang nantoen:
Mandjalang Moearô-Soenoewe;
Hari lah tinggi anjôlai;
Pajah badan boekan kăpalang.
Sălamô lambè nan băkijèn;
Handaq mandjalang Karang-Auoewe;
Hari nan sadang tangah hari;
Sadang poen boentaq bajang-bajang;
Laloe băranti dang Băgindô;
Naiëq ka roemah Mădjô-Garang;
Mănanti hari tangah hari;
Laloe lah tidoewe dang Băgindô;
Lalòq săkădjab bămimpi;
Boekan kăpalang boeroewq mimpi;
Mimpi nan doewô si randjanô;
Datanglah niniëq kandoeëng sajô;
Mănagah si Marah-Ganti;
Dangakan-melah katô dènei:
Djekô tibô dalam negari Naré;
Djalanglah tampè Toean-Toekoe;
Mintalah doa di sanan;
Kăranô injô oerang nan poenjô negari Piaman;
Insa Allah taăllah, bolië pinta padô Allah.
Soedahlah katô tantang nantoen;
Laloe lah djagô anjôlai;
Di tariëq karijs poesakô niniëq kandoeëng;
Bălari toeroen kabawah;
Di pandang hari rimbang pătang;
Manô kalijèn sămonjô?
Laloe bărădjalan anjôlai;
Moediëkan păsije pandjang nantoen;
Mandjalang păsije Păriaman;
Mănampoew tampè Limau-Kăpé;
Tibô di batang aijië Manggoeëng;
Laloe ka roemah anaq kandoeëng;
Di dapăti bandoeëng ratòq dangan nangijs;
Laloe tăsiròq darah di dadô;
Laloelah naiëq anjôlai;
Kironjô anaq nan lah măti;
Anaq djo Tjăti-Nilam-Soeri.
Laloe bărăkatô dang Toeankoe:
Manô maq oetië katô sajô;
Dangakan ibarat sajô:
»Batoe băboeah djangan karang;
»Karang di bawah batoe poetië;
»Moelô băbauoewe djangan malang;
»Rătjoen mămaboewq dalam ăti." —
Katonjô Băgindô-Nan-Tjerèdèq.
Hari nan sadang tangah malam;
Laloe bărăkatô Nan-Tjerèdèq:
Djarè sămătô hambô ônaq;
Api săpoentoeëng hambô ônaq;
Ilang djo apô kan di ganti;
Laloe bărăkatô Rangkajô-Rădjô-Lawé;
Dangakan-melah dèh Băgindô:
»Inggaris tagah di laboew;
»Doedoewq bărăsikè tăpi djalan;
»Ibilijs djaän di pătoeboew;
»Tampè ka săsè-melah badan." —
Katô Rangkajô-Rădjô-Lawé;
Mămaq kandoeëng părampoeannjô.
Laloe bărăkatô dang Toeankoe:
Manôlah boejoeëng Nan-Pandapătan?
Pai mangali păkoeboeran;
Bădoewô djo Pa-Limô-Itam;
Săkarang kini nangkô.
Hari nan sadang tangah malam;

Digitized by Google

Hari itoe lai tarang pandjang;
Laloe bărădjalan hoeloebalang;
Handaq mangali păkoeboeran.
Bărăwari dang Toeankoe;
Manô maq oetië katô śajô;
Tôlonglah anaq oerang toe băsăki.
Pikiran sajô, hari mandjalang paraq siang;
Toeroenkan djoeô anaq kandoeëng:
Laloe bărădjalan ka păkoeboeran;
Sampai lah tibô anjôlai;
Di koeboewekan anaq kandoeëng;
Laloe mănangijs dang Toeankoe;
Bărăwari dang Băgindô;
Djadilah poelang sămonjô;
Tibô di roemah Nilam-Soeri;
Laloe bărăkatô dang Toeankoe:
Manô kalijèn sămonjô?
Kăkôq djăbătan soerang-soerang;
Tariëqlah bădije măsiïng-măsiïng;
Tariëqlah kadangan padang:
Kitô mălangkah anjôlai.
Laloe bărădjalan dang Băgindô;
Laloe ka păsije pandjang nantoen.
Sătolah tibô di păsije pandjang;
Laloe mămanggang Nan-Tjerèdèq;
Di panggang roemah Băgindô-Moelië;
Abijslah păsa toe săkoedoeëng;
Oerang tărăkădjoeï anjôlai;
Băkapătjahan oerang sămonjô;
Băgindô bărămaijen soeloew dangan gălah;
Maijen padang dangan bădije.
Laloelah oerang toe manggalé;
Laloe mangădja Pa-Limô-Itam;
Siapô nan laloe nangkô?
Adat manjambah padô Rădjô;
Poetoejs kăpalô, batang, lihije;
Tidaq manjambah padô Rădjô.
Laloe manjambah oerang manggalé:
Ampoen sajô dèh Toeankoe;
Ampoen băriboe kali ampoen.
Djekô di boenoew sajô ka măti;
Toeankoe djoeô kahilangan.
Abijslah roemah sămonjô;
Tinggălah păsa toe săkoedoeëng;
Olië di hoeni Nan-Tjerèdèq;
Tinggălah roemah Seti-Sainab;
Laloe di săsaq roemah nantoen;
Olië di hoeni Nan-Tjerèdèq;
Inggan Batang-Naré kadalam;
Inggan tampè Limau-Kăpé;
Djadilah angoejs sămonjô;
Olië dèh lăkoe Nan-Tjerèdèq.
Sampai săhari doewô hari;
Di koembalikan oerang sămonjô;
Djadilah poelang anjôlai;
Poelang ka roemah soerang-soerang:
Poelang Toeankoe-Sari-Oema;
Săratô Toeankoe-di-Manggoeëng:
Săratô panghoeloe nan doewô balé;
Dari [1]) negari Padang;
Di dapăti roemah lah abijs;
Olië di panggang Nan-Tjerèdèq;
Tidaq bolië di tampoew lai;
Kadalam negari Manggoeëng.
Bărăwari Toeankoe-Manggoeëng;
Djadilah diam di Piaman;
Tidaq bolië moediëq lai;
Olië Băgindô-Nan-Tjerèdèq.
Laloe bărăkatô Toeankoe-Manggoeëng:
Manôlah toean Pètô?
Pandang lăkoenjô Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari Toeankoe-Manggoeëng;
Laloe băkădjô Toeankoe-Manggoeëng;
Di pădapè rădjô Toedjoew-Kôtô;
Săratô panghoeloe moediëq Padang:
Răpèlah Rădjô dang Toeankoe;
Inggan Tandikè-Batoe-Kalang;
Inggan Riaq-Nan-Bădăboewe;
Moediëq inggan Goenoeëng-Mălintang;
Ilije răpèlah oerang sămonjô;
Olië dèh kădjô rădjô Manggoeëng;
Di tăboewe amé dangan piraq;
Răpèlah oerang sămonjô;
Handaq manjarang Nan-Tjerèdèq;
Hari itoe, hari sălăsa;
Oerang mălangkah anjôlai;
Laloe bărăsoraq oerang banjaq;
Moediëkan tampè Limau-Kăpé;
Lăpé di tampè Limau-Kăpé;
Handaq mandjalang batang Manggoeëng;
Oerang bărătamoe anjôlai.
Hari nan sadang tangah hari;
Gămălăta tangah padang Manggoeëng;
Bărapô lăpénjô bădije;
Baq boeni mărandang kătjang;
Baq apô boeninjô soraq;
Rasôkan tărăbaliëq boemi Allah;
Olië kăranô banjaq oemat;
Dèh lamô măsonjô parang;
Djadilah lari hoeloebalang Nan-Tjerèdèq;
Bărăpô oerang mangădjaï;
Bătoedjoew oerang nan bătăhan;
Adiëq kandoeëngnjô Nan-Tjerèdèq;
Nan bărănamô si Marah-Dajoe;
Djadi tăkoeroeëng ădiëq kandoeëng;
Laloe bărănang ka lauoeïtan;
Djadilah pajah ădiëq kandoeëng;
Di baow ombaq dangan angin;

[1]) In 't H.S. staat »di."

Djadilah sampai ka pâsije baroe;
Nan bâgâla Toeankoe-Nan-Moedô;
Pihaq kâpadô Nan-Tjerèdèq;
Lari kâdalam sâsaq roemah;
Bâtigô lari masoewq pari;
Pârâtamô si Pandapâtan;
Ka doewô Pa-Limô-Itam;
Ka tigô bâgindô Nan-Tjerèdèq;
Bârâpô oerang mangâdjaï;
Sâpârâti boejië di lauoeïtan;
Sâpârâti dauoen kajoe di rimbô;
Di koelilingïnjô Nan-Tjerèdèq;
Bârâpô lâpénjô bâdije;
Kadalam sâsaq Nan-Tjerèdèq;
Lindoeëng tjajô mantari.
Laloelah gâlaq si Goempani di darâtan;
Olië kâranô bâdije banjaq.
Bârâwari dang Toeankoe;
Laloe mânèmbaq anjôlai;
Kâneilah poelô Râdjô-Bârangan;
Oerang târâkoetjaq anjôlai;
Bârâwari dang Toeankoe;
Bâradô k'até roemah;
Tibôlah oerang sâkali lai;
Goemanta tangah padang Manggoeëng;
Olië kâranô oerang banjaq.
Laloelah lâpé toe bâdijenjô;
Kadalam sâsaq Nan-Tjerèdèq;
Toeroenlah poelô até roemah;
Laloe di ambije-melah bâdije;
Di panggang-panggang-melah toenam;
Laloe mânèmbaq Nan-Tjerèdèq;
Kâneilah âdiëq Râdjô-Manggoeëng;
Nan bârânamô si Marah-Lai:
Laloe bâpantoen Nan-Tjerèdèq:
»Lâpélah boeroeëng Rénô-Ali;
»Tabang nan doewô djo târâhan;
»Lâpélah boengkâ nan bâtali;
»Kâneilah anaq nan pilihan." —
Katô bâgindô Nan-Tjerèdèq;
Larilah oerang sâmonjô;
Bârâwari dang Toeankoe;
Laloelah naiëq anjôlai;
Sâratô dangan hoeloebalangnjô;
Laloe mânitah dang Toeankoe:
Manô âdiëq dèn Seti-Sainab?
Sâbanta sâkarang itoe;
Nâsi lah mâsaq dèh si Kambang;
Laloe bârâsandoewq anjôlai;
Laloe mâhèdang poeti Sainab;
Mâkanlah poelô Nan-Tjerèdèq;
Sâratô dangan hoeloebalangnjô;
Lah soedah minoem dangan mâkan;
Sâmantarô mâkan sirië;
Laloe manjambah si Pandapâtan;
Sambah tjarô mâlajoe:
»Lah tantang moearô soesah;
»Lâpékan râki ka baroewkan;
»Lah sanang âti nan roesoew;
»Lâpé nan dari pâsâkitan." —
Mandanga katô demikijèn;
Laloe bârâkatô Seti-Sainab;
Dangakan-melah dèh Toeankoe:
»Mandâki boeki sambiloean;
»Mâmoetoejs di lalah banang haroe;
»Mantji sâékoewe gadô sâratoejs;
»Allah taâllah mâmâliharôkan." —
Oewai katonjô toean Seti;
Bârâwari dang Toeankoe;
Mâkanlah poelô hoeloebalang sâmonjô;
Mâkan sirië anjôlai.
Satoe lah soedah mâkan sirië;
Laloe bâpantoen dang Bâgindô;
Dangakan-melah dèh kalijèn:
»Sarang tampoeroeëng dèn taq mandi;
»Kò koenoen ka tamboe tangan;
»Sarang tâkoeroeëng dèn taq mâti;
»Kò koenoen tangah âlaman." —
Katonjô garan dang Bâgindô;
Hari itoe, hari sâlâsa;
Hari lah laroeï rimbang pâtang;
Pâtang bâdjawè dangan sandjô;
Sandjô bâdjawè dangan malam;
Ajam bârâkoekoewq, hari siang;
Mandanga Toeankoe Limô-Kòtô;
Ajah kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Tibôlah poelô ajah kandoeëng;
Sâratô dangan hoeloebalangnjô nan banjaq;
Bâbârapô poelô banjaq oerang;
Sâratoejs sambilan poeloew;
Itoe hoeloebalang dang Toeankoe;
Ajah kandoeëng si Marah-Ganti.
Laloe mânitah dang Toeankoe:
Manô naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq?
Dangakan ônaq, tidaq dèn âsô ka baq nangkô;
Tidaq dèn danga doe âti;
Kâranô lai bâpâpan-pâpan;
Hai ang boejoeëng, katô Toeankoe Limô-Kòtô;
Bârâwari dang Bâgindô;
Laloe mandjawab Nan-Tjerèdèq:
Ampoenlah sajô ajah kandoeëng;
Ampoen bâriboe kali ampoen;
»Djekò târâkaoeï didalam pâdi;
»Banjaq bâbang ka soemoewe Malim taman;
»Boekan dèh sajô takoeï mâti;
»Dèh oemoewe lai pandjang djoeô." —
Katonjô bâgindô Nan-Tjerèdèq;
Ampoenlah sajô ajah kandoeëng;
Bârâtâpoewq alam Toedjoew-Kòtô;
Inggan Tandikè-Batoe-Kalang;

Răpè Piaman sămonjô;
Inggan Riaq-Bădăboewe moediëq;
Inggan Si-Kitjaq-Batoe-Mandi;
Răpèlah oerang sămonjô;
Dangakan-melah ajah kandoeëng;
Sampailah katô oerang toewô:
»Tjăranô anaq oerang Bajang;
»Di baow oerang di Mălăkô.
»Barang di manô lawan datang;
»Allah djo nabi mămălibarô." —
Katô băgindô Nan-Tjerèdèq
Laloe bărăkatô dang Toeankoe;
Manô naq kandoeëng katô dènei:
Pari djoeôlah roemah nangkô:
Djekô njô datang lawan manjarang;
Antah di manô lawan datang;
Bărăwari dang Toeankoe:
Laloe mămari oerang banjaq;
Soedahlah roemah toe tăpari;
Handaq mandjoenga anjôlai;
Lah soedah poelô tădjoenga:
Laloe bărăkatô ajah kandoeëng:
Manô naq kandoeëng katô sajô;
Sampai baq katô oerang toewô:
»Băgălah tagah băbarijs;
»Tagah bărătoengkè batang pandan;
»Soenggoew baq nangkô tinggi pari;
»Soeroeï kăpadô băhăgian." —
Katonjô garan dang Toeankoe.
Laloe bărăkatô ajah kandoeëng;
Dangakan-melah anaq kandoeëng:
»Poetjoewq si taraq lămah-lămah;
»Toemboew di padang langgi-langgi:
»Alah baq nangkô tinggi roemah;
»Namoen di măsoeï sampai djoeô." —
Katonjô garan dang Toeankoe.
Dèh lamô băkălamôan;
Oerang nan banjaq anaq boeah;
Ijôlah rădjô Limô-Kôtô;
Sampai săhari doewô hari;
Sampai săboelan doewô boelan;
Oerang lai di sanan;
Déh lamô băkălamôan;
Datang kiriman dari sanan;
Ijôlah păkajan satoe salin;
Badjoe lakan, săroeban, săpoe tangan, dèta
Toenangan padô Nan-Tjerèdèq; [batiëq;
Bărăwari kiriman oerang dari Padang:
Săratô oerang Limô-Poeloew;
Ijôlah păkirim toenangan Nan-Tjerèdèq;
Dang Toeankoe datang tôlongan dari Padang;
Ijôlah dari padô anaq oerang Ătjé;
Săratô rĕă toedjoew poeloew;
Tôlongan ka Padang;
Băbărăpô oewang dangan pădi;
Tôlongan bitjarô dangan boedi.
Dèh lamô băkălamôan;
Djadi mănitah ajah kandoeëng;
Padô băgindô Nan-Tjerèdèq;
Manô naq kandoeëng katô dènei:
Pihaq kăpadô oerang nan lari:
Poelangkan ŏnaq kandoeëng;
Maq bolië di hoekoem dăhoeloe;
Katonjô garan dang Toeankoe;
Alah mănitah dang Băgindô;
Padô ajah kandoeëng: Ampoen sajô ajah
kandoeëng;
Ampoen băriboe kali ampoen;
Djekò băïtoe katô ădiëq:
Djadi maloem-melah dèh sajô;
Katonjô garan Nan-Tjerèdèq.
Dèh lamô masô di sanan;
Djadilah poelang oerang sămonjô;
Dèh ăkă batoewe, bitjarô baiëq;
Hoekoemnjô dalam negari;
Laloe bărăkatô ajah kandoeëng;
Bolië dèn tjoerai, dèn păpăkan;
Ijô păhoekoem oerang dalam negari;
Hoekoem nan djadi di păkai;
Hoekoem nan toedjoew părăkarô;
Baq apô păkai, rădjô laijen hoekoemnjô;
Panghoeloe laijen hoekoemnjô;
Saidaga [1]) laijen hoekoemnjô;
Djoearô laijen hoekoemnjô;
Adôpoen panghoeloe: koesoeï manjălăsaikan.
Adôpoen hoekoemnjô siadaga [1]):
Katonjô awal, awal djoeô.
Katonjô ăkije, ăkije djoeô.
Adôpoen hoekoem adat:
Mantjari moesië djo bandiïng.
Adôpoen părătéh, hoekoem nan batoewe padô
Bolië di baow ilije djo moediëq; [ăti;
Bolië di baow kiri kanan;
Bolië di sonsong, bolië di galah;
Adôpoen hoekoem hoeloebalang:
Hoekoem nan doewô si randjanô.
Adôpoen hoekoem kitab:
Bolië tantoe păsalnjô.
Laloe mănitah dang Băgindô;
Ampoen sajô ajah kandoeëng;
Ampoen băriboe kali ampoen;
Hoekoem lah soenggoew di ădjakan;
Pihaq poesăkô djo limbagô;
Ădjakan-melah ajah kandoeëng;
Olië maq tantoe di pagangkan.
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Manô naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Dangakan-melah ŏnaq kandoeëng:

---

[1]) Gewoonlijk »soedaga".

Digitized by Google

Tantang poesăkô djo limbagô;
Adôpoen poesăkô tărăgèlang-gèlang di langi;
Tărăpoeëng-ăpoeëng di lauoeïtan:
Băsoerië baq si pasin;
Băbauoen-bauoen baq ambătjang;
Tădôrong djădjaq mănoeroen:
Tătoekiëq djădjaq mandăki;
Ajam itam tabangnjô malam;
Tabangnjô băkălam-kălam;
Tali idjoewq pandjangnjô [1]) tandoewq:
Inggôq di até kajoe boengkoewq:
Adôpoen limbagô panghoeloe:
Bărătali bolië di iri;
Bătangkai bolië di djindjiïng;
Băsoeloew matô mantari;
Băgălanggang matô nan banjaq;
Tărisiëq tăbajang, tălalah tăkădja;
Tătandô tăbéti:
Ajam poetië tabangnjô siang;
Tali bănang pandjangnjô [1]) toelang;
Inggôq di rantiïng doelang-doelang;
Ijô limbagô anaq kandoeëng;
Laloe manitah dang Toeankoe;
Bărăwari Nan-Tjerèdèq:
Laloe bărăkatô anjôlai;
Ampoen sajô ajah kandoeëng:
Ampoen băriboe kali ampoen:
Pihaq poesăkô djo limbagô;
Tjoeraikan-melah ajah kandoeëng;
Tantangan adat djo maq adoeij;
Tjoeraikan-melah padô sajô;
Bărăwari dang Băgindô;
Dangakan-melah anaq kandoeëng;
Bolië dèn tjoerai, dèn păpakan;
Dangakan-melah baiëq-baiëq;
Adat nan di păkai, adat nan tigô părăkarô;
Părătamô adat jang săbănanjô;
Ka doewô adat jang tăradat;
Ka tigô adat.
Adôpoen adat nan săbănanjô;
Tidaq lăpoewq dèh oedjan;
Tidaq lăkang dèh păné;
Adôpoen bolië mămăkai adat jang săbănanjô nan răpè;
Adôpoen nan tăradat bolië kitô băli;
Adôpoen adat jang di adatkan;
Adôpoen tăradat bolië kitô boeang;
Abijs-abijs dangan sambah;
Lăpoewq dèh oedjan, lăkang dèh păné.
Bărăwari dang Băgindô;
Alah mănitah Nan-Tjerèdèq;

[1]) Dit moet waarschijnlijk »tambangnjô" zijn, d. i. de pen die in den grond wordt gestoken en waardoor het touw gaat, waaraan een geit of karbouw vastgemaakt wordt.

Dangakan-melah ajah kandoeëng;
Adat lah soedah di tjoeraikan;
Baq apô poelô tanggonjô adat;
Katonjô djoeô Nan-Tjerèdèq:
Dangakan băna anaq kandoeëng;
Pihaq di dalam alè gadang;
Adat bărădiri sămonjô;
Adat rădjô, limbagô panghoeloe;
Băïtoe adat hoeloebalang;
Di isi adat nan răpè;
Baq apô tanggonjô adat?
Baq apô adat rădjô?
Baq apô adat panghoeloe?
Baq apô adat anaq baiëq?
Adôpoen tanggonjô anaq baiëq tigô părăkarô:
Părătamô anaq baiëq jang săbănanjô;
Ka doewô pilihan, anaq-anaq baiëq;
Adôpoen anaq baiëq jang săbănanjô:
Tauoenjô di lahije dangan batin;
Samôkan djo rădjô adatnjô;
Tidaq abijs adatnjô; samô-samô dangan rădjô.
Dangakan-melah anaq kandoeëng;
Adôpoen di dalam alè gadang;
Doedoewq rădjô, doedoewq panghoeloe, doedoewq anaq baiëq;
Băïtoe mangarang adat;
Bărăwari dang Toeankoe;
Oelaq-alainjô katô nantoen.
Dèh lamô băkălamôan;
Manggălanggang rădjô Toedjoew-Kôtô;
Gălanggang mantjari toenangan;
Laloe mandjalang Nan-Tjerèdèq;
Ka negari Toedjoew-Kôtô;
Laloe bărăkatô dang Băgindô:
Manôlah kalijèn sămonjô?
Sajô handaq bădjalan ka gălanggang;
Ka Toedjoew-Kôtô;
Mari kalijèn sămonjô;
Kitô mălangkah anjôlai:
Bărapô banjaqnjô pai;
Sampailah tangah tigô poeloew;
Dèh lamô lambè di djalan;
Ampijelah tibô di gălanggang;
Baroelah tibô di gălanggang;
Bădije bărădatoejs masô itoe;
Bărăwari oerang banjaq;
Djadi tărătjangang anjôlai;
Manjambah oerang sămonjô:
Padô băgindô Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari Rădjô-Djănang;
Di ambije sirië di tjăranô;
Djadi di tătiïng anjôlai;
Sirië tălătaq, sambah tibô;
Dèh sambah tjarô mălajoe;
Ilijekan sawah di ilije moediëkan;

Digitized by Google

Sawah di Aroe kô banjaq;
Siriē di bali sadô nangkô;
Dalam tjăranô Păriaman djoeô.
Kambang lah măti naq oerang Danau;
Măkan siriē sărătô pinang;
Sărătô dangan timbăkau;
Katonjô Rădjô-Djănang.
Lah soedah mămăkan siriē;
Tagah băgindô Nan-Tjerèdèq;
Tagahlah oerang sămonjô;
Boekan kăpalang rami saboeëng;
Tikam mănikam oedjoeëng séroeëng;
Tjamoewq mantjamoewq oedjoeëng dèta;
Siriē mandjadi saròq balai;
Pinang mandjadi boeah tondéh;
Bădantjiïng-dantjiïng boeni kèpèng;
Dèh réă bădarai-darai;
Boeninjô ringgi bădarai-darai;
Bărăwari dang Toeankoe;
Di lihè kèpèng tigô réă;
Tidaq boliē naiëq gălanggang;
Laloe mănitah dang Băgindô;
Manô kalijèn sămonjô?
Dangakan-melah katô sajô:
»Hari boeroewq, hari rang maliïng;
»Tidaq boliē măningkè djandjang.
»Kami boeroewq tăboewang samiïng;
»Tidaq boliē naiëq gălanggang." —
Katonjô garan dang Băgindô:
Djadilah maloe Nan-Tjerèdèq;
Di boelang ajam nan kinantan;
Bălawan ajam Rangkajô-Băsa di soengei Sariëq;
Soedahlah ajam tărăboelang;
Handaq băhoedjô anjôlai;
Bărăwari dang Băgindô;
Di tampin taroew sămonjô;
Laloe di hoedjô anjôlai;
Săkali băramboeëng naiëq;
Săkali băramboeëng toeroen;
Mătilah ajam Rangkajô-Băsa;
Djadilah manang Nan-Tjerèdèq;
Hari lah laroeï rimbang pătang;
Bărăwari dang Băgindô;
Handaq bărădjalan anjôlai.
Dèh lamô lambè di djalan;
Tibô di dalam negari Naré;
Diri tibô, hari lah malam;
Siriē tălătaq, sambah tibô;
Laloe manjambah Soetan-Sangi;
Ampoen sajô dèh Toeankoe;
Lai ka manang săhari nangkô;
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Dangakan-melah ŏnaq kandoeëng;
Boliē bălandjôkan di balai;
Katô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Hari lah laroeï anjôlai;
Ajam bărăkoekoewq, hari siang.
Bărăwari Nan-Tjerèdèq;
Handaq bărădjalan anjôlai;
Laloe mănitah ajah kandoeëng;
Manô naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Dangakan-melah ŏnaq kandoeëng;
Djekò pai anaq ka gălanggang;
Djekò bărăsoeô silang sălisiē;
Bărăsoeô bantah djo kălai;
Silang nan djaän di ari-ari;
Bărăsoeô djaän di hindăkan;
Pagang pitaroew ŏnaq kandoeëng;
Bărăwari dang Băgindô;
Laloe mămăkai anjôlai;
Di păkai săgalô koeniïng;
Laloe mănitah ajah kandoeëng;
Tidaqlah manijs di matô dèn;
Di păkai săgalô itam;
Laloe mănitah ajah kandoeëng;
Tidaqlah manijs di matô dèn;
Di păkai săgalô idjau;
Băbadjoe koeniïng koemăritjau;
Bădèta itam băkarang;
Sărawă pandjang măningkè [1]);
Lăkèlah poelô ikè pinggang;
Laloelah soedah dang mămăkai;
Laloe bărădjalan dang Toeankoe;
Sărătô dangan hoeloebalang;
Moediëkan Padang-Tăbiïng-Manggoeëng;
Lăpélah poelô dari sanan;
Handaq mandjalang Soengei-Aijiē;
Lăpé nan dari Soengei-Aijiē;
Mănampoew si Kăpaq-Sangka-Poejoew;
Lăpé nan dari Sangka-Poejoew;
Handaq mandjalang Koeni-Tamoe;
Lăpé nan dari toe di sanan;
Handaq mandjalang Karan-Panai;
Lăpé nan dari Karan-Panai;
Handaq mandjalang Kampoeëng-Soerau.
Dèh lamô masô di djalan;
Djadilah tibô anjôlai;
Tărătjangang oerang tangah balai;
Hari nan sadang tangah hari;
Laloe săkali ka até gălanggang;
Mambări salam oerang sămonjô;
Padô băgindô Nan-Tjerèdèq;
Laloe mănitah Nan-Tjerèdèq;
Manôlah boejoeëng Pandapătan;
Tariëqlah ajam nan bangké toe;
Kitô măsoewqan anjôlai;
Laloe bălari anjôlai;
Di ambije ajam tărăpauoeï;

[1]) In het handschrift staat »mănitah.'

Djadi di baow ka até gălanggang;
Laloe măsoewq-melah ajam;
Tărăboelang ajam Nan-Tjerèdèq;
Bălawan ajam Rădjô-Bărangan;
Lah soedah ajam toe tărăboelang;
Handaq măhoedjô anjôlai;
Taroew bărătampin sămonjô;
Laloe di hoedjô anjlôai;
Săkali bărамboeëng naiëq;
Săkali băramboeëng toeroen;
Mătilah ajam Nan-Tjerèdèq;
Djadilah manang Rădjô-Bărangan;
Pihaq kăpadô Nan-Tjerèdèq;
Laloe lah toeroen até gălanggang;
Djadilah naiëq ka até roemah;
Laloe băradòq dang Toeankoe;
Bărăkampoeëng anaq randô gadijs;
Sărato seti-sidang-toean;
Djadilah ka tăpi sămonjô;
Ijô di até roemah gadang;
Bărăwari dang Toeankoe;
Demikijèn boeni pantoennjô:
»Sarat nabi măbinô-hinô;
»Dapè oerang Mălăkô;
»Kănali poeti amaq djinaq;
»Haròq mangăti-ngăti matô." —
Mandjawab Kambang-Bandarô;
Dangakan-melah dèh toeankoe:
»Săkin păranggi rang lădoeëngkan;
»Di baroew pandan talang djaow:
»Lăkoe djo boedi pădjalankan;
»Băitoe oerang băbitjarô." —
Katonjô si Kambang-Bandarô:
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe lah toeroen anjôlai:
Laloe săkali ka gălanggang;
Bărăwari dang Băgindô;
Dèh lamô masô di sanan;
Bangijslah Rădjô Toedjoew-Kòtô;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Kăranô lăkoenjô djoeô;
Laloe mănitah Rădjô Toedjoew-Kòtô:
Laloe di soeroew hoeloebalang;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Djadi bărădjalan Nan-Tjerèdèq;
Laloe mălangkah dang Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Ilijekan padang Kampoeëng-Soerau;
Mandjalang negari Naré;
Diri tibô, hari poen malam;
Laloe tărăpăsang-melah dăma;
Laloe mănitah Seti-Sainab;
Ampoen sajô dèh toeankoe;
Ampoen băriboe kali ampoen;
Lai ka manang dang Toeankoe:
Tătăkalô masô ka gălanggang?
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Manô ădiëq dèn Seti-Sainab;
Dangakan-melah ădiëq kandoeëng sămonjô;
Sajô di gălanggang alah sădjô dang di sanan;
Katô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari dang Toeankoe;
Dèh lamô băkălamôan;
Sampailah poelô toedjoew hari;
Tibôlah oerang di Oelăkan;
Handaq mandjăpoeï dang Toeankoe;
Handaq săroemah anjôlai;
Bărăwari ajah kandoeëngnjô Nan-Tjerèdèq;
Djekò pai anaq băroemah;
Pagang pitaroew anaq kandoeëng;
Adôpoen adat bălaijen-laijen;
Ăsiïng padang, ăsiïng bilalang;
Ăsiïng loeboewq, ăsiïng ikannjô.
Adôpoen adat bălaijen-laijen;
Djaän toe maloe bărătanjô;
Katonjô djoeô boendô kandoeëng.
Bărăwari Nan-Tjerèdèq;
Laloe mămăkai dang Toeankoe;
Di păkai biloedoe gandoen;
Laloe bărăkatô boendô kandoeëng;
Manô naq kandoeëng katô dènei;
Tidaqlah èlòq di matô dèn;
Katonjô poelô boendô kandoeëng.
Bărăwari Nan-Tjerèdèq;
Handaq bărădjalan anjôlai;
Laloe mănoekéh hoeloebalang;
Laloe mănitah boendô kandoeëng;
Adôpoen toengkătan ampè părăkarô;
Părătamô toengkătan hoeloebalang;
Ijôlah pădang nan săhalai;
Ka doewô toengkătan panghoeloe;
Ijôlah tjitjin nan săbantoewq;
Ka tigô toengkătan anaq baiëq;
Ijôlah karijs nan săhalai;
Ka ampè toengkătan oerang banjaq;
Ijôlah kèpèng nan săkoepang;
Băitoe djoeô nan poesăkô
Tantoelah itoe sămonjô;
Moengkô bărădjalan Nan-Tjerèdèq;
Săratô oerang nan mandjăpoeï;
Laloe bărăkatô dang Toeankoe;
Manô kaq ădjô katô sajô;
Ka manô kitô ka laloe?
Adôpoen păsa Păriaman;
Tidaq bolië kitô tampoew lai;
Katô băgindô Nan-Tjerèdèq;
Djekò băitoe katô băgindô;
Ka Toedjoew-Kòtô kitô laloe;
Katonjô oerang nan mandjăpoeï;
Laloe mănoeroeï Nan-Tjerèdèq.
Dèh lamô masô di djalan;

Ampijelah tibô anjôlai;
Diri tibô, hari poen malam;
Lah laloe tărăpăsang dăma;
Laloe bărăkatô boendô kandoeëng;
Baq apô ڠور مراه فون لاى [1]) marăpoelai;
Laloe bărăkatô boendô kandoeëng;
Dangakan-melah injiëq hambô;
Adôpoen tagoewe ampè părăkarô;
Djekô rădjô laijen tagoewenjô:
Nărăpè laijen tagoewenjô;
Panghoeloe laijen tagoewenjô;
Anaq baiëq laijen tagoewenjô;
Adôpoen tagoewe rădjô;
Dangakan-melah dèh ătjiëq.
»Soengei-sirah djo Karan-pănai;
»Bărangan djo Păriaman;
»Datang baiëq marăpoelai;
»Datang sărătô oerang dangan." —
Băïtoe mănagoewe rădjô-rădjô;
Dangakan-melah ătjiëq hambô;
Adôpoen mănagoewe anaq baiëq.
»Soengei-sirah djo Karan-pănai;
»Băpătang tantang pinang banjaq;
»Datang baiëq marăpoelai;
»Kami datang sărătô oerang banjaq." —
Dangakan săboeah lai:
»Di răpè-răpè batang tărantang;
»Batang kătoeka mandjărami;
»Răpè-răpè toean nan datang;
»Soekôlah kami nan mănanti." —
Katonjô ătjiëq nan mănagoewe;
Hari itoe pătang kamijs, malam djoemahat;
Naiëq nobat dang Toeankoe;
Dèh lamô masô băralè;
Sampailah hari tigô hari;
Djadilah sampai koetikonjô.
Handaq mandjalang anjôlai;
Ijô ka roemah mintoewonjô:
Laloe bărădjalan anjôlai;
Săratô djo oerang banjaq;
Moediëkan păsije pandjang nantoen;
Lah tibô di Păriaman;
Săratô dangan oerang banjaq;
Băbărapô anaq moedô-moedô;
Săratô djolang djo bidoewan;
Tibôlah dalam Piaman;
Djadi mălènggang Nan-Tjerèdèq;
Băgaikan poetoejs kajoe anaq;
Pihaq kăpadô Nan-Tjerèdèq;
Sampailah poelô baq namonjô;

[1]) Zoo staat in het handschrift. Wat ڠور beteekent weet ik niet. De drie volgende woorden houd ik voor een verkeerde schrijfwijze van marăpoelai, dat bruidegom beteekent.

Tangan lamah, batang handjôlai;
Bărăwari Băgindô-Moelië;
Mărantaq măhantaq tanah;
Tagah măhèrèng tăpi djalan.
Dèh lamô băkălamôan;
Tibô di dalam negari Naré;
Sampailah poelô doewô hari;
Djadi koembali ka Oelăkan;
Dèh lamô masô di sanan;
Sampai săboelan doewô boelan;
Mătilah rădjô Toedjoew-Kôtô;
Ajah kandoeëngnjô Nan-Tjerèdèq;
Tibôlah oerang măhimbaukan.
Bărăwari Nan-Tjerèdèq;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Kăpadô ajah kandoeëngnjô;
Dèh lamô masô dèh nantoen;
Djadi tăkoeboewe anjôlai;
Sampailah doewô kali toedjoew;
Adôpoen rădjô Limô-Kôtô;
Tidaqnjô gadang băpoesăkô;
Anjôlah gadang bărahi . . . . .[1])
Adôpoen anaq baiëq nan bărătoedjoew;
Patoeïlah gadang sămonjô;
Édaran kăpadô anaq baiëq;
Adôpoen băgindô Nan-Tjerèdèq;
Di gadangkan Băgindô-Kajô;
Djadi di tôlong băgindô băbitjarô;
Djadi bărălawan anaq baiëq nan bărătoedjoew;
Laloe kăpadô si Goempani;
Djadi maäloem di Goempani;
Bărăwari si Goempani;
Laloe moediëq ka Limô-Kôtô;
Săratô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Handaq mandjăpoeï anaq baiëq;
Kadalam negari Limô-Kôtô;
Hari nan sadang tangah malam;
Săratô anaq sărădadoe;
Hari mandjalang paraq siang;
Timoewe boengké, hari poen siang;
Tibô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Săratô anaq sărădadoe;
Oerang tărăkadjoeï anjôlai;
Dapè părampoean toe bătoedjoew;
Laloe di baow Nan-Tjerèdèq;
Săratô anaq sărădadoe;
Kadalam negari Naré;
Tibô di dalam negari Naré;
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Manô djoeroetoelijs Si Kăliboewq?
Anaq Rangkajô-Lipè-Mabang;
Djoendjoeëng toeankoe bandarô;
Laloe manjoerè djoeroetoelijs;

[1]) براهيدااو staat in het handschrift.

Digitized by Google

Di karang soerè toe săpoetjoewq;
Kitô kirim kăpadô anaq baiëq;
Amaqnjô datang toe kamari;
Băitoe katô kan di karang;
Djekô lai mauoe Nan-Tjerèdèq padô si Goempani;
Boliё lah lăpé părampoean;
Boliё lah laloe ka toedjoewnjô;
Kadalam negari Limô-Kòtô;
Itoelah katô nan ka di karang;
Katô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq.
Bărăwari djoeroetoelijs;
Di tariëq daäwat dan kărăté;
Di ambije pinsije di kăpalô;
Laloe mangarang anjôlai;
Sătôlah soedah mangarang;
Laloe di răkam-melah soerè;
Baroelah soedahnjô mărăkam:
Di bărikan padô Nan-Tjerèdèq:
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe di kirim-melah soerè sămonjô:
Padô anaq baiëq nan bărătoedjoew;
Sampai săhari doewô hari;
Sampai săboelan doewô boelan;
Tibôlah poelô anaq baiëq nan bătoedjoew;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq:
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe mălangkah ka Păriaman;
Săratô dangan anaq baiëq;
Laloe săkali ka até gadoeëng Păriaman;
Djadi tărăpăsoeëng anaq baiëq:
Oliё dèh lăkoe Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari dang Toeankoe;
Djadilah gadang Băgindô-Kajô:
Sampai bărangkè Băgindô-Kajô;
Oliё dèh lăkoe Nan-Tjerèdèq;
Sampailah gadang Nan-Tjerèdèq;
Loeroejslah tagah Nan-Tjerèdèq;
Singgoeëng manjinggoeëng bitjaronjô;
Oliё tjoetjoeran rădjô Limô-Kòtô;
Tantangan kăpadô anaq baiëq;
Djadilah ilang ka toedjoewnjô;
Ilangnjô itoe ka Bătawi;
Săkarang kini tidaq poelang;
Oliё dèh lăkoe Nan-Tjerèdèq;
Itoelah moelô parang anaq baiëq.
Dèh lamô băkălamôan;
Kăba băraliё toe sădiki:
Handaq băralè sinoen djo băgălanggang;
Oerang Ampè-Angkè:
Băgindô-Katib dalam negari Ampè-Angkè;
Laloe mămanggije Băgindô-Katib:
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe di himbau hoeloebalang;
Handaq mandjalang dang Toeankoe;
Mandanga gălanggang Băgindô-Katib;
Dalam negari Ampè-Angkè;
Djadilah datang hoeloebalang;
Laloe mănitah hoeloebalang;
Ampoen kami dèh toeankoe;
Apôkah titah dang Toeankoe?
Alah mănitah dang Toeankoe;
Manô kalijèn sămonjô;
Dangakan-melah dèh kalijèn;
Sajô naq pai ka gălanggang;
Kadalam negari Ampè-Angkè;
Sajô naq pai toe ka sanan;
Katonjô poelô dang Toeankoe;
Alah mănitah hoeloebalang;
Ampoen sajô dèh toeankoe;
Apôkah titah dang Toeankoe?
Tidaqlah hoekoem mănoekari;
Katonjô poelô hoeloebalang:
Bărăwari dang Toeankoe;
Handaq bărădjalan anjôlai;
Laloe mămăkai dang Toeankoe;
Lăkè păkajan săgalô itam;
Laloe mănitah boendô kandoeëng;
Tidaqlah èlòq di matô dèn;
Băgai gagaq tărăbang săkawan;
Di loeloejs poelô păkajan toe;
Di păkai săgalô mérah;
Laloe bărăkatô boendô kandoeëng;
Ma naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Tidaqlah èlòq di matô dèn;
Baq tjandô simpai dalam rimbô;
Katonjô poelô boendô kandoeëng;
Moengkô di păkai wărănô koeniïng;
Laloe mănitah boendô kandoeëng;
Dangakan-melah ŏnaq kandoeëng:
Pihaq kăpadô păkajan toe;
Tidaqlah manijs di matô dèn:
»Ampè-Angkè kăsoewe bărăbantang;
»Timbăkau katoewe dalam pădi;
»Păbilô toeankoe dari rantau;
»Moengkô kini sampai kamari." —
Katonjô Băgindô-Katib;
Mandanga katô demikijèn;
Laloe bărăkatô dang Toeankoe;
Dangakan-melah dèh toeankoe:
»Batang timbăkau rang Koeantan;
»Di ambije di dalam pădi;
»Kalămari dari rantau;
»Sămalam sajô di djalan." —
Katô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Sătôlah soedah măkan siriё;
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Ijô kăpadô Băgindô-Katib;
Sajô naq pai ka gălanggang;
Mălihè oerang manjaboeëng;

Digitized by Google

Laloe lah toeroen dang Toeankoe;
Laloe săkali ka gălanggang nan bărătirai;
Laloe manjaboeëng dang Toeankoe;
Laloe di tariëq-melah ajam;
Bărălawan ajam Băgindô-Katib;
Ajam tărăboelang anjôlai;
Handaq bărătampin-melah taroew:
Boeninjô réă bădarai-darai;
Roepiah bărădarau-darau;
Dagangan bărătamboen-tamboen;
Taroew bărătampin anjôlai;
Di até médja gălanggang toe;
Pihaq kăpadô Nan-Tjerèdèq;
Taroew di timbang djo negari;
Tidaq taroewnjô bărăbilang-bilang;
Réă, roepiah taq bărătantoe:
Soedahlah taroew bărătampin:
Handaq băhoedjô anjôlai;
Laloe di hoedjô-melah ajam;
Nan săkali bărámboeëng naiëq;
Săkali bărámboeëng toeroen:
Kănailah ajam Băgindô-Katib;
Tidaq bolië mănikam lai;
Djadilah manang Nan-Tjerèdèq;
Laloe di boeka-melah péti:
Băïsi doewô poeloew réă;
Djadi tărătjangang dang Toeankoe;
Di pandang taroew Nan-Tjerèdèq:
Tidaq lai tantoe lai réănjô:
Laloe bărăkatô dang Toeankoe;
Kăpadô Băgindô-Katib;
Băăpô sădiki taroew Băgindô-Katib?
Bărăwari Băgindô-Katib:
Nanti dăhoeloe dèh toeankoe;
Bolië naq sajô pătènggangkan;
Bări djandji hambô dèh toeankoe;
Hari nan tigô hari nangkô:
Bărăwari Băgindô-Katib;
Laloe di soeroew hoeloebalang;
Kadalam negari Ampè-Angkè:
Măminta oewang sărikè;
Săboeah roemah dalam negari Ampè-Angkè;
Di hioewe oerang sămonjô;
Sărikè satoe kăpalô;
Djadilah datang Băgindô-Katib;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Bărăwari dang Toeankoe;
Dèh lamô masô di gălanggang;
Sampai săhari doewô hari;
Djadilah manang Nan-Tjerèdèq;
Djadilah maloe Băgindô-Katib;
Olië Toeankoe-Nan-Tjerèdèq:
Pihaq kăpadô Băgindô-Katib;
Tidaq tărătanggoeëng kamaloean;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;

Di răpèkan oerang Ampè-Angkè;
Lăki-lăki părampoean;
Săgalô anaq moedô-moedô;
Săratô anaq randô gadijs;
Săratô dangan sidang-toean;
Săratô djôlang djo bidoewan;
Laloe di angkè dang Toeankoe;
Săratô gandang dan mômongan;
Săratô soraq dangan sorai;
Ka tangah padang lawé nantoen:
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe bărăgandang anjôlai;
Dalam koelamboe kaijen poetië;
Rasôkan tărăbaliëq boemi Allah;
Olië kărană banjaq oerang;
Baq boeni adòq tawang-tawang;
Baq boeni sădam djo sangkadoe;
Boeni gălaq bărădarai-darai;
Boeni pantoen bărăbalé-balé;
Boeni gandang bărătaloen-taloen;
Măăngkè Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Pănimbang kasalahan padô Toeankoe-Nan-[Tjerèdèq;
Ijô kasalahan Băgindô-Katib;
Namoen săhari-hari itoe;
Tidaqlah apô kădjonjô;
Măharaq-haraq dang Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Pihaq kăpadô hoeloebalang Nan-Tjerèdèq;
Ijôlah gălaq-gălaq sanjoem;
Bărăwari Băgindô-Katib;
Dangakan-melah dèh toeankoe
»Bajam di bălah oerang Koerai;
»Di baow anaq oerang Naré;
»Ajam alah, gălanggang oesai;
»Tidaq bolië mănoentoeï balé." —
Katonjô djoeô Băgindô-Katib;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Sătôlah soedah di haraq oerang;
Bărăwari dang Toeankoe;
Laloe bărăkatô anjôlai;
Kăpadô Băgindô-Katib;
Sajô naq poelang anjôlai;
Ijô kadalam negari Naré;
Laloe bărăkatô Băgindô-Katib:
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Djekô băïtoe katô băgindô;
Sajô mălăpé anjôlai;
Katonjô djoeô Băgindô-Katib;
Laloe mălangkah anjôlai;
Bărăwari dang Toeankoe;
Bădije bădatoejs anjôlai;
Dèh lamô masô di djalan;
Tibô di tantang kătăpiïng gadang;
Laloe băpantoen Nan-Tjerèdèq;
Dangakan-melah dèh kalijèn:
»Kami mandapè kăbè pinggang;

»Djèlô-bărădjèlô dalam pădi;
»Kami mandapè basô oerang;
»Dapè dèh kami dalam ăti." —
Katonjô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Gălaq bădarai doebalangnjô;
Bărăwari dang Toeankoe;
Dèh lamô masô di djalan;
Ampije lah tibô anjôlai;
Diri tibô, hari nan sadang tangah hari;
Sadang nan boentaq bajang-bajang;
Sadang nan litaq-litaq alang;
Sadang langang oerang di kampoeëng;
Sadang rami oerang di păkan;
Tibô di dalam negari Naré;
Laloe lah naiëq dang Toeankoe;
Dèh lamô masô di roemah;
Sampai săhari doewô hari;
Sampai săboelan doewô boelan;
Pihaq kăpadô dang Toeankoe;
Adôlah hoekoemnjô dalam negari;
Bărăwari dang Toeankoe;
Dèh lamô lambè băkijèn;
Kăba băralië toe sădiki;
Andòq băralië sinan djoeô;
Toeroenlah poelô oerang măsaliô;
Handaq manjarang Doewô-Balé-Kòtô;
Bărăwari dang Toeankoe;
Moediëq poelô anjôlai;
Handaq manjonsong oerang salië;
Băbărapô banjaqnjô salië;
Săpărăti anai-anai boeboejs;
Săpărăti dauoen kajoe di rimbô;
Săpărăti boejië dalam lauoeïtan. —

Tamat kalam.
Wălahoe alam bisawab soemah-soemah.

III. LIEDJES.

In het derde hoofdstuk noemden wij de pantoen's en pădatô's der Manangkabo-Maleiers. De laatsten hebben, wanneer zij in versmaat zijn, veel overeenkomst met de tăliboen's, zooals te Padang liedjes of vertelsels in versmaat genoemd worden. Maar daar băpădatô in het algemeen vertellen beteekent, zijn de pădatô's, die bij den aanvang van feesten voorgedragen worden, ook vaak verhalen in proza, die de oude overleveringen en het doel van het feest tot onderwerp hebben. Zijn zij in versmaat, dan is de vorm soms gelijk aan dien van de pantoen's, met dit onderscheid echter, dat in de pădatô's en tăliboen's de beide eerste regels evenzeer betrekking hebben op den inhoud van het liedje als de beide laatste, wat bij de pantoen's zelden of nooit het geval is.

Wanneer een pantoen een zedeles inhoudt, dan heet zij ook hòdi en verschilt dan niet veel van een ibarat, d. i. een gelijkenis, een zinspeling. Ibarat is een Arabisch woord, dat uitleg, verklaring beteekent, en wordt door den Maleier ook in dien of nagenoeg denzelfden zin gebruikt. Apô ibaratnjô? kan men vertalen door: Wat is de moraal er van?

Hoe en wanneer de Maleier zingt en zijn pădatô's opdreunt, is medegedeeld in het 1ste gedeelte van dit Deel. Hier zal ik de liedjes laten volgen die ik gedurende onze reizen verzamelde. Zij bestaan in 342 pantoen's, waaronder enkele hòdi's voorkomen, 12 ibarat's en 19 tăliboen's en pădatô's.

De Manangkabosche woordenlijst, die aan het einde van dit deel gevonden wordt, zal, geloof ik, den lezer in de meeste gevallen de vertaling der liedjes mogelijk maken; maar hunne bedoeling is vaak zeer onduidelijk. Eene nadere bespreking daarvan zou dus zeer gewenscht zijn, omdat men daardoor eenige gegevens zou ver-

Digitized by Google

krijgen om na te gaan, hoe de Maleier denkt en zijne gedachten uitdrukt. Daarvoor is het echter hier de plaats niet. Later hoop ik daartoe gelegenheid te vinden, en dan zal tevens blijken, dat de inhoud niet altijd overeenstemt met den naam, m. a. w., dat onder de ibarat's en tăliboen's liedjes voorkomen, die men eerder onder de pantoen's zou willen rangschikken.

Het zij mij geoorloofd hier in het voorbijgaan op te merken, dat de Manangkabosche taal zich o. a. daarin van de Nederlandsche en andere onderscheidt, dat zij gesproken wordt door het geheele volk. Plaatselijk verschil in woorden en uitspraak is er wel, maar persoonlijk verschil zooals in Nederland, waar de overgroote menigte een onjuiste en onzuivere, en slechts een zeer beperkte élite de zuivere, grammatisch juiste taal spreekt, bestaat in de Manangkabosche landen niet. De vorsten en de veehoeders, zij spreken een en dezelfde taal, zij spreken die beide even zuiver of, zoo men wil, onzuiver.

En die taal of dat dialect, gesproken door honderd-duizenden heeft evenveel recht op beoefening door Nederlanders, als elk ander dialect van den Indischen archipel.

Een standaard-Maleisch bestaat niet. Er zijn onderscheidene dialecten, die aanmerkelijk verschillen, vooral ook wat betreft de moeielijkheden, die men bij de studie er van ondervindt. Maar niemand zeker zal dwaas genoeg zijn te beweren, dat hij weet welk van die dialecten het oorspronkelijke, het ware is, dat aan ieder in spreken en schrijven tot richtsnoer behoorde te strekken.

Moge toch eenmaal een einde komen aan de onvruchtbare kritiek, die zonder ophouden gevoerd wordt tusschen de beoefenaren der verschillende dialecten van het Maleisch, — eene kritiek die ten doel schijnt te hebben, den arbeid van anderen te verkleinen, in stede van het middel te zijn om te geraken tot juiste kennis van de taal, zooals ze in verschillende vormen door de volken van Insulinde gesproken wordt. En toch die kennis alleen zal ons in staat stellen, te voldoen aan de verplichtingen die als overheerschers op ons rusten.

A. Pantoen's.

1.

Tărabang tarab ka koeli manijs,
Batangnjô ambije ka răki.
Djaän haròq di lămah manijs,
Lămah manijs banjaq panjaki.

2.

Angkoeï-angkoeï tărabang mamboeboeëng,
Tărabang mamboeboeëng ka até pari.
Djaän takoeï di paï mauoeng,
Paï mauoeng obè panjaki.

3.

Tjitjin bărănamô Ganto-sori,
Săsoewai sădjô di kălingkiïng.
Ilang kamanô ka di tjari,
Lauoeïtan sădjô băkoeliliïng.

4.

Datang kapă dari Atjéh,
Băranti tantang batoe mandi.
Săpantoen daäwat djo kăraté,
Djaän ădiëq loepôkan kami.

Digitized by Google

5.
Di poepoewe boengô tăpi tandjoeëng,
Tinaman rădjô părampoean.
Langi antjoewe, boemi băgoeloeëng,
Indaq sajô loepôkan toean.

6.
Djaänlah pădi di goempôkan,
Kò goempô antarô karòq.
Djaänlah kami di loepôkan,
Kô loepô antarô lalòq.

7.
Sălamô pandan tăbangkalai,
Lai kò rimbô dalam pădi.
Sălamô badan bătjarai,
Lai tătjintô lah toe kini.

8.
Poetjoewq pauhe sălarô bindoen,
Kăsiëq di manô pantai lai.
Lah djauoew opiëq mărindoe,
Sajang di manô sampai lai.

9.
Singôpoerô tandjoeëng bălèkò,
Tampè oerang bărămaijen ragô.
Săsă taq soedah di ătikoe,
Sadang sajang bintjanô tibô.

10.
Boeki-Kandoeëng balai răbaä,
Tagah bădiri tăpi pantai.
Boendô kandoeëng dangakan-melah,
Saroean hambô dagang sangsai.

11.
Hari păné pănimbô tiram,
Tiram tătimbô batoe mandi.
Kami oepamô kajoe tărandam,
Djaän di hăròq timboewe lăgi.

12.
Mărèlang kajoe di pantai,
Oerè măritjô dalam pădi.
Boendô ilang anaq lah sangsai,
Mănaroew sisa dalam ăti.

13.
Poetoejslah tali alang-alang,
Poetoejs mărahòq ka hălaman.
Barang nan ampô naq njô tabang,
Manô nan bônéh ka tinaman.

14.
Pisau kătjije di até batoe,
Djatoew ka kăki, loekô tangan.
Soenggoew djauoew di banda satoe,
Ilang di matô, loepô djaän.

15.
Pantjalang laijië dari batoe,
Sòrè bărămoeè marapălam.
Oentoeëng boendô soedahlah tantoe,
Oentoeëng kami wălahoe alam.

16.
Èlòq bèntiïng Boeki-tinggi,
Tiap soedoeï păsang măriam.
Doedoewq tărămanoeëng dagang kini,
Mămikijekan tampè băké diam.

17.
Djambaq di baliëq djamboe érang,
Toemboew roempoeï măkanan babi.
Tipah di badan hambô soerang,
Soenggoew hidoeiq oempamô măti.

18.
Mandi ka loeboewq Sălampajan,
Mandi bărăkoesoewq dauoen răkoen.
Boendô măkăbakan părasajan,
Kami nan lăbië dari nantoen.

19.
Tidaq salah djoendjoeëng limbajoeëng,
Salahnjô djoendjoeëng manggijs litaq.
Tidaq salah boendô mangandoeëng,
Salahnjô badan boeroewq pinta.

20.
Anaq si pagam, poenai tanah;
Gilô bărătimbô mangkoewq djoeô.
Sădjaq sătjankam dari tanah,
Gilô djo oentoeëng boeroewq djoeô.

21.
Lai di timbô nan baq oedang,
Tidaq karoentoeëng baä djoeô.
Lai di tjintô nan baq oerang,
Tidaq ka oentoeëng baä djoeô.

22.
Aijië sătitiëq doewô titiëq,
Toemboew tindawan tigô kăki.
Kami săpantoen taloewe itiëq,
Kăsië ajam moengkô mandjadi.

23.
Rimbô ikô pintăsan poenai,
Tampè bărabah poelang makan.
Hambô ikô săpantoen inai,
Randah băna dari dahan.

24.
Rang Padang mandi ka goeroen,
Mandi bărăkoesoewq dauoen limpatô.
Hari pătang mantari toeroen,
Bimbang măoerai aijië matô.

25.
Boeah tjatoewe di bilang ganòq,
Răpè tjindanô di toegăkan.
Boendô kandoeëng kamanô lanjòq,
Langang kampoeëng di tinggăkan.

26.
Karoentoeëng di até pagoe,
Djatoew kabawah pătjah bălah.
Kô oentoeëng kitô bărătamoe,
Kô tidaq apô garaq Allah.

Digitized by Google

27.
Bădarai manggantang karang,
Si Sauoew mandjamoewe badjoe.
Bătjarai kitô săkarang,
Kô hajat kitô bărătamoe.

28.
Mălangoew djawi balang-poentoeëng,
Mălangoew măhimbau kawan.
Mănangijs manjăda oentoeëng,
Oentoeëng nan tinggi dari awan.

29.
Băbadjoe băkaijen saroeëng,
Bătjamè tjinô ka Malăkô.
Baloen di andjoewe, lah tătaroeëng,
Alamat badan ka binasô.

30.
Oendam-Déjwi boekahlah péti,
Anaq rădjô Soetan-Koelipah.
Èlòq nan batin tăsamboeni,
Kô lahije mandjadi soesah.

31.
Apô bădăboewe di lauoeïtan?
Oerang mambăka ampô pădi.
Apô tărapoeëng di lauoeïtan?
Ikô nan boeah pauhe djanggi.

32.
Oemah băandjoeëng di Oelăkan,
Oemah Băgindô-Marah-Ganti.
Di sandjoeëng kami di hantăkan,
Halang ka hibô ăti kami.

33.
Djaän băïtoe tarah papan,
Djauoew rimbonjô kòtô Djambi.
Djaän băïtoe katô toean,
Djauoew hibonjô ăti kami.

34.
Boekan bărabah măkan pădi,
Bărabah măkan sari boelan.
Boekan salahnjô dari kami,
Salahnjô datang dari toean.

35.
Kapé pandji tangah hălaman,
Di sangkô tidaq ka băboeah;
Băboeah djoeô moekironjô.
Bărădjandji bădjawè tangan,
Di sangkô tidaq ka băoebah,
Băoebah djoeô moekironjô.

36.
Kô naq tauoe di Kòtô-gadang,
Mănoeroen dari Boeki-tinggi.
Toean mandjadi boeroeëng tabang,
Kami mandjadi kajoe tinggi.

37.
Rădjô Magéh poelang ka Magéh,
Singgah bărădajoeëng ka simpoean.
Boengô kami djaän di ambije,
Larangan koembang djo taboean.

38.
Singgah bărădajoeëng ka simpoean,
Ramô-ramô kăsiëq moearô.
Larangan koembang djo taboean,
Boengô ka kami ambije djoeô.

39.
Soetan-Bandarô tagah di prauoe,
Djoeroemoedi rang poelau Pisang.
Haram lilah kami kò tauoe,
Băsô boengô larangan koembang.

40.
Ikan bărănamô toemboewq tabiïng,
Sia kò garan măhantakan?
Boengô di dalam tjoepoe gadiïng,
Sia soekô mangandaqkan?

41.
Oerang kaliïng mambantai kambiïng,
Kami naq sătô săparampè.
Boengô di dalam tjoepoe gadiïng,
Moedjoewelah kami nan mandapè.

42.
Rami pakannjô Păkandangan,
Timboen bărătimboen saròq lăpè.
Kô djatoew boengô nan larangan,
Moedjoewelah toean nan mandapè.

43.
Tjamin di roemah Malim-Soetan,
Baow ka păkan djoeă băli.
Ingin di boeah manggijs oetan,
Apô dajô tărăgantoeëng tinggi?

44.
Anaq kăpitiïng mangoelampai,
Tidoewe bărăgaloeëng djo indoewqnjô.
Lăpékan toepai balang-kandai,
Mangoetije boengô di tampoewqnjô.

45.
Bintang katjoeran tabi sandjô,
Tabi nan tantang gondjong roemah.
Pandailah toean băbitjarô,
Măambije boengô dalam boeah.

46.
Boeajô moediëq mănoentoeëng,
Laloe di toelaq sampan toendô.
Apô kan dajô baloen oentoeëng,
Boeah mandjadi boengô poelô.

47.
Săpoe tangan panjăpoe tangan,
Dalam tangan panjăpoe boengô.
Malang tangan, tjilakô tangan,
Dalam tangan oerang nan poenjô.

48.
Anaq ansô di roemah gadang,
Di roemah katib di negari.

Digitized by Google

Tôlan bărăbangsô oerang gadang,
Baloen patoeï lawanan kami.

49.

Djatoew moembang djatoew kălapô,
Djatoew ka paraq Si Goemanti.
Tôlan binoeang kami tjapô.
Di manô bolië samô tinggi?

50.

Bătanoen di até andjoeëng,
Loeloejs toeraq kabawah roemah.
Kami săpantoen amé lantjoeëng,
Piraq bărătjampoewe djo timah.

51.

Pisang oetan toemboew di oetan,
Di kaï sambije bălari.
Anaq pangéran Soetan-Bantan,
Apô săbab mărandah diri?

52.

Tinggilah goerab dari Djambi,
Pandjang păsaq dari tiang.
Apô di hărôq padô kami,
Amé tidaq, bangsô poen koerang.

53.

Hărôq kălapô poan,
Tidaq poan, kălapô băli.
Hărôq kami padô tôlan,
Tidaq tôlan, siapô lăgi?

54.

Rădjô Ingărijs di Bătawi,
Singgah ka păkan Bangkahoeloe.
Hărôq kami allahoe rabi,
Rasô măhădôq goenoeëng toedjoew.

55.

Tabang tarab di até boeki;
Ampalé dauoen tărantang;
Ka toeka bamban mangatarijs.
Hărôq kami boekan sădiki;
Di sangkô păné sampai pătang,
Kironjô oedjan tangah hari.

56.

Pădi si poeloeï rang bandakan,
Boeah pălô dalam părauoe.
Manijs di moeloeï rang bănakan,
Ati băälië kami tauoe.

57.

Baroeëng-baroeëng rang Piaman,
Di roempoeï di bantangkannjô.
Tagô-tagô patjië pădoman,
Ka soeroeï di pantangkannjô.

58.

Dari Djambi ka Palèmbang,
Singgah poelô ka Bangkahoeloe.
Săbab kami bă ăti gadang,
Adô măkăsoeï nan păraloe.

59.

Bărănauoeng kami di sitoe,
Naq laloe poelô ka Bătawi.
Gadang măkăsoeï nan păraloe,
Ikô săbab sangsai kamari.

60.

Si Rôdi anaq rang Pauoew,
Dapè hoekoeman limô hari.
Oesah bădagang djauoew-djauoew,
Ilang kamanô mandéh tjari.

61.

Si Raman anaq rang Tjandoeëng,
Anaq samang Bandarô-Koeniïng.
Sadang di săda boendô kandoeëng,
Kironjô lauoeï băkoeliliïng.

62.

Bandarô-Koeniïng anaq rang Padang,
Anaq bădoewô lăki-lăki.
Anaq bădjoah samô gadang,
Sangsai badan ka banda Djambi.

63.

Soerang bărănamô Si Badoe-Wahab,
Kăsian băpaq djo mandéh.
Băpaq bădagang djaän di hărôq,
Oempamô boeroeëng lah lăpé.

64.

Dăhoeloe namô Si Tjèntèng,
Măkan oepah djo toekang-toekang.
Dăhoeloe awaq nan gènèng,
Kini badan moengkô tăboeang.

65.

Ikan bărănamô gamba lèlan.
Măkan băroelang kasoeléba.
Toean săpantoen gamba boelan,
Mămoetoejs soetô dalam kamba.

66.

Ikan bărănamô Soetan-Déman,
Djauoew panggangnjô dari api.
Di karang soerè ka pămaijenan,
Kironjô mărătjoen ăti.

67.

Kèndang-kèndang răgi Malăkô,
Djawi-djawi pădam baronjô.
Tènggang negari djaän binasô,
Djănawi tădjam kadoewonjô.

68.

Padang djănawi moetoejs rantai,
Măti găroedô ambin anaq.
Pădia săhari ăsă sampai,
Pămoepoejs maloe dèh rang banjaq.

69.

Anaq itiëq ranang-băranang,
Koedoeëng kăkinjô dèh boeajô.
Toean lah anjoeï di nan tanang,
Tôlonglah kami djo bitjarô.

Digitized by Google

70.
Koedô balang koedô bǎkandai,
Di gadoew koedô bǎpǎlanô.
Èlôq di kambang laijië tjandai,
Oemoewe doenia tidaq ka lamô.
71.
Koedô itam poetië koekoewnjô,
Akan koedô Soetan-Bǎraba.
Adiëq itam banjaq tjoemboenjô,
Tidaq bolië bǎrǎkatô bǎna.
72.
Oesah bǎladang moediëq pauoew;
Rǎki siapô mandjalôkan?
Oesah bǎdagang djauoew-djauoew,
Sǎki siapô manggilôkan.
73.
Si Koena pǎtjah di tiagan,
Si Anggoeï namô nǎkodonjô.
Djaän di sǎboeï oentoeëng badan,
Di sǎboeï, apô ka goenonjô?
74.
Rang Boegijs poelang ka Boegijs,
Mambaow bidoewq sadéwakan.
Tòlan sǎpantoen djoeroe toelijs,
Manjoerè tidaq kalihǎtan.
75.
Tǎpakiëq ondan di Toeriki,
Doedoewq mangaijië tantang Kambang;
Anaq limpǎpé kanei kaki;
Tǎrabang balam ka rimbô djoeô,
Inggòq di rantiïng doelang-doelang;
Adoew sajang sǎbanta ini;
Ramboeï paniïng, kǎpalô ngaloe;
Toendjoewq saki, kalingkiïng dǎmam;
Dandam bǎkoeroeëng tidaq lǎpé,
Apô kan dajô kǎsië soerang?
76.
Naiëq bèndi, koerèta lojang;
Oelandô mǎmasang tèlong;
Langgoendi toemboew dalam pǎdi;
Adiëq kandoeëng tinggǎlah sajang,
Rǎlakan katô nan tǎdòrong,
Kami bǎdjalan anjôlai.
77.
Dǎhoeloe rǎbab nan bǎtangkai,
Kinilah kopi nan bǎboeah.
Dǎhoeloe adat nan bǎpǎkai,
Kinilah rodi nan bǎgoenô.
78.
Bǎkoedô ka Boeki-tinggi,
Djalan ka soewòq di kidǎkan.
Kô datang rodi Goempani,
Nǎsi di soewòq di tinggǎkan.
79.
Rédam-rédam di sangkô poelau,
Soebang-soebang rǎki bǎrǎki.
Rindoe dandam lawan bǎgoerau,
Kô di tahan djadi panjaki.
80.
Elòq gadoeëng Loeboewq-Si-Kǎpiïng,
Tagah bandéra tangah balai.
Poetoejs ǎtikoe baq di goentiïng,
Mǎnaroew dandam tǎbangkalai.
81.
Sadang di manô rǎtin kini,
Kôpan di baliëq karang tigô.
Sadang di manô toean kini,
Ilang di matô loepô tidaq.
82.
Kǎraté toerab aijië amé;
Oela gérang rônô limbajoeëng.
Djaän toean bǎäti tjamé,
Soenggoew pǎné adô kalindoeëng.
83.
Kajoe kalè, modang di loerah,
Di bǎlah tidaq di lantaikan.
Ǎti lǎkè pandanglah soedah,
Dèh Allah nan baloen manjampaikan.
84.
Bǎrǎtjitjin pǎrǎmatô sanam,
Di ikè di oedjoeëng djari.
Kô bolië minta di ganggam,
Dari hidoeiq sampai ka mǎti.
85.
Bǎlari-lari até karang,
Loekô kǎkinjô di pidjǎkan.
Haròq di langi bǎtǎrawang,
Pintoe sǎroegô di tinggǎkan.
86.
Tinggi boeki, goenoeëng rang darè;
Padam dǎma pǎlitô kǎpé.
Kô bolië di ganggam barèq,
Ilang njaow moengkô njo lǎpé.
87.
Kaijen koembalan kamba banang,
Pǎkajan anaq rǎdjô Ali.
Sǎbaloen dapè baloen sanang,
Antah kô djiwô tidaq lǎgi.
88.
Mǎkan pisang hambô lai namoew,
Antah kô poan mǎkan nǎsi.
Ilang djo njaow hambô lai namoew,
Antah kô toean anggaq mǎti.
89.
Anjoeï bǎranjoeï ilije aijië,
Manjoebarang titian roentoew.
Kami lah anjoeï ilije aijië,
Satoe poen tidaq obè roesoew.
90.
Tǎrabang pinjangè dǎkè boengô,

Digitized by Google

Ilang mălanjòq dalam pajô.
Dagang sămangè nan bărăgoenô,
Kò ilang apô lah dajô?

91.

Panghoeloe Bandarô-Soetan,
Tampaq-Koedô namô negari.
Dăhoeloe anaq nan goedéjwan,
Kini mandjadi bijô pari.

92.

Panghoeloe Bandarô-Soetan,
Koeasô di Rangkiang-loeloejs.
Toebonjô katjije-katjije kian,
Barang di kakòq dangan toeloejs.

93.

Ao aloew di manô kalam?
Tanjô ka roemah toekang soerè.
Mangaloew săki tangah malam,
Sălilije tidaq bolië obè.

94.

Daré aijie batang Singalang,
Hari oedjan bărăbandjije-bandjije;
Anaq dagang bărădjalan kăki,
Banjaq kétjéh bărăbagai-bagai;
Sanan harimau bădangoesan;
Sadang kami bărăbintjang-bintjang;
Hari nan sadang tangah hari,
Mandaroen aijie di Pălangki;
Boeni gălaq bărădarai-darai,
Sanan dagang bărătangisan.

95.

Agoeëng rădjô bărăboeni malam,
Oerang mămari hălamannjô.
Oentoeëng sajô Wălahoe alam,
Săki djo sanang di tanggoeëngnjô.

96.

Dari si doensah ka si doensai,
Kambanglah boengô părauoeïtan.
Djawè păkirim dagang sangsai,
Dagang bătoelaq ka lauoeïtan.

97.

Baq tjinô băramboeï pandjang,
Băhoelé djo ramboeï soetô.
Moengkô tăsisië anaq dagang,
Bărămaijen anaq boemi poetô.

98.

Langkoewé pandan loelitô,
Di baow oerang tandjoeëng Mătoewe,
Tidaq bolië manjakah lai.
Naq poewé ăti rang di sikô.
Kami lah hamat baq bătjătoewe,
Tidaq bolië mălangkah lai.

99.

Tidaq părimbô rang di sikô;
Tidaq păroentoen ăka kătjang.
Tidaq păhibô rang di sikô,
Tidaq păhibô di anaq dagang.

100.

Kariïng si tanggoewq djo si doekoeëng,
Ka di boeang kăpalonjô.
Kabătjakaq rang djo oentoeëng,
Ka barang tapèq di baownjô.

101.

Kătoepè doewô băgantoeëng,
Di baow oerang Loeboewq-Pandan.
Ka măoepè rang di oentoeëng,
Koerang oesahò padô badan.

102.

Tioeiq api panggang goelămô,
Kălimoentiïng djalan rang ka balai.
Măkăsoeï ăti tidaq kalamô,
Dèh oentoeëng mandjadi lalai.

103.

Oesah di timbô soemoewe padang,
Djekô di timbô minkin pauoew.
Oesah di tjintô anaq dagang,
Djekô di tjintô minkin djauoew.

104.

Mănăsă mămoengkang pauoew,
Ambătjang roeroeï sambilan.
Mănăsă bădagang djauoew,
Aijië-matô roeroeï ka hariban.

105.

Goebalô ka Boeki-poetoejs,
Kabo manjasòq ka binoeang.
Aijië-matô baq maniëq poetoejs,
Hibô di badan ka tăboeang.

106.

Băraboeï-raboeï ka poelau,
Ka poelau mantjari oedang.
Kò hidoeiq lawan băgoerau,
Kò mati tăbariïng soerang.

107.

Gadang goerédjô di Bătawi,
Păsa bòrong mălingka kòtô.
Adiëq lah bolië tampè ăti,
Sisiëlah kami dagang hinô.

108.

Tanam kăpé di roesoewq roemah,
Di tèmbaq laloe ka poetjoewqnjô.
Dămaq lăpé, poenai lah lèngah,
Tărătinggă sădjô di roesoewqnjô.

109.

Rădjô băăngkè ka moearô,
Patahkan rantiïng ka răkinjô.
Poenai di poetjoewq kajoe arô,
Soempitan gadiïng panjoempinjô.

110.

Goegoew gandang patiëq săroenai,
Rădjô băăngkè ka moearô.
Lah poetië matô dèh mămandang,

Digitized by Google

Poenai di poetjoewq kajoe arô.
111.
Pandjang bǎna kò roewé poelai,
Kǎrǎmaq toemboew di boekoenjô.
Pandjang bǎna kò oemoewe poenai,
Mambantoen dǎmaq di boeloenjô.
112.
Anaq rang boeki kòtô tinggi,
Di boeboeï bajam di hampékan.
Hǎròq di boeroeëng tǎrabang tinggi,
Poenai di ganggam di lǎpékan.
113.
Djèlô bǎrǎdjèlô tali djariïng,
Roesô di dalam poeloeï-poeloeï.
Bǎgilô-gilô ajam biriïng,
Ajam kinantan lah bǎpauoeï.
114.
Djambah di baliëq djamboe érang,
Si bǎroemboen dalam soekǎtan.
Oeraq dǎhoeloe bǎnang boelang,
Biriïng bǎrǎtamoe djo kinantan.
115.
Oedjoeëng rǎki di Bangkahoeloe,
Tampaq nan dari pǎgantoengan.
Boeah ǎti tinggǎ dǎhoeloe,
Dagang di haraq pǎoentoengan.
116.
Tanam kǎrakô tǎpi loerah,
Pandan nan oesah di goempôkan.
Sambije moedjazoet dzikir oelah,
Adiëq nan oesah di loepôkan.
117.
Kǎpǎ di Lampoeëng moewè taboe,
Nipa larangan Rǎdjô Tikoe.
Kǎki tǎtaroeëng sadang laloe,
Darah dǎlaman boengô koekoe.
118.
Bǎri bǎkarijs-melah boelan,
Bǎri bǎladiïng-melah bintang.
Bidjaq djauhari bǎna tòlan,
Mǎhandòq tampè nan tarang.
119.
Tjitjin piraq anaq rang Koeantan,
Kǎlǎsi mǎnoewangkannjô.
Nan rataq tidaq bǎkǎsan,
Djo patië mǎhilangkannjô.
120.
Ajam koeriëq anaq rang Danau,
Bǎdariïng boeni koekoenjô.
Poetië koeniïng di ranggô panau,
Goemèlang aijië di ragoewqnjô.
121.
Tǎrantang pari di si tjitjin,
Pari toeankoe di ampaloe.
Paloew nan baq minjaq lilin,
Panau mǎraté tangan badjoe.
122.
Tioeiq api, pangganglah lòkan,
Anaq rǎdjô poelang mandjalô.
Hidoeiq mǎti di tangan tòlan,
Tidaq sajô doewô bitjarô.
123.
Patahlah dauoen di lampaikan,
Bǎri bǎhoeloe talang dantô.
Ǎkǎ djo boedi pǎdjalankan,
Bǎïtoe oerang nan bǎbitjarô.
124.
Hari nan oedjan, oedjan pǎné,
Loeboewq rasô ka mingindô.
Ǎti nan hǎròq, hǎròq tjamé,
Doedoewq baq rasô ka bǎdoewô.
125.
Binasô pandan dèh api,
Api nan bolië di pǎdǎmi.
Bantô djo apô ka di giliïng?
Sǎroeǎsô di pandǎkian.
Batang kǎtari rampaq djoeô;
Binasô badan dèh ǎti;
Ǎti nan bolië di tahǎni;
Matô djo apô ka di dindiïng?
Awaq sǎlaboew sǎtǎpian;
Lènggang pai mandi tampaq djoeô.
126.
Si-Djoendjoeëng pǎkannjô kamijs,
Hari isnajan di Kòtô-toedjoew.
Kò oentoeëng dapè dèh kami,
Kò tidaq apô kan dajô.
127.
Rǎdjô Soléman rang Sǎlajô,
Tinggǎ di roemah Loeboewq-Taròq.
Kò oentoeëng bǎrǎsoeô kitô,
Adiëq nan oesah toean hǎròq.
128.
Tinggǎ di roemah Loeboewq-Taròq,
Djadi mantari di Si-Djoendjoeëng.
Adiëq nan oesah toean hǎròq,
Tidaq di sǎsǎ padô oentoeëng.
129.
Oepiëq bǎrǎnamô Amboen-Soeri,
Pandai mandjaï sadang mǎkan.
Tidaq oentoeëng dapè di tjari,
Kò taq sǎratô djo bǎgian.
130.
Sari-Amin naq rang Natǎ,
Pandai mǎloekijs mǎnarawang.
Pǎné dingin djaän mǎnǎsǎ,
Bolië bǎrǎlindoeëng di kajoe gadang.
131.
Si Kajô namô naq rang Padang,
Tinggǎ di roemah Kòtô-baroe.

Digitized by Google

Dapè bărălindoeëng di kajoe gadang,
Kajô Allah sia nan tauoe?
132.
Si Djônô namô rang Djaow,
Pandai băkoedô pătang hari.
Pantjărôgô boekan săboeah,
Koerang iman păsiëqlah diri.
133.
Kabonjô banjaq tangah padang,
Banjaq săratoejs doewô poeloew.
Patoeï kadjodoe oerang gadang,
Ăsăléh ăti samô soenggoew.
134.
Lăpékan koedô ka rawang,
Tibô di rawang măkan pădi.
Săsè si boengsoe mănarawang,
Koesoeï soetonjô dalam soeri.
135.
Poetjoewq miloe dauoen băpilin,
Pandan tărăsanda djo boengonjô.
Kô rindoe tjaliëqlah tjamin,
Badan tăgamba kadoewonjô.
136.
Băkarijs tagah mănari,
Aijië băriaq dalam soemoewe.
Kô arip si djantoeëng ăti,
Pikiri katô bintang timoewe.
137.
Aijië băriaq dalam soemoewe,
Di haroe anaq sidang toean.
Gadang măkăsoeï bintang timoewe,
Handaq băsoeô dengan boelan.
138.
Tărădagah rambai nan manijs,
Taq bolië mănimbô lai.
Lah bangkaq matô dèh mănangijs,
Taq bolië bărăsoeô lai.
139.
Batoe bălah, batoe băoekije,
Batoe băkoeroeëng tampè mandi.
Insa Allah baiëq lah moenkije,
Njarië tărădôrong badan kami.
140.
Măkan sirië săratô djo pinang,
Di oedoeï ròko djo timbakau.
Ka laloe badan kò ilang,
Ka soeroeï badan lah tălampau.
141.
Dari si djoah ka si djodi,
Poetië pinang anaq rang Loentô.
Kăsië bădjoah kò taq djadi,
Poetië toelang tidaq rang loepô.
142.
Di manô talang ka toeraq?
Di roemah si Ranggoeani.
Di manô sajang ka hoeraq?
Di tangan băboehoewe măti.
143.
Kăloempang namô kajoe paï,
Tanam niboeëng di loea kòtô.
Mănoempang kami dalam raï,
Ădjoeëng lah pèto bănankodô.
144.
Talang di soedoeï roemah Poeti,
Djatoew mălajang silaronjô.
Ădjoeëng nan gombang di laijiëri,
Di sambah Soedjoeï năkodonjô.
145.
Talang di boeki Tjamin-Toean,
Di ganggam kipé di laijiëkan.
Boeang năkodô bidoewq toean,
Pèlang naq kami mălaijiëkan.
146.
Si goelandaq Soetan-Băgindô,
Kajoe boengkoewq bări bădjandjang.
Kăhandaq kitô bădoewô,
Karam bidoewq samô băranang.
147.
Toedjoew si tjòrong di haloean,
Pănèmbaq ondan di moearô.
Kăsië tădòrong padô tòlan,
Săbanjaq ramboeï di kăpalô.
148.
Ilijëkan batoeëng ka Djoedah,
Rang anjoeï bărădoewô-doewô.
Djaänlah kăsië di păsoedah,
Săbălah ramboeï tinggăkan djoeô.
149.
Băramboeï moengkô băgondjong,
Koedièn moengkô bădèta.
Di maboewq katô tăsòrong,
Koedièn moengkô manjăsă.
150.
Pinang sătandan dalam lauoeï,
Sătandan pinang moedonjô.
Ădjoeëng nan gombang dalam lauoeï;
Soetan-Alam năkodonjô.
151.
Bărabah moediëkan Tikoe,
Tjoemaraq até pămătang.
Băsăbab ădjoeëng taq laloe,
Moearô di lingka karang.
152.
Dari Boengoejs ka Batang-Kapé,
Gilô bărălaijië-laijië sădjô.
Kaijië poetoejs ikan lah lăpé,
Gilô bărătjamin aijië sădjô.
153.
Si Hoetoejs pandai mănari,
Mănari di até doelang.

Digitized by Google

Kaijië poetoejs ikan lah lari,
Tariëq djoearan baow poelang.

154.

Sari-Hătoe pandai manjoerè,
Pălădjaran boedaq pai mangădji.
Boeroeëng déjwatô tabang măhiròq,
Di sèmba lajang-lajang mandi.

155.

Bidoean namonjô Ganto-Soeri,
Tinggilah atòq dari kòrong.
Pantoen ka soemboe badan kini,
Baq dăma di dalam tèlong.

156.

Tanam soerahi lantaq tigô,
Djalô nan tidaq banjaq toerang.
Kami birahi tôlan tidaq,
Malang tjilakô kăsië soerang.

157.

Sălamat mandjamoewe badjoe,
Bădarai manggantang karang.
Kò hajat badan bărătamoe,
Bătjarai djaman săkarang.

158.

Anaq alang di até toenggoewe,
Di tèmbaq Soetan dari Djoedah.
Băămoewq toelang dalam koeboewe,
Mănaroew dandam tidaq soedah.

159.

Kòpo bărănamô kitab sètan,
Dăăwat bărătjampoewe djo kărăté.
Lai ka sanang ăti tòlan,
Dagang djauoew ka lauoeï lăpé.

160.

Daré ilijenjô padô moediëq,
Aijië tăganang di moearô.
Lai ka sanang ăti ădiëq,
Kami lah hamat băbitjarô.

161.

Kò poetoejs, poetoejs rang hoelé,
Ka kăbè pinggang Sinarô.
Si randjanoen namonjô oenggé,
Ikô nan pandai băbitjarô.

162.

Bătipoew di sangkô sămaq,
Sanan lah sariëq abijs măti.
Ăti roesoew di baow gălaq,
Sanan tandonjô lăki-lăki.

163.

Anaq alang di até săkéh,
Săkéh să dahan di rangkoewnjô.
Antah kò malang taq ka dapè,
Djarè tărătahan di tampoewnjô.

164.

Hari nan tangah hari tapè,
Mandjamoewe tangah kătidiïng.
Antah kò malang tidaq dapè,
Djarè tărătahan băkoeliliïng.

165.

Kilè bărăkilè dauoen haroe,
Di baow oerang ka Padang-loea.
Balam băpikè tidaq mauoe,
Hăram mandapè balam lia.

166.

Lai kò sikô Soetan-Nauoe,
Si rauoeï di até kăsau.
Lai kò sikô balam nan mauoe,
Kami bămăkăsoeï naq mantjăkau.

167.

Alang băsarang di timbarau,
Gilô bărătimbô mangkoewq djoeô.
Malang tărătoempang di nan sarau,
Gilô băăti maboewq djoeô.

168.

Aijië tăgănang di lăsoeëng,
Di sauoewq djo boelië-boelië.
Balam mărantaq até batoeëng,
Djarè lah măhamboeëng diri.

169.

Kilè bărăkilè dauoen haroe,
Haroe mandjadi riaq poelô.
Kami bărăpikè băloen tauoe,
Balam nan djinaq lia poelô.

170.

Kaijen batiëq lăbah mangiròq,
Ka toedoeëng anaq rang moediëq Padang.
Adiëq laloe, darah tăkiròq,
Badan săpantoen bajang-bajang.

171.

Ka soejoewq bilah rang lantaikan,
Ambijelah ròtan ka pangarang.
Săba djo rïla di păkaikan,
Băïtoe oerang samô gadang.

172.

Apô mărahòq di djărami,
Roekoe-roekoe tangah hălaman.
Apô di hăròq padô kami,
Lămah soekoe, moedô tinaman.

173.

Djatoew moembang, djatoew kălăpô,
Djatoewlah moembang nioewe tinggi.
Toean lindjoeang, kami tjăpô,
Di manô boliē samô tinggi!

174.

Pisang rădjô tanam djo nănè,
Naq samô tinggi djo dălimô.
Ikan rajô bărădai amé,
Namoew di rintang băda boengô.

175.

Ikan bărănamô Soetan déman,
Di panggang djauoew dari api.

Digitized by Google

Boengô di karang ka pămaijenan,
Kironjô mărătjoen ăti.

176.

Anaq rădjô pandai mănoelijs,
Tărătoelijs di goeloeëng lăpiëq.
Bărăkat ăkă djo boedi,
Oela lalòq, boengô rang ambije.

177.

Si Dauoeï anaq rang Padang,
Bădèta batiëq bărindô.
Di lauoeï boengô nan kambang,
Di darè koembang manggilô.

178.

Soetan-Băgindô ka ka Padang,
Langkòq djo baré djo băkănjô.
Boengô băringin djôlong kambang,
Sia garan nan kapoenjô?

179.

Kăpă pătjah ădjoeëng lah sangsai.
Soetan birahi ka ka baliëq.
Oepa lènga tădoeënglah sangsai,
Boengô băringin kami ambije.

180.

Ramô-ramô tărabang săririïng,
Singgah manjăsòq boengô ròtan.
Kò randah boengô giriïng-giriïng,
Dèh koembang tidaq tătinggăkan.

181.

Kò naq tauoe mambălah moembang.
Bălahlah djo ampoe koekoe.
Kò naq tauoe di djinaq koembang,
Tanamlah boengô tăpi pintoe.

182.

Kò bolië kărambije toemboew,
Di tanam di bawah djandjang.
Kò bolië katô nan soenggoew,
Di goenggoeëng di baow tabang.

183.

Anaq si anoe Kòtô-gadang,
Băgăla Soetan-Pămaijenan.
Hăròq di boengô djôlong kambang,
Tărălăpé boengô dalam tangan.

184.

Mandaroejs tărabang kătiëran,
Inggòq di batang karam tigô.
Angoejs ăti sajang di tòlan,
Rasô kahilang nan băkatô.

185.

Baq nangkô monjô indajang,
Bădarai moengkô tărătimpô.
Baq nangkô băna kăsië sajang,
Bătjarai moengkô tărătjintô.

186.

Pandan auoewe, pandan rang Solòq,
Bădarai laloe ka rantiïngnjô.
Băbauoewe badan taq èlòq,
Bătjarai ăti di goentiïngnjô.

187.

Kò pandai mandjaï sangkoeï,
Bădarai koelindan soetô.
Băbauoewe kò aloen patoeï,
Bătjarai, ăti lah hibô.

188.

Kaloewq păkoe koelai-koelaikan,
Kasiëq kăpérai anjôlai.
Paloewq hambô boewai-boewaikan,
Kăsië ka tjarai anjôlai.

189.

Soeri boeli-boelinjô,
Lătaq kătjô di até péti.
Ka pai toean boeninjô,
Apô katô tinggă di kami.

190.

Tjakoewe să soempi să kătidiïng,
Lătaq di dalam kibang pandan.
Sadah tărăpali padô dindiïng,
Ikô ka ganti njaow badan.

191.

Dari si lôlaq ka si lôlai,
Mandapè djalô pandjang toedjoew.
Toean bărădjalan rasô lalai,
Tinggăkan ramboeï ganti toeboew.

192.

Soelăsië dari Oedjoeëng-tandjoeëng,
Ka Manggoeëng pai mambăli pădi.
Kasië katjarai ădiëq kandoeëng,
Tanggoeëngkan sădjô dalam ăti.

193.

Kaijen tjauoewe, sălèndang tjauoewe,
Di lătaq di até tampè,
Măkăsoeï ăti handaq băbauoewe,
Allah manjoeroew laijen tampè.

194.

Si Dani-Oepiëq rang namôkan,
Pandai mălènggang tangah păkan.
Ăti tădôrong băké tòlan,
Săkètè tidaq kalihătan.

195.

Si Kărani-Oepiëq rang namôkan,
Tinggă di roemah atòq gèntiïng.
Bărani adiëq mambănakan,
Băkaijen poetoejs di goentiïng.

196.

Tinggă di roemah atòq gèntiïng,
Djandjang batoenjô hadòq ka păkan.
Băkaijen poetoejs di goentiïng,
Di rindoe djoeô sadang măkan.

197.

Sărila-Oepiëq rang namôkan,
Tiap pătang pai ka lăpau.

Digitized by Google

Săba djo rila rang păkaikan,
Djaän di maboewq katô tălampau.

198.

Tiap pătang pai ka lăpau,
Mămăkai sălèndang palang.
Di maboewq katô tălampau.
Ăti kăsië boekan kăpalang.

199.

Măsaqlah pădi ladang rimbô,
Tărantang tali djoewè-djoewè.
Patoeïlah toelaq dagang sikô,
Lăkoelah banjaq di părăboewè.

200.

Anaq koetjiïng di até pagoe,
Toeroen mănăsòq até pinggan.
Goentiïngkan awan salai badjoe,
Pilinkan ăsòq ka koelindan.

201.

Djilè-bărădjilè kajoe madang,
Tingkè-bărătingkè kajoe aiô.
Badjoe bădjaï dari Padang,
Koelindan datang dari Djaow.

202.

Haroe di laman mădam Kotji,
Roesô nan doewô dalam kandang.
Soenggoew bărăsoeô dalam mimpi,
Kironjô badan tăbariïng soerang.

203.

Marapalam toemboew di djoengoeï,
Tampaq nan dari moekô djalan.
Tangah malam paloew di oeroeï,
Tăkănă boelan părădjandjian.

204.

Ka lauoeï tărăbangnjô balam,
Ikoewe nan tidaq tărălajòkan.
Hari nan laroeï tangah malam,
Tidoewe nan tidaq tărălalòkan.

205.

Poetoejs tărèntaq tali balam,
Poetoejs di gigi sălimbadô.
Toean tărăsintaq tangah malam,
Doedoewq măhoerai aijië matô.

206.

Mămoekè oerang Oelaq-Karang,
Kăneilah ikan kijo-kijo.
Dagang doedoewq tărămanoeëng soerang,
Sambije măhădjoen kirô-kirô.

207.

Kătjang siapô kò lah ikô,
Djèlô bărădjèlô di păgaran.
Dagang siapô kò lah ikô,
Băhibô-hibô ka bărădjalan.

208.

Tăkalô mălantiïng pauhe,
Ambătjang laréh sandiri.
Dagang soerang bărădjalan djauoew,
Hari pătang tangisi diri.

209.

Si Daèra namô rang Tikoe,
Tariëq boeloew pandagang garam.
Namoen tărăsăda di ătikoe,
Goenoeëng roentoew mantari pădam.

210.

Ikè băïkè paroew anggang,
Mămăkan boeah pauhe djanggi.
Mălaïkat mambaow tărabang,
Moengkô badan poelang koembali.

211.

Si Hakoeï namô kawan rădjô,
Mambaow tombaq djo romin.
Tidaq di măkăsoeï di sangădjô,
Di baow ombaq djo angin.

212.

Talang di roemah Tan-Braïm,
Di baliëq batang boeloew ăpô.
Alang djo sikòq lah bămaijen,
Mandiam tjandô boeroeëng păpô.

213.

Kăpă săboeah dari Padang,
Mănanti Atjéh mangămoedi.
Toean săpantoen pajoeëng gadang,
Tampè bărălindoeëng păné hari.

214.

Soetan-Kajô di Kòtô-Alam,
Kajoe săti di Părambahan.
Kò kajô angkau dalam alam,
Anjô măti kasoedahan.

215.

Băboeah kajoe di Kòtô-Alam,
Boeahnjô tindië-bărătindië.
Kò bătoewah angkau dalam alam.
Toewah angkau silië-bărăsilië.

216,

Kajoe pantai di Kòtô-Alam,
Pantainjô sandi bărăsandi.
Djekô pandai măhoekoen alam,
Patah toemboew, ilang bărăganti.

217.

Soetan-Ibrahim ka ka Tikoe,
Săratô bărămoeè ladô soelah.
Hăram bălaijen di ătikoe,
Namoew bătăpoewq kalam oelah.

218.

Băboeah rimbang di Mălăkô,
Băboeah laloe ka oerènjô.
Tènggang negari djaän binasô,
Tjarikan pandai măoebènjô.

219.

Li hòlòq boeninjô poepoeï-poepoeï,
Oerang poelang dari sawah.

Digitized by Google

Ăti nan sămaq-sămaq koesoeï,
Minta tòlong kăpadô Allah.

220.

Soetan-Salim anaq djăsa Padang,
Pandai manjoerè tiap hari.
Tòlan săpantoen kajoe gadang,
Dari djauoew tampaq dèh kami.

221.

Endah kantoewenjô Soetan-Salim,
Tagah-tagah koetikô minggoe.
Ikan tărăkilè dalam tjamin,
Ăti siapô taq kan rindoe.

222.

Soetan-Salim rang Kòtô-gadang,
Bădèta batiëq Bangkahoeloe.
Kò djaän kami oerang dagang,
Lai kò rasô ka katoedjoe.

223.

Soetan-Salim rang Kòtô-gadang,
Djadi djăsa di Tigô-balé.
Kăsihi kami oerang dagang,
Goenô baiëq isoewq di balé.

224.

Djoertoelijs kantoewe Soeliki,
Djadi djăsa dalam Soepajang.
Adiëq kandoeëng si rangkai ăti,
Djaän di obah kăsië sajang.

225.

Adjoen djăsa dalam Soepajang,
Anaq Si-Toedjoew-Banda-dalam.
Djaän di obah kăsië sajang,
Sădakan djoeô siang malam.

226.

Anaq Si-Toedjoew-Banda-dalam,
Adiëq kandoeëng păkoejs Si-Djoendjoeëng.
Sădakan djoeô siang malam,
Samôkan djo mandéh kandoeëng.

227.

Boeki-tinggi tanămi pinang,
Auoewe boelè adô păganjô.
Soenggoew lipoeï tidaqnjô ilang,
Dalam soerè adô gambanjô.

228.

Bandarô-Koeniïng oerang Padang,
Djoertoelijs toean Pănăsă.
Djaän di hăròq boengô kambang,
Koedièn moengkô ka mănăsă.

229.

Bandarô-Koeniïng naq rang Padang,
Dăhoeloe păkoejs di Djambaq.
Tidaq di hăròq boengô kambang,
Nan katoedjoe soedahlah tampaq.

230.

Dahoeloenjô pakoejs di Djambaq.
Kini toeroeï toean Pănăsă.
Nan katoedjoe soedahlah tampaq,
Ikô săbab tidaq mănăsă.

231.

Kini toeroeï toean Pănăsă,
Dari Djambi ka Palèmbang.
Săbab kami tidaq mănăsă,
Ăti nan kètè bărătambah gadang.

232.

Anaq bărănamô Badoe-Karim,
Masoewq sikola di Padang-pandjang.
Băpaq bămăkăsoeï kabăkirim,
Sadang soekô di rantau oerang.

233.

Lăpé nan dari toekang oeang,
Di djawè toean Pănăsă.
Tidaq di săsă badan tărăboeang,
Sanaq soedarô banjaq mănăsă.

234.

Baroe di djawè toean Pănăsă,
Di baow bădjalan djauoew-djauoew.
Sanaq soedarô djaän mănăsă,
Tòlong djo doa soenggoew-soenggoew.

235.

Katib-Nan-Garang rang Si-Toedjoew,
Adjoen djăsa dalam Soepajang.
Kami băna, adiëq băkitjoew,
Ătinjô boelè mambălăkang.

236.

Datoewq-Pădoekô-Rădjô-Lèlô,
Adjoen djăsa di Si-Djoendjoeëng.
Antah păbilô kabăsoeô,
Badan di baow oentoeëng-oentoeëng.

237.

Datoewq-Săti djoertoelijs Solòq,
Tinggă di roemah toean tambang.
Koembang djanti soedah manjăsòq,
Sia băoentoeëng baow tabang.

238.

Pangoesin namô oelandô,
Toekang tèmbaq toean Pănăsije.
Kaloe tărăkănă di ădindô,
Barang di kăkòq tidaq hăsije.

239.

Sănèléman namonjô toean,
Kadjô tangkòq binatang.
Tărăsăda toean tarang boelan,
Sadang kami di rimbô gadang.

240.

Pănăsă anaq oelandô,
Koemisi dapè pallntah.
Kò hăsije barang nan adô,
Antah dapè barang di pinta.

241.

Toean Pèt namô oelandô,
Kadjô manggamba boemi.

Digitized by Google

Kò sàsè djalan di rimbô,
Antah dapè koembali lăgi.
242.
Kari-Soetan rang Kòtô-gadang,
Mantari Rangkiang-loeloejs.
Kò naq tauoe di oentoeëng dagang,
Loekah păsoewq, kăroentoeëng boeboejs.
243.
Mantari Rangkiang-loeloejs,
Koemisi ka Anam-Kòtô.
Loekah păsoewq, kăroentoeëng loeloejs,
Di rèndjèng poelô tali djalô.
244.
Koemisi ka Anam-Kòtô,
Bărămalam di Săbi-Aijië.
Baroe di rèndjèng tali djalô,
Ikan tărăkilè dalam aijië.
245.
Bărămalam di Săbi-Aijië,
Naq koemisi ka Gărabaq.
Ikan tărăkilè dalam aijië,
Paroeï lăpa bărătambah litaq.
246.
Kètè goedang Rangkiang-loeloejs,
Tampè timbangan di bărandô.
Pătjië kadjô toeloejs-toeloejs,
Insa Allah tidaq binasô.
247.
Tampè timbangan di bărandô,
Hari-hari mămbăli kopi.
Insa Allah tidaq binasô,
Ăsă toeloejs di dalam ăti.
248.
Hari-hari mambăli kopi,
Banjaqlah kopi dalam goedang.
Ăsaléh toeloejs dalam ăti,
Allah taăllah kăsië sajang.
249.
Djadi păkoejs Rangkiang-loeloejs,
Malim-Mărădjô rang gălakan.
Săbab dèh ăti samô toeloejs,
Kampoeëng ălaman rang tinggăkan.
250.
Malim-Mărădjô rang gălakan,
Dapè gadji dari Goempani.
Kampoeëng ălaman rang tinggăkan,
Săbab dèh toeloejs dalam ăti.
251.
Dapè gadji dari Goempani,
Doewô poeloew dalam săboelan.
Săbab toeloejs di dalam ăti,
Djauoew di baow păoentoengan.
252.
Gadang gadoeëng Rangkiang-loeloejs.
Tampè bărămalam rang koemisi.
Rangkai djantoeëng rasôkan poetoejs,
Toean taq loepoeï di matô kami.
253.
Datoewq-Mădjô-Indô rang Si-Toedjoew,
Djadi păkoejs di Si-Djoendjoeëng.
Hăròq sajô dangan bărăsoenggoew,
Pantoen nagô mălinka goenoeëng.
254.
Djadi păkoejs di Si-Djoendjoeëng,
Tiap kamijs mambăli kopi.
Pantoen nagô mălinka goenoeëng,
Dandam nan tidaq tătăhăni.
255.
Soetan-Palèmbang naq rang Danau,
Djadi goeroe di Si-Djoendjoeëng,
Oepiëq săpantoen boeroeëng bangau,
Dapè ikan moengkô di goenggoeëng.
256.
Roemah koemandoewe di Si-Djoendjoeëng,
Lai tăhatòq dangan idjoewq.
Dapè ikan moengkô di goenggoeëng,
Oentoewq di măkan pătang băïsoewq.
257.
Marah-Soetan anaq rang Padang,
Djadi păkoejs di Batoe-boelè.
Kò naq tauoe di oentoeëng dagang,
Lihèlah boengô di măkan oelè.
258.
Magéh-Mărădjô rang gălakan,
Djadi păkoejs di Tigô-balé.
Oentoeëng tăsarah padô toean,
Goenô baiëq tidaq tăbalé.
259.
Adjoen djăsa di Alahan-pandjang,
Mangkoetô-Soetan rang gălakan.
Karam bidoewq samô băranang,
Djekô oentoeëng samô sarahkan.
260.
Băgindô-Samponô rang gălakan,
Adjoen djăsa di Soengei-Pagoe.
Djekô oentoeëng samô sarahkan,
Ăsă ăti kitô bărătamoe.
261.
Soetan-Pălindi rang Kòtô-gadang,
Djadi păkoejs di Kòtô-Anau.
Dèh măhăròq boeroeëng tărabang,
Boeroeëng déjwatô nan tătjăkau.
262.
Marah-Doesoen rang Kòtô-Anau,
Anaq rangkajô dionjô oerang.
Boeroeëng déjwatô nan tătjăkau,
Si-Moerai-randin nan lah tărabang.
263.
Djoeroetoelijs di Boeki-tinggi,
Băgindô-Sinarô rang gălakan.

Digitized by Google

Oentoeëng săpantoen anaq ibilijs,
Datang sasau moengkô njô măkan.
264.
Toeankoe-Săti rang gălakan,
Djadi rădjô di Poelau-Poendjoeëng.
Hidoeiq măti adiëq sarahkan,
Tidaq mănăsă padô oentoeëng.
265.
Băgindô-Ratoe rang gălakan,
Djadi rădjô di Si-Goentoewe.
Barang săwatoe adiëq sarahkan.
Tidaq adiëq mănaroew masjpoewe.
266.
Djadi rădjô di Soengei-Kamboeï,
Rădjô-Poetië rang gălakan.
Oentoeëng boeroewq djaän di săboeï,
Barang săwatoe rang sarahkan.
267.
Rădjô-Soléman naq rang Sălajô,
Koemisi ka Tandjoeëng-Ampaloe.
Tidaq oentoeëng apô kan dajô,
Toean băălah lah dăhoeloe.
268.
Koemisi ka Tandjoeëng-Ampaloe,
Di djawè Maroehoem-Saripadô.
Toean băălah lah dăhoeloe,
Isoewq siapô nan ka poenjô.
269.
Dăhoeloe păkoejs di Lolo,
Kini mantari di Si-Djoendjoeëng.
Tidaq oentoeëng apô kan dajô,
Djaän di săsă padô oentoeëng.
270.
Kini mantari di Si-Djoendjoeëng,
Naq pindah ka laijen tampè.
Oesah di săsă padô oentoeëng,
Tòlong Allah moengkô njo dapè.
271.
Mangkoetô-Mărădjô rang gălakan,
Djadi păkoejs di Rau-rau.
Djekô di kănă oentoeëng badan,
Săbanjaq ramboeï di kăpalô.
272.
Kini lah păkoejs di Rau-rau,
Dăhoeloe păkoejs di Si-Djoendjoeëng.
Săbanjaq ramboeï di kăpalô,
Săki djo sănang nan di tanggoeëng.
273.
Băgindô-Rădjô rang Soengei-Djambce,
Djadi păkoejs dalam Soepajang.
Djekô oentoeëng badan bărătamoe,
Di sanan moelai kăsië sajang.
274.
Kini păkoejs dalam Soepajang,
Dăhoeloenjô di Boeki-tinggi.
Samô di rasai kăsië sajang,
Pantoen tjitjin mangătam djari.
275.
Soetan-Pămoentjaq naq rang Si-Loengkang,
Djadi dirwada di Si-Djoendjoeëng.
Djekô di rasai kăsië sajang,
Săpantoen boeki di lingka goenoeëng.
276.
Djadi dirwada di Si-Djoendjoeëng,
Tinggă di roemah adjoen djăsa.
Săpantoen boeki di lingka goenoeëng,
Săki pădië tidaq mănăsă.
277.
Kiai Lingki namonjô kiai,
Kabonjô banjaq tangah padang.
Oepiëq rampiïng warnonjô pingai,
Patoeï kadjodoe oerang gadang.
278.
Băgindô-Săti rang gălakan,
Djadi laré di Loeboewq-Taròq.
Boeroewq djo baiëq adiëq sarahkan,
Bagai goenoeëng toean di hăròq.
279.
Koemisi ka Loeboewq-Taròq,
Naq laloe ka kampoeëng Langki.
Bagai goenoeëng toean di hăròq,
Tidaq toean măoebah ăti.
280.
Tamboen-Taije rang gălakan,
Djadi laré di Si-Djoendjoeëng.
Karam bidoewq samô laijiëkan,
Djaän di săsă padô oentoeëng.
281.
Băgăla Soetan-Pamaijenan,
Dirwada dalam Soepajang.
Tărălăpé boengô dalam tangan,
Hăròq bărătjampoewe kăsië sajang.
282.
Dirwada dalam Soepajang,
Anaq kăkaq djăsa Pajô-Koemboew.
Naq bărătjampoewe kăsië sajang,
Hăròq kami bărăsoenggoew-soenggoew.
283.
Anaq kăkaq djăsa Pajô-Koemboew,
Tinggă di kantoewe di Soepajang.
Hăròq kami bărăsoenggoew-soenggoew,
Ăsaléh oemoewe samô pandjang.
284.
Soetan-Pălindi rang gălakan,
Handalanga goedang Soepajang.
Săkètè sădjô di săsăkan,
Adiëq măoebah kăsië sajang.
285.
Handalanga goedang Soepajang,
Nan mănòlong toean Pănăsă.

Digitized by Google

Adiëq mäoebah käsië sajang,
Koedièn moengkô kamänäsä.

286.

Nan mänôlong toean Pänäsä,
Handalanga di goedang kopi.
Koediėn moengkô kamänäsä,
Adiëq kandoeëng mäoebah djandji.

287.

Handalanga di goedang kopi,
Anaq si anoe Kôtô-gadang.
Adiëq kandoeëng päoebah djandji,
Säbab mälihè boeroeëng tärabang.

288.

Bandarô-Soetan rang gälakan,
Anéma di Alahan-pandjang.
Säkètè sädjô dèn säsäkan,
Tôlan mangitjoew di nan tarang.

289.

Anéma di Alahan-pandjang,
Dähoeloe tinggä di Tabè.
Tôlan mangitjoew di nan tarang,
Akä djo boedi nan lah dapè.

290.

Adjô bärägäla Pèto-Häkin,
Djoertoelijs djo kiai Mätoeëng.
Bädaroen aijië pänäläkin,
Sinoen täräkänä boendô kandoeëng,

291.

Djoertoelijs djo kiai Mätoeëng,
Bäroemah di kampoeëng Djaow.
Baroe täräkänä boendô kandoeëng,
Rasô badan tjarai djo njaow.

292.

Bägindô-Rädjô rang gälakan,
Djadi käsije djo kiai Mätoeëng.
Boeroewq djo baiëq rang bänakan,
Tidaq mandoewô padô oentoeëng.

293.

Djadi käsije djo kiai Mätoeëng,
Bäroemah di täpi djalan.
Tidaq mandoewô padô oentoeëng,
Ăsaléh samô di bänakan.

294.

Soetan-Mädjô-Indô rang gälakan,
Handalanga goedang Silajang.
Ăsaléh samô di bänakan,
Bija mänoempang bidoewq ôlèng.

295.

Handalanga goedang Silajang,
Bäroemah di kampoeëng Djaow.
Baroe tärätoempang bidoewq ôlèng.
Rasô tjarai badan djo njaow.

296.

Soetan-Mädjô-Lèlo rang gälakan,
Dôtô djaow di Padang-pandjang.
Kô tidaq samô di bänakan,
Taq goenô katô di oelang.

297.

Dôtô djaow di Padang-pandjang,
Bäoelang ka roemah säki.
Taq goenô katô di oelang,
Samô di rasai nan bäsäki.

298.

Sampônô-Kajô rang gälakan,
Djoertoelijs di roemah pôtong.
Ăsaléh samô di bänakan.
Bija adiëq täräbaow rèndong.

299.

Djoertoelijs di roemah pôtong,
Tiap boelan tärimô oewang.
Bija adiëq täräbaow rèndong,
Djaän di oebah käsië sajang.

300.

Si-Hangan namô anaq Danau,
Bägindô-Häkin rang gälakan.
Boeroeëng déjwatô nan tärätjäkau,
Si-Moerai-randin rang läpékan.

301.

Bägindô-Häkin rang gälakan,
Handalanga di goedang kopi.
Si-Moerai-randin rang läpékan,
Häròq di boeroeëng tärabang tinggi.

302.

Tinggi binoeang di Kinali,
Mäti di paloeï bijô-bijô.
Sampai täboeang badan kami,
Indaq di dalam kirô-kirô.

303.

Päsije Boengoejs bajang bäombaq,
Toedjoean oerang dari Siam.
Käsië poetoejs. sajang bäoebah,
Badan bälaijen tampè diam.

304.

Tärabang balam mälimboeëng boeki,
Tärabang mähéda poelau Pandan.
Antjoewe alam tanggälam langi,
Käsië säoemoewe njaow badan.

305.

Ambije ladiïng pantjoeëng bangkai,
Soeläsië di goeba djaän.
Antjoewe dagiïng, toelang bäkirai,
Ăti käsië di oebah djaän.

306.

Käsiëq di até gadiïng-gadiïng,
Näkodô djoeô manjéräkan.
Käsië manjisiëq toelang dagiïng,
Bädôsô adiëq mänoeläkan.

307.

Antjoewe taloewe di pidjaq koedô,
Poetoejs oenoejs tali tampajan.

Nan poenjô oerang di pârauoe.
Toedjoew boelan di kandoeëng boendô;
Ăti toeloejs kăpadô tôlan,
Ăti tôlan sia nan tauoe.

308.
Tioeiq api panggang dăma,
Măsaq năsi boelan poeasô.
Tidaq ilang dalam pangănă,
Amă băoelang dalam dadô.

309.
Bălaijië kapă bălènggangan,
Bălaboew tantang poelau Maraq.
Săpantoen kăsau djo boeboengan,
Poetoejs pangarang moengkô raraq.

310.
Boeroeëng pipi di até pagoe,
Panggang dăma di até karang.
Ka ma tampè sajô mangadoe,
Hărôkan kăsië tôlan soerang.

311.
Băămboejs timoewe djo oetarô,
Pălaijiëran oerang Trangganô.
Pandjang oemoewe toean kabandaq,
Di hărôq djoeô dandam băsoeô.

312.
Taloewq baiëq koealonjô dalam,
Pandan săpandjang moearonjô.
Boeroewq baiëq minta di ganggam,
Badan nan banjaq sansaronjô.

313.
Auoewe doeri di loeboewq Lagang,
Săètô baow ka poelau;
Baow ka poelau Bantoewq-Tădji;
Kătjang naq poepoewe djo boengonjô.
Sajô ini doedoewq bădagang;
Kô soekô lawan băgoerau;
Kô indaq sisië badan kami;
Dagang naq poelang ka hinonjô.

314.
Tărabang tarab di até boeki;
Tărantang dauoen ambătjang;
Săkahlah dauoen mălăpari;
Soelăsië bădauoen tidaq.
Baow ka rimbô pădi Djambi;
Hărôq sajô boekan sădiki;
Di sangkô păné sampai pătang,
Kironjô oedjan tangah hari;
Basah badan soerang diri;
Alah kahibô ăti kami.

315.
Gadang ombaq oerang Oelăkan,
Tărandam oerè daloe-daloe.
Gadang èlôq kironjô tôlan,
Takoeï di toempang dagang laloe.

316.
Kô mandi sampaikan dèta;
Aka tjinô' di dalam pârauoe.
Kô djadi indaq kan kăkă,
Sajô hinô dari nan banjaq.

317.
Kătajô pădjalin lăka;
Soedoeï-soedoeï sampaian kaijen.
Tôlan kajô naq oerang băsa:
Aloen djadi lawan bămaijen.

318.
Marapălam sărangkai limô,
Ambije si rauoeï di lènggangkan.
Djawè sălám dagang nan hinô,
Ka lauoeï djaän di boeangkan.

319.
Ampiïng di roemah Rădjô-Oetoejs,
Di măkan sambije băranang.
Bija goentiïng ăsă djaän poetoejs,
Tinggăkan djoeô salai bănang.

320.
Loemoeï djan pinang sari,
Bădiri dăkè koealonjô.
Băroenoeï indaq kan bătjari,
Dangakan sădjô băritonjô.

321.
Poelau Gătië nampaq băbajang,
Nampaq di boelan pănamô.
Boeah ăti tinggălah sajang,
Sajô bădjalan, antah lamô.

322.
Pisang sătandan doewô tandan,
Sătandan indaq băïsi.
Tôlan săpantoen boengô pandan,
Tinggă bauoennjô di tangisi.

323.
Ădjoeëng lauoeï di lauoeïti,
Karang di soerè năkodonjô.
Nan djauoew indaq tătoeroeïti,
Dangakan sădjô băritonjô.

324.
Sari-Awan paloekan kătjô;
Păkoe kawè di rimbô pandan.
Kô toean rindoekan sajô,
Bătjôlah soerè, ganti badan.

325.
Bădije sitènggah até kôtô,
Pănèmbaq ălamat di soebarang.
Satoepoen indaq tjandoewe matô,
Minta sălamat oemoewe pandjang.

326.
Ilije păsije băriboe tandjoeëng,
Toemboewlah pandan di soebarang.
Kami mandanga băritô boeroeëng:
Tôlan mănaroew boengô kambang;

Digitized by Google

Pămaijenan hăsin-hoesin;
Soentiïngan anaq bidadari,
Bănië kami naq mămăkai,
Adô kò rïla ăti tòlan,
Adô kò tòlan bitjarôkan.

327.
Djalô kapé tăroentoeëng soetô,
Karăté sajòq lajang-lajang.
Tòlan lăpé, sajô poen soekô,
Tjarikan oentoeëng soerang-soerang.

328.
Lăpékan koedô naq njô lia,
Lăpé di paraq Bandarô.
Soenggoew lăpé di pădia,
Di ikè djan bitjarô.

329.
Anaq Kăpé rang bări kăpé,
Naq băranang pătjătoewe kăsoewe.
Naq lăpé oerang, bări lăpé,
Naq tabang, tali oerang gandjoewe.

330.
Kălam kaboeï moearô Bajang,
Tampè oerang păsang măriam.
Sadang băriboeï kăsië sajang.
Doedoewq nan indaq sanang diam.

331.
Haroen saga kambang mălăti,
Lajoewe boengô kămoeniïng.
Apô kăba tòlan kini,
Indaq ka săki ngaloe păniïng.

332.
Lămah lamboeï batang limbajoeëng,
Pigagô bădauoen tidaq.
Lămah lamboeï lènggang ădiëq kandoeëng.
Pikiran sajô mănăhan tidaq.

333.
Boengô hinai boengô nangkô,
Pătjah pinggan até pămătang.
Moengkô di karang soerè ikô,
Rindoe dandam boekan kăpalang.

334.
Kătiran tărabang mălajang,
Inggòq di poetjoewq batang andjôlai.
Boeah ăti tinggălah sajang,
Sajô bădjalan anjôlai.

335.
Auoewe kò indaq di lantaikan,
Mărimbang dauoen bădauoen.
Kauoewe kò indaq di sampaikan,
Mănăsă tauoen bătauoen.

336.
Auoewe adô dalam pădi,
Di bălah, aloen di lantaikan.
Kauoewe adô dalam ăti,
Dèh Allah aloen mănjampaikan.

337.
Anaq itiëq limô-limô,
Bări măkan di oedjoeëng dauoen.
Kăsië tòlan kami tărimô,
Djadi oetang băriboe tauoen.

338.
Batoeëng băboeah tăpi aijië,
Sălarô toembang anjôlai.
Ădjoeëng bătoewah naq bălaijië,
Koealô langang anjôlai.

339.
Ajam kinantan Radjô-Bantan,
Sékoewe tăsaboeëng ka Soeliki.
Siang timoewe, malam salătan,
Ka barat tèlèng mătari.

340.
Tjarikan kami limau soendai,
Ka limau boelan poeasô.
Tjarikan kami doekoen nan pandai,
Păobè ăti nan binasô.

341.
Ambătjang săboeah boelè,
Di măkan săïrijs manijs.
Toean pandjang băkirim soerè,
Di bătjô toemboew mănangijs.

342.
Bălimau băkăsai,
Băbădaq di awaq.
Sădonjô di rasai,
Kô indaq di awaq.

B. Ibarat's.

1.
Săpoe tangan Dajang doeanggô,
Soedoeï băïsi săpi djanggoeï;
Pămaijenan anaq Rădjô-Djaow.
Kăsië toean sălamô nangkô,
Pantoen njamoewq di oedjoeëng roempoeï;
Ilang di kiròq angin sădjô.

2.
Tariëkan boeloew, pandjang tigô,
Ka pantjang-pantjang di halaman;
Tariëq ka djoendjoeëng ladô soelah.
Bagai djinijs matô mămandang,
Mănanggoeëng mălihè roman;
Tagah dèh dandam tidaq soedah.

Digitized by Google

3.
Kaloe djadi toean ka păkan;
Baowlah koeli manijs kami;
Djatoew mălajang silarô kopi,
Djatoew mălajang masoewq soemoewe.
Kaloe djadi toean bădjalan,
Baowlah djari manijs kami.
Păhapoejs paloew di kaniïng,
Naq tagòq toelang bădjalan,
Naq kăkă toean mantjari,
Boliĕ di păkai sălamô oemoewe.
4.
Ajam poetiĕ di roemah rădjô,
Di pangkoew Magè-Lènggang-Alam;
Di saboeĕng Médan-Kiali;
Kăsiĕq bădôròq ka hălaman;
Gadang boewajô Rădjô-Manggoeĕng;
Kami di andjoeĕng di gamangkan,
Di poedjoewq laloe di pătangijs.
Kăsiĕ tădòrong di hèlokan,
Gadanglah dôsô toean tanggoeĕng.
5.
Soelăsiĕ di kampoeĕng Hăpah,
Rantiïngnjô ambije ka pămoeloeï;
Pămoeloeï boeroeĕng ramba tjinô;
Koedjarè poepoewe boengonjô;
Kaloe toean rasô mănăsă;
Èlòq nian di gandjoewe soeroeï;
Ilang toewah tărăkădjoeï rènô;
Ilang bangsô săbab dèh hambô,
Moelarat apô kan goenonjô.
6.
Kăpari tarang rang di boelan;
Roesô di boeki mandjiloenga;
Pinggan doeanggô rang lajangkan;
Kăpari sajang rang di toean,
Dôsô săkètè rang păbanjaq,
Iman di dadô rang boeangkan.
7.
Părapăti tărabangnjô ampè;
Lajòq mălajang karambodjô;
Bări bătali ka ampènjô.
Măkăsoeï di ăti kò taq dapè;
Bijalah ilang badan sikô;
Larang djăhoeri mandapènjô.
8.
Măloentjoewe si oela lidi,
Măloentjoewe laloe ka moearô;
Sariĕq di manô rang toegăkan;
Hô boengô kambang lah băă;
Mangoetjap Allah djo nabi;
Manggèliïng Allah taăllah;
Kăsiĕ nan aloen patoeï abijs,
Adiĕq kandoeĕng badan djo njaow.
9.
Tătăkalô mănabang pinang,
Tărătabang pinang tidaq bărăpoetjoewq.
Pantja rènô djoelai-mandjoelai;
Sălamô dagang lah ilang,
Bărapô dagang bărătoekoewq-toekoewq,
Tòlan lah loepô-loepô ingè.
10.
Tărabang pipi até djilatang.
Inggòq di rantiïng daloe-daloe;
Lătiĕq-lătiĕq di djamboe aijiĕ;
Dagang săki di rantau oerang,
Sătitiĕq tidaq boliĕ aijiĕ,
Tawa di kipé angin laloe.
11.
Bangkahoeloe kòtônjô gadang,
Tampaq nan dari poelau Tikoejs;
Wahai adiĕq marilah sajang,
Rènô doedoewq di tangah pintoe.
Tjitjin oekoewe părămatô dălimô,
Di sòroeĕng di djari manijs,
Djaăn adiĕq koerang tărimô;
Antah kăsa antahpoen aloejs.
12.
Badjoe gás, dèta kăsoembô,
Sărawă goentiïng Batawi,
Djaitan anaq kampoeĕng Héraq;
Ilije păsa, moediĕq Mălăkô;
Singgah ka roemah djoeroemoedi;
Batang amé, rantiïng soeasô,
Bărăboeah intan djo podi.
Poetjoewq di hoeni boeroeĕng boeraq;
Batang di lili nagô săti;
Pipi naq inggòq di dahannjô,
Lai kò rasô ka mandjadi.
13.
Ramô-ramô si koembang djanti,
Katib-Endah poelang băkoedô.
Patah toemboew, ilang băganti,
Poesakô băitoe djoeô.
14.
Mantjampaq tibô ka hoeloe,
Kanei anaq găroendang.
Apô ka tjoepaq di panghoeloe?
Bămaijen oendang-oendang.

Digitized by Google

C. Tăliboen's en Pădatô's.

1.[1])
Lămah lamboeï kiliran tădji,
Să bantoewq tădji doewô să kawan;
Soekoewe naïmat toean kini,
Bărănjanji di tangah médan;
Soeka hidoeiq boekan kăpalang;
Bărătambah lagi doedoewq bărădagang;
Adô săwatoe si boeroeëng pinang;
Sambah tăălim kapadô djănang;
Mintalah rôko agaq săbatang,
Akan kasoeloew ka djalan gadang,
Soepajô bolië naq njô tarang.
Rôdi Goempani tălampau garang;
Pălèntah residèn di Padang;
Angkè poelisi koemandan Si Mandi-Arang;
Antah tărikè, antah tărăpégang,
Di baownjô ka tangsi gadang;
Băbaliëq-baliëq tăliboen di karang;
Di karang anaq moedô-moedô;
Allah-Allah toeankoe rabi;
Soedah năsib oentoeëng koe kini;
Adô săwatoe si boeroeëng noeri,
Inggôq di kajoe kămoeniïng săti;
Antahnjô intan, antah bidoeri;
Boekan djagalan dapè di băli;
Tătăkalô masô tanah Bătawi,
Toeroen Oelandô dari si kotji,
Siapô băoentoeëng dapè sandiri.

2.
Toemboew djaraq dalam rimbô,
Toemboew roempoeï măkanan api,
Di baliëq batang si kădoedoewq.
Mangaijië ka batang Hari,
Mandapè anaq kapé-kapé;
Patah djoearan di pămaijen;
Anaq tărakoeï tangah păkan;
Kăroentoeëng bări bătali,
Tălătaq di até talam,
Di baow anaq oerang Kinari;
Rimbang nan dari Kôtô-toewô;
Toempaq kapadô oentoeëng hambô;
Soenggoew hidoeiq săroepô măti,
Pantoen ikan di dalam loeboewq,
Ka ilije loekah mănanti,
Ka moediëq toebo lah lăpé,
Di tangah djalô bărămaijen,
Băraboeï si rambang măkan.
Oentoeëng kamanô lah dèn pai,
Baow ilanglah di boelan,
Baow padam di mantari,
Djaăn bimbang baq nangkô djoeô.

3.
Anaq rădjô di goenoeëng Padang,
Kadoewô goenoeëng Păsaman,
Katigô goenoeëng băăpi,
Kaămpè goenoeëng Singalang.
Bindaloe toemboew di păgaran;
Langkoewé pămăga gadoeëng;
Si dingin di pandjamoean;
Si-Kilang bandanjô doewô;
Djaăn di djangkă-djangkă lai;
Katô oerang kô lah njô băna;
Katô kitab kô lah njô baroejs;
Katô ăti kô lah njô èlòq;
Katô matô kô lah păkajan;
Larangan băpaq djo mandéh;
Tjarilah ratjoen kitô minoem;
Naq dingin lăpiëq katidoeran;
Naq poewé ăti mandéh kandoeëng;
Naq ilang kitô bădoewô,
Djaăn tăkănă-kănă lai.

4.
Balam kô indaq băpădi;
Pandan taq ka rimbô lai;
Di rimbô băboengô djoeô,
Băboengô di rantiïng măti.
Lijé nan indaq amoew patah;
Rantiïng kô băïtoe djoeô;
Èlòq di djădjaq tanah baroew;
Ka kidă ka si moelanggang;
Naq djaăn ka rimbô-rimbô djoeô;
Dandam kô indaq mandjadi,
Badan taq di sikô lai.
Di sikô băsoeô djoeô,
Băsoeô tantang nan rami.
Tjaliëq kô indaq tăoebah;
Gènèng kô băïtoe djoeô;
Èlòq bădjalan djauoew-djauoew;
Naq lanjòq ka rantau oerang,
Naq djaăn băsoeô-soeô djoeô.

5.
Kô naq tauoe di pădi Djambi,
Silaulah ranô Soengei-Tădiëq;
Kărătau pădi sipoeloeï;
Bijo-bijo di goenoeëng Rădjô;
Săligoeri di goenoeëng Padang;
Lampoejang pantang rang ampékan.
Kô naq tauoe di ăti hambô,
Tjaliëqlah aijië toenggang ilije;
Băpantang băbaliëq moediëq;
Băsèlang karijs di pintoe;
Băgaloeï rèntjoeëng di lihije;
Nan soewòq pămangkoe adiëq;
Nan kidă panjamboeï gajoeëng;

[1]) Deze tăliboen hoorde ik te Padang.

Nan koeniïng băpantang dèn lăpékan.
6.
Di ondaq pădi di oendam;
Ka Singkije mandikan koedô;
Rôtan salaq ampajan kaijen;
Ka Bajang kami anjôlai.
Djaän băgatòq ladô djoeô;
Kò indaq djadi djo tòlan;
Di hăramkan mangătjòq moedô;
Bătalaq mangătjòq maijen;
Soembajang kami anjôlai,
Djaän bătoekoewq dòsô djoeô.
7.
Idjoewq kasamô di lantaikan;
Sawah Si-Loengkang gănang aijië;
Roeroeïtan dalam bălangô;
Dauoen si mantoeëng tigô tangkai;
Indajang di dalam pădi;
Lah ilije koedô Si-Dangiïng;
Ilije djo gantô-gantonjô,
Isoewq kasamô di rasaikan;
Oetang kò indaq tòlan baijië;
Rang amoew, tòlan ngakan;
Kami bărăgantoeëng di toelăkan;
Kami mănoeroeï tidaq di baow;
Rang sajang, tòlan ka bantji;
Kò indaq săki ngaloe păniïng,
Isoewq dangakan băritonjô.
8.
Poetjoewq talang nan tinggi nantoen,
Păbilô tidaq karăbah.
Kò răbah rapè di djărami;
Kò anjô rapè di doelang;
Di taté ăka băboeloew;
Răbahkan ka tangah djalan;
Ka bajang kami anjôlai.
Djaän băgatòq ladô djoeô;
Alang nan tărabang tinggi nantoen;
Păbilô indaq karandah;
Kò randah dapè di kami;
Kò anjô dapè di oerang;
Di anjoeï pitoewah goeroe;
Di poetoejs kălingkiïng soewòq.
Soembajang kami anjôlai,
Djaän bătoekoewq doewô djoeô.
9.
Amoewlah kami samô mandi;
Kabo bătanang di koealô;
Lindjoeang banjaq anaqnjô.
Amoewlah kami samô măti;
Tòlan băhinang băkoebalô;
Di kawă mandéh daunsanaqnjô.
10.
Rătji timbakau majang lisoeï;
Tădjam soeligi tinggi-tinggi;
Lătaq di dalam kèndi kătjô;
Kò anjô ka ngari-ngari takoeï;
Èlòq pikiri kini-kini,
Padô mandjadi katô-katô.
11.
Barijs-barijs păsije di hoeloe;
Di timpô kăsiëq bădarai;
Tanamlah kătjang dalam pădi;
Koedjarat poepoewe boengonjô.
Abijs-abijs pikije dăhoeloe;
Boeroewq djo baiëq indaq bătjarai;
Anaq dagang ka lawan măti,
Moelarat apô ka goenonjô?
12.
Indoe namonjô tjoepaq rôtan;
Toedjoew djădjaqnjô dalam pădi;
Di ètô kaijen ragi tigô,
Di ètô laloe ka soebarang.
Kò indaq păraloe ăti tòlan,
Tjari nan laijen tampè ăti.
Boewang si mikin, ganti poelô,
Injô biasô kăsië soerang.
13.
Lah lamô pandan kariboeï;
Kăsiëq tărădindiïng karam tigô.
Tărabang balam kipè-koemipè;
Kăliki hari koemari;
Koembali bamban ka boeahnjô;
Di timpô batoe bălah doewô;
Lah lamô badan dèh hidoeiq;
Aloenlah kăsië nan baq nangkô;
Tiap sajang tărălihè djoeô.
Kò pătang sădauoen măkan;
Kò malam djadi rasian;
Ka măti badan kasoedahnjô;
Itoepoen garah Allah poelô.
14.
Di manô loeboewq Părauoe?
Di baliëq tampè goenoeëng Nagô;
Di baroew tamboenan oedang;
Di moediëq tamboen koelari.
Boekan kò tòlan samô tauoe;
Kò anjô di boeroewq oentoeëng hambô;
Tidaq băsoeloew batang pisang;
Băsoeloew boelan djo mantari.
15.
Anjoeï batang sambilan ètô;
Săètô tinggă di poelau;
Poelau bărănamô Bantoewq-Tădji.
Kătjang naq soeroeï ka oedjoeëngnjô;
Kò soekô lawan băgoerau;
Kò indaq, sisië badan kami;
Dagang naq soeroeï ka oentoeëngnjô.
16.
Poetoejs tali pandjădja ladang,

Poetoejs di ranggoeï Rădjô-Moedô.
Sinoen tărădjèlô pădi Djambi,
Soenggoew tărădjèlô tăgoelampai;
Toemboew di pandan Malim-Déjwa;
Dăhoeloe tôlan ădja sajang;
Kini di hèlô soeroeï sădjô.
Djauoew hibonjô ăti kami;
Băgô kô hibô indaq ka sampai;
Maboewqlah badan samô soerang.

17.

Tinggi ombaqnjô lauoeï Bali;
Gadang păsaqnjô dari tiang;
Ilalang sèsô pangirajan.
Apô di hăròq padô kami?
Amé tidaq, bangsô poen koerang,
Dagang lah sèsô pangirajan!

18.

A gălanjô matô?
Băgăla Si-Bintang-Tarang.
Andei nan băanaq boetô,
Ka sasai ka djandjang oerang.

19.

A gălanjô toemi?
Băgăla Rădjô-Koedièn.
Mălătăpi nan roemi,
Abijslah tandéh kalijèn.

IV. RAADSELS.

De Manangkabo-Maleiers noemen hunne raadsels tăki-tăki. Zij hebben er een groot aantal van en opmerkelijk is het zeker, dat bijna iedereen die kent; wien ik ook eenige der 56 door mij verzamelde raadsels opgaf, steeds had hij het antwoord gereed. Daaruit zou men mogen opmaken, dat het opgeven, het laten raden van raadsels iets is dat dagelijks voorkomt. En toch is dat volstrekt niet het geval. Slechts een enkele maal hoorde ik knapen elkaar tăki-tăki opgeven.

Diep ligt de zin dezer raadsels gewoonlijk niet; sommige zijn woordspelingen, andere vrij kreupele gelijkstellingen, juist zoo als die, welke wij in onze jeugd op de kinderkamer leerden.

Even als de pantoen's en andere liedjes, zijn ook de raadsels bijdragen tot de kennis van het volk en zijn taal, en dus gewenschte gegevens voor hem, die beide tot een onderwerp zijner studie maakt.

Uit Rawas en Lebong zijn mij geen raadsels bekend. Toch zullen ze daar evenmin ontbreken als elders in Midden-Sumatra en kunnen ook de in die streken gevestigde ambtenaren onze kennis van de onder hun bestuur staande bevolking vermeerderen door het verzamelen en uitgeven harer raadsels en spreekwoorden. Zij zijn daartoe beter in staat dan reizigers, die slechts een korte wijle vertoefden onder een volk welks idioom hun geheel vreemd was.

Bij ieder raadsel heb ik een vertaling gevoegd en hier en daar een opmerking gemaakt, die mij voor een juist begrip onmisbaar scheen.

Digitized by Google

Tăki-tăki.

1. Săgadang-gadang batang, batang a nan gadang. A toe kò jô? [1])
Djawab. Batang aijië.

2. Să gadang-gadang koeman, koeman a nan gadang.
Dj. Koemandoewe.

3. Să tinggi-tinggi toelang, toelang a nan tinggi?
Dj. Toelang boeboeëngan.

4. Să gadang-gadang oela, oela a nan gadang?
Dj. Oelandô.

5. Anaqnjô di pidjaq-pidjaq, indoewqnjô di oeroeï-oeroeï.
Dj. Djandjang.

6. Indoewqnjô mănilantang, anaqnjô bă-gòlèq-gòlèq.
Dj. Batoe ladô.

7. Indoewqnjô mandjălădjau, anaqnjô bă-tjitjiran di balièq.
Dj. Boeah koendoewe.

8. Indoewq doedoewq djoeô, anaqnjô măharau-harau.
Dj. Părioewq djo sandoewq.

Raadsels.

1. Wat is van alle batang's de grootste batang? Raad, raad, wat is dat?
Antwoord. De water-batang, d. i. de rivier.

2. Wat is van alle koeman's de grootste koeman?
A. De koemandoewe (kommandeur).
Zoo noemt de Maleier in de Padangsche Bovenlanden den ambtenaar die met het civiel gezag belast is. De gewone beteekenis van koeman is een puistje, zekere huiduitslag.

3. Wat is van alle toelang's de hoogste toelang?
A. De toelang boeboeëngan.
D. i. een balk, die de nok van het huis steunt.

4. Wat is van alle oela's de grootste oela?
A. De oelandô, de Hollander.
De gewone beteekenis van oela is slang.

5. De kinderen worden getrapt, de moeder geknepen.
A. Een trap of ladder.

6. De moeder ligt achterover en het kind wentelt zich.
A. De sambalsteen.
De Spaansche peper namelijk wordt op een platten steen fijngewreven met een kleinen, cylindervormigen, dien men er over rolt.

7. De moeder sluipt rond en de kinderen blijven verspreid achter.
A. De koendoewe, een kalebasplant.
De moeder is de kruipplant, de kinderen zijn de vruchten.

8. De moeder zit stil en het kind is in beweging.
A. De pot en de lepel.

---

[1]) De woorden A toe kò jô? beantwoordende aan ons: »Raad, raad, wat is dat?" keeren aan het eind van ieder raadsel terug, en zullen kortheidshalve hier verder worden weggelaten.

Digitized by Google

9. Ékoewenjô baq ékoewe kambiĭng, djatoewnjô găroentang bajang.
Dj. Koelipaq batoeëng.

9. Zijn staart is als een geitenstaart, zijn val ruischend en zwevend.
A. De bladscheede van de bamboe.

10. Awaqnjô gadang pandjang, kaijen bătoembòq-toembòq.
Dj. Batang anau.

10. Zijn lichaam is groot en lang en (zijn) kleed bestaat uit lappen.
A. De anaupalm.

11. Oeràng bălimô bădaunsanaq, tibô di gauoeng băboenoewan.
Dj. Măkan siriĕ langkòq-langkòq.

11. Vijf broeders die in een grot sterven.
A. Een volledige betelpruim die fijn gekauwd wordt.

12. Tigô pètaq, tigô pindjoeroe, tigô ékoewe koembang di dalam.
Dj. Boeah djaraq.

12. Drie afdeelingen, drie openingen, met drie koembang's er in.
A. De djaraq-vrucht.
De vrucht van de Djaraq (Ricinus) bevat drie zaden, die hier worden aangeduid door koembang, den naam van een soort van zwarten kever.

13. Băroemah lai, băpintoe indaq, tjiri mantji banjaq dalamnjô.
Dj. Boeah kăliki.

13. Een huis zonder deur, met veel muizendrek.
A. De papaja-vrucht.

14. Băgòlèq-gòlèq mantjari njaow, dapè njaow badan tăboewang.
Dj. Tăloewe.

14. Rollende zoekt het het leven; is 't leven gevonden, dan wordt het lichaam weggeworpen.
A. Een ei.

15. Hidoeiqlah injô kăranô awaq, hidoeiq awaq kăranô injô.
Dj. Batang pădi.

15. Haar leven dankt zij mij en mijn leven dank ik haar.
A. De rijstplant.

16. Oerang bădoewô bădaunsanaq, ganti dăhoeloe mandoeloeï.
Dj. Kăki oerang kadoewô bălahnjô.

16. Twee broêrs die elkaar telkens voorbijgaan.
A. De beide voeten van den mensch.

17. Manjălam ka lauoeï, bădjalan ka păsije; tinggă djadjaqnjô, djadi katô-katô.
Dj. Kalam.

17. Het duikt in de zee, het loopt over het strand, de voetstappen er van zijn woorden.
A. Een pen.

18. Di toengkoejs boekan păkirim, di tanam boekan tinaman.
Dj. Mait.

18. Het wordt ingepakt en is niet om te verzenden, het wordt in den grond gestopt en is geen plant.
A. Een lijk.

19. Badannjô boengkoewq, măkannjô săgalô idjau.
Dj. Sabi.

19. Zijn lichaam is gebogen en zijn voedsel allerlei groen.
A. Een grasmes.

20. Kapai măhadòq poelang, kapoelang măhadòq pai.
Dj. Părièn aijiĕ.

20. Uitgaande kijkt het huiswaarts en huiswaarts keerende kijkt het naar buiten.
A. De bamboekoker waarin water gehaald wordt.
Men draagt dien over den schouder, in dier voege dat, als men naar de bron

Digitized by Google

gaat, de opening huiswaarts gekeerd is, en omgekeerd als men huiswaarts gaat de opening naar den kant der bron wijst.

21. Lai kètè să gadang bădije, lai gadang să lawé păpan.
Dj. Poetjoewq pisang.

21. In zijn jeugd zoo groot als een geweer(-loop); volwassen zoo breed als een plank.
A. Een pisangblad.

22. Băbiliëq lai, băpintoe indaq.
Dj. Boeloew.

22. Kamers heeft het, maar deuren niet.
A. De bamboe.

23. Băsisiëq boekannjô nagô, băgondjong boekannjô roemah, băpajoeëng boekannjô rădjô.
Dj. Boeah pisang nănè.

23. Geschubd en toch geen draak, met horens en toch geen huis, een pajoeëng (zonnescherm) dragend en toch geen vorst.
A. De ananas-vrucht.
G o n d j o n g beteekent de spitsen op de daken der Maleische woningen.

24. Oerènjô mănikam tanah, bătaloewe di awang-awang, măniti di tăpaq tangan.
Dj. Batang karambije.

24. Zijn aderen steken in de aarde, het legt eieren in de wolken, het gaat over de handpalm als over een vonder.
A. De kokospalm.
Ik kan de laatste woorden niet beter vertalen. De vergelijking doelt misschien op de wijze waarop de vruchten in de bloemscheede rusten, maar is dan toch zeer gezocht.

25. Oerang toewô băbadjoe maniëq.
Dj. Tjoebadaq.

25. Een oude van dagen met een buis van kralen.
A. De tjoebadaq-vrucht (Artocarpus integrifolia).

26. Tjaboeï lobang, tinggă tiang.
Dj. Tjitjin măambije di djari.

26. Het gat uittrekken en den paal laten staan.
A. Een ring dien men van den vinger neemt.

27. Malam mandjadi rădjô, siang mandjadi boedaq.
Dj. Karang tigô.

27. 's Nachts is het een vorst en daags is het een slaaf.
A. Een karang tigô.
Een koperen olielamp, zoo genoemd naar drie pitten, die er op gebrand kunnen worden.

28. Băpoesè padô ékoewe, bătălingô padô bibije.
Dj. Ragô.

28. De navel aan het staarteinde en de ooren aan de lippen.
A. Een mand.

29. Kètè mandjadi kawan, gadang mandjadi lawan.
Dj. Api.

29. Klein is 't een vriend, groot een vijand.
A. Vuur.

30. Lantai di tèmbaq, idoeëng nan kănai.
Dj. Kantoeï.

30. Op den vloer wordt geschoten en de neus geraakt.
A. Een veest.

Digitized by Google

31. Oerang toewô băbadjoe băsi.
Dj. Lòkan.

32. Oerang toewô măti băgantoeëng.
Dj. Dauoen kărisiëq.

33. Kapaq ampè, kăki anam, ékoewe tjandô mariam, kăpalô boetô manggèlèng-gèlèng.
Dj. Si patoeëng.

34. Nan di kădja indaq băékoewe, nan mangădja indaq băkăki, nan mălihè indaq băkăpalô.
Dj. Lontjè, oela, kăpitiïng.

35. Săpandjang-pandjang lidi, lidi a nan pandjang?
Dj. Lidi oedjan.

36. Di boekaq kaijen tăsoeô roempoeï, di boekaq roempoeï tăsoeô dagiïng, di boekaq dagiïng tăsoeô toelang, di boekaq toelang tăsoeô bănaq; masoewq basah, kaloea kăriïng.
Dj. Djagoeëng nan di aboejs.

37. Băampè mănoemboewq, bădoewô mănampi, soerang măhalau.
Dj. Kabo.

38. Kètè ra, gadang ba, măti bi.
Dj. Raboeëng, batoeëng, bilah.

39. Băboelalai boekannjô gadjah, mantjakau boekan harimau, mandangoeëng boekan alang-alang.
Dj. Rangi.

40. Măhăsòq boekan kaboeï, măriaq boekannjô ombaq.
Dj. Năsi manggălagaq.

41. Bătăloewe di até goenoeëng, mănăté di oedjoeëng koekoe.
Dj. Koetoe.

31. Een oude van dagen met een ijzeren buis.
A. Een lòkan (een soort van oester).

32. Een oude van dagen die hangende sterft.
A. Doode pisangblaren.

33. Vier vleugels, zes voeten, een staart als een kanon en een schuddend hoofd zonder oogen.
A. Een libellula of glazenmaker.

34. Die gejaagd wordt heeft geen staart, die hem achterjaagt geen voeten, die er naar kijkt geen hoofd.
A. Een kikvorsch, een slang en een krab.

35. Wat is van alle lidi's (nerven) de langste (nerf)?
A. De lidi oedjan (regen).

36. Wordt het doek (kleed) geopend, dan vindt men gras, onder 't gras vindt men vleesch, onder 't vleesch vindt men been, en in het been merg; het gaat er nat in (nam. in den pot) en komt er droog uit.
A. Gekookte Turksche tarwe.

37. Vier zijn er die stampen, twee die wannen en één die vervoert.
A. Een karbouw.

38. Klein is het r a, groot is het b a, dood is het b i.
A. R a b o e ë n g (jonge bamboe; uitspruitsels, die gegeten worden); B a t o e ë n g (naam van een groote bamboe-soort); B i l a h (de latten van de b a t o e ë n g gemaakt).

39. Hij heeft een snuit en is toch geen olifant; het verslindt en is toch geen tijger; het gonst en is toch geen vlieger.
A. Een muskiet.

40. Het dampt en is geen mist, het bruischt en is geen golf.
A. Kokende rijst.

41. Het legt eieren op een berg, die uitkomen op den rand van de nagels.
A. Een luis.

Digitized by Google

De berg waarop de luis eieren legt, is het hoofd van den mensch; die eieren worden tusschen de nagels fijngewreven.

42. Moelô njô kètè, lah itoe njô gadang, sampai oemoewe njô soeroeï kètè djoeô.
Dj. Boelan.

42. Eerst is het klein, dan wordt het groot, als het oud is gaat het achteruit en wordt weer klein.
A. De maan.

43. Oerang toewô bătăling) săbălah.
Dj. Bădije.

43. Een oude met één oor.
A. Een geweer.

44. Tăsinggoeëng roesoewqnj), tăsirah kăpalonjô.
Dj. Api-api.

44. Zijn zijde wordt gestreken, zijn hoofd wordt rood.
A. Lucifers (en doos).

45. Bădaboewq kabawah, di tjari kaäté.
Dj. Atòq tirijs.

45. Er valt iets naar beneden en het wordt boven gezocht.
A. Een dak dat lek is.

46. Isinjô di loea, koelinjô di dalam, di bălah moengkô di koebaq.
Dj. Kălang ajam.

46. Het vulsel is buiten en de huid binnen in, het wordt door midden gehakt en geschild.
A. De ingewanden van een kip.

Wat men van een vrucht weggooit is de schil. Onder die schil zit het vruchtvleesch »isinjô", dat waarmeê de vrucht gevuld is. De ingewanden der kip, die men wegwerpt, zijn hier hare schil genoemd, maar 't geen men eet »isinjô" zit niet in, maar om die schil, er buiten. Een vrucht schilt men eerst en snijdt die dan door midden, maar de kip moet eerst door midden gehakt worden, om de schil (de ingewanden) te kunnen verwijderen.

47. Baq namô baq goenonjô, diam di roemah sănamonjô.
Dj. Kabè pinggang.

47. Zooals de naam is het nut er van, het woont in 't huis van denzelfden naam.
A. Een gordel (band om de zijde).

Kabè is vastbinden, omwinden, pinggang, de middel, de zijde. De naam beteekent derhalve »de zijde, de middel omwinden"; en wijst dus aan waartoe het voorwerp dient. Het huis waarin of liever waarom het voorwerp woont, is de »pinggang", en draagt dus denzelfden naam als het voorwerp.

48. Roesaq si toewô indaq manga, roesaq si tangah indaq manga, roesaq si boengsoe moengkô loeloejs.
Dj. Părièn.

48. Is de oudste stuk, dat hindert niet; is de middelste stuk, dat hindert (ook) niet; (maar) is de jongste stuk, dan zinkt (alles er door).
A. Een bamboekoker waarin men water haalt.

Zoo'n koker bestaat uit twee geledingen

Digitized by Google

en heeft dus drie schotten, waarvan het bovenste en middelste worden doorboord. Is ook het onderste (de jongste) doorboord, dan is het vat lek, onbruikbaar.

49. Loepò tăbaow, tăkănă tinggă.
Dj. Atjè.

49. Vergeet men (het), dan wordt (het) meêgenomen; denkt men er aan, dan blijft (het) achter.
A. De boschbloedzuiger.

50. Păgi băkăki ampè, tangah naiëq băkăki doewô, pătang băkăki tigô, matô ampè, gigi di loea.
Dj. Oerang sampai toewô.

50. In den morgen heeft het vier voeten, op den middag twee, 's avonds drie voeten, vier oogen en de tanden buiten (den mond).
A. De mensch tot hij oud wordt.
Gigi di loea doelt op het betel pruimen Oude menschen die geen tanden hebben om de pruim te vermalen, stampen haar fijn in een daartoe bestemden vijzel.

51. Si kitjaq si kitjam, rio-rio kandi. Nan masaq nan măsam, nan moedô nan manijs.
Dj. Antimoen.

51. Si kitjaq si kitjam, rio-rio kandi. Rijp is het zuur, jong is het zoet.
A. De komkommer.
De onvertaald gelaten woorden schijnen slechts een aanhef zonder beteekenis te zijn.

52. Di timang boekannjô anaq, di boeang boekannjô saròq.
Dj. Djalô.

52. Het wordt op de armen gewiegd en is toch geen kind, het wordt weggeworpen en is toch geen vuilnis.
A. Een werpnet.

53. Kaliïng mandi darah.
Dj. Boeah palô.

53. Een Klingalees in bloed badende.
A. Muskaatnoot.
De bewoners van de kust van Koromandel zijn veel donkerder dan de Maleiers, de donkerbruine noot wordt bij den Klingalees vergeleken, de roode foelie is het bloed.

54. Di boekaq să gadang alam, di sahòq să gadang koekoe.
Dj. Matô.

54. Geopend zoo groot als (omvat het) de wereld, gesloten zoo groot als een nagel.
A. Het oog.

55. Ambije doeri, băpăga doeri, săroegô di dalam, nărakô di loea.
Dj. Doerian.

55. Het neemt doorns, het is met doorns omheind; de hemel van binnen, de hel van buiten.
A. De doerian.

56. Indoewq indiïng.
Dj. Sandoewq tăsisip di dindiïng.

56. Het moedertje dat zit te wachten op 't geen ze krijgen zal.
A. De rijstlepel, tusschen de omwanding (van gevlochten bamboe) gestoken.

Digitized by Google

V. SPREEKWOORDEN.

Wij hebben in de vorige bladzijden kennis gemaakt met raadsels, liedjes en met vrij omvangrijke verhalen der Manangkabo-Maleiers, die allen tal van woord- en zinvormen bevatten welke men in het literarisch Maleisch te vergeefs zal zoeken. Maar zij missen één bestanddeel dat meer dan eenig ander het volk kenschetst, dat in 't bijzonder de taal karakteriseert en dat in waarheid het zout der taal is; ik bedoel de spreekwoorden „pămĕjô", waarvan een eindeloos aantal steeds aan het volk op de tong ligt.

Er is geen levensomstandigheid, er wordt geen gesprek, ik zou haast zeggen, van welken aard ook, gevoerd, waarin geen spreekwoorden worden te pas gebracht. De geheele oendang-oendang, de wetten, 't zij geschreven of mondeling overgeleverd, zijn met spreekwoorden doorweven, ja, daarin saamgevat!

De meeste daarvan hebben in hooge mate de eigenschap, in eenige weinige woorden een geheelen gedachtengang uit te drukken, een gedachtengang die door den vreemdeling moeielijk uit die woorden kan worden ontleed. En toch, eerst dan zijn vertrouwelijke gesprekken mêt den Maleier mogelijk, wanneer men den zin zijner spreekwoorden verstaat en ze weet te gebruiken. „Begrijpt men zijn spreekwoorden, dan kent men het volk", is hier geheel van toepassing.

In het eerste gedeelte van dit Deel komen, bij de behandeling der oendang-oendang en ook elders, eenige pămĕjô's ter sprake, die ik, om herhaling te vermijden hier achterwege laat, zoodat ik mij in de volgende regels zal bepalen tot het mededeelen van een zes en negentigtal, die meer dan de evenbedoelden in het dagelijksch leven van toepassing zijn.

Waar zulks mij mogelijk was, heb ik het Maleische door een Nederlandsch spreekwoord vertaald, maar dikwijls kon ik dat niet en voegde dan een omschrijving bij de zooveel doenlijk letterlijke vertaling.

Behalve de spreekwoorden kent het Manangkabo'sch nog een reeks eigenaardige uitdrukkingen, die de Maleier „pambaowan", „aanbrengsels" noemt, beeldsprakige gezegden, die gaarne gebruikt worden en niet minder dan de spreekwoorden meer dan oppervlakkige studie vereischen om begrepen te worden.

Van deze zal ik in de reeds meermalen vermelde woordenlijst de mij bekende opteekenen.

Digitized by Google

Păméjô.	Spreekwoorden.	Verklaring.
1. Baq siamang koerang kajoe.	Gelijk een siamang, die geen boomen heeft.	De siamang, een soort van zwarte aap (Hylobates leuciscus) is in het bosch buitengewoon vlug, maar beweegt zich moeielijk op den grond. Het spreekwoord komt overeen met ons: rondloopen als een kip die haar ei niet kwijt raken kan.
2. Baq andjiïng băranaq anam.	Als een hond met zes jongen (zoo mager).	Men zegt dit van iemand die er ellendig en armoedig uitziet. Ook wordt het gezegd van personen die alles verloren door wangedrag van familieleden.
3. Baq andjiïng ka dăhoeloean.	Als een hond, die (het wild) vooruit is.	Dan is hij het spoor bijster, doordat hij het wild niet meer ruikt, en loopt te zoeken naar alle kanten, zonder te weten welke richting te nemen. Het wordt gezegd van menschen, die door al te groote voortvarendheid hun doel voorbij streven, en komt nagenoeg overeen met ons: zich zelven voorbij loopen.
4. Baq kambiïng dèh randjau.	Als een geit (die gewond is) door de randjau's.	De randjau's zijn scherp aangepunte bamboelatten, die in den grond gestoken worden, om wild te dooden. De uitdrukking doelt op menschen die door een ongeluk getroffen worden en daardoor geheel verslagen zijn, niet meer weten wat ze doen, de kluts kwijt zijn.
5. Baq harimau ka lăpéan laboew.	Als een tijger die den weg (het spoor van zijn prooi) kwijt is.	Boos of uit zijn humeur zijn tegen anderen over 't een of ander, dat door eigen schuld niet gelukt is.
6. Baq kajoe bătaré ka oedjoeëng.	Als hout met de kern aan het uiteinde.	Men zegt het van iemand die aan een ander, in ontwikkeling beneden hem staande, raad vraagt en dien raad opvolgt.
7. Baq langau di ékoewe gadjah.	Als een vlieg op den staart van een olifant.	Komt ongeveer overeen met de uitdrukking: met een natten vinger lijmen. Het wordt gezegd van onstandvastige personen, van menschen die zich gemakkelijk laten medesleepen.
8. Baq ajam gadijs bătaloewe.	Als een kuiken (maagdelijke kip) dat een ei legt.	Van iets dat buiten den gewonen regel gaat; men zegt het van een zaak die niet in den haak is, die iets onbegrijpelijks heeft.
9. Baq bălăki oerang si Anòq.	Getrouwd met een man van Si Anòq.	Si Anòq is een negari in Agam vanwaar de meeste elders tijdelijk verblijf houdende goudsmeden afkomstig zijn. De spreekwijze beteekent een belofte krijgen die allen schijn heeft van niet te zullen worden gehouden.
10. Baq roempoeï di timpô oedjan.	Als gras door den regen neêrgeslagen.	Men zegt het van iemand, wien het voor den wind gaat; die krijgt wat hij begeert. Daarom is timpô hier vreemd; diroejs, besproeien, drukt de gedachte dunkt mij juister uit.
11. Baq goenoeëng	Als een berg waar-	Men zegt dit van iemand die een zaak dui-

Digitized by Google

taängkè kaboeï.	door de wolken worden aangetrokken.	delijk en helder weet voor te stellen, of een geschil uit den weg weet te ruimen.
12. Baq taboeëng săroewé.	Als een bamboekoker van één geleding.	Zulk een bamboekoker is niet gesloten. Daarom wordt dit gezegd van menschen die geen geheim kunnen bewaren.
13. Baq băgantang anaq ajam.	Als kuikens die men in een mand (eigenlijk een groote bamboe-maat) doet.	Terwijl men het ééne er in doet, vliegt het andere er weer uit. Het wordt gezegd, wanneer men in een vergadering niet tot een resultaat kan komen.
14. Măhitoeëng boeloe koetjiïng.	De haren van de kat tellen.	Heeft dezelfde beteekenis als ons: de huid verkoopen voordat de beer gevangen is. Natuurlijker zou het zijn, indien de beteekenis was: een onbegonnen werk doen.
15. Baq badaq ndaq tauoe di doeri.	Als een rhinoceros die de doorns niet voelt.	Het wil zeggen: vertrouwen stellen in de vriendelijke praatjes van een vijand.
16. Bămaijen oela tădoeëng.	Met een vergiftige slang spelen.	Heeft de beteekenis van ons: met vuur spelen; zich de handen branden; de hand in een wespennest steken.
17. Baq mănanti oerang dăhoeloean, baq mangădja oerang koedian.	Wachten op degenen die reeds vooruit zijn; naloopen van hen die nog achter zijn.	Het is ons: het paard achter den wagen spannen.
18. Baq garam să boekoe masoewq lauoeï.	Als een klont zout in zee geworpen.	De beteekenis is: een kleinigheid die men aan een rijke geeft, maakt hem niet rijker, evenmin als de zee door eenige zoutkorrels zouter wordt. Vgl. ons in het denkbeeld zeer overeenkomstig, schoon in het gebruik verschillend, »water naar de zee dragen."
19. Baq kătjang di haboejs tjié-tjié.	Boontjes stuk voor stuk koken.	Wil zeggen: allerlei dwaasheden doen.
20. Baq anaq oenggé.	Als een jonge vogel.	Men zegt dit van een vrouw die de handen niet uit de mouw weet te steken, die onhandig en voor niets geschikt is.
21. Baq mănanai minjaq pănoew.	Zoo zorgvuldig als men een (kopje) vol olie draagt.	Het beteekent: iemand naar de oogen zien; ook: veel zorg aan den een of anderen arbeid besteden. Zeer komt hiermede overeen het door Prof. Pijnappel, Maleisch Woordenboek, bl. 70 aangehaalde spreekwoord: Saperti menatang minjak jang penoeh, dat men in den vorm »baq mănătang minjaq pănoew" ook wel in de Padangsche Bovenlanden hoort.
22. Baq măhoewe ka oeboen-oeboen.	Als (iemand die tracht zich zelven) op het hoofd te spuwen.	Het wordt gezegd van iemand die verwaand is, alles beter wil weten dan een ander.
23. Baq mangădji di	Onderwijzen voor	Heeft dezelfde beteekenis als nº. 22.

Digitized by Google

hadòq goeroe.	(in 't bijzijn van) zijn leermeester.	
24. Baq mambaow aijië ka lauoeï.	Water naar zee brengen.	Ook dit komt in beteekenis met de beide vorige spreekwijzen overeen.
25. Baq boedjang djòlong băkarijs.	Als een jongeling die voor 't eerst een kris draagt.	Men zegt het van verwaande, trotsche personen, van menschen die zich zelven nummer één of boven anderen verheven rekenen. Die van niet komt tot iet, kent zich zelven niet.
26. Baq gadijs djòlong băsoebang.	Als een meisje, dat voor 't eerst oorknoppen draagt.	Van gelijke beteekenis als n°. 25.
27. Baq kălătiëq koetoe pindahan.	Een luis met duim en middenvinger wegknippen naar een ander.	N°ˢ. 27, 28 en 29 beteekenen afgunstig zijn, zich verbeelden dat een ander wordt voorgetrokken. De uitdrukkingen worden gewoonlijk toegepast op vrouwen die afgunstig zijn op hare medeechtgenooten.
28. Baq kălătiëq oelè tjoebadaq.	Een oelè tjoebadaq (zekere rups) met duim en middenvinger wegknippen.	
29. Baq tjătjiïng kapăné.	Als een worm in den zonneschijn.	
30. Băboeni baq koewauw.	(Zijn eigen naam) roepen als de argusfazant.	Wordt gezegd van menschen die altijd over zich zelven spreken, overal hun eigen naam bij noemen. Even als de koekoek bij ons, draagt de koewauw zijn naam naar het geluid dat hij maakt.
31. Măhandjoeëng diri baq si păsin.	Zich zelven verheffen als een si păsin (de larve van de libel).	Men zegt het van personen die altijd zich zelven prijzen en het komt dus overeen met ons: eigen lof stinkt.
32. Baq koetjiïng mamboenikan koekoe.	Als een kat, die haar nagels verbergt.	De uitdrukking doelt op valschheid; zoete woordjes spreken met een slechte bedoeling. Men zegt het van menschen die met streken omgaan.
33. Baq mantji masoewq păbaréan.	Als een muis in de rijstmand.	Wij zouden zeggen: met zijn neus in de boter vallen. Men zegt het van iemand wien alles meêloopt, die van alle kanten hulp en ondersteuning krijgt.
34. Baq koetjiïng măhintai mantji.	Als een kat die een muis beloert.	Iemand dien men verdenkt, wiens houding en gedrag aantoont, dat hij kwaad in het schild voert.
35. Baq djoendjoeëng mănampaq sirië.	Als de leiboom, die de betelrank ziet.	De uitdrukking komt overeen met ons: het is koren op zijn molen.
36. Baq băloeï di găjtije ékoewe.	Als een aal wiens staart wordt geknepen (tusschen de nagels van duim en middenvinger).	Men zegt dit van iemand die gewoon is alles overhaast te doen; die, wanneer hem iets bevolen wordt, al aan den gang gaat voor men nog heeft uitgesproken. Ook wordt het gebruikt om iemand tot veel spoed aan te manen; zoo als wij zeggen: als een pijl uit den boog.

Digitized by Google

37. Baq mălongkèh badjoe sandè.	Als het zich wringen in een nauw buis.	Dit zegt men, wanneer een twist, tusschen man en vrouw bijv., na lang over en weer praten is bijgelegd.
38. Baq pădi gadang di siangi.	Als 't wieden van volwassen rijst.	Die men daardoor toont als nog klein of jong te beschouwen. Men bezigt de uitdrukking van personen die gaarne anderen verkleinen, om zich zelven te verheffen.
39. Baq doeri dalam dagiïng.	Als een splinter in 't vleesch.	De uitdrukking wordt gebezigd bij het vernemen van een slechte tijding, om daarmede uit te drukken, hoe onaangenaam het is.
40. Baq doeri dalam răkoeëngan.	Als een beentje in de keel.	Is gelijkbeduidend met het voorgaande n°.
41. Baq santan djo tanggoeli.	Als klappermelk met suikerstroop.	Geheel gelijk aan ons: met de stroopkan loopen.
42. Baq oentô manjărahkan diri.	Als een kameel die zich zelven overgeeft (knielt om zich te laten beladen).	Wil zeggen: berouwvol zijn, schuld bekennen. Ook wordt het gebezigd om nederigheid uit te drukken.
43. Baq batoe tăbănam ka loeboewq.	Zooals een steen in een kolk zinkt.	De steen blijft op den bodem liggen, omdat in een kolk geen stroom loopt. De uitdrukking wordt gebezigd van menschen die huisvast zijn, ook van jong gehuwden die den ganschen dag bij elkaar zitten.
44. Baq koendoewe.	Als een kalebasplant.	Die zich namelijk overal door slingert en aan alle andere gewassen een steunpunt vindt voor haar ranken. Men zegt het van iemand die zijn eigen weg weet te vinden; ook van degenen, die overal hulp weten te krijgen.
45. Baq koekoeran Agam.	Als een Agamsche klapperrasp (naar klappers verlangt).	Agam ligt meer dan 3000 voet boven de zee, zoodat de klapperboom er weinig of geen vrucht draagt en de klappers er dus duur zijn. Men zegt dit van vrouwen die mangek zijn.
46. Baq landăsan goejah.	Als een los staand aanbeeld.	Het wordt gezegd van een onbepaald bevel, van wetten die voor dubbelen uitleg vatbaar zijn; ook van menschen op wie weinig staat is te maken.
47. Baq ladiïng tădjam săbălah.	Als een kapmes dat aan éénе zijde scherp is.	Het wordt gezegd van menschen die gaarne van anderen genieten, maar zelven voor niemand iets over hebben. Ook kan men het soms vertalen door: de vriendschap kan niet van éénen kant komen.
48. Baq ajam ka pagoe.	Als een kip op zolder.	Deze uitdrukking is meer bepaald eigen aan Padang, waar de rijst op den zolder bewaard wordt. Men bedoelt er mede: iemand die van den hoogen boom afteert.
49. Baq balam mănampaq sikòq.	Als een duif die een valk ziet.	Zoo van zijn stuk, beteuterd zijn; met den mond vol tanden staan; als iemand die geen tien kan tellen.
50. Baq kambiïng dèh koeròq.	Als een geit door de schurft aangetast.	D. w. z.: iemand die zijn leed of zijn schande niet kan verbergen; ook iemand die nergens hulp kan krijgen.

Digitized by Google

51. Baq koetjiĭng kapădăsan.	Als een kat die iets scherps heeft gegeten (haar mond verbrand heeft door peper te eten).	Men zegt het van iemand, die overal gaat om hulp, zonder voor de oorzaak van zijn ongeluk uit te komen.
52. Baq prauoe indaq băkămoedi.	Als een schip zonder roer.	Het wordt gezegd van een gezin of een kampong waar geen hoofd is, waar geen gemeenschappelijk overleg bestaat.
53. Baq pajoeëng roesaq bingkai.	Als een zonnescherm waarvan de baleinen stuk zijn.	Ongeveer als het voorgaande. Een familie waarin geen eensgezindheid bestaat.
54. Baq oepië laréh.	Als de bladscheede van den pinangpalm, die afvalt (zoodra ze dood is).	Het heeft de beteekenis van ons: ouden moeten, jongen kunnen sterven.
55. Moembang djatoew, kărambije djatoew.	Jonge en oude klappers vallen af.	De zin is dat de dood zoowel jongen als ouden wegrukt, niemand verschoont.
56. Baq limau di ălahkan bindaloe.	Als een citroenboom, die door de bindaloe gedood is.	De bindaloe is een woekerplant die steeds in menigte op citroenboomen voorkomt. De spreekwijs beteekent, dat menschen die men goed doet, den weldoener vaak tot op het hemd ontkleeden en groot worden ten zijnen koste.
57. Baq koetjiĭng mandjapoeï api.	Als een kat die men zendt. om vuur te halen.	Het dier zou zijn boodschap slecht doen en bij 't vuur blijven zitten. Men zegt het tegen iemand, die altijd nalatig is in het opvolgen van gegeven bevelen. Wij zeggen op gelijke wijs: hij stuurt zijn kat.
58. Baq boengô di timpô pané.	Als een door de warmte verwelkte bloem.	Hiermede wordt bedoeld, iemand op wien men niet aan kan; die niet trouw is, niet oprecht.
59. Baq mantji săékoewe pangadoe săratoejs.	Als honderd (menschen) die één muis vervolgen.	De beteekenis is dat iemand die van alle kanten belaagd en aangevallen wordt, het eindelijk moet verliezen. Wij zeggen: veel honden zijn des hazen dood.
60. Baq koedô pălădjang boeki.	Als een paard dat een (steilen) heuvel opdraaft.	Het spreekwoord doelt op een gewilligen sukkel, op iemand die zich voor alles gebruiken laat.
61. Baq mantji mălădjang ătah.	Als een muis, die (terwijl er menschen bijzitten) met een vaart aankomt en eenige verstrooide pădi-korrels weghaalt (daartoe door honger gedreven).	Het doelt op personen, die in den regel bedeesd en kleinmoedig, zich bij de een of andere gelegenheid geheel onverwacht doen gelden.
62. Baq auoewe di até boeki.	Als een bamboestoel op den top van een heuvel.	Wordt gezegd van menschen, die erg onhandig zijn, die zich steeds bloot geven, niet weten te zwijgen waar 't noodig is. Soms kan

Digitized by Google

		men het vertalen door: zijn eigen glazen ingooien, zijn eigen nest bevuilen.
63. Baq kătjang miang di boeki.	Als jeukboontjes op een heuvel.	Katjang miang is eene soort van boontjes die met fijne haartjes bezet zijn en bij aanraking hevige jeukte veroorzaken. Het wordt gezegd van menschen die kwaad spreken en lasteren.
64. Baq mitoewô măti anjoeï.	Als een schoonmoeder die men laat verdrinken (omdat men beschaamd zegt te zijn, zich in haar bijzijn te ontkleeden).	Het doelt op menschen die nooit iemand helpen, en daarvoor altijd een reden bij de hand hebben.
65. Baq bădjaq dăhoeloe dari djawi.	De ploeg eerst en dan de koe.	De dingen verkeerd doen, omdat men ze niet begrijpt, er geen verstand van heeft. Wij zeggen: het paard achter den wagen spannen.
66. Baq pădi di kabè djo dauoennjô.	Als (een bos) pădi, met rijstbladeren dichtgebonden.	Men zegt het van menschen die het een of ander op zich nemen zonder genoegzame voorbereiding, van handelaren die geen kapitaal hebben.
67. Baq păsang masoewq moearô.	Als de vloed, (die 't water opstuwt) in den riviermond.	Zoodat de prauwen gemakkelijk kunnen binnenvallen. De uitdrukking wordt gebezigd, wanneer een moeielijk werk meêvalt.
68. Baq toengkoe djarangan tjié.	Als een stookplaats met een treeft (gewoonlijk gevormd door drie steenen).	Het heeft dezelfde beteekenis als ons: koek en ei zijn, pot en pan zijn.
69. Baq itiëq bătăloewe dalam aijië, kamoda kahauoejsan.	Als een eend die haar eieren in 't water legt en omkomt van dorst.	Dit zegt men van iemand die zich bij menschen van aanzien indringt, maar die door hen per slot van rekening toch niet geholpen wordt.
70. Ajam bătăloewe dalam pădi, kamoda kalăparan.	Een kip die in de pădi legt en van honger sterft.	Heeft geheel dezelfde beteekenis als de vorige uitdrukking.
71. Baq antimoen bălagô djo doerian.	Als een komkommer in gevecht met een doerian.	Dit komt geheel overeen met ons: vechten tegen de bierkade; met groote heeren is het slecht kersen eten.
72. Tinggi tabang, randah pălăpoew.	Hoog opvliegen en laag de veeren opzetten.	Het spreekwoord doelt op grootsprekers, bluffers.
73. Mandătjéhkan diri baq dauoen koeni.		Wat mandatjéhkan in dezen zin beteekent, is niet recht duidelijk. Gewoonlijk komt het voor als klanknabootsend woord en is dan »aanzetten", zooals een Maleier een paard doet door tjéh tjéh te zeggen. De koenibladeren worden in de toespijs voor de rijst gedaan om er een lekkeren geur aan te geven; en de uitdrukking doelt dan ook op menschen die gaarne den schijn aannemen van knap of voornaam te zijn.

Digitized by Google

74. Mandapè pisang tăkoebaq.	Geschilde pisang krijgen.	Is gelijk aan ons: iemand wien de gebraden duiven in den mond vliegen.
75. Săpandjang badan, săpandjang ikô bajang-bajang.	Zoo lang als het lichaam is, zoo lang is ook de schaduw.	Dit wil zeggen: men moet de tering naar de nering zetten, niet boven zijn krachten gaan.
76. Poenggoeëng ladiïng di ăsah tadjam djoeô.	Als de rug van een kapmes maar geslepen wordt, dan wordt hij wel scherp.	D. w. z.: als men maar wat moeite doet, dan gelukken de meeste zaken; volhardende arbeid komt alles te boven.
77. Mănăpoewq aijië di doelang, tăpătjah ka moekô djoeô.	Wordt met de vlakke hand op het water in een nap geslagen, dan bespat men zijn eigen aangezicht.	Ongeveer gelijk aan ons: die zijn neus snijdt, schendt zijn aangezicht. Soms ook gebruikt in den zin van: die kaatst moet den bal verwachten.
78. Măloedah ka até angin, moekô djoeô nan kanai.	Als men tegen den wind in spuwt, dan spuwt men zich zelven in 't gezicht.	Komt overeen met ons: zijn eigen nest bevuilen.
79. Kò adô saka adôlah sămoeï.	Waar suiker is, zijn ook mieren.	D. w. z.: in voorspoed ontbreekt het nooit aan vrienden.
80. Baq goentiïng măkan di oedjoeëng.	Als een schaar die aan de punt knipt.	Wordt gezegd van iemand die eerst ons vertrouwen gewonnen heeft en ons later een kool stooft.
81. Măïsi pănoew-pănoew, toenggangkan abijs-abijs.	(Iets) ten boorde vullen, dat (door een ander) geheel wordt uitgestort.	D. w. z.: ondank is 's werelds loon.
82. Baq gărètjèq ajam ladang.	Pronken als een haan (die een kip wil treden).	Het wordt gezegd van iemand die vergeefsche pogingen doet om de liefde van een vrouw te winnen.
83. Baq harimau ka mantjăkau.	Als een tijger, die (zijn prooi) grijpt.	Een bullebak, iemand die steeds een ander afsnauwt.
84. Baq si koedoeëng bolië tjitjin.	Als iemand met een verminkten ringvinger, die een ring draagt.	Dat staat mal en de uitdrukking wordt dan ook gebruikt, wanneer iemand van lage afkomst tot zekeren rang is opgeklommen, om aan te duiden dat hij zich daarin niet op zijn plaats gevoelt. Vgl. ons: Al draagt een aap een gouden ring, Hij blijft altijd een leelijk ding.
85. Baq kòtèq ajam bătaloewe.	Kakelen als een kip die een ei gelegd heeft.	Zijn eigen goede daden rond bazuinen.
86. Baq andjiïng mangoenjah toelang.	Als een hond die een been knauwt.	D. w. z.: iets met tegenzin doen. Men bedoelt waarschijnlijk, dat de hond liever het vleesch had.

Digitized by Google

87. Baq moesang mălibè malam.	Als een moesang die in 't duister ziet.	Zegt men van iemand, die altijd het een of ander geheimzinnigs aan de hand heeft.
88. Baq măkan pèlô matah.	Als het eten van rauwe aardappelen.	D. i. van den nood een deugd maken.
89. Baq tjiri tinggă di tăpian.	Als de uitwerpselen die aan den rivierkant blijven liggen.	Minder kiesch maar gelijk aan ons: uit het oog, uit het hart.
90. Baq laloe di ălaman djandô.	Als iemand die over het erf loopt van de vrouw, van wie hij gescheiden is.	D. w. z.: zich door valsche schaamte van de een of andere daad laten weêrhouden.
91. Baq bălimau ladô oenggé.	Als ingesmeerd met Spaansche peper.	In een zeer onaangename positie zijn; den wind van voren krijgen.
92. Langau di săbarang lauoeï nampaq, gadjah di păloepoewq matô ndaq nampaq.	Een vlieg kunnen zien aan de overzij van de zee, en een olifant op zijn eigen ooglid niet bemerken.	Dit komt overeen met ons: den splinter zien in 't oog van zijn naaste en den balk in eigen oog niet bemerken.
93. Ăsiïng padang, ăsiïng bilalang, ăsiïng negari laijen ganggamnjô.	Velden en sprinkhanen verschillen, een ander land heeft andere gebruiken.	Het wordt dikwijls gebruikt in den zin van ons: nieuwe heeren, nieuwe wetten.
94. Kô dăkè imbau măhimbau, kô djauoew djalang mandjalang.	De nabij wonenden behoort men uit te noodigen (als er feest is); de verafwonenden bezoekt men, geschenken medebrengende.	Dit is een dier spreekwoorden, waarin levensregelen, voorschriften en wetten vervat zijn.
95. Kătjije kajoe, kătjije dahannjô; gadang kajoe, gadang dahannjô.	Kleine boomen hebben kleine takken; groote boomen hebben zware takken.	Het beteekent: ieder moet werken naar zijn vermogen; en 't komt dus nagenoeg overeen met ons: ieder vogeltje zingt naardat het gegebekt is.
96. Mănariëq băpandjang tangan; mambaijië bătangan singkè.	De hand lang maken bij het koopen, en bij het betalen een korte hand hebben.	Dat is: gaarne veel willen koopen, maar slecht betalen.

Digitized by Google

VI. OVERLEVERING OMTRENT DE OORZAAK DER ONBEVAARBAARHEID VAN EEN PAAR STROOMVERSNELLINGEN IN DE KOEANTAN-RIVIER EN AFLEIDING VAN DEN NAAM MOEKÔ-MOEKÔ.

Verscheiden plaatsen dragen dezen naam, die door de Europeanen gewoonlijk Mòko-Mòko wordt uitgesproken. Het plaatsje waarop onderstaand verhaal doelt, is gelegen aan de Koeantan-rivier, niet ver beneden de monding van de Ombilin.

Van Moekô-Moekô tot Păloekahan is de Koeantan op vele plaatsen onbevaarbaar, doordat groote rotsblokken in de rivier liggen, die bruisende stroomversnellingen vormen.

Ik geef dit en een volgend stuk in het Arabisch-Maleisch karakter om den lezer kennis te doen maken met de manier waarop de Manangkabo-Maleiers met het Arabische alphabet omspringen.

Twee in hunne schrijfwijze voorkomende eigenaardigheden, waardoor zij aan de ongeschiktheid van het Arabisch alphabet voor het schrijven hunner taal trachten te gemoet te komen, vereischen wellicht een woord tot opheldering. Om den tweeklank *ai* uit te drukken, plaatsen zij een ا boven de ى, en wanneer laatstgenoemde letter als é of è, of de lettter و als o, ô of ò moet worden uitgesproken, plaatsen zij er het teeken ˆ boven, hetwelk den naam van m i m e l a h (eigenlijk m î m- i m á l a [1]) draagt. Daar de klanken è en ò aan het einde der woorden door de zachte gutturaal gevolgd worden, die het de gewoonte is door onze q uit te drukken, voegen zij om dit aan te duiden aan de mimelah vaak nog de hamza (ء) toe.

Wel bevinden zich onder het overgroot aantal handschriften, gedurende de Expeditie bijeen gebracht, vele die zich kenmerken door juistere spelling en gelijkmatiger schrijfwijze, maar die zijn allen geschreven door leerlingen of oud-leerlingen van Gouvernementsscholen, en daardoor ongeschikt voor het doel dat ik beoog, namelijk aan te toonen, dat het niet mogelijk is, uit de met Arabisch karakter geschreven geschriften der Manangkabo-Maleiers hunne taal te leeren.

ادله تتکلا داهول ٢ تتکلا مور برهونى	Adôlah tătăkalô dăhoeloe-dăhoeloe, tătăkalô
ادله دوا اوراڠ لاکى ٢ ساتو نماپ دتوه	Moearô băhoeni, adôlah doewô oerang lăki-
نن کيرمت برلاير د لافيق فندن سوکو	lăki, satoe namonjô Datoewq-nan-Kiramat
فيليڠ نکرى مور کدوا کلار فکيه	bălaijiё di lăpiёq pandan, soekoe Piliang,

---

[1]) Zie »Proeve tot opheldering van de gronden der Maleische spelling door W. Robinson, uit het Engelsch vertaald door E. Netscher'', bl. 99, waar echter in plaats van عِمَال moet gelezen worden: إِمالَة.

Digitized by Google

مريكن سوكو چنيڠ نݢري موار دياڤ
كماتين منده مڠك ڤاي كا ايندرݢيري
ببيدوق اكن منجاڤوة كاڤن كاين
ڤوتيه كڤن منديڽ مڠك سمڤاي كا
ايندرݢيري مڠك ببالق هندق كمور
سهاري ايك جوك سمڤاي د ڤلوكاهن انتار
دورين ݢادڠ جن سلاكي دن بيدوق
چاكو ايندق ماو د ݢله مڠك د
ڤاوةكنڽ بيدوق ايك د ڤيڠݢڠڽ د
هيلوڽ كدرة دن بتو٢ د توندوقكنڽ
كڤكلڠ سرة د سومڤهيڽ نن سهيڠݢ
ايك كاتس سكلي٢ ايندق بوليه
دلمڤوي سياڤ ململمڤوي تومڤه كارم
ايكمله سومڤهڽ سبت ايكله ايندق
بوليه دلمڤوي امباء ڤلوكاهن ايك
لاڤس داري ڤلوكاهن مڠك د باوء
بيدوق چاكو كدلم اير مڠك د ݢله
جوك موديق سمڤاي د موك٢ بيدوق
ايندق ڤول ماو د ݢله مڠك د ڤاوتكن
ڤول د ڤيڠݢڠ د هيلوكن كدرة دن
سرة بتو٢ دتوندوقكنڽ ڤول كڤكلڠ
مڠك د سومڤهيڽ نن سهيڠݢ ايك
كاتس سكلي٢ ايندق بوليه د لمڤوي
سياڤ ململمڤوي تومڤه كارم بيتمله
سومڤهڽ سبت ايكله ايندق بوليه د
لمڤوي امباء موك٢
لاڤس، داري موك٢ موديق كمور مڠك
سبت برنما موك٢ اورڠ بردو چاكو
سمڤاي د سيك ممباسوه موكڽ جن اير
سبت ايكله د نماي موك٢

negari Moearô; kadoewô găla Păkië-Mărékan, soekoe Tjăniagô, negari Moearô, dionjô kamătièn mandéh, moengkô pai ka Indôgiri băbidoewq, akan mandjapoeï kăpan kaijen poetië ka kăpan mandéhnjô, moengkô sampai ka Indôgiri moengkô băbaliëq handaq ka Moearô, săhari kô djoeô sampai di Păloekahan antarô Doerian-gadang djan Si-Lăké, dan bidoewq tjăkô indaq mauoe di gălah, moengkô di pauoeïkannjô bidoewq kô di pinggangnjô, di hèlonjô ka darè dan batoe-batoe di toendoewqannjô ka păkalang, săratô di soempahinjô: nan săhinggô ikô ka até, săkali-kali indaq bolië di lampauï, siapô mălampauï toempah karam; ikômelah soempahnjô; sabat[1]) ikôlah indaq bolië di lampauï ombaq Păloekahan ikô.

Lăpé dari Păloekahan, moengkô di baow bidoewq tjăkô kadalam aijië, moengkô di gălah djoeô moediëq. Sampai di Moekô-Moekô, bidoewq indaq poelô mauoe di gălah, moengkô di pauoeïkan poelô di pinggang, di hèlôkan ka darè dan sărato batoe-batoe di toendoewqannjô poelô ka păkalang, moengkô di soempahinjô: nan săhinggô ikô ka até, săkali-kali indaq bolië di lampauï, siapô mălampauï toempah karam; băïtoe-melah soempahnjô; sabat ikôlah indaq bolië di lampauï ombaq Moekô-Moekô.

Lăpé dari Moekô-Moekô, moediëq ka Moearô. Moengkô sabat bănamô Moekô-Moekô, oerang bădoewô tjăkô, sampai di sikô, mambăsoew moekonjô djan aijië; sabat ikôlah di namôï Moekô-Moekô.

Zie hier een korte opgave van den inhoud van het verhaal.

Zeer lang geleden, toen Moearô pas bewoond was, gingen twee mannen vandaar in een prauw naar Indragiri om er een stuk wit katoen te halen, dat moest dienen tot doodskleed voor de overleden moeder van een hunner.

Op den terugweg bij Păloekahan gekomen, tusschen Doerian-gadang en Si-Lăké, bevonden zij den stroom zoo snel, dat zij de prauw niet konden voortboomen, maar

[1]) Sabat naar de uitspraak der Padangsche Bovenlanden voor sabab.

Digitized by Google

genoodzaakt waren te water te gaan, en de prauw met een om het middel gebonden touw naar den oever te trekken. Daar werd de prauw met behulp van onder haar gestoken steenen vastgezet, waarna de beide mannen bezwoeren, dat die plaats te allen tijde onbevaarbaar zou zijn, en dat ieder die 't mocht willen beproeven er voorbij te varen, met zijn prauw zou omslaan. Zoo was hun eed en daarom is de stroomversnelling bij Păloekahan onbevaarbaar.

Zij sleepten de prauw een eind over land, brachten haar toen weer te water en boomden stroomop. Bij Moekô-Moekô konden zij weêr niet verder boomen, moesten op nieuw de prauw verlaten en haar op den oever sleepen, en nu bezwoeren zij ook dáár, dat die plaats te allen tijde onbevaarbaar zou zijn, en dat ieder die de vaart beproefde, zou omslaan. Zoo was hun eed en daarom is de stroomversnelling bij Moekô-Moekô onbevaarbaar.

Van Moekô-Moekô voeren zij stroomop naar Moearô. De reden nu waarom men de plaats Moekô-Moekô [1]) noemt is deze, dat de beide mannen bij die plaats gekomen hun aangezicht waschten met water. Daarom wordt de plaats Moekô-Moekô genoemd.

Het vervolg van dit stukje, dat ik van den Panghoeloe kăpalô van Moearô ontving, houdt in, dat de naam Koeantan ontstaan is uit samentrekking van Koewah santan, dat saus van klappermelk beteekent. Die naam werd aan de rivier gegeven, nadat daarin een groote pan met saus was uitgegooid, waarvan het gebruik de bewoners had ziek gemaakt.

VII. DE XII KÒTÔ.

Het hier ondervolgend stuk is een facsimilé van een handschrift, dat ik kreeg van Jang-dipertoean-Marădjô-Bongsoe, larashoofd van Păsimpai in de XII Kòtô. Hij geeft daarin een kort overzicht van den toestand van zijn land in vroegere tijden, toen het nog niet onder Nederlandsch bestuur was gebracht. De schrijfwijze is niet minder slordig dan die in n⁰. VI, doch komt iets nader bij de uitspraak.

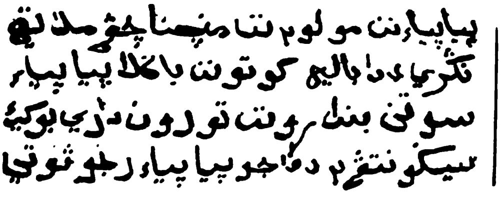

Njinjiëq nan moelô-moelô, nan mantjantjang mălătië negôri [2]) doewô bôlé kòtô, nan băgălaw Njinjiëq-Soetan-Bandôrô, nan toeroen dôri boeki Si-Goentang-goentang, doewô djo Nji-

[1]) Moekô beteekent aangezicht.
[2]) De r wordt in alle woorden sterk gebrouwd uitgesproken.

Digitized by Google

[illegible]

njiëq Rădjò-Poetiĕ, moelò-moelò mandòpè ka goenoeëng Nilam-idjau, toeroen ka Bòlai-doewò, dòri Bòlai-doewò ka Kòtò-toewò, dòri Kòtò-toewò ka Păsimpai.

Negòri-negòri nan dòlam pègangan Jang-dipatoean-Marădjò-Bongsoe săïnggan Pătădjin-Moearò-Sébò, săïnggan Tandjoeëng Si-Mălidoe. Namò negòri dòlam ikò: Tandjoeëng, Si-Mălidoe, Padang-lawé, Poelai, Si-Goentoewe, Loeboewq-Boelang, Si-Kabau, Soengei-Dòré, Poelau-Poendjoeëng, Soengei-Kilangan, Soengei-Kamboeï, Loeboewq-Oelang-Aliïng, Doesoentangah, Si-Tòpoejs, Ôbai, Moearò-Ékoewe, Bédaw-Alam, Loeboewq-Mălăkò, Djòpang, Sampoe, Loeboewq-gòdang, Păsimpai, Tandjoeëng-Alam, Tandjoeëng-bòliëq, Soengei-Limau, Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kòtò-Oebi, Kòtò-Ilalang, Tălau, Djoendjoeëng-Siriĕ, Tărantang, Soengei-tăbăkaw.

Gălaw oerang gòdang nan dòlam pègangan Jang-dipatoean-Marădjò-Bongsoe.

Oerang gòdang băgălaw Rădjò-Săti-Alam, oerang gòdang Tan-Toewò-Rădjò-Hitam, oerang gòdang Rădjò-Gagah, oerang gòdang di Rantau-Salah, oerang gòdang Bandòrò, oerang gòdang Toeankoe-Koewè-Koeăsò, oerang gòdang Njiëq-Soerékò, oerang gòdang Soetan-Bindalò, oerang gòdang Băgindò-Rădjò-Intan, oerang gòdang Băgindò-Tan-Bandòrò, oerang gòdang Pădoekò-Si-Marădjò, oerang gòdang Toewq-Mălépoe, oerang gòdang Lipăti, oerang gòdang Tan-Bandòrò, oerang gòdang Ampang-Mòdjò-Lèlò, oerang gòdang Tamboen-Tahi, oerang gòdang Băgindò-Pintoe-Băsaw, oerang gòdang Băgindò-Tan-Băsaw, oerang gòdang Rădjò-Angin, oerang gòdang Bandòrò-Poetiĕ,

Digitized by Google

كدڠ رجو لابيه سرتو منتي نن
برمفياء منتي تووه رجو كايو رجو
بندرو رجو منتري رجو ڤلي
يارو ايكوله سندي رجو
نن ادت رجو جوكو كابولي
باسمبه سبوڠ جوكو رينتڠ باامبوڠ
رون دودوء باجمبا سورڠ
جوكو ادت اورڠ كدڠ كو ڤاي
تمڤيء باتنيو جوكو ڤولڠ تمڤيء باريتو
جوكو ادت منتي ڤڠهولو جوكو
منجمبه دالم كلڠڬڠ باتوكوء كڤالوڽو
جو كاين ڤوتيه
جوكو ڤيڬڠ ڤاتي رجو دان
اورڠ كدڠ سرتو منتي جوكو ڤاتي
ڤڠڬم رجو تالوء جو رنتو
جوكو ڤاتي جو ڤڠڬم اورڠ كدڠ
چنتچڠ جو لاتيه
جوكو ڤاتي جو ڤڠڬم منتي
ڤڠهولو منجموكن نڬري جو كمڤوڠ
جوكو نن اونتوء دي رجو جوكو
بابورو تيدق جو انجيڠ جوكو باڤيكيء
تيدق جو بولم جوكو كا ساوه تيدق
بلولوء جوكو كلادڠ تاء باارڠ
جوكو نن اونتوء ديه اورڠ كدڠ منجيسو
ماهبيسكن جوكو كا تمبڠ منارمو كڤالو
امڤيء جوكو كالادڠ منارمو بوڠو
امڤيڠ جوكو كاساوه بابوڠو امڤيڠ
جوكو نن اونتوء ديه منتي ممچاتي
كلڠڬڠ نن ساڤامڤيء
جوكو سله اورڠ كدڠ ڤادو رجو
منجمبه كاباوه تاڤاء
جوكو سله اورڠ باڤوكن رجو
منجاجي اورڠ كدڠ سرتو منتي

oerang gădang Laboean, oerang gădang Rădjă-Labië; sărată manti nan băampè: Manti-toewă-Rădjă-Kajă, Rădjă-Bandără, Rădjă-Mantări, Rădjă-Păliară; ikălah sandi rădjă.

Nan adat rădjă djăkă ka bălai băsambah săboeëng, djăkă rintang băamboeëng rawan; doedoewq bădjambă soerang. Djăkă adat oerang gădang, kă pai tampè bătanjă, djăkă poelang tampè bărită. Djăkă adat manti panghoeloe, djăkă manjambah dălam galanggang bătoekoeī kăpalonjă djo kaijen poetië.

Djăkă pègang patji rădjă dan oerang gădang sărată manti, djăkă pătji panggam rădjă taloewq djo rantau. Djăkă pătji djo panggam oerang gădang tjantjang djo lătië.

Djăkă pătji djo panggam manti panghoeloe, manjamăkan negări djo kampoeëng.

Djăkă nan oentoewq dèh rădjă, djăkă băboeroe tidaq djo andjiïng, djăkă băpikè tidaq djo bălam, djăkă ka sawah tidaq băloeloewq, djăkă ka lădang taq băarang.

Djăkă nan oentoewq dèh oerang gădang manjisă măhăbijskan; djăkă ka tombang mănarimă kăpală ămé; djăkă ka lădang mănarimă boengă ampiïng; djăkă ka sawah băboengă ampiïng.

Djăkă nan oentoewq dèh manti mămătji galanggang nan săpăampè.

Djăkă salah oerang gădang pacă rădjă manjambah ka bawah tăpaq.

Digitized by Google

Djôkô salah oerang banjaq kăpadô rădjô mangădji oerang gôdang-gôdang sčratô manti.

Djôkô adat mandirikan rădjô tăkalô masô dăhoeloenjô; masô dăhoeloenjô Daulat ka poelang ka Păgaw-Roejoeëng, ônaq ka tinggă di rantau, moengkô mănangijs ônaq, katô ônaq: ônaq tidaq bătombang pandoelangan, tidaq băséjô pălajangan, tidaq băôlo pămoekatan. Djo apô soembiïng ka dititiëq, djo apô patah ka di kimpô? Moengkô băkatô Daulat: djapoeï ômé ka Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kôtô-Oebi, Kôtô-Ilalang, ka Tărantang, Tăbăkaw.

Apô katô ônaq, djo apô ka dèn djapoeï ômé ikô paq? Katô ônaq; moengkô bătinggăkanlah saloeï nan doewô bôlé taije; ikôlah soembiïng ka pătitiëq, pămătji rantau doewô bôlé kôtô. Băpaq lah poelang ka Minangkabau; moengkô di amboeëng kabôsaran ônaq, di pantjang galanggang tinggi, di păsoeëng kabau nan gôdang, di lôpé sirië hilije djo moediëq, săïnggan Pătădjin-Moearô-Sébô, inggan Tandjoeëng, Si-Mălidoe, săïnggan Si-Rangkah nan bădangkang, inggan Si-Lolo poenai măti, inggan Si-Bôroewq kaoedjanan, kajoe sărôtoejs să pămătang, inggan.... inggan Si-Kilang Aijië-Bangijs. Moengkô răpèlah panghoeloe djo rădjô, răpè manti djo doebalang, răpè săgalô oerang toewô-toewô di dôbië kabau nan gôdang, rădjô lah naiëq ka djimbangan, poeti lah tinggă di măligai; kădji tamat, soerè băboekoeï; gajoeëng poetoejs, pôdang tălătaq.

Djôkô bătanam oerang gôdang masô dăhoeloenjô băômé săpoeloew ômé bămakan djawi

Digitized by Google

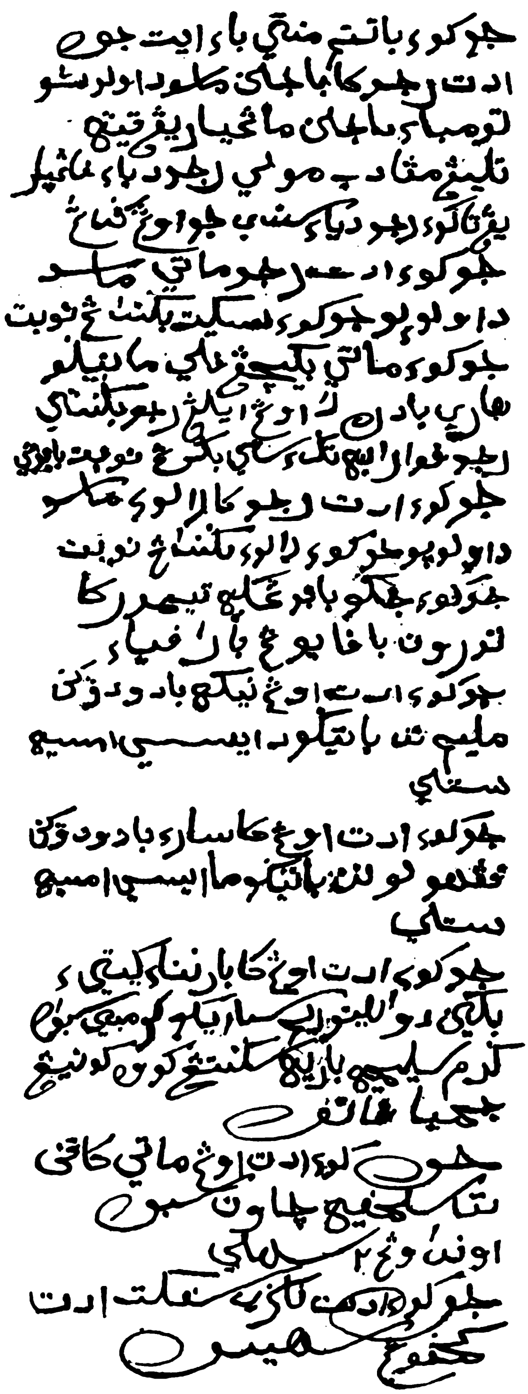

nan sàékoewe; djòkò bàtanam manti bàitoe djoeò.

Adat ràdjò ka bàdjòlan masò dàhoeloenjò, toembaq bàdjòlan mangiriïng, titah tàlajang mangadòq, moeliò ràdjò dèh pangiriïng, tagòq ràdjò dèh sandi djo oerang gòdang.

Djòkò adat ràdjò màti masò dàhoeloenjò, djòkò saki bàgandang nobat, djòkò mati bàkitjang pòli, mànigò hari —— ——; ilang ràdjò bàganti ràdjò, poea ròbah tagò, sàtijò bàkarang, nobat bàboeni.

Djòkò adat ràdjò kalòlòq masò dàhoeloenjò, djòkò lòlòq bàgandang nobat; djòkò djagò bàboengké timoewe, ka toeroen bàpajoeëng bàòpi.

Djòkò adat oerang nikah bàdoedoewqan malim nan bàtigò di isi òmé sàtali.

Djòkò adat oerang ka sòraq bàdoedoewqan panghoeloe nan bàtigò màïsi òmé sàtali.

Djòkò adat oerang ka bàònaq kètè bàkaijen doewò ètò, ajam sàékoewe kòrambije sàboewah, gòram sàlimai, bòré sàgantang, koewah koeniïng, djambà pànoew.

Djòkò adat oerang màti kàpan nan sàlampijs, tjòwan sàboewah, oendoeëng-oendoeëng sàhalai. Djòkò adat negòri sàpàkat, adat kampoeëng sàhijò.

De zin van dit stuk is als volgt:

De eerste voorouders die zich in de XII Kòtò vestigden, Soetan-Bandòrò en Ràdjò-Poetië, kwamen van den berg Si-Goentang-goentang en bereikten eerst den

Digitized by Google

Piek van Korintji, waarna zij naar Bôlai-doewô afdaalden en vervolgens naar Kòtô-toewô en Păsimpai. De landschappen die tot het gebied van Jang-dipatoean-Marădjô-Bongsoe behooren, strekken zich uit tot Pătădjin-Moearô-Sébô en tot Tandjoeëng Si-Mălidoe.

De namen dier landschappen zijn: Tandjoeëng, Si-Mălidoe, Padang-lawé, Poelai, Si-Goentoewe, Loeboewq-Boelang, Si-Kabau, Soengei-Dôré, Poelau-Poendjoeëng, Soengei-Kilangan, Soengei-Kamboeï, Loeboewq-Oelang-Aliĭng, Doesoen-tangah, Si-Tôpoejs, Ôbai, Moearô-Ékoewe, Bédaw-Alam, Loeboewq-Mălăkô, Djôpang, Sampoe, Loeboewq-gôdang, Păsimpai, Tandjoeëng-Alam, Tandjoeëng-bôliëq, Soengei-Limau, Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kòtô-Oebi, Kòtô-Ilalang, Tălau, Djoendjoeëng-Sirië, Tărantang, Soengei-tăbăkaw.

De titels der rijksgrooten in het gebied van Jang-dipatoean-Marădjô-Bongsoe zijn: de rijksgroote getiteld Rădjô-Săti-Alam, de rijksgroote getiteld Tan-Toewô-Rădjô-Hitam, enz.

En die der vier manti's: Manti-toewô-Rădjô-Kajô, Rădjô-Bandôrô, Rădjô-Mantôri, Rădjô-Păliarô; dat zijn de steunpilaren van den vorst.

Wat den vorst volgens de adat toekomt is: op de vergaderplaats den huldegroet te ontvangen en hanengevechten (te doen houden); wanneer feest gevierd wordt, moet hem de long (van het geslachte dier) aangeboden worden.

Aan de rijksgrooten behoort bij vertrek uit of aankomst in de landstreek kennis te worden gegeven.

Den manti's en panghoeloe's komt toe, om wanneer zij op het plein waar de hanengevechten plaats hebben, hunne hulde brengen (aan den vorst), zich het hoofd te dekken met een witten doek.

Wat aangaat den werkkring en de macht van den vorst, de rijksgrooten en manti's, de vorst heeft macht over de bochten en rechte oevers (der rivieren; dat wil zeggen: over het geheele land); de rijksgrooten hebben gezag waar gekapt en gehakt is (in de verschillende nederzettingen), en het is de taak der manti's en panghoeloe's orde in de dorpen en familie's te handhaven. Den vorst komt toe, te jagen zonder honden; te vogelen zonder lokduif; naar de sawah te gaan zonder (hinder van) de modder; naar de ladang te gaan zonder (hinder van) de houtskool [1]) (d. w. z. het volk is verplicht dat alles voor den vorst te bezorgen; te jagen, te vogelen, en zijn sawah's en ladang's te beplanten).

Den rijksgrooten komt toe: manjisô măhôbijskan [2]).

---

[1]) Voor 't aanleggen van een ladang wordt het bosch omgekapt en in brand gestoken, zoodat zulk een veld vol houtskool ligt.

[2]) Van de beteekenis dezer woorden in dezen zin ben ik niet zeker. Het eerste beteekent: een weinig overlaten, ten bewijze dat men genoeg van de voorgezette spijzen genoten heeft; het tweede wil zeggen: opmaken, opgebruiken. De beteekenis der uitdrukking kan zijn dat

Digitized by Google

Van de mijnen ontvangen zij een deel der opbrengst; van de droge en natte velden een geschenk bij den oogst [1]).

Den manti's komt ¼ van de opbrengst der vechtbanen toe.

Als een rijksgroote jegens den vorst heeft misdaan, dan werpt hij zich aan zijn voeten om vergiffenis te vragen.

Als het volk jegens den vorst misdaan heeft, dan volgt een bestraffing [2]) door de rijksgrooten en manti's.

De wijze waarop in vroeger tijd de vorst is aangesteld, wordt dus verhaald:

De Daulat van Minangkabau [3]) zou terugkeeren naar Păgaw-Roejoeëng [3]) en zijn zoon achterlaten in dit verre land. Weenende sprak de prins: Uw zoon heeft geen goudmijnen om goud te wasschen, geen belastingen om te innen, geen plaats om visch te vangen met het sleepnet (d. i. geen middel om zich levensonderhoud te verschaffen). Waarmede de schaarden (in het zwaard of mes) gelijk te maken? Waarmede het gebrokene aaneen te smeden? (d. i. waar moet ik de noodige hulp vinden? Tot waar strekt het gebied zich uit, dat ge mij schenkt om er inkomsten uit te trekken?)

En de Daulat sprak: Goud kunt gij halen van Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kòtô-Oebi, Kòtô-Ilalang en van Tărantang, Tăbăkaw.

Wat antwoordde de prins? Waarmede vader zal ik dat goud halen? zoo sprak hij (d. i. hoe zal ik bewijzen, dat gij mij het bestuur over die landen hebt afgestaan?). En nu werd de (gouden) krisring van twaalf tail (door den vorst als waardigheidsteeken) achtergelaten; dat is om de schaarden gelijk te maken, om de landstreek der XII Kòtô te besturen.

Nadat nu de vader naar Minangkabau teruggekeerd was, werd het waardigheidsteeken van den prins vertoond, een hooge vechtbaan opgericht [4]), een groote karbouw geslacht, betel (d. i. uitnoodigingen) gezonden stroomaf- en stroomopwaarts, tot Pătădjin-Moearô-Sébô, tot Tandjoeëng en Si-Mălidoe, tot Si-Rangkah nan bădangkang, tot Si-Lolo poenai măti, tot Si-Bôroewq kaoedjanan, honderd boomen op een dijkje [5]), tot Si-Kilang Aijië-Bangijs.

---

het den rijksgrooten toekomt, door het volk onthaald te worden, óf, — en dat acht ik meer waarschijnlijk, — dat zij krijgen hetgeen overblijft, nadat de vorst zijn deel genomen heeft.

[1]) Het hier in den tekst genoemde ampiïng is eene lekkernij van pădi, die o. a. bij het oogsten bereid wordt.

[2]) Bestraffing (met woorden); anders weet ik mangădji hier niet te vertalen. Dit voorschrift is echter in strijd met den gewonen adat-regel, die zegt: »Een vergrijp tegen de panghoeloe's wordt met geld geboet, een vergrijp jegens den vorst met den dood."

[3]) Uitspraak in de XII Kòtô voor Manangkabo en Păgar-Roejoeëng.

[4]) Op het plein, waar de hanengevechten gehouden worden, is een verhevenheid van ± 1 meter hoog, in den vorm van een rechthoek opgebouwd uit zand, tusschen muren van riviersteenen ingesloten.

[5]) Ik denk dat de bedoeling is: naar honderd (d. w. z. zeer vele) personen van gelijken rang werden die uitnoodigingen gezonden.

Digitized by Google

En de panghoeloe's en rădjô's, de manti's en doebalangs, en alle oudsten kwamen bijeen, een groote karbouw werd geslacht, de vorst beklom den troon, de prinses nam plaats op den eerezetel, na 't lezen (van het vorstelijk bevelschrift) werd de brief dichtgevouwen; toen de steekspelen afgeloopen waren, werden de zwaarden neergelegd.

Bij het installeeren van een rijksgroote werd vroeger tien ômé betaald (d. i. tien zestiende-tail gouds) en werd één koe geslacht; als een manti werd geïnstalleerd was het evenzoo [1]).

Wanneer de vorst uitging werd hem een lans nagedragen; als een bevel was rondgezonden, dan verscheen men (voor den vorst); de grootheid van den vorst was gelegen in het gevolg, de kracht van den vorst in zijn steunpilaren, de rijksgrooten.

Wat nu betreft de gewoonten bij het overlijden van den vorst in vroeger tijden, wanneer hij ziek was werd de nobat (rijkstrom) geslagen, als hij stierf het praalbed gereed gemaakt; op den derden dag — — — [2]); was de vorst gestorven, dan werd hij vervangen; omgevallen poear (een plant) overeind gezet; de plechtige overeenkomst (met den nieuwen vorst) opgesteld; de nobat geslagen.

Wanneer de vorst sliep sloeg men vroeger de nobat, wanneer hij ontwaakte brak de dageraad aan [3]), wanneer hij zijn woning verliet, werd hem het zonnescherm en vuur nagedragen.

Een huwelijk werd gesloten ten overstaan van drie malim's en daarvoor sătali goud betaald.

Scheiding geschiedde ten overstaan van drie panghoeloe's tegen denzelfden prijs.

Bij bevallingen werden (aan de vrouw, die de moeder hielp) een stuk doek van twee ètô (± een meter), een kip, een klappernoot, een pak zout, een gantang rijst, gele toespijs bij de rijst en een met spijs gevulde schotel gegeven.

Bij een sterfgeval was noodig een doodskleed, een kom en een hoofddoek. De gewoonte in een dorp was bij stemming te overleggen (voor men het een of ander deed) en in een familie was men eenstemmig.

---

[1]) Dat deed de tot dien rang verhevene, de negari werd onthaald.

[2]) لاوغ بادره kan ik niet met volkomen zekerheid verklaren: بادره zou kunnen staan voor بردارة, bebloed zijn, met bloed besmeerd zijn, لاوغ is de poort eener vorstelijke woning. Kan dus de zin ook zijn: op den derden dag werd de poort met bloed besmeerd?

[3]) De schrijver heeft waarschijnlijk willen zeggen, dat wanneer de vorst bij het aanbreken van den dageraad uit zijn slaap ontwaakte, de nobat geslagen werd.

Digitized by Google

VIII. HET INZAMELEN VAN BIJENWAS EN HONIG.

De hier volgende beschrijving van de inzameling van bijenwas en honig, werd mij medegedeeld door een Djoeragan toewô, was- en honiggaarder van Si-Lagô.

Daar dit onderwerp uitvoerig behandeld wordt in het eerste gedeelte van dit Deel, bij het bespreken der inzameling van boschproducten, heb ik hier kortheidshalve eene vertaling achterwege gelaten.

Djòlong-djòlong mandanga băritô di moesinnjô di sinoen adô si-alang di naiëqi lòbah di manô-manô tampè.

Kò lai kadangaran băritô kô, mangkô di boewèlah si-doeangsô djo gagandin. Lah langkòq gagandin djo si-doeangsô, mangkô bădjòlan ka tampè si-alang di naiëqi lòbah, bădoewô bătigô oerang. Lah tibô di negòri kô di djòlanglah panghoeloe sinoen săratô di katôkan niat năsar. Apôlah năsar dô?

Dangkatô kami datang ka băké datoewq, moedô kami mandanga băritô naiëq si-alang.

Kò ijô katô datoewq kô. Kò lai datoewq soekô, kami noemô naq măămbije, baq apô adat sikô kami timbang.

Kò si-alang kô, ijô lai di naiëqi lòbah, tòpi indaq dèn nan koeasô, Si-Anoe nan poenjô kô; tòpi kò bŏna niat toean-toean, dèn panggije-melah Si-Anoe kô, naq bolië kitô roendiïng.

Lai njô datang Si-Anoe, lah săhadòq sămoekô, mangkô roendiïnglah datoewq nantoen djo Si-Anoe kô.

Dangkatô oerang kô datang kaniaq naq măămbije lòbah, kini băăpô dèh ang dô?

Kò băïtoe niat băliau èlòq-melah, tòpi hambô naq nan săpandjang adat nan săpandjang poesăkô.

Băăpô nan săpandjang adat, nan săpandjang poesăkô? Kò nan săpandjang adat, nan săpandjang poesăkô, kò dòpè lilin tigô pikoewe, kò sătô oerang nan poenjô si-alang, dòpè dèh njô săpikoewe, dèh nan măămbije săpikoewe, dèh nan mănòlong djoeragan toewô sătangah pikoewe soerang. Kò indaq pai oerang nan poenjô, dòpè tangah pikoewe sădjô dèh njô. Adat kăpadô panghoeloe tăkô, băăpô djonjô nan poenjô si-alang.

Dalam păkat nantoen awaq mamboewè lantaq djoeô săratô mărauoeï ròtan. Alah moepăkat, mangkô pai ka pangkă si-alang kô. Sătolah tibô di sinoen, mangkô di tòrangilah pangkă si-alang kô, soerang măămbije lijé.

Alah longkò nan sădô kô, malam hari mangkô di lantaqlah; lai tălantaq săratô tălăkè lijé dòri bawah sampai ka até, mangkô baliëq poelôlah ka bawah; tibô di bawah mangkô di pangganglah namoe săratô di tòriëq si-doeangsô, mangkô di sandanglah namoe, di păsisiplah si-doeangsô. Andoe kô, mangkô di pangganglah poelitô di lantaq toewô; lah tăpanggang mangkô di lihèlah gòraq djo koetikô nan ka djatoew nan ka indaq; kò lai èlòq mangkô di tingkèlah lantaq toewô, săratô bătambai. Mangkô di săboeïlah tambai toewô:

Ajam băkoekoewq di Si-Ani,
Amboeran ka hoeloe Djaow.
Mintaq ampoen di boemi langi,
Sajô băpitaoewkan badan djo njaow.

Mangkô sampailah ka săpădoewô batang, bătambai poelô di sinoen, săratô di săboeï poelô:

Naq moediëq ka pangkalan toewô,
Singgah mănoetoew-noetoew boeah.
Manô datoewq djoeragan toewô,
Pitaoewkan djoeô anaq boeah.

Sampai poelô ka djoeambang, tibô di sinoen bătambai poelô:

Andang-andang di manô aloe.
Aloe di até poentjaq tjimpoe.

Digitized by Google

Djoeambang sajô naq laloe,
Bătandang tidoewe.

Bătambai djoeô:

Si-Minjaq namô bilalang,
Pănainam ŏnaq Rădjô-Alam.
Poetjoewq nan baq pajoeëng kambang,
Dahan di tatah Rènô-Ali.

Awaq ka măniti dahan, mangkô bătambai poelô:

Kèn tòsiëq, kamari rawang,
Bangkoewang di tangah-tangah.
Kèn kăsië, kamari sajang,
Awaq tăgoewang-goewang di tangah.

Bătambai poelô:

Kô băpoetjoewq-melah bawang,
Ka sabi di kandang lamô.
Kan băsoesoewq-melah sajang,
Ka lăbië dòri nan lamô.

Alah băsoeô djo sarang lòbah, mangkô di sigilah, awaq doedoewq di até dahan:

Tăroentoen tali tăroentoen,
Singgah di roemah Gandô-Oerai.
Èlòqlah toenan di bantoen,
Itam-Manijs bătaboewe oerai.

Mangkô di ganggamlah namoe, lah tăganggam, mangkô bătambai poelô:

Anjoeï kălădi dòri ampoew,
Anjoeï djo oerè-oerènjô.
Itam-Manijs mari di săpoe,
Toenan si-djangkang ka obènjô.

Alah di săpoe djo toenam, indaq djoeô amoew toeroen, mangkô bătambai poelôlah:

Toeroen lawan, toeroenlah doelang,
Toeroen oengkô băajoen kăki.
Toeroen ŏnaq, toeroenlah sajang,
Toeroen, indaq koembali lai.

Mangkô di lătjoeï lòbah kô djo api namoe tăkô, mangkô djatoewlah lòbah, mangkô bătambai poelô:

Toean saï ilije bădoenan,
Dòri hoeloe laloe ka păsa.
Băsaki măalië toenan,
Dòri soewòq laloe ka kida.

Mangkô di lătjoeï poelô sampai alah nan săsarang djatoew ka bawah. Awaq ka laloe ka oedjoeëng dahan, mangkô bătambai poelôlah:

Kòpijéh lampan koe pioewq,
Di goelai djan bahan-bahan.
Tăgijéh padah băsioewq,
Onaq poenai măoedjoeëng dahan [1]).

Mangkô di soengkoe sarang lòbah djo si-doeangsô sampai habijs djatoew ka bawah nan sădahan kô; mangkô baliëqlah ka pangkă dahan tăkô, diam tjatja di sinoen, mangkô di titi poelô dahan nan ăsiïng, băsoeô poelô djo sarang lòbah, nan taq băïndoewqnjô, lah manjambang, tinggă sarang djo lilin ădjô.

Mangkô bătambai poelôlah:

Ibô ăti manggoeloeëng balai,
Balai tălaboew dalam pădi.

---

[1]) De spelling der woorden in dit liedje is hoogst waarschijnlijk onjuist; de beteekenis is mij geheel duister.

Ibô ăti mandjòlong alè,
Alè lah lansoeëng di dapăti.

Mangkô di soengkoe poelôlah djo si-doeangsô sarang kô sampai djatoew ka bawah, mangkô laloe ka oedjoeëng dahan kô djoeô, mangkô băsoeô poelô djan sarang lòbah nan băindoewq, mangkô di lătjoeï poelô djo namoe, sampai toeroen indoewqnjô, mangkô tăsoeôlah manisan; bătambai poelôlah njô:

Tălitiëq batang bajam,
Tăpălanggang batang djagoeëng.
Sătitiëq hari taq oedjan,
Aijië dalam măminté tandjoeëng.

Mangkô mălongkòqlah oerang di bawah măhantakan tali toemalang ka até si-alang tăkô. Sampai ka até, mangkô di soengkoelah toengkoe manisan lòbah kô. Lah tătòriëq manisan, mangkô di lătaq ka dalam toemalang, mangkô di toeroenkan săratô bătambai:

Pandjang-pandjang obi kătèlô,
Pandjang djan oerè-oerènjô.
Laijiëkan dandang ka sèlô,
Adjoeëng lah sarè dèh isinjô.

Mangkô sampai ka bawah manisan tăkô săratô di tòriëqlah dèh oerang nan di bawah săratô di masoewq njô ka dalam taboeëng.

Lah abijs sarang lòbah tătòriëq, mangkô bătambai poelôlah:

Tah kami ka rimbô lai,
Ka rimbô ka até pămătang.
Tah kami ka sikô lai,
Antah kô moesim nan ka datang.

Mangkô bătambai poelô săoelang lai:

Amboetan goelang goelètô,
Di antaq djan satang gălah.
Adjoeëng Soetan poelanglah kitô,
Palèmbang soedahlah alah.

Mangkô toeroenlah sampai ka lantaq toewô nan di baroew bòna, săratô bătambai di sinoen:

Tabanglah pipi Si-Djantaliëq.
Băsarang di boengkoe kajoe.
Barhălô marilah băbaliëq,
Djagô kau Si-Hantoe-Kajoe.

Mangkô toeroenlah ka tanah săratô di păkampoeëngkan sarang lòbah kô, mangkô di isikan kadalam soempi sarang lòbah, săratô di kăbè; mangkô di baow poelang ka dangau, di djarangkan kantjah, di isi aijië, săratô di bări băapi, di masoewqanlah sarang lòbah. Alah antjoewe di masoewqan poelô kadalam kampije, mangkô di kampô, lah di kampô di tòriëq lilin, mangkô di ăgiè-ăgië soerang-soerang.

IX. EEN MANANGKABOSCHE GELOOFSBRIEF. [1])

De Heer Schouw Santvoort kwam, ik meen te Djambi, in het bezit van een handschrift, waarvan een facsimilé hiernevens gaat.

---

[1]) Ik heb in dit stuk, omdat ik niet in de gelegenheid was het met Manangkabo-Maleiers te bespreken, de Manangkabosche uitspraak niet gevolgd. Alle hierin voorkomende Maleische woorden zijn geschreven volgens de in 't litterarisch Maleisch aangenomen gewoonte; alleen hebben de klinkers en de daarbij gevoegde klankteekens de waarde, die op bldz. 3 is aangegeven.

Digitized by Google

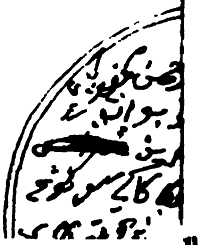

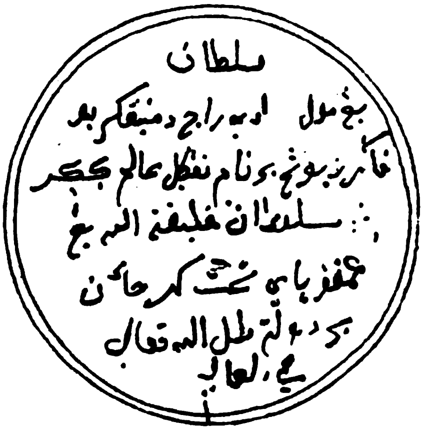
سلطان

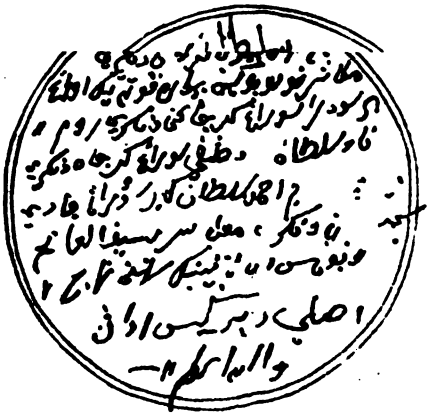

Digitized by Google

Het heeft den vorm van een Maleischen brief, maar is niet aan een bepaalden persoon gericht. Men kan het een geloofsbrief noemen, daar het stuk, volgens den inhoud, door Soeltán-Daulat-Mohamad-Noer-Sjah-Alboekas gegeven is aan zijn bloedverwant Hădji-Dajang-Hapat, om te worden vertoond in alle landen die hij zou bezoeken. De Sultan vermaant elk en een iegelijk dien bloedverwant als zoodanig te erkennen, en hem, waar noodig, hulp te verleenen. Na een Arabischen aanhef bevat het grootste gedeelte van den brief een verwarde beschrijving van de Maleische overlevering omtrent de wording der eerste vorsten die over het Turksche rijk, over Indië, China en Manangkabo regeerden, waarop een even verwarde vermelding volgt van de rijkssieraden en waardigheidsteekenen der vorsten van het laatstgenoemde, en daarna een aanmaning tot eensgezindheid en tot het in stand houden van de oude wetten en gebruiken.

Boven den brief is een zegel-afdruk en deels ter linker- deels ter rechterzijde zijn vijftien dubbele cirkels geteekend, waarbinnen de namen staan der eerste vorsten van 1°. Manangkabo Pagar-roejoeng, 2°. Java (Mataram), 3°. Indrapoera, 4°. Soengei-Pagoe, 5°. Atjéh, 6°. Indragiri, 8°. Laoet (waarschijnlijk Tanah Laoet op Borneo), 9°. Mangkăsar, 11°. Bandjar, 12°. Palèmbang, 13°. Priaman, 14°. Bantam en 15°. Djambi. In n°. 7 wordt ook over Mangkăsar gehandeld, maar de naam wordt anders gespeld, met weglating van de ڬ. De verhouding tusschen n°. 7 en 9 is niet duidelijk, misschien wel omdat n°. 7 zoo onleesbaar is geworden. In n°. 10 komt ook Manangkabo (doch nu zonder het bijvoegsel Pagar-roejoeng) andermaal ter sprake; maar ook hiervan kan ik geen verklaring geven. In den 3en, 4en, 5en, 6en, 12en, 13en, 14en en 15en cirkel wordt tevens vermeld, dat de vorsten afstammelingen zijn van den Daulat-Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

In Newbold's „British settlements in the straits of Malacca," Vol. II, komt op bldz. 81 een vertaling voor van een dergelijk geschrift, dat door een prins Rădja-Laboe van Pagar-roejoeng naar de Straits zou zijn medegebracht. Die vertaling, hoewel in de benamingen der rijkssieraden nog al afwijkende van den Manangkaboschen tekst, wijst op een samenhangend en volledig origineel. De hier medegedeelde brief is niet volledig en een samenhangende vertaling niet mogelijk. Hij heeft datum noch jaartal en opmerkelijk is het ook, dat de laatste volzin en de omstaande vermelding der verschillende vorsten met andere inkt en door een andere hand dan het overige van den brief geschreven zijn.

Te Moeara-Aman, in het landschap Lebong, bezit het hoofd Rădja-Pasirah een geschrift in Arabisch karakter, waarvan ik kopie heb genomen, en dat in hoofdzaak geheel overeenkomt met den brief dien we bespraken. Boven dat stuk staat rechts en links een zegel, het eene geheel gelijk aan het andere. De omstaande vermelding der verschillende vorsten vindt men op dit stuk echter niet; ook de naam van

Digitized by Google

den houder wordt er niet in genoemd, maar er wordt alleen gezegd, evenals in dat van Newbold, dat, waarheen ook de lieden willen gaan die den brief brengen, zij overal moeten worden geholpen, terwijl bovendien vervloeking wordt uitgesproken over degenen, die de houders van den brief leed mochten doen.

Aan het einde van het gedeelte dat de oude overleveringen beschrijft, staat hier „den 7den der maand Sjawal op dinsdag", en aan het einde van den geheelen brief staat: „in de maand Tsafar", zonder meer.

In eèn oendang-oendang, d. i. een beschrijving van wetten en instellingen, die ik in de XII Kòta van den Panghoeloe kăpala van Bédar-Alam kreeg, heb ik een dergelijk stuk gevonden, nagenoeg gelijkluidend met dat uit Lebong. Fragmenten trof ik in onderscheidene der verzamelde handschriften aan. Ook in 's Rijks akademische bibliotheek te Leiden bevindt zich onder 't opschrift „Copij van het Maleidsche geschrift van den Maninkabosche Prins", een afschrift van een brief van gelijke strekking, in Bantam gecopiëerd den 26sten Maart 1801. Het zegel van den vorst en diens naam komen in den brief niet voor; evenmin is er de tijd in vermeld waarop het stuk werd uitgereikt. De houder heet in den brief Toeankoe-nan-Moeda, doch buitenop staat, dat zijn naam Toean-Rădja-Linggang-Laoet is.

Al die brieven schijnen naar één model vervaardigd. Zeer waarschijnlijk werd steeds door den vorst van Manangkabo aan de prinsen van zijn huis, die door hem naar de volkplantingen van het rijk gezonden werden om daar zijn plaatsvervangers of gezanten te zijn, een dergelijke brief medegegeven, bij wijze van vrijgeleide in de staten die zij doortrokken, en die allen, hoezeer geheel onafhankelijk van het Manangkabosche rijk, daaraan, als beheerscht door een vorst van goddelijke afkomst, een soort van suprematie toekenden.

Na eene transcriptie en vertaling, voor zooveel mogelijk, van de opschriften in het zegel en de medaillons van Santvoorts brief, laat ik hieronder een beschrijving volgen van den inhoud van het stuk uit Lebong.

De verklaring van de Arabische uitdrukkingen in dit en andere handschriften dank ik aan de welwillende hulp van den Heer Dr. Fr. Houtsma te Leiden.

Aan 't hoofd van den brief staat:

Kawloho al-hak.	Zijn woord is de waarheid.

Zegel:

Khallada-lláho as-soeltán daulat Mohamad-Noer-Sjah-Alboekas.	God bestendige (schenke eeuwig leven) den Sultan, den verhevene, Mohamad Noer Sjah Alboekas.

In den rand:

Allah al-Baki, Allah al-Káwi, Allah al-Kadir, Allah al-Daïm.	God de Blijvende, God de Machtige, God de Almachtige, God de Eeuwige.

Digitized by Google

De medaillons bevatten, rechts bovenaan beginnende:

Soeltán jang moela-moela djadi rădja di Manangkarbo Pagar-roejoeng, bernama Tanggal-Alam-Djadad-Soeltán, chalipat Allah, jang mempoenjaï tamat karădjaän berdaulat.

De Sultan, die het eerst vorst werd over Manangkabo Pagar-roejoeng, was geheeten Tanggal-Alam-Djadad-Sultan, stedehouder Gods, wien het geheele rijk behoort, de verhevene.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Djawah, bernama Soeltán-Haditah-Allah, mempoenjaï poelau Djawah. Ijalah mendjadikan anak tiga orang, saorang Rădja-Kartasoerah dan saorang djadi Soeltán di negari Mataram dan saorang Maharădja-Pil, bergalar Soeltán-Pangéran-Mangkoe-Negara [1]); dahoeloe ija mendjoendjoeng mangkoeta ampat poeloeh adanja.

De Sultan, die het eerst het koninklijk gezag aanvaardde in het Javaansche rijk, heette Sultan-Haditah-Allah, wien het eiland Java behoort. Hij kreeg drie kinderen; de eene is Rădja-Kartasoerah, de tweede werd Sultan over het rijk Mataram, de derde is Maharădja-Pil, bijgenaamd Sultan-Pangéran-Mangkoe-Negara; vroeger droeg hij veertig kronen.

Soeltán jang moela-moela djadi rădja di negari Indrapoera, melimpah kabesarannja laloe ka negari Moeka-Moeka, jang bernama Soeltán-Mohamad-Sjah, anak daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

De Sultan, die 't eerst vorst was over 't rijk van Indrapoera, strekte zijne macht uit over het rijk van Moeka-Moeka en heette Sultan-Mohamad-Sjah, zoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

Soeltán jang bergombak poetih, jang moela-moela djadi karădjaän di Soengei-Pagoe, melimpah kabesarannja laloe ka Bandar-jang-sapoeloeh, anak daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja. Waällah alam.

De Sultan met de witte kuif, die het eerst het koninklijk gezag voerde te Soengei-Pagoe, strekte zijne macht uit over Bandar-jang-sapoeloeh [2]) en is een zoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng. En God weet 't het best.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Atjas, melimpah kabesarannja laloe ka Baroes laloe kasebelah Batoe-barah, jang bernama Soeltán-Sri-Padoeka berpangkat rahim, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde in het Atjéhsche rijk, strekte zijne macht uit over Baros en naar de zijde van Batoe-barah en heette Sultan-Sri-Padoeka, de barmhartige heerscher, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Indragiri, melimpah kabesarannja laloe ka Koeantan, jang bernama Soeltán-Sri-Kaloe, anak tjoetjoe-tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja. Waällah alam.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het rijk van Indragiri, strekte zijne macht uit over Koeantan en heette Sultan-Sri-Kaloe, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng. En God weet 't het best.

---

[1]) لر, dat hier volgt, is mij duister. Voor 't overige is het duidelijk dat hier de verdeeling van het Mataramsche rijk tusschen den Soesoehoenan, den Sultan en prins Mangkoe-Negara bedoeld wordt. De schrijver wist zeker niet dat de Soesoehoenan in 1744 den rijkszetel van Kartasoera naar Soerakarta had overgebracht; daarentegen heeft hij het niet zoo geheel mis als hij den Sultan van Djokjakarta Vorst van Mataram noemt, daar het stamgebied der Mataramsche Vorsten het voornaamste deel van het tegenwoordige Djokjakarta uitmaakt. Aan Pangéran Mangkoe-Negara wordt ten onrechte de titel van Sultan gegeven; dien van Maharădja-Pil voor denzelfden Vorst kan ik niet ophelderen; misschien is Pil een verminking van في العالم.

[2]) De streek van Painan tot Ajar-Adji.

Digitized by Google

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Makăsar poelau Boegis berdarah poetih, tiga orang bersoedara, saorang karădjaän di negari Roem, nama Soeltán-Moestafi, saorang karădjaän di negri ——— Ahmad Soeltán kira saorang djadi ——— [1]).

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde in het rijk Makassar op het Boegineesche eiland, had wit bloed en was een van drie broeders, waarvan één, Sultan Moestafi genaamd, koninklijk gezag oefende in het rijk Turkije; één was vorst in het rijk ———.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Laoet, jang bergalar Pajoeng-Doeratoe, jaïtoe toeroen-temoeroen berdarah poetih anak Inda-Djati, serta kabesarannja toedjoeh poeloeh sembilan, jang mempoenjaï laoet ajar mérah, jang mengalahkan banjak negari, jang mengindara ——— [2]) sembarani adanja.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde in het rijk van Laoet, droeg den titel van Pajoeng-Doeratoe. Diens geheele geslacht heeft wit bloed en stamt af van Inda-Djăti en zijne rijkssieraden waren ten getale van negen en zeventig; hem behoorde de roode zee. Hij overwon vele landen en steeg omhoog in de lucht op een vliegend paard.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Mangkăsar, jang bernama Kraing-Mohamad-Dajat, anak rădja jang berdarah poetih, jang memerintahkan sekalian poelau Boegis, laloe ka Timoer, laloe ka Metila (?), jang mempoenjaï laoetan bebrapa lama perlajaran, jang mempoenjaï pajoeng kabesaran dan pelangki amas.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het rijk Mangkăsar, heette Kraing-Mohamad-Dajat, zoon van den vorst met het witte bloed, die het bestuur voert over alle Boegineesche eilanden tot Timoer en Metila, wien de zeeën toebehooren zoover ze te bezeilen zijn; die het vorstelijke zonnescherm en den gouden draagstoel bezit.

Soeltán jang Abd al-Ala ar-Rahmân mempoenjaï karădjaän di negari Manangkarbo, anak Soeltán-Abdoe-Almahisa-Alripa, meharoeskan karădjaän hingga kăki goenoeng berapi, laloe ka goenoeng amas, jang amat kaja mentjeriterakan. Soeltán jang bernama Haditah-Allah itoe beranak lăki-lăki ampat orang, saorang bernama Si-Maharădja-Alif, dan saorang bernama Si-Maharădja-Săti, dan saorang bernama Si-Maharădja-Dipang, dan saorang bernama Si-Maharădja-di-Rădja, anak toewan poetri dalam ——— [3]) negari Tibet al maamoer itoe. Waăllah alam.

De Sultan, die het koninklijk gezag voert in het Manangkabosche rijk, zoon van Sultan-Abdoe-Almahisa-Alripa; hij vergrootte zijn gebied tot den voet van den vuurspuwenden berg en tot den goudberg, die zeer rijk is naar verhaald wordt. De Sultan genaamd Haditah-Allah had vier zonen, één heette Si-Maharădja-Alif, en één Si-Maharădja-Săti, en één Si-Maharădja-Dipang en één Si-Maharădja-di-Rădja, wiens moeder prinses was in ——— het land Tibet, het volkrijke. En God weet 't het best.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Bandjar, bernama Soeltán-Haditah-Allah, bersoedara Soeltán Abd al-Kadir, jang mempoenjaï ——— [4]) bebrapa toe, jang ampoenja goenoeng amas dan goenoeng intan jang batin, lagi adil bitjaranja dan sempoerna ilmoenja, ijalah ninik Soeltán-Rădja di poelau Bandjar. Waălah alam.

De Sultan, die 't eerst gezag voerde over het Bandjarsche rijk heette Sultan-Haditah-Allah en was broeder van Sultan Abd al-Kadir aan wien de vele ——— behoorden, die de goudbergen bezat en de bergen der verborgen diamanten; zijn uitspraken waren rechtvaardig en zijn wetenschap was volmaakt. Hij is de grootvader van Sultan-Rădja op het eiland Bandjar. En God weet 't het best.

---

[1]) De overige woorden zijn zoodanig uitgewischt dat ik den zin niet ontcijferen kan.
[2]) Het ontbrekende woord kan ik niet verklaren.
[3]) Dezen naam kan ik niet lezen of althans niet verklaren.
[4]) Een woord dat ik niet ontcijferen kan.

Digitized by Google

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Palèmbang, melimpah kabesarannja laloe ka negari Bangka, jang bernama Soeltán-Nadar-(Indera?) Him, ninik Jang-dipertoean, soedara Băginda-Rab, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoea adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di Periaman-Batoe-Bengawan, melimpah kabesarannja laloe ka Tikoe, laloe ka Natal, jang bernama Si-Maharădja-Déwi, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Bantan, melimpah kabesarannja laloe ka Betawi, laloe ka goenoeng, laloe di pasirir tanah Djawa, jang bernama Soeltán-Mahabat, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karădjaän di negari Djambi, melimpah kabesarannja laloe ka Batang-Hari, jang bernama Băginda-Toean, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het rijk van Palèmbang, strekte zijn gebied uit tot het eiland Bangka en heette Sultan-Nadar-Him, grootvader van Jang-dipertoean, broeder van Băginda-Rab, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het gezag voerde over Priaman-Batoe-Bengawan strekte zijn gezag uit tot Tikoe en Natal, en heette Si-Maharădja-Déwi, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het Bantamsche rijk strekte zijn gebied uit tot Batavia, tot de bergen langs het strand van het land Java, en heette Sultan-Mahabat, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het rijk van Djambi bestuurde, strekte zijn gebied uit langs de Batang-Hari en heette Băginda-Toean, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Arabische aanhef van het Lebongsche stuk is zoo slecht en slordig geschreven, dat enkele woorden niet te herkennen zijn.

Het opschrift in het zegel vangt aan met de woorden الر الف بعنايت.

Wat de beide eerste beteekenen weet ik niet; het laatste is misschien te vertalen door: in de zorg, of in de hoede [1]).

De volgende woorden geven duidelijk te lezen: Sultan al-Atlim, zoon van Sultan Maharădja-di-Rădja, zoon van Sultan Abd-al-Djalil, al-Matlim [2]).

Dan staan er de letters: ث ط م ج, waarvan de laatste in het rechtsche zegel door جي vervangen is. Het is mij niet mogelijk eene verklaring van die letters te geven.

Het volgende is een zoo getrouw mogelijk overzicht van den inhoud van het stuk.

Lof zij God!

De voortreffelijke, de illustre, de vertrouwde, de luisterrijke Sultan, die zijn toevlucht neemt tot God voor de kleine en de groote zonden, de steun zijner onder-

---

1) Zie Dozy, Supplém. aux Dict. Arabes, II, p. 183.

2) Dit al-Matlim (المعطيم) is waarschijnlijk slechts een fout voor al-Atlim (العطيم), d. i. de groote.

Digitized by Google

danen; — hoe vele zijn niet de weldaden van den Schepper! — die gunsten en geschenken gereed heeft, de luister der kerk naar den godsdienst en de overlevering, de heerlijkheid van de toekomstige en van de tegenwoordige wereld, de opbouwer van het koningschap en van het sultanaat, de zon van den Islam, die het vaandel der gerechtigheid over de misdaden uitspreidt, de toevlucht van armen en ongelukkigen en die het sultanaat der wereld heeft opgericht door de hulp van den heer der werelden, volgens het bevel van God, hij zij verheven, in den koran, den Barmhartige, die den koran heeft geleerd, den mensch geschapen, de rede geleerd, de zon en de maan volgens berekening.

En toen de aarde nog niet geschapen was en nog in nevelen gehuld, deed God, hij zij verheven, den gezant tot geesten en menschen nederdalen; God, hij zij verheven, schiep geesten en menschen. God, hij zij verheven, deed een vogel nederdalen, die in staat was te zeggen: zoek het vaste land genaamd Poelau-Langkapoeri, gelegen tusschen Palèmbang en Djambi. Si-Maharădja-Dipang en Si-Maharădja-di-Rădja zijn kleinzonen van vorst Iskander met de twee horens, den stedehouder Gods op de wereld.

Door de hulp Gods, heil Gods tot in de eeuwigheid, den zegen van Mohammed, den heer der schepselen. Amen! Heer der werelden.

En de adem van den Barmhartige woei de tuinen binnen van 't paradijs, en welriekende geuren vervulden de ruimte. Grooter dan de glans van zon en maan is die van de kroon, waarmede God, hij zij verheven, den vorst begiftigde. Amen!

Zij, die dit ambtszegel overbrengen, zijn twee toeankoes: zij reizen, hetzij boven, hetzij beneden den wind.

Indien hun leed wordt gedaan, zullen de bewerkers daarvan getroffen worden door den vloek van Jang-dipertoean, den Machtige.

Dit is het ambtszegel van Jang-dipertoean, den Machtige.

Aan den Dipati in het landschap Lebong, gelegen nabij het landschap Soebit; de inhoud van dit stuk is bestemd ter kennisse te komen van den vorst.

Denk aan het einde.

Lof zij God, die het begin verlicht heeft en wat wilt gij met den mensch!

Alle lof zij God den Heer toegebracht, die het heelal heeft geschapen en aan alle menschen, die waardigheden bezitten, bijstand verleent. De menschen zijn door God volmaakt gemaakt door de grootheid van onzen voorvader, den profeet Adam, op wien vrede ruste, en van alle onze voorouders. — God, hij zij verheven, deed den profeet Adam met zijne vrouw Eva nederdalen uit den hemel op den grooten berg tusschen het Oosten en het Westen in het land Hăsam, op de schatkamer van het bewoonde huis.

Tot opheldering van de betrekkingen van Adams geslacht diene, dat zij vier

Digitized by Google

in getal waren, te weten: 1° Adam-Soelih, 2° Adam-Soepi, 3° Adam-Aboe-Besjar, 4° Adam chalipat Allah taäla pi al alam.

En God, hij zij verheven, sprak: Ziet, ik stel op aarde een stedehouder aan.

En het woord Gods luidde: Engelen! ik wil een koning aanstellen op aarde om mij te vervangen, opdat aan dezen hulde gebracht worde door alle menschen van het Westen af tot aan het Oosten, om het geloof met kracht te verspreiden onder allen die de aarde bewonen, tot in eeuwigheid. Er wordt vermeld, dat toen Adam en seti Eva geschapen waren, ze van elkaar werden gescheiden, een in het Oosten en de andere in het Westen van het rijk des Heeren. Wat Adam betreft, deze stuitte op een spiegel. Een engel had daar wat rozenwater en betooverd water op gegoten, 't welk na eenige oogenblikken dezen in den spiegel 't beeld te zien gaf van een man met een zeer goed uiterlijk, waarvan de weerga niet te vinden was. Dit nu was de vorst, wiens rijk gelegen is tusschen het Westen en het Oosten en tusschen de nevelen.

Hij was een kleinzoon van Koning Iskander met de twee horens, stedehouder Gods op de wereld. Hij, die de kroon verkreeg was Salomo — die er door Gods gunst mede begiftigd werd.

De Sultan kreeg gekleurde kleederen van allerlei kleur, weergaloos schoon; wanneer ze werden uitgespreid, bedekten ze het heelal, en als ze werden opgerold, besloegen ze de ruimte van een nagel. Door de gunst Gods verkreeg de Sultan als vorstelijke insignia een gouden paard, waarvan het tuig schitterend glansde en dat vijf malen in de lucht sprong.

Door de voorbeschikking Gods verkreeg de Sultan een gouden zwaluw met vleugelen van soewasa.

Door de voorbeschikking Gods vervaardigde de Sultan sjansam, dienende tot vernietiging en het dooden van dieren op de aarde en in de zee, die uit zich zelf groote bovennatuurlijke kracht bezitten.

Op dat tijdstip vervaardigde hij door de voorbeschikking Gods een zijden baadje, genaamd Simarahi, bezaaid met edelgesteenten, een maaksel van hemelsche nimfen, behoorende tot de insignia van den waren vorst. Deze heette Sultan-Hadit-Allah pi al alam, vorst van de geheele wereld. Deze had drie broeders, ze waren zoons van den Sultan. Een heette Si-Maharădja-Alif, de oudste, die gezag voert in het Turksche rijk; de andere heette Si-Maharădja-Dipang, de middelste, wien het Chineesche rijk behoort, en nog een heette Si-Maharădja-di-Rădja, de jongste, die gezag voert over het rijk Pagar-roejoeng, gelegen op het eiland Pertja [1]).

De Sultan genaamd Si-Maharădja-di-Rădja verkreeg als waardigheidsteeken de

[1]) D. i. Sumatra.

Digitized by Google

Digitized by Google